Poradnik
powiatowe i gminne plany gospodarki odpadami

Warszawa 2002

Opracowanie
Ramboll/COWI Joint Venture, Dania,
we współpracy
z COWI Polska Sp. z.o.o., Warszawa
Piotr Manczarski, Politechnika Warszawska
piotr.manczarski@is.pw.edu.pl
Kierownik zespołu: Jan Skajaa
Tel:+45 40 70 37 00
e-mail: ska@cowi.dk

Poradnik wykonano na zamówienie
Ministerstwa Środowiska
Wawelska 52/54
00-922 Warszawa

Poradnik został sfinansowany przez DANCEE, Duńską Pomoc w Dziedzinie Ochrony Środowiska dla Europy Wschodniej w ramach projektu "Siedem projektów środowiskowych, Grupa II, Polska", podprojekt 3: "Opracowanie wytycznych dla planów gospodarki odpadami na szczeblu wojewódzkim, powiatowym i gminnym"
Kontakt w DANCEE: Lars Lindemann
tel/fax: +45 32 66 01 00 e-mail: ll@mst.dk

Tytuł
Planowanie Gospodarki Odpadami w Polsce
Poradnik - powiatowe i gminne plany gospodarki odpadami

Rok wydania: 2002

Streszczenie
Poradnik stanowi wprowadzenie do podstaw i wymogów prawnych w dziedzinie gospodarki odpadami w Polsce. Znajdują się tu wskazówki, jak opracować plan gospodarki odpadami na poziomie gminy i powiatu. Poradnik zawiera również referencje do prawodawstwa Unii Europejskiej, dodatkowe źródła informacji i praktyczne porady dla personelu biorącego udział w opracowaniu planów.

Słowa kluczowe
Plany gospodarki odpadami, poradnik, gmina, powiat.
Wydanie: wydanie pierwsze 1

Ukończono: 15 września, 2002

Liczba stron: 172

Format: A4

Liczba kopii: 3200

Cena: Publikacja bezpłatna

Wersja elektroniczna
Do egzemplarza drukowanego została dołączona płyta z plikiem w formacie PDF. Plik ten jest również dostępny na stronie internetowej Ministerstwa Środowiska:
www.mos.gov.pl

Projekt okładki
Monika Stefanicka, Warszawa
tel: +48 22 846 49 95, +48 608 33 28 06

Skład, łamanie
Wojtek Kijkowski, Warszawa
tel: +48 22 846 49 95/+48 608 332 806

Projekt graficzny
Mamastudio
ul. Gen. Zajączka 28
01-510 Warszawa
tel: +48 22 839 99 65,
e-mail: studio@mamastudio.biz

Wydawca
MIKOM Sp z o.o.
ul. Andrzejowska 3, Warszawa
tel: +48 22 823 7077,
e-mail: mikom@mikom.com.pl

Druk
A-Z Druk
ul. Słowikowskiego 21, 05-090 Raszyn

ISBN 83-7279-266

© Copyright Ministerstwo Środowiska, Warszawa 2002

Wrzesień 2002

Szanowni Państwo !

Sektor gospodarki odpadami podlega w ostatnich latach dynamicznym zmianom. Jednym z najistotniejszych czynników stymulujących te zmiany jest wzrost świadomości społecznej w zakresie poszczególnych komponentów gospodarki odpadami i wynikająca z tego akceptacja wprowadzania zmian i modernizacji istniejących systemów: zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów. Sytuacja w sektorze gospodarki odpadami zmienia się również, dostosowując się do obowiązujących i nowo wprowadzanych przepisów prawnych. Szereg nowo uchwalonych ustaw i wydanych aktów wykonawczych dostosowuje krajowe wymagania w zakresie ochrony środowiska przed odpadami do wymagań Unii Europejskiej. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach ustanawia obowiązek sporządzania i uchwalania przez wszystkie poziomy władz samorządowych planów gospodarki odpadami. W tzw. ustawie wprowadzającej określony został jednocześnie bardzo ambitny harmonogram ich realizacji.

Szeroki zakres planów gospodarki odpadami sprawia, że ich przygotowanie jest zadaniem trudnym i odpowiedzialnym. W celu rozpropagowania metodyki ich sporządzania opracowane zostały dwa poradniki: „Wojewódzkie plany gospodarki odpadami" oraz „Powiatowe i gminne plany gospodarki odpadami". Są one przeznaczone dla przedstawicieli wszystkich szczebli administracji w Polsce. Zaproponowaną w poradnikach metodykę przygotowywania planów Ministerstwo Środowiska proponuje traktować jako jedno z możliwych do zastosowania rozwiązań przy opracowywaniu wojewódzkich, powiatowych i gminnych planów gospodarki odpadami.

Mamy nadzieję, że poradnik będzie pomocnym dla Państwa narzędziem i ułatwi przygotowywanie planów gospodarki odpadami.

Przewodniczący Komitetu Sterującego

Stanisław Kamiński

Zastępca Dyrektora Departamentu Polityki Ekologicznej Ministerstwa Środowiska

Spis treści ogólny

1. Plany gospodarki odpadami 15
2. Proces planowania w zakresie gospodarki odpadami 37
3. Założenia i dane podstawowe 47
4. Analiza - stan istniejący w sektorze gospodarki odpadami 53
5. Przewidywane zmiany - założenia 77
6. Ustalanie polityki, celów i zadań 83
7. Analiza opcji ekonomicznych i technologicznych 89
8. Długoterminowy program strategiczny (12 lat) 101
9. Krótkoterminowy plan działania (4 lata) 111
10. Analiza oddziaływania 131
11. Plan jako dokument. 137
12. Wdrożenie 139
13. Ocena 145
14. Załączniki 151

Spis treści szczegółowy:

1 Plany gospodarki odpadami 15
1.1 Cel planów gospodarki odpadami 16
1.2 Prawodawstwo Polskie 17
1.2.1 Wprowadzenie 17
1.2.2 Poziomy planów gospodarki odpadami 17
1.2.3 Wymagania prawne dotyczące planów gospodarki odpadami 18
1.2.4 Wojewódzkie plany gospodarki odpadami 20
1.2.5 Powiatowe i gminne plany gospodarki odpadami 22
1.2.6 Rodzaje odpadów objęte planami gospodarki odpadami 24
1.2.7 Uchwalanie planów gospodarki odpadami 25
1.2.8 Terminy przygotowywania planów gospodarki odpadami 25
1.2.9 Oceny i modyfikacje 26
1.3 Odniesienia do planów zagospodarowania przestrzennego 26
1.3.1 System planowania przestrzennego 26
1.3.2 Plan gospodarki odpadami a inne dokumenty planistyczne 31
1.3.3 Wnioski 33
1.4 Odniesienia do innych dziedzin 34
1.4.1 Środowisko pracy 34
1.4.2 Planowanie wykorzystania energii 34
1.4.3 Wpływ na zdrowie 35
2 Proces planowania w zakresie gospodarki odpadami 37
2.1 Ogólne założenia planowania w zakresie gospodarki odpadami 39
2.2 Uczestnicy procesu planowania 39
2.3 Zespół roboczy 40
2.4 Organizacja procesu planowania 42
2.5 Podstawowe wyzwania w procesie planowania gospodarki odpadami 42
2.5.1 Współpraca jednostek samorządu terytorialnego 43
2.5.2 Budowanie potencjału techniczno-organizacyjnego 43
2.5.3 Świadomość społeczna 44
2.6 Wprowadzenie do poradnika 44
3 Założenia i dane podstawowe 47
3.1 Wstęp 48
3.2 Obszary geograficzne 48
3.3 Ludność, gospodarstwa domowe 48
3.4 Działalność przemysłowa i handlowa 50
4 Analiza - stan istniejący w sektorze gospodarki odpadami 53
4.1 Oszacowanie obecnie wytwarzanej ilości odpadów 54
4.1.1 Źródła danych 55
4.1.2 Dane dotyczące wytwarzania odpadów komunalnych 56
4.1.3 Dane dotyczące wytwarzania odpadów w sektorze handlowym i publicznym 58
4.1.4 Odpady medyczne i weterynaryjne 59
4.1.5 Odpady z przemysłu 59
4.1.6 Odpady z sektora budowlanego 60
4.1.7 Wraki samochodowe 61
4.1.8 Odpady z oczyszczalni ścieków 61
4.1.9 Odpady z innych źródeł 62

4.1.10 Import i eksport odpadów 62
4.1.11 Skład odpadów 63
4.2 Stan istniejący w zakresie świadczenia usług 65
4.3 Transport i przeładunek odpadów 68
4.4 Instalacje do segregacji, odzysku i unieszkodliwiania odpadów 69
4.5 Schemat przepływu odpadów 71
4.6 Wykaz podmiotów prowadzących działalność w zakresie gospodarki odpadami 73
4.7 Obecna struktura organizacyjna i współpraca z innymi podmiotami 73
4.8 Koszty i opłaty 74
4.9 Uwagi końcowe dotyczące stanu obecnego systemu gospodarki odpadami i dentyfikacji problemów 75
5 Przewidywane zmiany - założenia 77
5.1 Zmiany demograficzne 78
5.2 Rozwój wybranych czynników gospodarczych 79
5.3 Prognozy ilości wytwarzanych odpadów 79
5.4 Zmiany przepisów prawnych 81
6 Ustalanie polityki, celów i zadań 83
6.1 Polityka, cele i zadania w planach wyższego szczebla 84
6.2 Polityka i cele na poziomie gminy/powiatu 84
6.3 Zadania na poziomie gmin/powiatów 86
7 Analiza opcji ekonomicznych i technologicznych 89
7.1 Przygotowanie i analiza scenariuszy 90
7.2 Analiza przepływu odpadów 92
7.3 Wstępna analiza oddziaływania na środowisko 96
7.4 Wstępna analiza finansowa 96
7.5 Dostępność finansowa 99
8 Długoterminowy program strategiczny (12 lat) 101
8.1 Założenia ogólne 102
8.2 Zmiana struktury organizacyjnej 103
8.3 Systemy gromadzenia i zbierania odpadów 105
8.4 Nowe instalacje odzysku i unieszkodliwiania odpadów 107
8.5 Lokalizacja instalacji 108
8.6 Harmonogram działań 109
9 Krótkoterminowy plan działania (4 lata) 111
9.1 Założenia ogólne 112
9.2 Zapobieganie powstawaniu i ograniczenie wytwarzania odpadów 112
9.3 Systemy zbierania odpadów 113
9.4 Odpady niebezpieczne 115
9.5 Odpady opakowaniowe 116
9.6 Instalacje odzysku i unieszkodliwiania odpadów 118
9.7 Organizacja 120
9.8 Finansowanie, zwrot nakładów i kredyty 122
9.9 Prawo lokalne (Regulaminy) 124
9.10 Ewidencja i monitoring odpadów 125
9.11 Informacja, edukacja i konsultacje 126
9.12 Doskonalenie kadr 127
9.13 Harmonogram działań 128

10 Analiza oddziaływania **131**
10.1 Uwagi ogólne 132
10.2 Analiza przepływu odpadów 132
10.3 Wstępna analiza oddziaływania na środowisko 132
10.4 Analiza kosztów 133
10.5 Ocena opłat (dostępności finansowej) 135
11 Plan jako dokument **137**
12 Wdrożenie **139**
13 Ocena **145**
13.1 Procedury oceniania 146
13.2 Sprawozdawczość 147
13.3 Monitoring, kontrola, egzekwowanie 147
14 Załączniki **151**

Załączniki

Załącznik 1 Regulacje prawne Unii Europejskiej 152

Załącznik 2 Prawodawstwo polskie (stan na 15 września 2002 r.) 160

Załącznik 3 Wykaz przygotowywanych nowych aktów prawnych związanych z gospodarką odpadami, przewidzianych do opublikowania do końca 2002 r. (stan na 15 września 2002 r.) 165

Załącznik 4 Wykaz przygotowywanych nowych aktów prawnych związanych z gospodarką odpadami, przewidzianych do wydania w 2003 r. (stan na 15 września 2002 r.) 167

Załącznik 5 Prawodawstwo Unii Europejskiej (stan na 15 września 2002 r.) 168

Spis rysunków:

Rysunek 1 Sugerowana kolejność planowania w zakresie gospodarki odpadami w województwach, powiatach i gminach 27

Rysunek 2 Podstawowe etapy procesu planowania w zakresie gospodarki odpadami 38

Rysunek 3 Przykładowy schemat przepływu strumienia odpadów 72

Rysunek 4 Przykładowy wykres określający strumień wytwarzanych odpadów na początku okresu planowania 93

Rysunek 5 Przykładowy wykres określający metody odzysku i unieszkodliwiania odpadów 93

Rysunek 6 Przykładowy wykres określający strumień wytwarzanych odpadów na koniec okresu planowania z uwzględnieniem czynników wpływających na wytwarzanie odpadów 93

Rysunek 7 Przykładowy wykres określający metody odzysku i unieszkodliwiania odpadów na koniec okresu planowania (po zrealizowaniu planowanych inwestycji – nowych instalacji unieszkodliwiania) 94

Rysunek 8 Przykładowy schemat przyszłego sposobu postępowania z odpadami 95

Rysunek 9 Przykładowy schemat restrukturyzacji systemu gospodarki odpadami uwzględniający powołanie związku gmin 105

Rysunek 10 Przykładowy harmonogram działań długoterminowych 110

Rysunek 11 Przykład struktury organizacyjnej dla kilku współdziałających gmin (związek gmin) 122

Rysunek 12 Struktura prawodawstwa UE dotyczącego gospodarki odpadami 153

Rysunek 13 Europejska hierarchia postępowania z odpadami 154

Rysunek 14 Harmonogram wdrażania nowej dyrektywy w sprawie spalania odpadów (2000/76/WE) 155

Spis tabel:

Tabela 2-1 Zaangażowanie poszczególnych uczestników w różnych etapach procesu planowania gospodarki odpadami 40

Tabela 3-1 Przykładowy układ tabeli umożliwiającej zestawienie informacji o mieszkańcach i gospodarstwach domowych według lokalizacji i typu zabudowy 49

Tabela 3-2 Przykładowy układ tabeli służącej do inwentaryzowania danych dotyczących rodzajów działalności przemysłowej 51

Tabela 3-3 Przykładowy układ tabeli służącej do inwentaryzowania danych dotyczących działalności handlowej i innych 51

Tabela 4-1 Wskaźniki nagromadzenia odpadów komunalnych z gospodarstw domowych w Polsce 57

Tabela 4-2 Wskaźniki jednostkowe charakteryzujące ilość zbieranych odpadów komunalnych w wybranych krajach/miastach 58

Tabela 4-3	Wskaźniki nagromadzenia odpadów wytwarzanych przez instytucje handlowe, publiczne i inne	58
Tabela 4-4	Odpady komunalne wytwarzane w zakładach opieki zdrowotnej	59
Tabela 4-5	Odpady komunalne wytwarzane w zakładach przemysłowych	59
Tabela 4-6	Wskaźniki nagromadzenia odpadów przemysłowych z różnych gałęzi przemysłu	60
Tabela 4-7	Wskaźniki nagromadzenia odpadów z sektora budowlanego	61
Tabela 4-8	Szacunkowe jednostkowe ilości odpadów z oczyszczalni ścieków.	62
Tabela 4-9	Przybliżony skład morfologiczny odpadów komunalnych powstających na terenach miejskich w Polsce i w wybranych miastach	64
Tabela 4-10	Przybliżony skład morfologiczny odpadów sektora publicznego i handlowego	64
Tabela 4-11	Przybliżony skład odpadów z sektora budowlanego	65
Tabela 4-12	Ilość różnych rodzajów sprzętu do gromadzenia odpadów komunalnych w gminie xx	67
Tabela 4-13	Lista podmiotów świadczących usługi zbierania odpadów komunalnych w rejonach gminy xx	67
Tabela 4-14	Roczne ilości odpadów przyjmowanych przez składowisko xx w latach 1997-2001	71
Tabela 4-15	Koszty i dochody systemu gospodarki odpadami	75
Tabela 5-1	Spodziewane zmiany demograficzne (GUS)	78
Tabela 5-2	Przykład obliczenia prostej prognozy ilości wytwarzanych odpadów	81
Tabela 6-1	Zadania ilościowe – przykłady	87
Tabela 6-2	Zadania jakościowe – przykłady	87
Tabela 6-3	Przykład: cele, zadania i środki dotyczące składowania odpadów	88
Tabela 7-1	Przykładowe metody zbierania odpadów możliwe do zastosowania w planowanym systemie gospodarki odpadami	92

Tabela 7-2	Przykładowe technologie odzysku/unieszkodliwiania odpadów, które można zastosować w planowanym systemie gospodarki odpadami	92
Tabela 7-3	Podstawowe założenia analizy finansowej	97
Tabela 7-4	Obliczenia NPV dla szeregu inwestycji, kosztów rocznych i dochodów - Scenariusz 1	97
Tabela 7-5	Obliczenia NPV dla szeregu inwestycji, kosztów rocznych i dochodów - Scenariusz 2	98
Tabela 7-6	Porównanie kosztów dla dwóch różnych systemów zbierania odpadów papieru z gospodarstw domowych	99
Tabela 7-7	Opłaty gospodarstw domowych za wywóz i zagospodarowanie odpadów komunalnych w Polsce, 1999 r. i w Danii, 1996 r	100
Tabela 9-1	Program i harmonogram działań dla stacji zbierania odpadów w gminie/powiecie xx	115
Tabela 9-2	Program działań i harmonogram dla kompostowni odpadów „zielonych" w gminie/powiecie xx	120
Tabela 10-1	Przykład krótkoterminowej analizy kosztów, uwzględniającej nakłady inwestycyjne, koszty eksploatacyjne, koszty utrzymania, koszty kapitałowe i inne	134

Przedmowa

Niniejszy poradnik został opracowany, aby ułatwić przygotowanie dobrze zaplanowanego, systematycznego i kontrolowanego systemu gospodarki odpadami, ustalonego, jak w każdym innym sektorze polskiej gospodarki, na podstawie odpowiednio przygotowanych planów i mającego na celu wybór najskuteczniejszych i najbardziej realnych opcji dla gospodarki odpadami zapewniających zapobieganie powstawania odpadów, poddawanie odpadów procesowi odzysku i bezpieczne ich unieszkodliwianie (bez szkodliwych konsekwencji dla środowiska i zdrowia ludzi). Należy przywiązywać najwyższą uwagę do konsekwencji w planowaniu na wszystkich czterech szczeblach: krajowym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym. Ponieważ kompleksowe planowanie gospodarki odpadami jest w Polsce procesem nowym, niniejszy poradnik ma za zadanie ułatwić działania planistów pracujących w jednostkach administracji publicznej, zobowiązanych prawem do sporządzenia planów gospodarki odpadami.

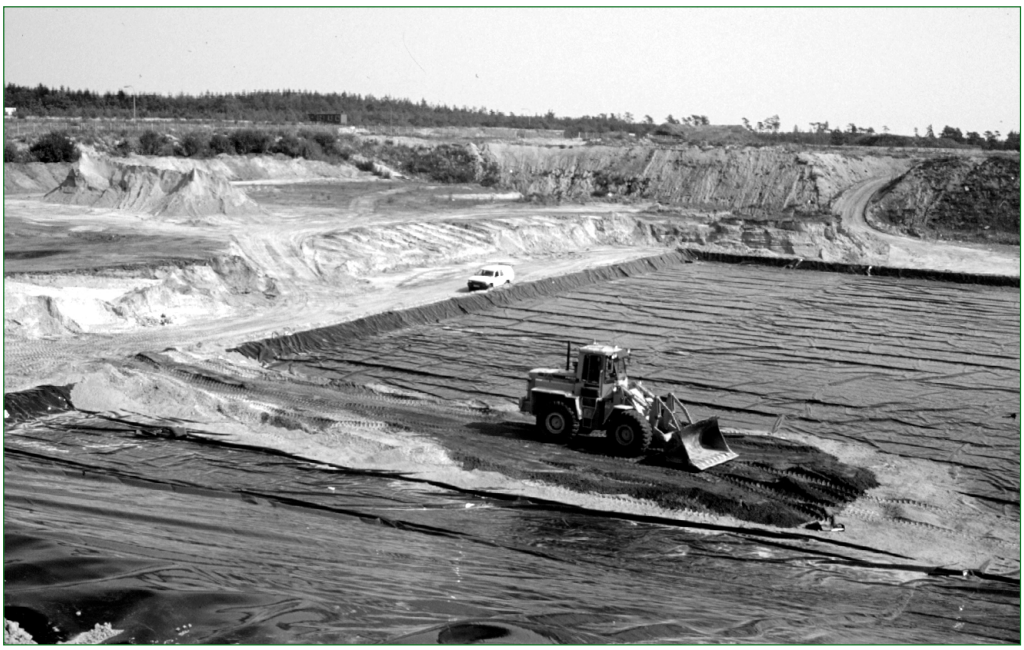
Na pierwszą część poradnika składa się przegląd prawodawstwa opisującego wymogi dotyczące planowania gospodarki odpadami w Polsce. Znajdują się tu również zalecenia jak przygotować się do sporządzenia planu gospodarki odpadami, analizy istotnych problemów występujących podczas procesu planowania i szereg możliwych rozwiązań.

W głównej części poradnika znajdują się szczegółowe wytyczne do przeprowadzenia procesu planowania, którego wynikiem stanie się plan gospodarki odpadami. Czytelnik znajdzie tu wyjaśnienia i przykłady jak przygotować poszczególne części i etapy planu gospodarki odpadami, informacje na temat: zbierania danych i analiz dotyczących gospodarki odpadami, modelowania (symulacji) przyszłych opcji gospodarki odpadami oraz podstawy wyboru priorytetowych kierunków rozwoju systemu gospodarki odpadami i wybór najwłaściwszych opcji technologicznych.

Struktura poradnika odzwierciedla proponowaną strukturę dokumentu stanowiącego plan gospodarki odpadami, który jest jednym z efektów procesu planowania. Poniższe zestawienie pokazuje jeden z możliwych układów planu gospodarki odpadami z odniesieniami do odpowiednich rozdziałów poradnika:

Punkt planu gospodarki odpadami		Nr rozdziału w poradniku
0	Wstęp, streszczenie	(1-2)
1	Założenia i dane podstawowe	3
2	Analiza stanu istniejącego w sektorze gospodarki odpadami	4
3	Przewidywane zmiany – założenia	5
4	Polityka, cele i zadania	6
5	Analiza opcji ekonomicznych i technologicznych	7
6	Długoterminowy program strategiczny	8
7	Krótkoterminowy plan działania	9
8	Analiza oddziaływania	10
9	Wdrożenie	12
10	Ocena (ocena, sprawozdawczość, monitoring, uaktualnienia)	13

Rozdziały 1 i 2 poradnika zawierają informacje ogólne o aktach prawnych i porady dotyczące procesu planowania. Na końcu poradnika zostały umieszczone załączniki z referencjami i wykazami obowiązujących aktów prawnych. Autorzy mają nadzieję, że niniejszy poradnik ułatwi skomplikowaną pracę planistów, stając się swoistą „książką kucharską" pomocną przy opracowywaniu planów gospodarki odpadami, które zapewnią przewidywalny i zrównoważony rozwój gospodarki odpadami w Polsce. Należy jednak pamiętać, że ani poradnik, ani plan gospodarki odpadami nie ułatwi rozwiązania problemów takich jak brak personelu potrzebnego do sporządzenia planu, czy brak środków potrzebnych do realizacji planu w odpowiednich instytucjach. Te i inne problemy powinny być rozwiązane na poziomie krajowym, ponieważ jakość planów gospodarki odpadami w dużym stopniu będzie miała wpływ na ich udane wdrożenie.

1. Plany gospodarki odpadami

1. Plany gospodarki odpadami

1.1 Cel planów gospodarki odpadami

Podobnie jak w przypadku innych planów, przygotowanie planu gospodarki odpadami jest formą podejmowania decyzji strategicznych umożliwiającą przewidywanie kierunków rozwoju i wyników jakiejś określonej działalności w ciągu określonego czasu. Wynikiem procesu planowania jest dokument zawierający wizję rozwoju systemu i określający opcje i warunki rozwiązań. Jest on także bardzo ważnym źródłem informacji, narzędziem kontroli i materiałem wykorzystywanym do rozwoju systemu w przyszłości.

Dlatego też właściwa gospodarka odpadami musi opierać się na strategicznych wnioskach dotyczących rozwoju systemu gospodarki odpadami, które to wnioski są przedstawiane w postaci dokumentu. Możliwe jest także uzyskiwanie innych, pośrednich wniosków wynikających z procesu planowania. Biorąc pod uwagę całość gospodarki odpadami, uwarunkowania lokalne, regionalne i inne, wnioski te mogą być bardzo różne i dotyczyć np.:

- wzmożonej współpracy wytwórców odpadów, posiadaczy odpadów (jednostek zajmujących się gospodarowaniem odpadami) i wzmacniania organizacji działających w zakresie gospodarki odpadami na szczeblu lokalnym,
- konieczności zwiększenia świadomości ekologicznej na szczeblu lokalnym/regionalnym.

Plan gospodarki odpadami jest dokumentem, który pozwala uporządkować działania władz lokalnych lub regionalnych, określając ramy dla planów bardziej szczegółowych.

Przygotowanie planu gospodarki odpadami jest procesem, w którym władze lokalne/regionalne określają najważniejsze problemy związane z gospodarowaniem odpadami na zarządzanym terenie i sposoby rozwiązywania tych problemów.

Ponadto plan gospodarki odpadami pozwala na bardziej precyzyjne określenie kosztów systemu gospodarki odpadami i tworzy podstawy do prowadzenia analiz i ocen inwestycji niezbędnych dla potrzeb systemu.

Powody opracowywania planów gospodarki odpadami

Plan gospodarki odpadami pozwala na:

- uzyskanie ogólnych informacji, uzgadnianych przez wszystkie strony uczestniczące w procesie, dotyczących ilości odpadów, metod zbierania, odzysku i unieszkodliwiania, stanu technicznego i zdolności przerobowych istniejących instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów, a także aspektów finansowych związanych z gospodarowaniem odpadami,
- określenie najważniejszych problemów związanych z gospodarowaniem odpadami i ich systematyczne rozwiązywanie,
- określenie sposobu współpracy różnych instytucji i organizacji w zakresie gospodarki odpadami,
- dokonywanie uzgodnień dotyczących sposobu rozwiązania problemów,
- podejmowanie decyzji co do działań, które powinny być podejmowane natychmiast, a także działań, które powinny być podjęte w bliższej i dalszej przyszłości,
- wzrost świadomości ekologicznej,
- tworzenie programów ochrony środowiska w zakresie gospodarki odpadami przy jednoczesnej optymalizacji nakładów finansowych,
- spełnianie podstawowych wymagań niezbędnych przy występowaniu o wsparcie finansowe potrzebne do realizacji projektów w zakresie gospodarki odpadami,
- wprowadzenie procesu planowania/podejmowania decyzji, który może być także wykorzystywany dla potrzeb innych sektorów.

Ponieważ rozwiązywanie problemów dotyczących gospodarki odpadami wymaga udziału wielu uczestników, istnieje potrzeba przygotowywania spójnych planów, dzięki którym wszyscy uczestnicy mogą współpracować, unikając powielania wysiłków i prac.

1.2 Prawodawstwo Polskie

1.2.1 Wprowadzenie

W dniu 1 października 2001 r. weszły w życie nowe regulacje dotyczące ochrony środowiska. Wśród najważniejszych aktów rangi ustawowej należy wymienić:.

- ustawę z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627, Nr 115, poz. 1229 oraz z 2002 r. Nr 74, poz. 676 i Nr 113, poz. 984),
- ustawę z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. Nr 62, poz. 628 oraz z 2002 r. Nr 41, poz. 365 i Nr 113, poz. 984),
- ustawę z dnia 27 lipca 2001 r. o wprowadzeniu ustawy – Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw (tzw. ustawa wprowadzająca – Dz. U. Nr 100, poz. 1085 i z 2002 r. Nr 143, poz. 1196),
- ustawę z dnia 11 maja 2001 r. o opakowaniach i odpadach opakowaniowych (Dz. U. Nr 63, poz. 638),
- ustawę z dnia 11 maja 2001 r. o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej i opłacie depozytowej (Dz. U. Nr 63, poz. 639 i z 2002 r. Nr 113, poz. 984).

Te akty prawne, wraz z wydanymi na ich podstawie rozporządzeniami wykonawczymi oraz wcześniejszym regulacjami prawnym tworzą nowy system prawny w zakresie ochrony środowiska przed odpadami.

System ten zgodny jest z wymaganiami stawianymi przez odpowiednie dyrektywy Unii Europejskiej.

W załącznikach do poradnika przedstawiono szczegółowy wykaz aktów prawnych obowiązujących w Polsce i w Unii Europejskiej (stan na dzień 15 września 2002 r.).

W poradniku uwzględniono zmiany w obowiązujących przepisach prawnych wprowadzone ustawą z dnia 20 czerwca 2002 r. o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta (Dz. U. Nr 113, poz. 984) wchodzącą w życie w dniu 27 października 2002 r.

1.2.2 Poziomy planów gospodarki odpadami

Ustawa o odpadach nakłada na ministra właściwego do spraw środowiska oraz organy wykonawcze województw, powiatów i gmin (tj. zarządy województw, zarządy powiatów, wójtów, burmistrzów lub prezydentów miast) obowiązek opracowania krajowego, wojewódzkich, powiatowych i gminnych planów gospodarki odpadami (art. 14 ust. 1, 3, 4, 5, 6 ustawy o odpadach). Ustawa ta stanowi, że wszystkie plany gospodarki odpadami powinny być opracowywane zgodnie z polityką ekologiczną państwa, zaś wojewódzki, powiatowy i gminny plan gospodarki odpadami powinien być opracowany zgodnie z planami wyższego szczebla.

Prawo ochrony środowiska nakłada na Radę Ministrów obowiązek opracowania polityki ekologicznej państwa raz na cztery lata. Polityka ta uchwalana jest przez Sejm. W polityce ekologicznej państwa określa się cele ekologiczne, priorytety ekologiczne, rodzaj i harmonogram działań proekologicznych, środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno-ekonomiczne i środki finansowe.

Plany gospodarki odpadami stanowią część programów ochrony środowiska (określonych w ustawie – Prawo ochrony środowiska) i są uchwalane w trybie określonym zapisami ustawy.

Plany gospodarki odpadami sporządzane przez władze samorządowe

Niezależnie od konieczności zachowania zgodności z planami wyższego szczebla należy pamiętać, że plany te uchwalane są przez jednostki samorządowe realizujące zadania wynikające zarówno z ustaw ustrojowych[1] jak i prawa materialnego.

Stworzenie planu gospodarki odpadami, pomimo wymogu ustawowego zgodności z planami

[1] Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1590 oraz z 2002 r. Nr 23, poz. 220 i Nr 62, poz. 558), ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz.1592 oraz z 2002 r. Nr 23, poz. 220 i Nr 62, poz. 558 i Nr 113, poz. 984), ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 oraz z 2002 r. Nr 23, poz. 220 i Nr 62, poz. 558 i Nr 113, poz. 984).

przygotowywanymi na wyższym szczeblu, nie narusza podstaw funkcjonowania samorządu lokalnego. Oznacza to, że jednostki samorządu terytorialnego mają swobodę w zakresie tworzenia planów, jeśli chodzi o ich formę, zakres planowanych działań, a także środki na ich finansowanie i realizację, pod warunkiem, że plany te są zgodne z planami przygotowywanymi na wyższym szczeblu.

W ustawie o odpadach zawarte jest ogólne sformułowanie zobowiązujące jednostki niższego szczebla do postępowania zgodnie z politykami, celami i metodami realizacji zawartymi w planach gospodarki odpadami przygotowywanych na wyższych szczeblach.

Status prawny planów gospodarki odpadami

Plany wojewódzkie, powiatowe i gminne są uchwalane jako element programów ochrony środowiska przez odpowiednie organy samorządowe (tj. sejmik województwa, radę powiatu, radę gminy). Nie stanowią one jednak aktów prawa miejscowego. Uchwała może być traktowana jako taki akt jedynie wtedy, jeśli jest to jednoznacznie stwierdzone w ustawie, jak na przykład w ustawie o zagospodarowaniu przestrzennym.

Oznacza to, że nie są one źródłem bezpośrednich obowiązków czy praw dla przedsiębiorców czy innych podmiotów będących „na zewnątrz" administracji (nie wywołują bezpośrednich skutków prawnych w sferze ich praw i obowiązków).

W zasadzie plany te obowiązują jedynie „wewnątrz" administracji, adresowane są do jej odpowiednich organów.

Z drugiej strony nie oznacza to jednak, że zawartość planów nie wpływa na sytuację obywateli i jednostek w odniesieniu do gospodarki odpadami.

- Treść planów powinna w istotny sposób wpływać na treść wydawanych przez organy administracji decyzji związanych z gospodarowaniem odpadami (wymaganych od posiadaczy odpadów) – wydana decyzja musi być zgodna z planem gospodarki odpadami.
- Plan stanowi podstawę dla realizacji kolejnych projektów, które mogą wpływać na wszystkich wytwórców odpadów.
- Brak zgodności z planem wyklucza możliwość finansowania projektu w zakresie unieszkodliwiania odpadów ze środków funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

Po stworzeniu systemu gospodarki odpadami, podstawowym celem organu administracji publicznej jest zapewnienie, że wytwórcy odpadów wykorzystują elementy systemu.

Cel ten w przypadku odpadów komunalnych osiąga się poprzez przygotowywanie prawa miejscowego (regulamin) w zakresie utrzymywania czystości i porządku (w tym gospodarki odpadami komunalnymi), które ułatwia realizację zapisów planu gospodarki odpadami, m.in. poprzez zapewnienie wytwórcom odpadów niezbędnych środków do prowadzenia zbierania i transportu odpadów, wykorzystywania odpowiednich metod ich sortowania, odzysku i unieszkodliwiania itp.

W przypadku odpadów wytwarzanych przez przemysł, zezwolenia na korzystanie ze środowiska (w części dotyczącej gospodarki odpadami) lub wydawane decyzje czy składane informacje w zakresie gospodarki odpadami zawierają informacje określające sposób prowadzenia gospodarki odpadami (m.in. zapewniając, że producent przekaże określone odpady do właściwych instalacji gospodarki odpadami, a procedura przekazania będzie przedmiotem określonych wymagań, np. określających warunki przekazania).

1.2.3 Wymagania prawne dotyczące planów gospodarki odpadami

Zakres planów gospodarki odpadami określony jest w art. 14 i 15 ustawy o odpadach. Plany te powinny określać:

- aktualny stan gospodarki odpadami,
- prognozowane zmiany w zakresie gospodarki odpadami,
- działania zmierzające do poprawy sytuacji w zakresie gospodarowania odpadami,
- instrumenty finansowe służące realizacji zamierzonych celów,
- system monitoringu i oceny realizacji zamierzonych celów.

Krajowe, wojewódzkie, powiatowe lub gminne plany gospodarki odpadami powinny obejmować wszystkie rodzaje odpadów wytwarzanych na terenie danej jednostki administracyjnej, w tym także odpady przywożone na ten teren.

Szeroki zakres różnego rodzaju odpadów objętych planem gospodarki odpadami ma odzwierciedlić sytuację istniejącą w zakresie gospodarki odpadami na terenie danej jednostki administracyjnej, a jednocześnie ma pozwolić na określenie działań prowadzących do zapobiegania powstawaniu odpadów i przygotowania strategii odzysku lub unieszkodliwiania odpadów.

Elementy planów gospodarki odpadami

Wszystkie plany gospodarki odpadami muszą zawierać następujące elementy:

- rodzaj, ilość i źródło pochodzenia odpadów, które mają być poddane procesom odzysku lub unieszkodliwiania,
- rozmieszczenie istniejących instalacji i urządzeń do odzysku lub unieszkodliwiania odpadów,
- wykaz podmiotów prowadzących działalność w zakresie odzysku lub unieszkodliwiania odpadów,
- listę działań prowadzących do zapobiegania powstawaniu odpadów lub do ograniczenia ilości wytwarzanych odpadów,
- listę działań prowadzących do ograniczenia negatywnego wpływu odpadów na środowisko,
- listę działań określających właściwe postępowanie z odpadami wytwarzanymi na danym terenie, w tym – przede wszystkim – redukcje ilości odpadów ulegających biodegradacji w odpadach komunalnych przekazywanych na składowiska,
- planowany system gospodarki odpadami.

Ponadto, gminny plan gospodarki odpadami powinien zawierać:

- rodzaje i harmonogram realizacji przedsięwzięć,
- harmonogram uruchamiania środków finansowych i ich źródła.

Plany gospodarki odpadami muszą być aktualizowane nie rzadziej niż co cztery lata.

Opis aktualnego stanu gospodarki odpadami powinien określać rodzaj, ilość i źródła wytwarzanych odpadów poddawanych odzyskowi lub unieszkodliwianych, miejsca istniejących instalacji i obiektów do odzysku lub unieszkodliwiania odpadów i listę jednostek zaangażowanych w tę działalność.

Działania podejmowane w celu poprawy sytuacji w zakresie gospodarki odpadami powinny obejmować te jednostki, które będą zapobiegać powstawaniu odpadów lub prowadzić do zmniejszania ich ilości i wpływu na środowisko oraz odpowiedzialnych za właściwe postępowanie z odpadami.

Podstawowym instrumentem finansowym wykorzystywanym do finansowania działań określonych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych planach gospodarki odpadami będą odpowiednie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Artykuł 16 ustawy o odpadach stwierdza, że fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej mogą być wykorzystywane jedynie do finansowania tych działań dotyczących unieszkodliwiania odpadów, które zostały ujęte w planie gospodarki odpadami.

Zasady ogólne

W rozdziale 2 ustawy o odpadach określone zostały ogólne zasady gospodarki odpadami (zgodne z zasadami gospodarki odpadami obowiązującymi w Unii Europejskiej). Artykuł 5 brzmi:

„Kto podejmuje działania powodujące lub mogące powodować powstawanie odpadów, powinien je planować, projektować i prowadzić w taki sposób, aby:

- zapobiegać powstawaniu odpadów lub ograniczać ilość odpadów i ich negatywne oddziaływanie na środowisko przy wytwarzaniu produktów podczas i po zakończeniu ich użytkowania,
- zapewniać zgodny z zasadami ochrony środowiska odzysk, jeżeli nie udało się zapobiec ich powstaniu,
- zapewniać zgodne z zasadami ochrony środowiska unieszkodliwianie odpadów, których powstaniu nie udało się zapobiec lub których nie udało się poddać odzyskowi".

1.2.4 Wojewódzkie plany gospodarki odpadami

Zakres wojewódzkich (jak i powiatowych i gminnych) planów gospodarki odpadami omawiany w ustawie o odpadach należy rozpatrywać wspólnie z innymi obowiązkami i zadaniami wojewódzkich (powiatowych i gminnych) jednostek samorządowych.

Wojewoda

Wojewoda jest organem pierwszej instancji w sprawach dotyczących przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których obowiązek sporządzenia raportu oddziaływania na środowisko wynika z przepisów prawa[2], a także w sprawach dotyczących korzystania z instalacji zlokalizowanych na terenie zakładów w zaliczanym do tych przedsięwzięć zakresie:

- udzielania pozwoleń na wytwarzanie odpadów, jeżeli wytwarzający wytwarza powyżej 1 Mg/r odpadów niebezpiecznych lub powyżej 5 tys. Mg/r odpadów innych niż niebezpieczne,
- zatwierdzania w drodze decyzji programów gospodarowania odpadami niebezpiecznymi,
- wydawania zezwoleń na prowadzenie działalności w zakresie odzysku lub unieszkodliwiania odpadów,
- zatwierdzania instrukcji eksploatacji składowiska odpadów,
- zgody na zamknięcie składowiska odpadów lub jego wydzielonej części.

Wojewoda jest organem właściwym również do przyjmowania informacji o wytwarzanych odpadach oraz sposobach gospodarowania wytworzonymi odpadami.

Samorząd wojewódzki

Zgodnie z ustawą o samorządzie wojewódzkim, wojewódzka administracja samorządowa powinna określić strategię rozwoju i wdrażać zgodną z nią politykę. Ustawa o samorządzie wojewódzkim określa między innymi następujące elementy polityki rozwojowej:

- tworzenie warunków rozwoju gospodarczego,
- utrzymanie i rozbudowa infrastruktury społecznej i technicznej o znaczeniu wojewódzkim,
- pozyskiwanie i łączenie publicznych i prywatnych środków finansowych w celu realizacji zadań z zakresu użyteczności publicznej,
- racjonalne korzystanie z zasobów przyrody oraz kształtowanie środowiska naturalnego zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Polityka rozwoju na szczeblu wojewódzkim jest realizowana poprzez programy wojewódzkie, w tym wojewódzki plan gospodarki odpadami.

Jednym z głównych postanowień ustawy o samorządzie wojewódzkim jest to, że sejmik województwa określa zasady, metody i harmonogramy przygotowania wojewódzkiej strategii rozwoju i programów rozwoju województwa. Zasada ta została także zawarta w Prawie ochrony środowiska, które zobowiązuje sejmik województwa do uchwalania wojewódzkich programów ochrony środowiska, których częścią są wojewódzkie plany gospodarki odpadami.

Projekt planu jest przygotowywany przez zarząd województwa i opiniowany przez ministra właściwego do spraw środowiska, zarządy powiatów i organy wykonawcze gmin (tj. wójtów, burmistrzów i prezydentów miast) z terenu województwa.

Zakres wojewódzkich planów gospodarki odpadami wynika w dużym stopniu z zakresu działania administracji samorządowej i rządowej na tym szczeblu.

Nie należy mylić planów gospodarki odpadami z programami gospodarki odpadami niebezpiecznymi, przygotowywanymi przez wytwórców odpadów niebezpiecznych i zatwierdzanych w drodze decyzji administracyjnej.

Marszałek województwa prowadzi wojewódzką bazę o wytwarzaniu i o gospodarowaniu odpadami wraz z rejestrem wydanych zezwoleń na wytwarzanie i gospodarowanie odpadami. Zbiera również informacje na temat opłat za

[2] Wojewoda jest właściwym organem we wszystkich sprawach dotyczących obiektów i zakładów (oraz znajdujących się na terenach tych zakładów instalacji) zaliczanych poprzednio do inwestycji szczególnie szkodliwych dla środowiska bądź zdrowia ludzi, a według nomenklatury przyjętej przez Prawo ochrony środowiska do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, wymagających obowiązkowego sporządzenia i przedłożenia raportu o oddziaływaniu na środowisko.

korzystanie ze środowiska oraz informacje dotyczące wykonania obowiązków wynikających z ustawy z dnia 11 maja 2001 r. o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej i opłacie depozytowej (Dz. U. Nr 63, poz. 639 i z 2002 r. Nr 113, poz 984).

Marszałek województwa może, w drodze wydania decyzji, zobowiązać posiadaczy odpadów do dostarczenia ewidencji odpadów. Jest to także kompetentny organ w przypadku odraczania, redukowania i znoszenia opłat i ustalania terminów opłat za składowanie odpadów.

Prognoza oddziaływania na środowisko

Postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko skutków realizacji planów i programów jest regulowane zapisami ustawy z 27 kwietnia 2001r. Prawo ochrony środowiska (patrz załącznik do poradnika) – Dział VI (Postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko), rozdział 1 art. 40–45.

Przeprowadzenia postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko wymagają:

- projekt koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju, projekty planów zagospodarowania przestrzennego oraz projekty strategii rozwoju regionalnego,
- projekty polityk, strategii, planów lub programów w dziedzinie przemysłu, energetyki, transportu, telekomunikacji, gospodarki wodnej, gospodarki odpadami, leśnictwa, rolnictwa, rybołówstwa, turystyki i wykorzystywania terenu, których opracowywanie przez centralne lub wojewódzkie organy administracji przewidziane jest w ustawach.

W przypadku procesu planowania w zakresie gospodarki odpadami procedurze postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko podlegają projekty krajowego i wojewódzkich planów gospodarki odpadami (nie są nią objęte projekty planów powiatowych i gminnych). Przeprowadzenie postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko wymagane jest też w przypadku wprowadzania zmian do przyjętych dokumentów.

Organ administracji opracowujący projekty ww. dokumentów lub wprowadzający zmiany do tych dokumentów może, w porozumieniu z organem ochrony środowiska oraz z Głównym Inspektorem Sanitarnym w przypadku, gdy postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko przeprowadza centralny organ administracji rządowej, np. krajowy plan gospodarki odpadami, odstąpić od przeprowadzenia postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko, gdy uzna (biorąc pod uwagę w szczególności charakter działań przewidzianych w tych dokumentach oraz rodzaj i skalę oddziaływania na środowisko, a także cechy obszaru objętego tym oddziaływaniem), iż realizacja tych dokumentów nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko.

Prognozę oddziaływania na środowisko sporządza organ administracji opracowujący projekt dokumentu lub wprowadzający zmiany do przyjętego już dokumentu.

Prognoza oddziaływania na środowisko powinna:

- zawierać informacje o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami,
- określać, analizować i oceniać istniejący stan środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu,
- określać, analizować i oceniać stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem,
- określać, analizować i oceniać istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów chronionych,
- określać, analizować i oceniać cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym albo krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu, oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu,
- określać, analizować i oceniać przewidywane znaczące oddziaływania na środowisko,
- przedstawiać rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację

przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu,
- przedstawiać rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz opis metod dokonania oceny prowadzącej do tego wyboru, w tym także wskazania napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy,
- zawierać informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy,
- zawierać informacje o przewidywanych metodach analizy realizacji projektowanego dokumentu,
- zawierać informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko,
- zawierać streszczenie sporządzone w języku niespecjalistycznym.

Ustawa zobowiązuje ministra właściwego do spraw środowiska do określenia w drodze rozporządzenia (w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zdrowia oraz ministrem właściwym do spraw gospodarki przestrzennej i mieszkaniowej) szczegółowych warunków (m.in.: forma sporządzenia prognozy, zakres zagadnień, które powinny zostać określone i ocenione w prognozie, zakres terytorialny prognozy, rodzaje dokumentów, z których informacje powinny być uwzględnione w prognozie), jakim powinna odpowiadać prognoza oddziaływania na środowisko dotycząca projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Organ administracji opracowujący projekt dokumentu lub wprowadzający zmiany do przyjętego już dokumentu[3] uzgadnia z organem ochrony środowiska oraz z Głównym Inspektorem Sanitarnym w przypadku dokumentu sporządzanego przez centralny organ administracji rządowej zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko.

Organ administracji opracowujący projekt dokumentu lub wprowadzający zmiany do przyjętego już dokumentu, poddaje go, wraz z prognozą oddziaływania na środowisko, opiniowaniu przez organ ochrony środowiska oraz Głównego Inspektora Sanitarnego w przypadku dokumentu sporządzanego przez centralny organ administracji rządowej.

Organ administracji zapewnia możliwość udziału społeczeństwa w postępowaniu w sprawie oceny oddziaływania na środowisko projektów dokumentów[4].

Organ administracji opracowujący projekt dokumentu lub wprowadzający zmiany do przyjętego już dokumentu, bierze pod uwagę ustalenia zawarte w prognozie oddziaływania na środowisko, opinię organu ochrony środowiska oraz Głównego Inspektora Sanitarnego w przypadku dokumentu sporządzanego przez centralny organ administracji rządowej, a także rozpatruje uwagi i wnioski zgłoszone w związku z udziałem społeczeństwa.

1.2.5 Powiatowe i gminne plany gospodarki odpadami

Powiaty

Ustawa o samorządzie powiatowym stanowi, że powiat wykonuje określone ustawami zadania publiczne o charakterze ponadgminnym, w tym także zadania z zakresu ochrony środowiska i przyrody.

Ustawa o odpadach nie różnicuje zakresu powiatowego i gminnego planu gospodarki odpadami.

[3] Obowiązku nie stosuje się do sporządzania prognoz oddziaływania na środowisko projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

[4] Postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko wojewódzkiego planu gospodarki odpadami odbywa się, zgodnie z art. 34 ust. 1 ustawy Prawo ochrony środowiska, z udziałem społeczeństwa. Oznacza to, że organ opracowujący wojewódzki plan gospodarki odpadami musi podać do publicznej wiadomości informację o zamieszczeniu w publicznie dostępnym wykazie danych oraz o możliwości składania uwag i wniosków w terminie 21 dni od daty podania do publicznej wiadomości, wskazując jednocześnie miejsce ich składania, oraz obowiązany jest rozpatrzyć zgłoszone uwagi i wnioski. Zasady wnoszenia uwag i wniosków oraz opiniowania projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego określają przepisy ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 1999 r. Nr 15, poz. 139, Nr 41, poz. 412 i Nr 111, poz. 1279, z 2000 r. Nr 12, poz. 136, Nr 109, poz. 1157 i Nr 120, poz. 1268 oraz z 2001 r. Nr 5, poz. 42 i Nr 14, poz. 124).

Zarząd powiatu opracowuje powiatowy plan gospodarki odpadami, który stanowi część powiatowego programu ochrony środowiska. Co dwa lata przedkłada radzie powiatu sprawozdanie z realizacji planu.

Zakres powiatowego planu gospodarki odpadami w dużym stopniu odpowiada zadaniom samorządowej administracji tego szczebla.

Do kompetencji starosty należy wydawanie decyzji administracyjnych w sprawach:

- pozwolenia na wytwarzanie odpadów,
- zatwierdzanie programów gospodarki odpadami niebezpiecznymi,
- zatwierdzania instrukcji eksploatacji składowiska odpadów,
- udzielania zgody na zamknięcie składowiska lub jego wydzielonej części,
- zezwolenia na prowadzenie działalności w zakresie zbierania, transportu, odzysku lub unieszkodliwiania odpadów,

z wyjątkiem spraw należących do kompetencji wojewody, a dotyczących przedsięwzięć mogących znacząco wpływać na środowisko, dla których sporządzanie raportu oddziaływania na środowisko wynika z mocy prawa.

Starosta jest organem właściwym do przyjmowania i rozpatrywania informacji o wytwarzanych odpadach oraz sposobach gospodarowania odpadami, a także do wstrzymania działalności powodującej powstawanie odpadów, jeżeli wytwórca odpadów narusza przepisy ustawy lub działa niezgodnie ze złożoną informacją mimo uprzedniego wezwania do niezwłocznego zaniechania naruszeń.

Skala powiatu wydaje się predestynować tę jednostkę administracyjną do racjonalnego rozwiązywania problemów lokalizacyjnych i inwestycyjnych w zakresie unieszkodliwiania odpadów[5] (w tym szczególnie odpadów komunalnych).

[5] Sprzyjającą okolicznością w przyjmowaniu takich rozwiązań jest to, że właśnie administracja powiatowa jest właściwa w postępowaniu administracyjnym do wyznaczania miejsc składowania odpadów i wydawania zezwoleń na budowę składowisk odpadów.

Zgodnie z ustawą z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 1996 nr 132, poz. 622, z późniejszymi zmianami) kompetencje w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi zostały przypisane gminom. Jednak powiaty mogą inspirować i koordynować rozwiązywanie problemów w tym zakresie. Mogą one nawet, w oparciu o ustalenia na poziomie gmin, przejmować wszelkie związane z tym zadania jako zadania publiczne, realizowane na poziomie ponadgminnym. Inwestycje w zakresie zagospodarowania odpadów komunalnych podejmowane na skalę powiatu będą miały często większe szanse finansowania i odpowiednich rozwiązań technicznych niż inwestycje podejmowane indywidualnie przez gminy.

Gminy

Zakres gminnego planu gospodarki odpadami w dużym stopniu wynika z zadań administracji samorządowej tego szczebla.

Ustawa o samorządzie gminnym mówi, że gmina jest odpowiedzialna za wszystkie problemy publiczne o znaczeniu lokalnym i za zaspokajanie potrzeb społeczności gminy.

Zadania własne gmin obejmują m.in. planowanie przestrzenne, ochronę środowiska i ochronę przyrody, utrzymanie czystości i porządku, urządzeń sanitarnych czy składowisk odpadów komunalnych.

Zadania i zakres odpowiedzialności dotyczący utrzymania czystości i porządku zostały określone w ustawie z 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 1996 Nr 132, poz. 622, z późniejszymi zmianami). Zgodnie z tą ustawą, utrzymanie czystości i porządku w gminach należy do ich obowiązkowych zadań. W szczególności do obowiązków gmin należy m.in.:

- tworzenie warunków do wykonywania prac związanych z utrzymaniem czystości i porządku na terenie gminy lub zapewnienie wykonania tych prac przez tworzenie odpowiednich jednostek organizacyjnych,
- zapewnienie budowy, utrzymania i eksploatacji własnych lub wspólnych z innymi gminami:
  - instalacji i urządzeń do odzysku lub unieszkodliwiania odpadów komunalnych,
  - stacji zlewnych, w przypadku gdy

podłączenie wszystkich nieruchomości do sieci kanalizacyjnej jest niemożliwe lub powoduje nadmierne koszty,
  - instalacji i urządzeń do zbierania, transportu i unieszkodliwiania zwłok zwierzęcych lub ich części,
  - szaletów publicznych,
- zapobieganie zanieczyszczaniu ulic, placów i terenów otwartych, w szczególności przez: zbieranie i pozbywanie się błota, śniegu, lodu oraz innych zanieczyszczeń uprzątniętych z chodników przez właścicieli nieruchomości oraz odpadów zgromadzonych w przeznaczonych do tego celu urządzeniach ustawionych na chodniku,
- organizowanie selektywnej zbiórki, segregacji oraz magazynowania odpadów komunalnych, w tym odpadów niebezpiecznych, przydatnych do odzysku oraz współdziałanie z przedsiębiorcami podejmującymi działalność w zakresie gospodarowania tego rodzaju odpadami,
- zapewnienie zbierania, transportu i unieszkodliwiania zwłok bezdomnych zwierząt lub ich części oraz współdziałanie z przedsiębiorcami podejmującymi działalność w tym zakresie.

Rada gminy, po konsultacji z państwowym inspektorem sanitarnym dla danego terenu, określi w drodze uchwały szczegółowe zasady utrzymywania czystości i porządku na obszarze gminy.

Ustawa także zobowiązuje gminy do prowadzenia ewidencji:

- zbiorników bezodpływowych w celu kontroli częstotliwości opróżniania i opracowywania planu rozwoju sieci kanalizacyjnej,
- przydomowych oczyszczalni ścieków w celu kontrolowania częstotliwości sposobów usuwania komunalnych osadów ściekowych oraz w celu opracowywania planu rozwoju sieci kanalizacyjnej.

Prawem gminy jest rozwiązywanie problemów związanych z gospodarowaniem odpadami w trakcie podejmowania decyzji o zagospodarowaniu terenu[6].

[6] Art. 40 ustawy z 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym. (Dz. U. Nr 89, poz. 415, z późniejszymi zmianami).

Daje to gminom szerokie możliwości wpływania na wszystkie działania związane z wytwarzaniem odpadów.

Gminny plan gospodarki odpadami jest instrumentem wykorzystywanym do zarządzania gospodarowaniem odpadami. Organ wykonawczy gminy (wójt, burmistrz lub prezydent miasta) przygotowuje projekt gminnego planu gospodarki odpadami jako element programu ochrony środowiska i co dwa lata dostarcza radzie gminy sprawozdanie z jego realizacji.

Prognozy oddziaływania na środowisko gminnych i powiatowych planów gospodarki odpadami

Prawo nie wymaga prowadzenia postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko skutków realizacji planów i programów w stosunku do projektów gminnych i powiatowych planów gospodarki odpadami. Jednakże pewne elementy tych planów powinny być poddane takiej procedurze (patrz rozdział 7 niniejszego poradnika).

Związki gmin

Prawo pozwala gminom na swobodne tworzenie związków gminnych oraz na podejmowanie współpracy między gminami. Biorąc pod uwagę wielkości gmin, rozwiązanie takie jest wartościowym narzędziem racjonalizacji gospodarki odpadami komunalnymi, ponieważ nowoczesna gospodarka odpadami komunalnymi często wymaga regionalizacji usług.

Związki gmin posiadają osobowość prawną i realizują zadania publiczne na własny rachunek i na własną odpowiedzialność.

1.2.6 Rodzaje odpadów objęte planami gospodarki odpadami

Można stwierdzić, że plany gospodarki odpadami powinny uwzględniać wszystkie rodzaje i grupy obecnie wytwarzanych odpadów, a także te odpady, których wytwarzanie jest przewidywane na szczeblu województwa, powiatu lub gminy.

Plany gospodarki odpadami powinny obejmować wszystkie odpady wytwarzane na danym terenie lub też na ten teren sprowadzane, w tym odpady ulegające biodegradacji, odpady opakowaniowe,

odpady budowlane, wraki samochodowe, opony, odpady niebezpieczne, w tym odpady medyczne i weterynaryjne, zużyte oleje, baterie i akumulatory.

Władze lokalne i regionalne są odpowiedzialne za prawidłową gospodarkę wszystkimi odpadami wytwarzanymi na ich terenie, z wyłączeniem tych odpadów, gospodarka którymi jest określona w pozwoleniach na wprowadzanie do środowiska substancji i energii (pozwolenia na wytwarzanie odpadów) i zezwoleniach na gospodarowanie odpadami. Zakład przemysłowy może podejmować działania w stosunku do takich odpadów samodzielnie, zwracając je do procesu przemysłowego, poddając je odzyskowi albo unieszkodliwianiu lub przekazując je innym przedsiębiorstwom przemysłowym bądź jednostkom zajmującym się odzyskiem lub unieszkodliwianiem odpadów innych niż komunalne. Dlatego proces planowania gospodarki odpadami powinien obejmować określone grupy odpadów, które mają być przewożone na składowiska komunalne lub unieszkodliwiane w innych instalacjach. Plan gospodarki odpadami powinien zakładać taki system gospodarki odpadami, który zapewni zbieranie, odzysk i unieszkodliwianie wszystkich odpadów wytwarzanych na obszarze województwa, gminy lub powiatu.

Z drugiej strony, gminne systemy gospodarki odpadami nie są systemami zamkniętymi. W przyszłości, w związku z realizacją regionalnych systemów gospodarki odpadami, staną się one jeszcze bardziej otwarte. Dlatego plan gospodarki odpadami powinien zawierać szacunek ilości odpadów, które zostaną przywiezione z dowolnego miejsca.

1.2.7 Uchwalanie planów gospodarki odpadami

Krajowy plan gospodarki odpadami jest opracowywany przez ministra właściwego do spraw środowiska, a uchwalany przez Radę Ministrów. Projekty planów wojewódzkich, powiatowych i gminnych są opracowywane odpowiednio przez organy wykonawcze województw, powiatów i gmin, a uchwalane jako część programów ochrony środowiska przez sejmiki województw, rady powiatów i gmin (art. 14 ust. 4 i 5 ustawy o odpadach).

Wspólne plany

Dla związków międzygminnych oraz związków powiatów przewidziano możliwość opracowania jednego wspólnego planu gospodarki odpadami obejmującego zadania odpowiednio gminnego i powiatowego planu (art. 14 ust. 11 i 12). Dla miasta stołecznego Warszawy przewidziano opracowanie jednego planu obejmującego zadania powiatowego i gminnego planu gospodarki odpadami (art. 14 ust. 10).

1.2.8 Terminy przygotowywania planów gospodarki odpadami

Zgodnie z art. 10 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o wprowadzeniu ustawy – Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw (tzw. ustawy wprowadzającej) dotychczasowe programy zrównoważonego rozwoju oraz ochrony środowiska opracowane przez sejmiki województw oraz rady powiatów i gmin stają się odpowiednio wojewódzkimi, powiatowymi i gminnymi programami ochrony środowiska, o których mowa w ustawie – Prawo ochrony środowiska. Nowe wojewódzkie programy ochrony środowiska mają zostać uchwalone przez sejmiki województw do dnia **30 czerwca 2003 r**., powiatowe programy ochrony środowiska – przez rady powiatów do dnia **31 grudnia 2003 r.**, a gminne programy ochrony środowiska – przez rady gmin do dnia **30 czerwca 2004 r.**

Jest wewnętrzną sprawą województw, powiatów i gmin, z jakim wyprzedzeniem w stosunku do tych dat powinny być przygotowane i uchwalone plany gospodarki odpadami. Przypomnieć jedynie należy, że przy ustalaniu harmonogramu trzeba uwzględnić 2-miesięczny termin niezbędny na zaopiniowanie projektów planów przez właściwe organy oraz czas niezbędny na rozpatrzenie ewentualnych wniosków zgłoszonych przez społeczeństwo. Dodatkowo, w przypadku wojewódzkich planów gospodarki odpadami niezbędne jest uwzględnienie czasu niezbędnego na przeprowadzenie postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko, w tym przygotowanie prognozy oddziaływania na środowisko.

Krajowy plan gospodarki odpadami ma zostać przyjęty nie później niż do dnia 31 października 2002 r. (art. 31 ustawy wprowadzającej).

Wczesne rozpoczęcie planowania na poziomie powiatu/gminy

W związku z wymaganym harmonogramem przygotowywania planów gospodarki odpadami na różnych szczeblach, gminy/powiaty powinny ze znacznym wyprzedzeniem zbierać i analizować dane opisujące stan istniejący w zakresie gospodarki odpadami (patrz rozdziały 3–4), aby przekazać informacje dotyczące wytwarzania i gospodarowania odpadami na swoim terenie już na etapie przygotowywania planu wojewódzkiego.

Nie tylko nie będzie możliwe przygotowanie wojewódzkich planów gospodarki odpadami bez wkładu wniesionego z poziomu gminy/powiatu; w interesie gmin i powiatów leży również dostarczenie tych informacji do województwa po to, aby w planie przygotowywanym na wyższym szczeblu mogły być także uwzględnione aspekty lokalne.

Oznacza to, że gminy/powiaty powinny rozpocząć proces planowania natychmiast; szczególnie dotyczy to zbierania danych i opracowywania analiz istniejącej sytuacji. Na schemacie na następnej stronie przedstawiono sugerowaną, możliwą do zastosowania procedurę postępowania.

1.2.9 Oceny i modyfikacje

Ustawa o odpadach (art. 14 ust. 13) wymaga, aby organy wykonawcze województw, powiatów i gmin co dwa lata przygotowywały sprawozdania z realizacji planów gospodarki odpadami. Sprawozdania te są przechowywane, odpowiednio przez sejmik wojewódzki, radę powiatu i radę gminy.

Art. 14 ust. 14 ustawy o odpadach wymaga, aby plany gospodarki odpadami były aktualizowane nie rzadziej niż raz na 4 lata. Szczegółowe informacje przedstawiono w rozdziale 13 niniejszego poradnika.

1.3 Odniesienia do planów zagospodarowania przestrzennego

1.3.1 System planowania przestrzennego

System planowania przestrzennego jest regulowany ustawą o zagospodarowaniu przestrzennym[7]. Ustawa – Prawo ochrony środowiska[8] określa procedury ocen oddziaływania na środowisko w odniesieniu między innymi do planowania przestrzennego. Ustawy kompetencyjne[9] wprowadzają w zakresie zagospodarowania i planowania przestrzennego uszczegółowienie zakresu obowiązków oraz kompetencji organów administracji rządowej i samorządowej.

Polityka przestrzenna jest kształtowana na trzech poziomach: krajowym, wojewódzkim i gminnym. Tylko na ostatnim, gminnym poziomie polityka przestrzenna jest realizowana poprzez miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, będące prawem miejscowym. System planowania przestrzennego nie jest hierarchiczny, co oznacza, że rozwiązania i ustalenia przestrzenne poszczególnych planów nie są w sposób bezpośredni obligatoryjne dla kolejnych poziomów planistycznych.
W odróżnieniu do planów gospodarki odpadami, w których zakłada się hierarchiczność w odniesieniu do planów niższego szczebla.

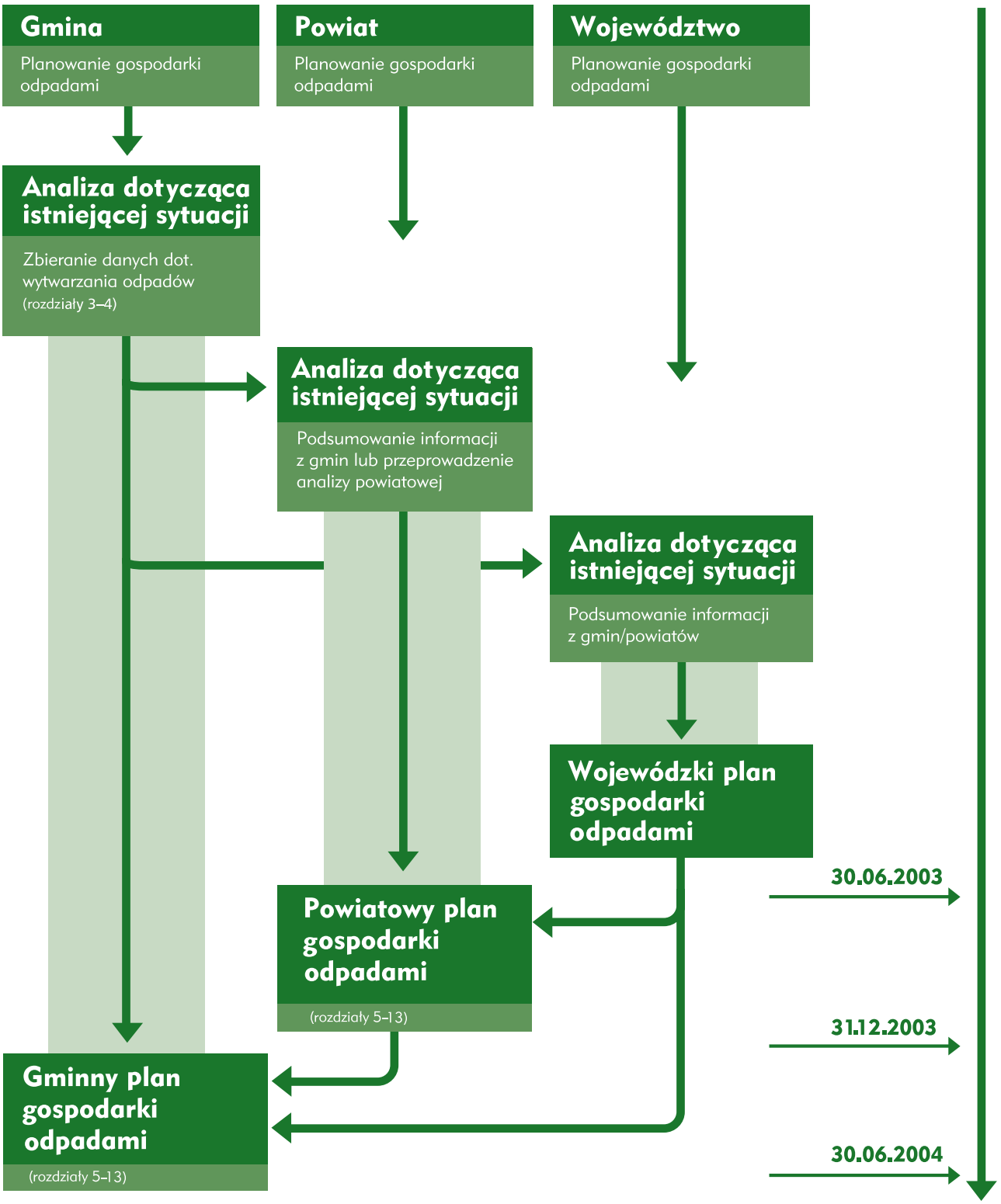
Poziom krajowy

Opracowania w zakresie kształtowania polityki przestrzennej:

- Strategia rozwoju kraju określa uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju kraju.
- Koncepcja polityki zagospodarowania przestrzennego kraju ma charakter programowo–planistyczny o ogólnym odniesieniu do przestrzeni, określa uwarunkowania, cele oraz kierunki polityki zagospodarowania przestrzennego państwa.

[7] Z dnia 7 lipca 1994 roku (tekst jednolity z 1999 roku Dz. U. Nr 15, poz. 139 wraz z późniejszymi zmianami).
[8] Z dnia 27 kwietnia 2001 (Dz. U. Nr 62, poz.627 z późniejszymi zmianami).
[9] Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1590 oraz z 2002 r. Nr 23, poz. 220 i Nr 62, poz. 558), ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1592 oraz z 2002 r. Nr 23, poz. 220 i Nr 62, poz. 558 i Nr 113, poz. 984), ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 oraz z 2002 r. Nr 23, poz. 220 i Nr 62, poz. 558 i Nr 113, poz. 984).

Rysunek 1. Sugerowana kolejność planowania w zakresie gospodarki odpadami w województwach, powiatach i gminach.

- Program zadań rządowych, służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych. Warunkiem realizacji zadania jest jego wprowadzenie (w drodze negocjacji województwa z gminą) do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.
- Okresowe raporty o stanie zagospodarowania przestrzennego kraju.

Postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko skutków realizacji tych projektów strategii, koncepcji oraz programów. Elementem tej oceny jest prognoza oddziaływania na środowisko sporządzana dla koncepcji polityki przestrzennej kraju.

Kompetencje

Powyżej wymienione opracowania sporządza Prezes Rządowego Centrum Studiów Strategicznych, przedstawiciel administracji rządowej.

Programy zawierające zadania rządowe sporządzają ministrowie i centralne organy administracji rządowej, centralny rejestr programów rządowych prowadzi Prezes Rządowego Centrum Studiów Strategicznych.

Polityka zagospodarowania przestrzennego kraju jest prowadzona na poziomie wojewódzkim, poprzez wprowadzanie zadań rządowych do planu zagospodarowania województwa w wyniku uzgodnień, a następnie negocjowania z gminą ich wprowadzenia do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

Procedury

Na podstawie koncepcji zagospodarowania przestrzennego kraju jest uzgadniana spójność programu zadań rządowych z planem zagospodarowania przestrzennego województw i uchwalonymi programami wojewódzkimi.

Zakres i ustalenia dokumentów

W trybie prac nad strategią rozwoju kraju jest sporządzana i aktualizowana koncepcja polityki przestrzennego zagospodarowania kraju, w której określa się zwłaszcza przyrodnicze, kulturowe, społeczne i ekonomiczne uwarunkowania oraz cele i kierunki tej polityki.

Koncepcja polityki przestrzennego zagospodarowania kraju określa podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki polityki przestrzennej zagospodarowania kraju w zakresie struktury przestrzeni, strategicznych celów rozwojowych i głównych kierunków rozwoju. Określa się w niej podstawowe systemy przestrzenne, m.in. osadnicze czy infrastruktury technicznej. W koncepcji tej określa się ogólne odniesienia do przestrzeni województw lub obszarów problemowych polityki przestrzennej.

Poziom wojewódzki

Opracowania w zakresie kształtowania polityki przestrzennej:

- Strategia rozwoju województwa. W strategii określa się uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju województwa.
- Plan zagospodarowania przestrzennego województwa. Opracowanie ma charakter planistyczny z odniesieniem do przestrzeni województwa. Zawiera zasady organizacji struktury przestrzennej.
- Program wojewódzki, służący realizacji ponadlokalnych i regionalnych celów publicznych.
- Okresowa aktualizacja planu zagospodarowania przestrzennego województwa.

Postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko skutków realizacji projektu strategii, planu oraz programów, która związana jest z zaangażowaniem społeczeństwa. Częścią tej procedury jest prognoza oddziaływania na środowisko sporządzana dla projektu planu zagospodarowania przestrzennego oraz strategii rozwoju regionalnego.

Kompetencje

Powyżej wymienione dokumenty planistyczne sporządza administracja samorządowa (zarząd województwa).

Wojewoda, będący przedstawicielem administracji rządowej, odpowiada za realizację na poziomie regionalnym polityki przestrzennej państwa określonej w programie zadań rządowych i w koncepcji polityki zagospodarowania kraju. Jest

również organem ochrony środowiska na szczeblu wojewódzkim, z którym ustalany jest zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko skutków realizacji programów i planów oraz organem ochrony środowiska opiniującym projekty dokumentów wraz z ich prognozami oddziaływania na środowisko.

Procedury

Podjęcie uchwały o przystąpieniu do sporządzenia planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz uchwalenie planu należą do kompetencji sejmiku województwa. Projekt planu jest uzgadniany przez Prezesa Urzędu Mieszkalnictwa i Rozwoju Miast w zakresie: programów zawierających zadania rządowe, służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych, natomiast opiniowany w pozostałym zakresie. Zgodność projektu planu z prawem bada wojewoda.

Do sporządzenia i prowadzenia rejestru zadań służących realizacji ponadlokalnych i regionalnych celów publicznych zobowiązany jest wojewoda.

Sporządzenie planu zagospodarowania przestrzennego województwa wymaga przeprowadzenia postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko.

Zakres i ustalenia dokumentu

W Strategii rozwoju województwa uwzględnia się m.in. zasady utrzymania i rozbudowy infrastruktury technicznej o znaczeniu wojewódzkim.

W planie zagospodarowania przestrzennego województwa określa się zasady organizacji struktury przestrzennej, uwzględnia szczególnie strukturę osadnictwa, rozmieszczenie infrastruktury technicznej, społecznej, określa się wymagania w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego i dóbr kultury.

W planie zagospodarowania przestrzennego województwa, określając strukturę przestrzeni województwa wskazuje się obszary, na których przewiduje się realizację zadań rządowych i zadań samorządowych województwa, służących realizacji ponadlokalnych i regionalnych celów publicznych, zawartych w programach wojewódzkich.

W programach wojewódzkich są zawarte zadania samorządu województwa służące realizacji ponadlokalnych i regionalnych celów publicznych. Warunkiem uchwalenia tych programów jest zapewnienie odpowiednich środków finansowych niezbędnych do realizacji zobowiązań, które wynikają z konieczności opracowania i uchwalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla tych zadań oraz skutków prawnych z tym związanych. Koszty sporządzenia lub zmiany miejscowego planu obciążają budżet województwa lub inwestora w zależności od tego, z czyjej przyczyny te koszty wystąpiły. Natomiast instrumenty finansowe służące realizacji zamierzonych celów, w zakresie gospodarki odpadami, określane są w planach gospodarki odpadami.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa nie jest aktem prawa miejscowego i nie narusza uprawnień gmin. Jednak plan regionalny (plan zagospodarowania województwa) jest merytoryczną podstawą planowania przestrzennego na poziomie lokalnym. Służy konkretyzacji i określeniu przestrzeni, obszarów przybliżonej lokalizacji, w tym w zakresie obiektów gospodarki odpadami i innej infrastruktury technicznej. Skala opracowania zwykle 1:200 000 lub 1:300 000.

Poziom gminny – lokalny

Opracowania w zakresie kształtowania polityki przestrzennej:

- studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy,
- miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego,
- ocena zmian w zagospodarowaniu przestrzennym gminy,
- prognoza oddziaływania planu na środowisko sporządzana dla projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

Kompetencje

W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmina formułuje politykę przestrzenną w odniesieniu do obszaru całej gminy.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego jest prawem miejscowym, ustala zasady dyspozycji

przestrzennej zgodnie ze studium. W odróżnieniu od, studium, miejscowy plan nie musi obejmować obszaru całej gminy.

Gmina realizuje uchwalone zadania rządowe i zadania samorządowe ponadlokalnych celów publicznych poprzez wprowadzenie tych zadań do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Wprowadzenie zadania do planu odbywa się w drodze negocjacji z marszałkiem.

Gmina w wydawanej, na podstawie planu miejscowego, decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu określa zasady przeznaczenia i zagospodarowania terenu, w tym określa zasady realizacji zadania inwestycyjnego.

Procedury

Wymienione opracowania planistyczne są sporządzane przez organy wykonawcze gmin (wójtów, burmistrzów lub prezydentów miast), a uchwalane przez rady gmin.

- Studium uwarunkowań nie ma mocy prawnej, nie jest podstawą wydawania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu. Studium jest opiniowane przez właściwe organy administracji na podstawie przepisów szczególnych.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego stanowi podstawę wydawania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu oraz pozwoleń na budowę. Plan uzgadnia: wojewoda w zakresie zgodności miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego z zadaniami rządowymi wpisanymi do wojewódzkiego rejestru, a zarząd województwa w zakresie zgodności miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego z zadaniami samorządu województwa wpisanymi do wojewódzkiego rejestru, plan opiniują odpowiednie instytucje i urzędy. Przysługuje możliwość odwołań do Naczelnego Sądu Administracyjnego.

Obowiązek sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dotyczy obszarów, na których przewiduje się realizację programów zadań rządowych i samorządowych ponadlokalnych celów publicznych.

Do projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego organ wykonawczy gminy (zgodnie z zapisami ustawy – Prawo ochrony środowiska) dołącza prognozę oddziaływania na środowisko. Prognoza jest elementem procedury oceny oddziaływania na środowisko.

Sporządzenie miejscowego planu zajmuje zwykle ponad półtora roku. Procedury zmiany zapisu planu miejscowego są takie same jak w przypadku jego uchwalania.

Ustalenia i zakres planu

Studium nie jest przepisem prawa miejscowego, nie stanowi podstawy wydania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu. W studium powinno się wprowadzać m.in. ustalenia strategii rozwoju województwa uchwalone w planie zagospodarowania przestrzennego województwa. Studium obejmuje cały obszar gminy w jej granicach administracyjnych. Skala opracowania wynosi zwykle 1:10 000 lub 1:25 000.

W studium powinno się uwzględniać ustalenia strategii rozwoju województwa zawarte w planie zagospodarowania przestrzennego województwa.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego jest przepisem gminnym. Stanowi podstawę wydawania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

W miejscowym planie, w wyniku negocjacji, uwzględnia się zadania rządowe i samorządowe uchwalone w programie wojewódzkim i w planie zagospodarowania województwa. W wyniku tych negocjacji w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego określa się obszary służące do realizacji zadań.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego sporządza się obowiązkowo dla obszarów, na których przewiduje się realizację ponadlokalnych celów publicznych oraz zadań rządowych. Projekt miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego powinien być zgodny ze studium uwarunkowań. Skala opracowania planu wynosi zwykle 1:2000; 1:1000 lub 1:500.

Poziom powiatowy

Opracowania w zakresie kształtowania polityki przestrzennej:

Na poziomie powiatu nie sporządza się opracowań planistycznych. Powiat może prowadzić studia, analizy, koncepcje rozwoju w zakresie zagospodarowania przestrzennego.

Powiat jest uprawniony do prowadzenia negocjacji warunków wprowadzania zadań realizacji ponadlokalnych celów publicznych do planów miejscowych.

Kompetencje

Władze powiatowe mają ograniczone kompetencje administracji samorządowej w zakresie planowania przestrzennego. Powiat nie ma mocy sprawczej, nie opracowuje dokumentów w zakresie planowania przestrzennego. W zakresie swoich kompetencji powiat może jednak brać udział w negocjacjach podczas wprowadzania zadania rządowego lub wojewódzkiego do planu.

1.3.2 Plan gospodarki odpadami a inne dokumenty planistyczne

Plany gospodarki odpadami mogą stanowić wytyczne dla wykonywanych na poziomie wojewódzkim i gminnym planów zagospodarowania przestrzennego. Brakuje niestety bezpośredniego przełożenia ustaleń planu gospodarki odpadami na przestrzenne ustalenia planu zagospodarowania przestrzennego. Przepisy legislacyjne (ustawa – Prawo ochrony środowiska i ustawa o zagospodarowaniu przestrzennym) nie określają takiego obowiązku bezpośredniego przeniesienia ustaleń planu gospodarki odpadami do projektów planów zagospodarowania przestrzennego.

Obowiązek uwzględnienia w planie zagospodarowania przestrzennego województwa ustaleń programu wojewódzkiego dotyczy zadań rządowych i samorządowych służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych. Zadania uchwalone w planach zagospodarowania przestrzennego województwa powinny zostać uwzględnione w planach miejscowych na poziomie gminy (w drodze negocjacji z gminą).

Procedura wprowadzenia zadania inwestycyjnego do miejscowego planu zagospodarowania jest następująca:

- zabezpieczenie środków finansowych w budżecie,
- zatwierdzenie programów rządowych i samorządowych województwa,
- określenie w planach zagospodarowania województwa obszarów odpowiednich do realizacji inwestycji w zakresie gospodarki odpadami,
- negocjacje z gminą w celu wprowadzenia zadania do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego,
- sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub zmiany w miejscowym planie oraz jego uchwalenie przez radę gminy,
- wypłacenie odszkodowań finansowych związanych z przejęciem terenu.

Realizacja planów gospodarki odpadami obecnie, kiedy większość planów zagospodarowania województw znajduje się w fazie uzgadniania i opiniowania, jest związana z koniecznością wykonania dodatkowych analiz przestrzennych. Praca ta może być przedmiotem okresowo wykonywanej aktualizacji planu zagospodarowania przestrzennego województwa.

Poziom wojewódzki

Ustawy nie określają obowiązku włączania zapisów planu gospodarki odpadami do planu zagospodarowania przestrzennego województwa. Nie ma więc bezpośredniego przełożenia treści planu gospodarki odpadami na plan zagospodarowania przestrzennego.

Plan gospodarki odpadami może jednak stanowić wytyczne dla treści planów zagospodarowania przestrzennego. Wtedy przestrzenne odniesienie w planie zagospodarowania przestrzennego dla obiektów gospodarki odpadami jest projektowane na podstawie wniosków z tego planu.

Wprowadzenie obiektów gospodarki odpadami do programu zadań samorządowych służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych jest prowadzone na podstawie planu gospodarki odpadami. Zadania rządowe i samorządowe służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych umieszczane są

w programach wojewódzkich służących realizacji ponadlokalnych i lokalnych celów publicznych. Uchwalenie programu jest możliwe jedynie w sytuacji zapewnienia środków finansowych na ich realizację. Uchwalenie planu zagospodarowania przestrzennego województwa powoduje wprowadzenie tych zadań do rejestru oraz wiąże się ze wskazaniem w planie zagospodarowania województwa terenów do ich realizacji. Zadania umieszczone w rejestrze programów wojewódzkich są obligujące dla niższych szczebli administracyjnych do ich uwzględnienia w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Wprowadzenie tych zadań do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego odbywa się w drodze negocjacji z właściwą gminą. W przypadku zadania wojewódzkiego negocjacje prowadzi marszałek województwa. W sytuacji konfliktowej spór rozstrzyga Rada Ministrów na wniosek marszałka województwa.

Warunkiem realizacji zadań rządowych i wojewódzkich jest wprowadzenie ich do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

Poziom lokalny

Ustawy nie określają obowiązku włączania zapisów planów gospodarki odpadami do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Nie ma więc bezpośredniego przełożenia treści planu na miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego.

Plan gospodarki odpadami powinien jednak określać wytyczne dla treści miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Wtedy przestrzenne odniesienie w planie zagospodarowania dla obiektów gospodarki odpadami jest możliwe na podstawie wniosków z tego planu.

Plan gospodarki odpadami obszarowo nawiązuje do studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, które obejmuje cały obszar gminy. Plan jest jednak realizowany tylko na podstawie planu miejscowego.

Plan gospodarki odpadami może być realizowany na poziomie gminnym w wyniku określenia obszaru dla obiektów gospodarki odpadami w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Realizacja planu gospodarki odpadami dotyczy więc zastosowania procedury planistycznej, wraz z uzyskaniem decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu wydanej dla inwestycji na podstawie uchwalonego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

W przypadku braku wyznaczonego obszaru dla obiektu gospodarki odpadami w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego realizacja obiektu wymaga wprowadzenia zmiany w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Dla projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego oraz jego zmiany obowiązkowe jest opracowanie prognozy skutków wpływu planu na środowisko.

Warunkiem realizacji zadań rządowych i samorządowych jest ich wprowadzenie do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Lokalizacja inwestycji tych zadań w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego następuje w wyniku negocjacji z gminą. Jeśli negocjacje są bezskuteczne, na wniosek marszałka województwa konflikt rozstrzyga Rada Ministrów.

Organ wykonawczy gminy uzgadnia z wojewodą zgodność planu z zadaniami rządowymi wpisanymi do rządowego rejestru, a z zarządem województwa zgodność z rejestrem zadań samorządowych wpisanych do rejestru.

Obiekty gospodarki odpadami muszą spełniać wymagania określone w przepisach o ochronie środowiska. Wydanie decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu dla przedsięwzięcia mogącego znacznie oddziaływać na środowisko, do jakich należą obiekty gospodarki odpadami, wymaga przeprowadzenia postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko. Organ występujący o wydanie tej decyzji składa odpowiedni wniosek oraz raport oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko (w zakresie zgodnym z wcześniejszym postanowieniem) lub – jeśli jego sporządzenie nie było wymagane – szczegółowe dane o inwestycji.

Poziom powiatu

Powiaty mogą mieć znaczny wpływ na realizację planów gospodarki odpadami. Władze powiatowe mogą prowadzić z właściwymi gminami negocjacje wprowadzania obiektów gospodarki odpadami do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Kompetencje powiatów nie obejmują opracowywania planów ani studiów planistycznych, tylko studia i analizy z zakresu zagospodarowania przestrzennego, które są prowadzone w granicach powiatu i dotyczą zagadnień jego rozwoju.

Powiaty, mogąc prowadzić analizy i studia przestrzenne, posiadają najlepszą orientację w kwestiach uwarunkowań przestrzennych lokalizacji obiektów gospodarki odpadami na obszarze większym niż jedna gmina. Poszczególne gminy zwykle nie chcą lokalizowania na swoim terenie obiektów gospodarki odpadami, tzw. zjawisko efektu NIMBY (not in my back yard). Powiat ma szansę spojrzenia na problem z perspektywy niezależności od społeczności lokalnej danej gminy. Po znalezieniu odpowiedniego obszaru do lokalizacji inwestycji na obszarze jednej z gmin może więc przystąpić zarówno do negocjacji z gminami, jak i negocjacji z lokalnym społeczeństwem.

1.3.3 Wnioski

Pomimo braku przepisów obligujących do bezpośredniego przestrzennego odniesienia planu gospodarki odpadami, poszczególne etapy planu gospodarki odpadami powinny być odniesione do przestrzeni. Plan gospodarki odpadami jest częścią programu ochrony środowiska, który ma odniesienie do uwarunkowań przyrodniczych obszaru. Plany gospodarki odpadami są hierarchiczne, powinny więc być obligatoryjne dla planów niższego szczebla.

Prawdopodobnie znaczna część nowych lokalizacji obiektów gospodarki odpadami będzie uzgadniana w trybie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Wtedy nie występuje element wariantowania lokalizacji inwestycji, co może również powodować utrudnienie procesu lokalizacji obiektu.

Plan gospodarki odpadami powinien zawierać elementy konsultacji i negocjacji społecznych, zanim zostaną rozpoczęte procedury lokalizacyjne. Wczesne zaangażowanie społeczeństwa w procedury lokalizacji obiektów unieszkodliwiania czy ogólniej gospodarki odpadami może usprawnić proces ich planowania przestrzennego. Proces konsultacji i negocjacji społecznych można rozpocząć w chwili rozpoczęcia opracowywania poszczególnych dokumentów w terminie wcześniejszym, niż określają to przepisy.

Kwestię sprawności procedur uważa się za jeden z istotnych problemów w zakresie realizacji obiektów gospodarki odpadami.

Poziom wojewódzki

Odpowiednie zaangażowanie społeczne przy sporządzaniu planów w zakresie zagospodarowania przestrzennego, szczególnie zaś miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, minimalizuje konflikty związane z lokalizacją obiektu gospodarki odpadami oraz później z uchwaleniem planu.

Wprowadzenie inwestycji na listę wojewódzkich zadań samorządowych do programu wojewódzkiego. Taki status inwestycji obliguje władze województwa do podjęcia negocjacji z gminą dotyczących poszukiwania obszaru do lokalizacji obiektu. Zadanie rządowe jest przedmiotem negocjacji i uzgodnień z Prezesem Urzędu Mieszkalnictwa i Rozwoju Miast oraz sejmikami.

Na szczeblu województwa istnieje więcej możliwości proceduralnych rozmieszczania obiektów gospodarki odpadami jako systemu, w wyniku większych możliwości wariantowania w planie.

Plany zagospodarowania przestrzennego województw są obecnie w większości przypadków w fazie uchwalania i opiniowania. Realizacja planu gospodarki odpadami będzie prowadzona w trybie okresowej aktualizacji planów zagospodarowania przestrzennego województwa, wykonywanych przez zarządy województw i uchwalanych przez sejmik województw.

Poziom powiatu

Powiat nie posiada kompetencji w zakresie zagospodarowania przestrzennego.

Na szczeblu powiatu powinny być wykonywane analizy i studia konkretnych propozycji lokalizacji obiektów na terenie gmin. Powiat w tym zakresie ma istotne możliwości negocjacji z właściwymi jednostkami samorządowymi w celu wprowadzenia inwestycji do planu zagospodarowania przestrzennego.

Poziom lokalny

Realizacja obiektu inwestycyjnego odbywa się na podstawie decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu oraz decyzji o pozwoleniu na budowę. Decyzje te wydawane są w oparciu o lokalizację ustaloną w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Wprowadzenie zadania rządowego lub samorządowego, wcześniej uchwalonego przez odpowiednie organy administracji, odbywa się w drodze negocjacji z gminą.

Sprzeciwy społeczności lokalnej dotyczące zgody na lokalizację obiektu gospodarki odpadami na terenie gmin mogą spowodować znaczne wydłużenie procesu. Konieczne jest wczesne angażowanie społeczeństwa lokalnego przy sporządzaniu planów gospodarki odpadami oraz sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Umożliwia to minimalizację konfliktów związanych z lokalizacją obiektów gospodarki odpadami oraz później z uchwalaniem miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

Gmina ma uprawnienia do samodzielnego szukania rozwiązań w zakresie gospodarki odpadami, w tym realizacji własnych rozwiązań, a także szukania funduszy i zrzeszania się w tym celu w związki.

Lokalizacja w przestrzeni obiektów gospodarki odpadami, w planach zagospodarowania przestrzennego, jest procesem trudnym i długotrwałym. Procedury sporządzania i uchwalania planów są długotrwałe. Brak angażowania społeczeństwa lokalnego w trakcie opracowywania planów powoduje zwykle późniejsze sprzeciwy lokalnej społeczności wobec zaproponowanych rozwiązań.

Planowanie dotyczące odpadów musi stanowić integralną część całego systemu planowania, zarówno jako szersze podejście do ustawicznego rozwoju, jak również po to, żeby umożliwić uzyskanie ogólnych celów określonych w planach gospodarki odpadami. Planowanie w zakresie gospodarki odpadami jest ściśle powiązane z szeregiem innych procedur planowania; należy je rozważyć w momencie podejmowania decyzji o zakresie planu gospodarki odpadami.

1.4 Odniesienia do innych dziedzin

Planowanie gospodarki odpadami musi być integralną częścią całościowego systemu planowania zarówno z szerszego punktu widzenia – podejścia do rozwoju zrównoważonego, a także by osiągnąć ogólne cele wytyczone w planach gospodarki odpadami. Szereg różnych dziedzin jest związanych bezpośrednio z gospodarką odpadami i powinny być one uwzględnione przy opracowywaniu zakresu planu gospodarki odpadami.

Również inne dokumenty planistyczne, np. krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych (wykonanie, które wymagane jest zapisami ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne – Dz. U. Nr 115, poz. 1229 z późniejszymi zmianami) czy wynikający z niego plan gospodarki komunalnymi osadami ściekowymi, powinny zostać uwzględnione przy opracowywaniu planów gospodarki odpadami.

1.4.1 Środowisko pracy

Zbieranie, transport, odzysk i unieszkodliwianie odpadów mogą w znacznym stopniu wpływać na powstawanie chorób zawodowych i dlatego we wczesnych fazach planowania należy zwrócić uwagę na unikanie negatywnych oddziaływań na pracowników. W przypadku planowania systemów zbierania odpadów należy zwracać uwagę np. na unikanie podnoszenia ciężarów (ręczny załadunek pojemników). Należy także poświęcić dużo uwagi warunkom i bezpieczeństwu pracy oraz zdrowiu pracowników zatrudnionych w spalarniach, kompostowniach i na składowiskach.

1.4.2 Planowanie wykorzystania energii

Zakładami odzysku lub unieszkodliwiania odpadów mogą być także elektrownie, spalarnie, instalacje do fermentacji odpadów (wytwarzanie biogazu) i inne

zakłady przemysłowe wykorzystujące odpady jako paliwo. W celu wykorzystania energii wytwarzanej przez niektóre z tych zakładów muszą one zostać włączone do ogólnego systemu planowania energii.

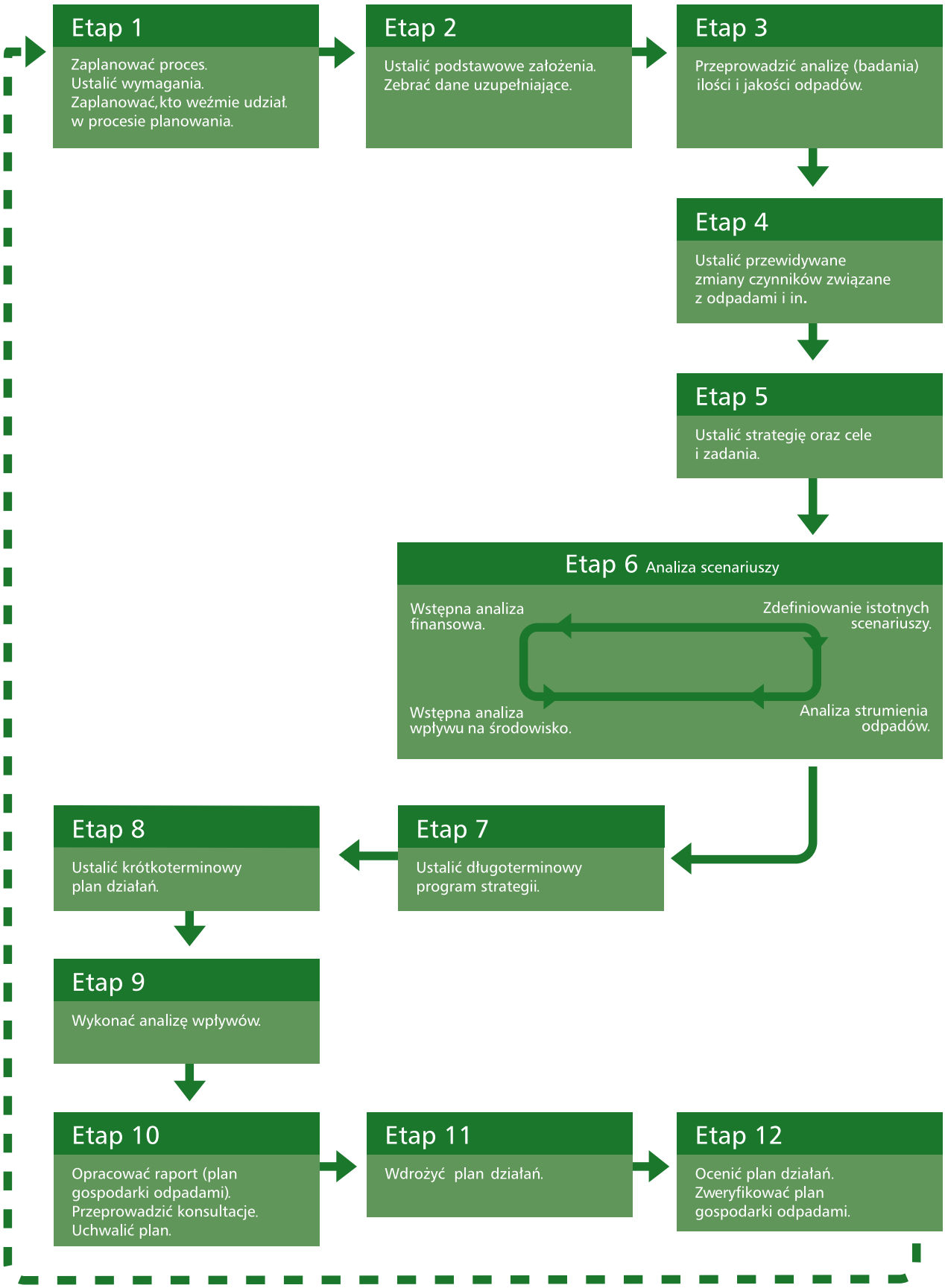
1.4.3 Wpływ na zdrowie

Odpady często zawierają substancje chemiczne, które mogą zagrażać ludzkiemu zdrowiu. Przykładem mogą być: odpady niebezpieczne, odpady z gospodarstw domowych, odpady pochodzące z produkcji energii i z rolnictwa. Niektóre substancje mogą być ukryte albo zgromadzone w produktach lub frakcjach odpadów. Zagadnienia związane z ochroną zdrowia powinny być uwzględniane zarówno w planowaniu ochrony zdrowia, jak też w planowaniu gospodarki odpadami.

2. Proces planowania w zakresie gospodarki odpadami

Rysunek 2. Podstawowe etapy procesu planowania w zakresie gospodarki odpadami

2.1 Ogólne założenia planowania w zakresie gospodarki odpadami

Na rysunku 2 przedstawiono podstawowe etapy procesu planowania w zakresie gospodarki odpadami, które zostaną omówione w niniejszym poradniku.

2.2 Uczestnicy procesu planowania

Wszystkie projekty planów gospodarki odpadami muszą być dostarczone przed ich przyjęciem, na inne szczeble administracji w celu zebrania opinii.

Artykuł 14 ust. 7 ustawy o odpadach stwierdza, że projekty planów wojewódzkich podlegają opiniowaniu przez ministra środowiska oraz organy wykonawcze powiatów i gmin wchodzących w skład województwa; projekty planów powiatowych podlegają opiniowaniu przez zarząd województwa i organy wykonawcze gmin wchodzących w skład powiatu, a projekty planów gminnych podlegają opiniowaniu przez zarząd województwa i zarząd powiatu.

Ustawa o odpadach (art. 14 ust. 8) zobowiązuje organy wydające opinie do wydania opinii nie później niż 2 miesiące od otrzymania projektu planu. Niewydanie opinii w tym czasie jest uważane za wydanie opinii pozytywnej.

Projekty planów przygotowane przez organy wykonawcze gmin, które są członkami związków gminnych, podlegają opiniowaniu przez zarządy województw i powiatów, w których zlokalizowane są te gminy. Projekty planów, które są przygotowane przez zarządy powiatów, będących członkami związków powiatów, są przedmiotem opinii wydawanej przez zarządy województw, w których zlokalizowane są te powiaty i organy wykonawcze gmin zlokalizowanych w tych powiatach.

Akceptacja społeczna

Proces planowania powinien zapewniać uzyskanie akceptacji społecznej dla ogólnej polityki w zakresie odpadów, a w szczególności w odniesieniu do lokalizowania zakładów odzysku i unieszkodliwiania odpadów. Z tego powodu przygotowanie planów jest realizowane na różnych poziomach administracji, odzwierciedlając lokalne oczekiwania kulturowe i organizację polityczną.

W ramach prac przygotowawczych należy jasno określić, kto będzie zaangażowany w realizację różnych etapów procesu planowania, a w szczególności, jak i kiedy administracja/decydenci zamierzają do tego procesu włączyć społeczeństwo i innych uczestników.

Zaangażowanie społeczeństwa pozostaje w zgodzie z Konwencją z Aarhus o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących ochrony środowiska. Konwencja została podpisana w czerwcu 1998 roku przez 34 kraje i teraz w każdym z krajów sygnatariuszy jest transponowana do obowiązującego prawa krajowego. W Unii Europejskiej dyskutowana jest propozycja uzupełnienia dyrektywy o publicznym dostępie do informacji o środowisku naturalnym. Jednym z celów takiej dyrektywy jest przeniesienie Konwencji z Aarhus do prawodawstwa europejskiego[10].

Zgodnie z zapisami ustawy – Prawo ochrony środowiska, procedury dotyczące oceny oddziaływania na środowisko wojewódzkiego planu gospodarki odpadami powinny odbywać się z udziałem społeczeństwa. Oznacza to, że organ przygotowujący wojewódzki program gospodarki odpadami musi publicznie udostępnić informacje i zapewnić możliwość zbierania uwag i zapytań przez co najmniej 21 dni. Organ ten jest zobligowany do analizowania tych uwag i zapytań[11].

[10] Rzeczpospolita Polska podpisała (25.06.1998 r.) i ratyfikowała (15.02.2002 r.) Konwencję z Aarhus.

[11] Art. 34 ust. 1 ustawy – Prawo ochrony środowiska wymaga, aby zarząd województwa zapewnił możliwość udziału społeczeństwa poprzedzającego przyjęcie wojewódzkiego planu gospodarki odpadami. Zgodnie z ustawowo określoną procedurą zarząd województwa podaje do publicznej wiadomości (pojęcie to zostało zdefiniowane w art. 3 pkt 19 ustawy, czyli np. w siedzibie organu, ale również na stronie internetowej – art. 32 ust. 3) informację o zamieszczeniu w publicznie dostępnym wykazie danych o projekcie planu oraz o możliwości składania uwag i wniosków w terminie 21 dni od daty podania do publicznej wiadomości, wskazując jednocześnie miejsce ich składania, a po upływie wyznaczonego terminu rozpatruje zgłoszone uwagi i wnioski (art. 32 ust. 1 pkt 1 i 3). Do wojewódzkiego planu załącza się informacje o zgłoszonych uwagach, wnioskach oraz sposobie ich wykorzystania. Zarząd województwa podaje do publicznej wiadomości informację o zamieszczeniu w publicznie dostępnym wykazie danych o wojewódzkim planie gospodarki odpadami (art. 34 ust. 1 i art. 32 ust. 2).

Uczestnicy procesu

Uczestnikami procesu planowania gospodarki odpadami powinni być przedstawiciele władz politycznych i administracji, mogą nimi także być przedstawiciele uczestników systemu gospodarki odpadami, jak na przykład wytwórców odpadów (stowarzyszenia reprezentujące gospodarstwa domowe, np. spółdzielnie mieszkaniowe, stowarzyszenia właścicieli nieruchomości, stowarzyszenia firm handlowych itp.), przemysłu, organizacji pozarządowych czy przedsiębiorców (lub organizacji ich reprezentujących) zajmujących się gospodarką odpadami.

W tabeli poniżej przedstawiono możliwe sposoby zaangażowania decydentów politycznych, administracji, społeczeństwa i pozostałych uczestników systemu gospodarki odpadami. Udział społeczeństwa nie powinien być ograniczany w trakcie całego procesu planowania. Jednak etapy przedstawione w tabeli są etapami uważanymi za najważniejsze z punktu widzenia angażowania społeczeństwa i innych zainteresowanych stron.

systemów gospodarki odpadami i opcjonalnych rozwiązań technicznych dotyczących gospodarki odpadami.

Planowanie gospodarki odpadami jest procesem długotrwałym. Czas przeznaczony na przygotowanie pierwszych planów gospodarki odpadami w dużym stopniu zależy od zasobów pracowniczych (liczebności i kwalifikacji zespołu przygotowującego plan) i może trwać od 12 do 18 miesięcy. Proces planowania wstępnego rozpoczyna się w momencie, kiedy organ odpowiedzialny za planowanie podejmuje decyzję o przygotowaniu planu gospodarki odpadami, a kończy, gdy rada gminy/powiatu plan ten zatwierdza (uchwala). Potem następuje okres wdrażania planu, okres jego kolejnych modyfikacji, po czym następuje powtarzanie procesu planowania.

Wielkość zespołu roboczego niezbędnego dla przygotowania planu gospodarki odpadami zależy od wielkości obszaru objętego planem, złożoności problemów i dostępnych opcji umożliwiających

Tabela 2–1. Zaangażowanie poszczególnych uczestników w różnych etapach procesu planowania gospodarki odpadami

Decydenci polityczni	Administracja	Społeczeństwo i inni zainteresowani
Zdefiniowanie zakresu	Zdefiniowanie zakresu	Identyfikacja problemu
Identyfikacja problemu	Analiza aktualnej sytuacji	Określenie celów strategicznych
Określenie celów strategicznych	Identyfikacja problemu	Sformułowanie strategi
Sformułowanie strategii opcjonalnych	Identyfikacja i ocena rozwiązań	Harmonogram wdrożenia strategii
Harmonogram wdrożenia strategii	Harmonogram wdrożenia strategii	

Istnieje szereg sposobów angażowania uczestników w realizację procesu. Najpopularniejszy z nich polega na dostarczeniu projektu planu gospodarki odpadami do konsultacji. Projekt planu gospodarki odpadami może być udostępniany w ratuszu, urzędzie powiatowym lub gminnym, w bibliotekach publicznych i za pośrednictwem mediów elektronicznych (internetu).

2.3 Zespół roboczy

Przygotowanie planu gospodarki odpadami wymaga udziału wykwalifikowanego personelu o zdolnościach analitycznych, doświadczeniu w zakresie planowania strategicznego, posiadającego wiedzę na temat istniejących

rozwiązywanie występujących problemów. W typowym przypadku duża gmina musi przeznaczyć większy personel dla potrzeb planowania w zakresie gospodarki odpadami niż mniejsza gmina o mniejszej złożoności.

Plan gospodarki odpadami powinien być przygotowany przez zespół projektowy/grupę roboczą, kierowaną przez kierownika projektu. Członkami grupy roboczej mogą być zarówno specjaliści pochodzący z organu zajmującego się planowaniem, jak i konsultanci wynajmowani przez jednostkę przygotowującą plan. Niezwykle ważne jest, aby członkowie zespołu projektowego posiadali niezbędne kwalifikacje. Większość samorządów lokalnych będzie musiała przeszkolić personel i/lub

zatrudnić nowych specjalistów, którzy będą mogli przygotować plan gospodarki odpadami. Innym rozwiązaniem może być podpisanie umowy z doświadczonymi konsultantami, jednak i w tym przypadku zaangażowanie grupy roboczej w proces planowania będzie nieodzowne.

Kwalifikacje, wiedza i doświadczenie członków grupy roboczej z konieczności są często ograniczone do wąskiego pola specjalizacji zawodowej, a zaangażowanie specjalistów zewnętrznych o zróżnicowanym poziomie kwalifikacji, specjalizacji i doświadczeniu może stwarzać możliwość przeprowadzenia szkoleń praktycznych dla członków zespołu o niższych kwalifikacjach. Ogólnie mówiąc, kwalifikacje członków zespołu projektowego powinny obejmować doświadczenie w procesach planowania, wiedzę w zakresie wytwarzania, zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów, kalkulowania kosztów, prawa i strategii odnoszących się do gospodarki odpadami, a ponadto umiejętność pracy zespołowej, zdolność do stawiania ważnych pytań, które staną się przedmiotem dyskusji politycznych, angażowania obywateli na odpowiednich etapach planowania.

Tak szeroki zakres umiejętności i wiedzy nie oznacza, że planowanie w zakresie gospodarki odpadami jest możliwe jedynie wówczas, gdy zaangażuje się wielu specjalistów, posiadających wykształcenie w odpowiednich obszarach, jednak odpowiednie doświadczenie i wiedza, a także indywidualne kwalifikacje poszczególnych członków zespołu wpływają jednoznacznie na efekt końcowy pracy.

W typowej polskiej gminie lub powiecie w procesie planowania w zakresie gospodarki odpadami powinien brać udział przynajmniej specjalista z wydziału ochrony środowiska lub ekolog gminny, a także specjalista z wydziału gospodarczego/ finansowego i (lub) wydziału usług komunalnych. W rozwiązaniu modelowym, gminny/powiatowy zespół roboczy będzie współpracował z zewnętrznymi specjalistami w zakresie planowania, ponieważ samodzielne opracowanie planu gospodarki odpadami przez pracowników gminy/powiatu może (i najczęściej będzie) oznaczać ich kilkumiesięczne zwolnienie z właściwych im i przypisanych na co dzień obowiązków administracyjnych (na co najczęściej urzędy gminne i powiatowe nie mogą sobie pozwolić).

Każdorazowo szczególnie istotne jest zaangażowanie w proces planowania przedstawicieli władz lokalnych (zarówno administracyjych, jak i politycznych). Zapewni to ich współodpowiedzialność za przygotowanie planów i poczucie „własności" (autorstwa) planu. Zespół planowania powinien prowadzić otwarty dialog na forum politycznym gminy/powiatu. Oddzielne części lub elementy planu powinny być podane do dyskusji, na przykład w komisji ochrony środowiska rady gminy lub powiatu.

W rozwiązaniu modelowym,kierownik projektu powinien być osobą z zewnątrz jednostki administracyjnej, ponieważ będzie on najbardziej obciążony pracą. Kierownik projektu musi mieć analityczne podejście do realizacji zadań, może być doświadczonym planistą w innym sektorze lub specjalistą z zakresu gospodarki odpadami i charakteryzować się zdolnościami organizacyjnymi.

Kierownik projektu jest odpowiedzialny za proces planowania i za treść planu gospodarki odpadami. Członkowie zespołu roboczego mogą być odpowiedzialni za przygotowanie w procesie planowania poszczególnych dokumentów roboczych i/lub za części planu gospodarki odpadami. Alternatywnie: grupa może działać jako grupa dyskusyjna, która przekazuje kierownikowi projektu pomysły i wsparcie w swojej pracy.

Zadania kierownika projektu

Ogólne zadania kierownika projektu obejmują:

- organizowanie działań planistycznych,
- stałe prowadzenie analizy projektu dotyczącego planowania,
- sprawdzanie co dwa tygodnie/co miesiąc, czy zadanie jest realizowane zgodnie z harmonogramem czasowym; jeśli nie – podejmowanie odpowiednich działań, na przykład analizowanie treści określonych działań, przeznaczanie większych zasobów lub modyfikowanie harmonogramów,
- angażowanie w proces planowania odpowiednich polityków na poszczególnych etapach tego procesu,

- angażowanie odpowiednich osób (polityków, ekspertów spoza zespołu projektowego, wykonawców zbierania/unieszkodliwiania odpadów, innych samorządów lokalnych i społeczeństwa) we właściwym czasie,
- zapewnianie, że każdy członek grupy projektowej zna swoje zadania i czas ich realizacji,
- stałą ocenę zgodności kwalifikacji i zainteresowań członków zespołu z zadaniami przypisanymi im do realizacji oraz sprawienie, że każdy członek zespołu projektowego efektywnie wykorzystuje czas pracy,
- zapewnianie odpowiedniej jakości dokumentów roboczych i wniosków przygotowywanych w czasie procesu planowania,
- organizowanie i prowadzenie częstych dyskusji między kierownikiem projektu i członkami zespołu oraz w ramach grupy projektowej,
- identyfikowanie trudnych do realizacji etapów projektu wraz ze wskazywaniem możliwych rozwiązań,
- rozważanie, co może interesować innych uczestników procesu planowania (grupy zainteresowane procesem planistycznym i/lub przygotowaniem planu gospodarki odpadami), jakie są ich motywy i w jaki sposób mogą wpływać na realizację projektu.

2.4 Organizacja procesu planowania

Aby rozpocząć proces planowania, organ wykonawczy gminy lub powiatu powinien najpierw wyznaczyć kierownika projektu i wybrać grupę roboczą. Organizacja procesu planowania jest priorytetowym zadaniem w ramach projektu, w szczególności dla kierownika projektu. Kierownik projektu powinien:

- przygotować harmonogram czasowy i plan działań realizowanych w ramach przygotowania planu gospodarki odpadami,
- zapewnić uczestnictwo polityków, zainteresowanych stron i społeczeństwa w procesie planistycznym,
- zaplanować liczbę i daty spotkań zespołu projektowego,
- podzielić projekt mający na celu przygotowanie planu gospodarki odpadami na działania główne i podrzędne (pomocnicze),
- rozdzielić zadania zgodnie z kwalifikacjami członków zespołu,
- zapewnić każdemu zaangażowanemu w realizację projektu poznanie zadań stawiane zespołowi i spodziewanego czasu ich realizacji.

Właściwa organizacja działań we wstępnej fazie procesu przygotowania planu pozwala zwykle zapewnić właściwą realizację działań w czasie trwania całego projektu. Jednak w związku z często występującymi nieprzewidzianymi okolicznościami może zaistnieć potrzeba ponownego podziału zadań, zredukowania/powiększenia zaangażowania przypisanego do poszczególnych zadań, przeanalizowania harmonogramów czasowych lub zaangażowania dodatkowych konsultantów. Bardzo efektywnym narzędziem, które można wykorzystać do wczesnego identyfikowania i eliminowania problemów organizacyjnych, są spotkania grupy roboczej. Częstość spotkań grupy roboczej w dużym stopniu zależy od wybranej metody prowadzenia prac planistycznych, przygotowywania projektów dokumentów roboczych i indywidualnych części planu gospodarki odpadami przez poszczególnych członków zespołu lub prezentacji informacji dotyczących projektu kierownikowi projektu w formie dyskusji (lub przyjęcia obu tych form). W miarę potrzeb można organizować nadzwyczajne (nie ujęte w harmonogramie) spotkania grupy roboczej.

2.5 Podstawowe wyzwania w procesie planowania gospodarki odpadami[12]

W trakcie rozważania wyzwań związanych z procesem planowania gospodarki odpadami należy przede wszystkim zwrócić uwagę na ogólne problemy typowe dla wszystkich poziomów planowania. Władze zajmujące się planowaniem często stają przed poważnymi wyzwaniami dotyczącymi wymagań określających kwalifikację personelu zajmującego się planowaniem, a w niektórych przypadkach – także innego personelu.

Ponadto władze zajmujące się planowaniem powinny brać pod uwagę potrzebę wprowadzania

[12] Na podstawie przewodnika do wdrażania prawodastwa środowiskowego UE. Przegląd: gospodarka odpadami (http://europa.eu.int/comm/environment/waste/facts_en.htm).

nowych wymagań, które zapewnią realizację planu gospodarki odpadami i staną się obowiązujące dla obywateli i jednostek gospodarczych. Wymagania takie obejmują np. nowo ustanowione (od początku roku 2002) opłaty za składowanie odpadów komunalnych. Dlatego należy dążyć do uzyskania pozytywnej opinii obywateli na temat przyszłego systemu gospodarki odpadami.

2.5.1 *Współpraca jednostek samorządu terytorialnego*

Przed rozpoczęciem przygotowywania planu gospodarki odpadami zaleca się przeanalizowanie możliwości współpracy między różnymi szczeblami administracji samorządowej, w tym instytucjami gminnymi zajmującymi się zagospodarowywaniem odpadów. Jak wspomniano, współpraca w ramach przygotowania gminnych, powiatowych i wojewódzkich planów gospodarki odpadami jest integralną częścią procesu planowania zasad ochrony środowiska naturalnego. Ma ona po pierwsze na celu wdrożenie zintegrowanej polityki odzwierciedlającej interesy wszystkich gmin w danym regionie (powiecie lub kilku powiatach); po drugie – pozwala ona na ustanowienie najbardziej efektywnego i uzasadnionego ekonomicznie, tj. przygotowanego w odpowiedniej skali (regionalnego) systemu gospodarki odpadami[13]. Jest to szczególnie istotne w przypadku planowania zakładów unieszkodliwiania odpadów (składowiska, spalarnie itp.) Zanim kilka gmin zacznie rozważać utworzenie wspólnego składowiska lub innych instalacji do odzysku czy unieszkodliwiania odpadów, warto przeanalizować potencjalne korzyści wynikające z międzygminnej współpracy w zakresie planowania regionalnego systemu gospodarki odpadami.

Współpraca w zakresie przygotowania planu gospodarki odpadami może przynieść najwięcej korzyści w przypadku, gdy grupa władz lokalnych rozważy możliwość współpracy sformalizowanej – np. międzygminne porozumienie (związek celowy) w zakresie gospodarki odpadami. W takich przypadkach proces planowania powinien się przyczyniać do wzmocnienia consensusu pomiędzy poszczególnymi władzami i społecznościami lokalnymi.

Korzyści wynikające ze współpracy w procesie planowania mogą istnieć nawet wtedy, gdy zakłada się, że współpraca między poszczególnymi jednostkami samorządu terytorialnego i społecznościami lokalnymi nie zostanie sformalizowana, a zakończy się tylko przygotowaniem planu. Współpraca może być bardziej lub mniej intensywna. Może być ograniczona do uczestniczenia w zajęciach warsztatowych lub do przekazywania doświadczeń zebranych w trakcie przygotowywania planu. Współpracując ze sobą, jednostki samorządu terytorialnego mogą wykonywać analizy i badania stanu istniejącego gospodarki odpadami jak i opracowywać prognozy zmian ilości odpadów, które będą wytwarzane w przyszłości. Podstawowym argumentem skłaniającym do regionalnej współpracy może być oszczędność środków finansowych i zasobów ludzkich przeznaczonych na potrzeby planowania. Dlatego też, zanim proces planowania się rozpocznie, można z sąsiadami omówić możliwe formy współpracy i wynikające z niej korzyści.

2.5.2 *Budowanie potencjału techniczno-organizacyjnego*

Każda jednostka samorządu terytorialnego przygotowująca plan gospodarki odpadami powinna posiadać kwalifikacje zawodowe opisane w rozdziale 2.3. Część z tych kwalifikacji można „nabyć" zatrudniając konsultantów zewnętrznych, lecz w celu wdrożenia i modyfikacji planu w kolejnych etapach zaleca się posiadanie „własnego" wykwalifikowanego personelu w ramach jednostki przygotowującej plan. Alternatywą jest zatrudnienie planisty/specjalisty w dziedzinie odpadów przez grupę współpracujących gmin/powiatów.

Na podstawie oceny kwalifikacji zatrudnianego personelu należy utworzyć program podnoszenia kwalifikacji własnych, obejmujący m.in. specjalistyczne szkolenia indywidualne poszczególnych pracowników.

Po przygotowaniu „pierwszego" planu gospodarki odpadami, przygotowanie kolejnych planów i ich

[13] Analizy techniczne i ekonomiczne wskazują na wyraźne korzyści wynikające z utworzenia systemu regionalnego, wykorzystywanego przez szereg gmin, w stosunku do małego systemu utworzonego przez jedną gminę.

aktualizacja będzie zadaniem znacznie łatwiejszym. Po pierwsze dlatego, że główne decyzje, na przykład dotyczące inwestycji w zakresie odzysku i unieszkodliwiania odpadów, zostały już podjęte, a także dlatego, że metody i doświadczenia zebrane w czasie „pierwszego" procesu planowania gospodarki odpadami mogą stanowić podstawę do planowania w późniejszych okresach. Dzieje się tak wtedy, gdy przynajmniej część osób zaangażowanych w początkowy proces planowania jest także zaangażowana w realizację kolejnych działań (etapów) planistycznych.

2.5.3 Świadomość społeczna

Wdrożenie planu gospodarki odpadami wymaga współpracy ze społeczeństwem. Gdy wprowadza się zmiany w systemie gromadzenia i zbierania odpadów i jeśli zmiany te mają bezpośredni wpływ na zachowanie się wytwórców odpadów, informacje o przewidywanych zmianach powinny być jak najwcześniej przekazane społeczeństwu. Zgodnie z wymaganiami prawnymi projekt planu gospodarki odpadami będzie przedstawiony społeczeństwu, jednakże znacznie wcześniejsze działania informacyjno-edukacyjne mogą okazać się przydatne w celu stworzenia pozytywnego nastawienia, właściwej opinii, jak i akceptacji proponowanych rozwiązań ze strony społeczeństwa. Będą one stanowiły motywację dla zachowań społecznych wspomagających wdrożenie planu gospodarki odpadami.

Różnorodność wytwórców odpadów (gospodarstwa domowe, przemysł, przedsiębiorstwa, biura, szkoły, instytucje, sklepy) umożliwia zastosowanie szerokiego zakresu środków służących do przekazywania potrzebnych informacji.
Na przykład, na etapie przygotowawczym opinię publiczną można informować przez publikowanie w gazetach artykułów na temat korzyści wynikających z selektywnej zbiórki surowców wtórnych, szkodliwego wpływu niewłaściwie zabezpieczonych i źle eksploatowanych składowisk, czy też korzyści dla środowiska wynikających z wdrażania nowoczesnych systemów gospodarki odpadami itp.

Kampanie mające na celu przekazywanie informacji i podnoszenie świadomości społecznej można realizować na poziomie różnych użytkowników systemu. Przed przeprowadzeniem kampanii edukacyjno-informacyjnej władze powinny precyzyjnie określić, które z informacji będą przedstawiane poszczególnym grupom wytwórców odpadów. Na przykład, ważne jest, aby do gospodarstw domowych przekazać informacje, że opakowania papierowe, szklane i z tworzyw sztucznych powinny być odnoszone do specjalnych pojemników. Gospodarstwa domowe znajdujące się na terenach zurbanizowanych mogą potrzebować innych informacji niż gospodarstwa domowe zlokalizowane na terenach wiejskich. Biorąc pod uwagę różne grupy użytkowników systemu gospodarki odpadami, informacje przekazywane do mediów mogą się różnić między sobą, poczynając od wspomnianych wcześniej gazet, lokalnych i krajowych rozgłośni radiowych i telewizyjnych, wykładów i odczytów w szkołach, a kończąc na broszurach, informacjach przekazywanych przez internet i w inny sposób. Istotne znaczenie dla akceptacji proponowanych działań jak i powodzenia we wdrożeniu planu gospodarki odpadami może mieć uczestnictwo społeczeństwa w procesie przygotowania planu (np. w formie badań ankietowych, spotkań itp. czy nawet angażowania przedstawicieli społeczności lokalnej w prace zespołu planistycznego).

2.6 Wprowadzenie do poradnika

Celem tej części poradnika jest przedstawienie szeregu praktycznych wskazówek odnoszących się do głównych etapów, z jakich składa się proces przygotowania planu gospodarki odpadami.

Poradnik jest przygotowany jako praktyczne narzędzie, które może być wykorzystywane przez planistów na poziomie gminy i powiatu w trakcie prowadzenia przez nich działań związanych z procesem planowania i z opracowywaniem planu gospodarki odpadami dla określonych obszarów geograficznych.

Drugą grupą, do której adresowany jest niniejszy poradnik, są konsultanci, którzy przygotowują takie plany gospodarki odpadami w imieniu wyżej wymienionych władz.

Z konieczności dokonano pewnej selekcji. Nie każdy etap omówiono z jednakową szczegółowością. Przedyskutowano tylko etapy główne. Kryteria selekcji uwzględniały warunki występujące w Polsce, m.in. aktualny stan rozwiązań organizacyjnych w sektorze gospodarki odpadami i istniejące możliwości zmian w tym zakresie.

Ponieważ poradnik jest przeznaczony dla planistów praktyków, z konieczności wprowadzono szereg ograniczeń, limitowanych objętością wydawnictwa. Intencją autorów było stworzenie poradnika, który można śledzić krok po kroku i który zawiera wystarczająco dużo informacji potrzebnych w procesie planowania. Oznacza to, że nie opisano wielu szczegółów potrzebnych do opracowania planu. Aby zrekompensować te niedobory, poradnik (patrz załączniki) zawiera listę odniesień, w których można znaleźć informacje uzupełniające.

Każdy element poradnika był przygotowany z wykorzystaniem takiej samej struktury, a mianowicie rozdziałów zawierających odniesienia do aktów prawnych, podstawowych wskazówek i komentarzy. Następnie zamieszczone są przykłady lub bardziej szczegółowe opisy wybranych elementów albo pytania.

Przykłady często odnoszą się do abstrakcyjnej jednostki przygotowującej plan (Gmina xx) i zawierają tekst, który mógłby być zawarty w rzeczywiście opracowywanym planie. Przykłady zebrane razem nie tworzą jednak kompletnego planu gospodarki odpadami.

Poradnik składa się z 11 głównych części (z wyłączeniem dwóch pierwszych rozdziałów) o następujących tytułach:

3 Założenia i dane podstawowe
4 Analiza stanu istniejącego w sektorze gospodarki odpadami
5 Przewidywane zmiany – założenia
6 Ustalanie polityki, celów i zadań
7 Analiza opcji ekonomicznych i technologicznych
8 Długoterminowy program strategiczny (12 lat)
9 Krótkoterminowy plan działania (4 lata)
10 Analiza oddziaływania
11 Plan jako dokument (raport: plan gospodarki odpadami)
12 Wdrażanie
13 Ocena

Każdy z wyżej wymienionych rozdziałów odnosi się do ważnego etapu procesu planowania. W kolejnych rozdziałach przedstawiono komentarze ułatwiające korzystanie z niniejszego opracowania dla różnych poziomów planowania.

3. Założenia i dane podstawowe

Streszczenie:

Określić obszar geograficzny (i ewentualnie rejony pomocnicze), który ma być objęty planowaniem gospodarki odpadami.

W przypadku powiatów naturalnymi rejonami pomocniczymi są gminy. Większe gminy można również podzielić (np. sołectwa).

Nanieść na mapę topograficzną podstawowe dane: rejony objęte gospodarką odpadami, tereny zabudowane, główne elementy infrastruktury oraz sposób wykorzystania terenu (kategorie podstawowe).

Przygotować tabelkę z informacją dotyczącą ludności mieszkającej w rejonie objętym planem, według rejonu gospodarki odpadami, rodzaju terenów mieszkalnych i rodzaju zabudowy mieszkalnej.

Przygotować zestawienie w formie tabelki (lub w inny sposób) danych o działalności przemysłowej według rodzaju i liczby pracowników wraz z informacjami dotyczącymi innej istotnej działalności w rejonie.

3. Założenia i dane podstawowe

3.1 Wstęp

Plany gospodarki odpadami wymagają zebrania podstawowych danych i dokonania pewnych założeń. Dane te posłużą później do sporządzenia planu.

Założenia podstawowe to m.in. informacje dotyczące obszaru geograficznego (obszaru obsługi), dla którego przygotowywany jest plan gospodarki odpadami.

Dane podstawowe dotyczą m.in. informacji o wielkości i rozmieszczeniu ludności, rodzaju i zakresie działalności, wskutek której wytwarzane są odpady (oprócz gospodarstw domowych), infrastruktury i hydrogeologicznej charakterystyki danego rejonu (w szczególności terenów planowanych pod lokalizację obiektów gospodarki odpadami).

Ponadto dla przygotowania planu gospodarki odpadami istotne jest uwzględnienie istniejących dokumentacji i planów dotyczących planowania przestrzennego, środowiskowego i infrastruktury.

Osoby przygotowujące plan często życzą sobie danych kompleksowych i tak dokładnych „jak tylko możliwe", aby jak najlepiej przygotować plany. Należy jednak podkreślić, że szczegółowość zbierania danych powinna być dostosowana do aktualnych potrzeb planu.

Największą wagę należy przywiązywać do podstawowych elementów procesu planowania (zadania, cele i strategie), a nie do zbierania danych. Plan gospodarki odpadami pierwszej „edycji" może opierać się na mniej dokładnych danych i liczbach.

3.2 Obszary geograficzne

Podstawy prawne

Artykuł 14 ustawy o odpadach przewiduje, że plany gospodarki odpadami będą przygotowywać odpowiednie organy wykonawcze gmin i powiatów. Rozumie się, że poszczególne plany będą obejmować całość obszaru geograficznego danej jednostki administracyjnej. Jeśli związek gmin lub powiatów przygotowuje wspólny plan, będzie on obejmował łączny obszar związku danych jednostek.

Wytyczne

Gminny lub powiatowy plan gospodarki odpadami powinien obejmować cały obszar jednostki administracyjnej (zarówno tereny miejskie jak i wiejskie).

Zaleca się, aby dany obszar podzielić na mniejsze, zgodnie z granicami jednostek administracyjnych (dla gmin – sołectwa, a dla powiatów – gminy) lub w inny, podobny sposób.

Zaleca się przygotować mapę topograficzną obszaru z naniesionymi informacjami dotyczącymi lokalizacji miast, wsi, infrastruktury i innych istotnych elementów. Tak sporządzona mapa posłuży za narzędzie, na które będzie można nanieść lub z którego będzie można uzyskać informacje istotne dla gospodarowania odpadami (np. składowiska czy inne instalacje do odzysku i unieszkodliwiania odpadów, oczyszczalnie ścieków itp.).

Większe gminy lub powiaty mogą wydzielić szereg rejonów (tzw. rejony obsługi), dzięki którym w przyszłości łatwiej będzie organizować przetargi na usługi w zakresie gospodarowania odpadami.

Uwagi

Obecnie w administracji publicznej wielu krajów szerokie zastosowanie (zwłaszcza w przypadku usług dla ludności) znajdują Geograficzne Systemy Informacyjne (GIS). Zastosowanie takiego systemu w gospodarce odpadami może być bardzo użytecznym, choć wymagającym dużych zasobów narzędziem do planowania. Pomimo atrakcyjności nowoczesnego systemu GIS (elektroniczna forma przedstawiania i archiwizowania danych) zaleca się sporządzać mapy służące do przygotowania planów gospodarki odpadami przy pomocy prostszych tradycyjnych narzędzi (graficzna forma przedstawiania danych).

3.3 Ludność, gospodarstwa domowe

Podstawy prawne

Artykuł 15 ustawy o odpadach stwierdza, że plany gospodarki odpadami mają opisywać rodzaje, ilość i pochodzenie odpadów. Jeśli jednak brak dokładnych danych określających obecny i przyszły stan w zakresie wytwarzania odpadów, należy oprzeć się na danych szacunkowych.

Wytyczne

Informacja dotycząca charakterystyki demograficznej danej gminy lub powiatu oraz liczby i rozmieszczenia gospodarstw domowych różnych rodzajów (różne typy zabudowy) jest istotną kwestią dla sporządzania planów gospodarki odpadami, ponieważ od tych czynników zależy ilość odpadów komunalnych wytwarzanych obecnie i w przyszłości. Informacja ta zostanie wykorzystana do planowania harmonogramów zbierania i transportu odpadów, analiz i prognoz w celu zaplanowania odpowiednich zdolności przerobowych instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów. Przykładowym wstępnym działaniem w ramach przygotowania planu może być opracowanie analizy (informacji) określającej stan aktualny w zakresie liczby mieszkańców i gospodarstw domowych. Podstawowe dane zawarte w takiej analizie mogą obejmować:

- całkowitą liczbę mieszkańców i gospodarstw domowych w danym rejonie,
- rozmieszczenie mieszkańców według miejsca zamieszkania (np. duże miasto, małe miasto, wieś),
- rozmieszczenie gospodarstw domowych według lokalizacji (np. duże miasto, małe miasto, wieś),
- rozmieszczenie gospodarstw domowych według typu zabudowy (jednorodzinna, wielorodzinna) z uwzględnieniem sposobu ogrzewania (np. ogrzewanie lokalne: węglowe, gazowe; ogrzewanie centralne etc.).

Uwagi

Zwykle powyższe dane będą dostępne w ramach badań statystyki publicznej (w Głównym Urzędzie Statystycznym lub w wojewódzkich urzędach statystycznych).

Należy zwrócić uwagę na możliwość występowania nieewidencjonowanych grup ludności lub na grupy osób mieszkających poza miejscem zameldowania.

Analiza powinna również uwzględniać osoby mieszkające w obiektach wojskowych, instytucjach edukacyjnych i innych podobnych im miejscach. Należy też uwzględniać fluktuacje sezonowe (czasowo przebywający mieszkańcy, turyści etc.), np. osoby przebywające na obszarach wypoczynku sezonowego czy obszarach o walorach turystycznych.

Przykłady

Poniżej przedstawiono przykładową tabelę umożliwiającą zestawienie danych dotyczących liczby mieszkańców i gospodarstw domowych.

Przydatne jest rejestrowanie zarówno liczby mieszkańców, jak i liczby gospodarstw domowych. Obliczenia dotyczące ilości wytwarzanych odpadów komunalnych jak i planowanie nowych usług w zakresie wywozu i unieszkodliwiania odpadów wykonywane są na podstawie liczby gospodarstw domowych, lecz również (szczególnie w warunkach krajowych) na podstawie liczby mieszkańców.

Tabela 3–1. Przykładowy układ tabeli umożliwiającej zestawienie informacji o mieszkańcach i gospodarstwach domowych według lokalizacji i typu zabudowy

	Mieszkańcy i gospodarstwa domowe na obszarach:							
	dużych miast		małych miast		wsi i osad		Razem	
	liczba mieszkańców	liczba gospodarstw	liczba mieszkańców	liczba gospodarstw	liczba mieszkańców	liczba gospodarstw	liczba mieszkańców	liczba gospodarstw
Zabudowa jednorodzinna								
Domy wolno stojące i zabudowa szeregowa								
Zabudowa wielorodzinna								
Domy letniskowe, zabudowa rekreacyjna								
Razem								

3.4 Działalność przemysłowa i handlowa

Podstawy prawne

Artykuł 15 ustawy o odpadach stanowi, że gminne i powiatowe plany gospodarki odpadami winny opisywać rodzaje, ilość i źródło pochodzenia odpadów oraz obejmować wszystkie rodzaje odpadów wytwarzanych w danym rejonie.

Wytyczne

Jak wykazują doświadczenia krajów uprzemysłowionych, przemysł produkcyjny wytwarza ilość odpadów komunalnych podobną do ilości wytwarzanej przez gospodarstwa domowe.

Do istotnych źródeł wytwarzania odpadów należy zaliczyć instytucje publiczne i sektor handlowy, oczyszczalnie ścieków (w zależności od stopnia oczyszczania), elektrownie (zwłaszcza węglowe, wyposażone w filtry i inne instalacje do oczyszczania gazów odlotowych), sektor budowlany, przemysł ciężki i wydobywczy itp.

W celu przygotowania informacji opisującej stan istniejący i prognozę w zakresie wytwarzania opadów z wyżej wymienionych źródeł zaleca się oszacowanie liczby podmiotów wraz z rodzajem ich produkcji (działalności) i z liczbą zatrudnionych pracowników w badanym rejonie.

Informacje dotyczące wytwarzania odpadów w przemysłowych przedsiębiorstwach produkcyjnych można uzyskać z pozwoleń i zezwoleń środowiskowych (np. kopie decyzji administracyjnych oraz informacji dotyczących wytwarzanych odpadów) będących w posiadaniu gmin i powiatów czy też bezpośrednio z województw (bazy danych prowadzone przez urzędy marszałkowskie).

Uwagi

Mimo że władze gmin i powiatów nie ponoszą odpowiedzialności za gospodarkę odpadami przemysłowymi określonymi w ramach pozwoleń i zezwoleń środowiskowych, znacząca ilość tych odpadów zostanie ostatecznie przekazana do systemów publicznych (komunalnych) do odzysku lub unieszkodliwienia. Należy zatem uważnie przeanalizować wszystkie przemysłowe źródła wytwarzania odpadów i ocenić ilość odpadów komunalnych i przemysłowych, które potencjalnie mogłyby być dostarczone do publicznych (komunalnych) instalacji lub urządzeń gospodarki odpadami.

Zebranie danych dotyczących ilości wytwarzanych odpadów często pochłania więcej czasu, niż się spodziewano, warto wiec ograniczyć zakres i oczekiwania do realistycznego poziomu. Oznacza to, że zbieranie danych powinno się ograniczyć do najważniejszych pozycji wśród wyżej wymienionych źródeł, np. do największych zakładów przemysłowych w badanym rejonie.

Informacje o wytwarzanych odpadach można uzyskać z wielu różnych źródeł, np. z lokalnych urzędów statystycznych, Państwowego Monitoringu Środowiska, SIGOP, baz danych prowadzonych przez urzędy marszałkowskie poszczególnych województw i z innych źródeł publicznych. Jeśli zajdzie taka potrzeba, informacje niezbędne do planowania gospodarki odpadami można starać się uzyskać bezpośrednio od prywatnych i publicznych przedsiębiorstw (np. poprzez ankietyzację).

Przykłady

Na następnej stronie przedstawiono przykładowe tabele pomocne przy inwentaryzowaniu danych dotyczących rodzajów działalności przemysłowej, handlowej i innych:

Tabela 3–2. Przykładowy układ tabeli służącej do inwentaryzowania danych dotyczących rodzajów działalności przemysłowej

Rodzaj przemysłu	Jednostka	Liczba jednostek
Metalurgiczny	pracownik	
Drzewny / meblowy	pracownik	
Spożywczy	pracownik	
....	....	
Budowlany	pracownik	
Oczyszczalnie ścieków	pracownik/przepustowość	
Elektrownie	pracownik/moc wytwarzana	
.....	....	
Kopalnie	pracownik	

Tabela 3–3. Przykładowy układ tabeli służącej do inwentaryzowania danych dotyczących działalności handlowej i innych.

Rodzaj działalności	Jednostka	Liczba jednostek
Placówki handlowe (detaliczne, hurtowe)	pracownik	
Biura (publiczne, prywatne)	pracownik	
Ośrodki rekreacyjne, hotele	gość	
Placówki oświatowo-wychowawcze (publiczne, prywatne)	klient, student, uczeń, dziecko	
Zakłady opieki zdrowotnej (szpital, klinika, ośrodek zdrowia, przychodnia, sanatorium itp.)	łóżko, pacjent	
....	....	

4. Analiza – stan istniejący w sektorze gospodarki odpadami

Streszczenie:

Opracować analizę stanu istniejącego w zakresie wytwarzania odpadów według rejonów i według głównych rodzajów wytwórców odpadów.
W miarę możliwości korzystać z dostępnych danych. Jeśli rzetelne dane nie istnieją, lub jeśli brak części danych, należy sporządzić szacunki na podstawie wskaźników nagromadzenia ilość wytwarzanych odpadów i danych określonych w rozdziale 3.

Oszacować skład odpadów (charakterystykę jakościową) na podstawie dostępnych danych lub na podstawie analogii (danych charakteryzujących poszczególne strumienie odpadów).

Opisać i ocenić wszystkie instalacje odzysku i unieszkodliwiania odpadów.

Przygotować schemat przepływu odpadów ukazujący obecne ilości odpadów wytwarzanych w głównych źródłach oraz kierunki ich unieszkodliwiania, włącznie z instalacjami odzysku.

Nanieść na mapę lokalizacje wszystkich instalacji odzysku i unieszkodliwiania odpadów (włączając w to wszystkie istniejące obiekty, w których unieszkodliwiane są odpady, w tym np. „dzikie" wysypiska).

Przygotować wykaz podmiotów prowadzących działalność w zakresie gospodarki odpadami.

Opisać obecną strukturę organizacyjną gospodarki odpadami, włącznie z istniejącymi formami współpracy i organizacjami obejmującymi kilka jednostek administracyjnych.

Opisać bieżące koszty związane z gospodarowaniem odpadami oraz typowe opłaty dla głównych rodzajów odpadów i głównych wytwórców odpadów.

Przygotować listę kluczowych zagadnień, które powinny zostać uwzględnione w planie gospodarki odpadami – podsumowanie analizy problemów.

Podstawy prawne

Artykuły 14 i 15 Ustawy o odpadach stanowią, że plany gospodarki odpadami powinny zawierać opis istniejącej sytuacji w zakresie gospodarki odpadami, włącznie z danymi dotyczącymi obecnych ilości wytwarzanych, poddawanych odzyskowi i unieszkodliwianiu odpadów. Plan powinien również zawierać opisy lokalizacji istniejących instalacji, a także opisy jednostek prowadzących działalność w tych dziedzinach.

Natychmiastowe rozpoczęcie procesu planowania przez gminy/powiaty

Ze względu na terminy przygotowania planów gospodarki odpadami na poszczególnych szczeblach, gminy/powiaty powinny zebrać dane i dokonać przeglądu istniejącej sytuacji (patrz rozdział 1), tak aby dostarczyć niezbędnych do planowania na poziomie wojewódzkim informacji o wytwarzaniu odpadów i systemach gospodarki odpadami na terenie gminy.

Oznacza to, że gmina/powiat powinny natychmiast rozpocząć proces planowania, a zwłaszcza zbieranie i kompilację danych dotyczących stanu istniejącego w zakresie gospodarki odpadami.

Zawartość rozdziału:

W skład niniejszego rozdziału wchodzą następujące punkty:

4.1 Oszacowanie obecnie wytwarzanej ilości odpadów
- 4.1.1 Źródła danych
- 4.1.2 Dane dotyczące wytwarzania odpadów komunalnych
- 4.1.3 Dane dotyczące wytwarzania odpadów w sektorze handlowym i publicznym
- 4.1.4 Odpady medyczne i weterynaryjne
- 4.1.5 Odpady z przemysłu
- 4.1.6 Odpady z sektora budowlanego
- 4.1.7 Wraki samochodowe
- 4.1.8 Odpady z oczyszczalni ścieków
- 4.1.9 Odpady z innych źródeł
- 4.1.10 Import i eksport odpadów
- 4.1.11 Skład odpadów

4.2 Stan istniejący w zakresie świadczenia usług
4.3 Transport i przeładunek odpadów
4.4 Instalacje do segregacji, odzysku i unieszkodliwiania odpadów
4.5 Schemat przepływu odpadów
4.6 Wykaz podmiotów prowadzących działalność w zakresie gospodarki odpadami
4.7 Obecna struktura organizacyjna i współpraca z innymi podmiotami
4.8 Koszty i opłaty
4.9 Uwagi końcowe dotyczące stanu obecnego systemu gospodarki odpadami i dentyfikacji problemów

4.1 Oszacowanie obecnie wytwarzanej ilości odpadów

Podstawy prawne

Artykuł 15 Ustawy o odpadach stanowi, że plany gospodarki odpadami powinny w szczególności opisywać rodzaje, ilości i źródła odpadów podlegających odzyskowi i unieszkodliwianiu.

Wytyczne

Czynnością konieczną i jednocześnie rozpoczynającą planowanie jest opracowanie analizy dotyczącej obecnego stanu wytwarzania odpadów. Analiza będzie podstawowym źródłem informacji, na podstawie której gmina/powiat sporządzi plan gospodarki odpadami.

Zadaniem analizy jest:

- uzyskanie ogólnych informacji o ilości wytwarzanych odpadów na terenie całej gminy/powiatu,
- zapewnienie, że plan gospodarki odpadami uwzględni wszystkie znaczące źródła powstawania odpadów,
- stworzenie podstaw do prognozowania ilości odpadów wytwarzanych w przyszłości, co z kolei stworzy podstawę do planowania przyszłych systemów i instalacji.

Analiza powinna być przygotowana zgodnie z zapisami i klasyfikacją zawartymi w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. Nr 112, poz. 1206), które uwzględnia zapisy Europejskiego Katalogu Odpadów.

4.1.1 Źródła danych

Wytyczne

Istnieje kilka możliwości uzyskania danych o odpadach (patrz poniżej). Aby jednak przygotować pierwszą, roboczą wersję planu gospodarki odpadami, zaleca się stosowanie pragmatycznego podejścia do oszacowania ilości obecnie wytwarzanych odpadów.

W przypadku braku dokładnych danych o masie wytwarzanych odpadów zaleca się zastosować prostą technikę modelowania (określania) ilości wytwarzanych odpadów na podstawie danych ogólnych i szacunków strumieni odpadów skierowanych do instalacji odzysku i unieszkodliwiania odpadów. Dane te można uzyskać stosunkowo łatwo korzystając z wymienionych poniżej baz danych o odpadach.

Analiza powinna zawierać podsumowanie obecnych ilości wytwarzanych odpadów, sklasyfikowanych według głównych źródeł wytwarzania i według głównych grup klasyfikacyjnych. Źródła wytwarzania obejmują m.in.:

- gospodarstwa domowe,
- sektor handlowy,
- sektor usług,
- biura (prywatne i publiczne),
- instytucje prywatne i publiczne oraz ośrodki rekreacyjne,
- zakłady opieki zdrowotnej i ośrodki zdrowia,
- przemysł,
- sektor budowlany,
- inne źródła, w tym oczyszczalnie ścieków i elektrownie.

Zgodnie z ustawą o odpadach, analiza powinna w zasadzie obejmować wszystkie rodzaje odpadów (patrz poniżej).

Przykład – publiczny system informacji o odpadach.

Podstawowym systemem informacyjnym zawierającym dane dotyczące ilości i rodzajów wytworzonych, poddanych odzyskowi i unieszkodliwionych odpadów (w tym odpadów medycznych, komunalnych, przemysłowych), a także informacje o ilości składowisk odpadów komunalnych (innych niż niebezpieczne i obojętne – czynnych i zorganizowanych) jest system statystyki publicznej (dane składane są na formularzu OS-6).

Formularz obejmuje jednak jedynie dużych wytwórców odpadów, czego skutkiem jest nieuwzględnienie w bilansie krajowym i regionalnym znacznych ilości odpadów, w tym odpadów niebezpiecznych, pochodzących z małych jednostek prowadzących działalność gospodarczą (zakłady lakiernicze, warsztaty samochodowe itp.).

Zebrane dane są udostępniane w formie publikowanych co roku roczników statystycznych w części „ochrona środowiska".

Państwowy Monitoring Środowiska

Informacje o ilości wytwarzanych odpadów oraz ich zagospodarowaniu są również gromadzone w podsystemie „odpady" Państwowego Monitoringu Środowiska prowadzonego przez Inspekcję Ochrony Środowiska. Zawarte tu informacje obejmują w szczególności:

- ilość odpadów wytwarzanych oraz poddanych odzyskowi lub unieszkodliwieniu,
- ewidencję składowisk wraz ze stopniem i sposobem ich zabezpieczenia,
- obrót odpadami niebezpiecznymi.

System SIGOP

Innym systemem zbierania danych o gospodarce odpadami jest system SIGOP (System Informatyczny Gospodarki Odpadami w Polsce). System prowadzi Instytut Gospodarki Odpadami w Katowicach. Bazy danych systemu są opracowywane od 1984 r. Zawierają informacje o rodzajach odpadów, źródłach wytwarzania odpadów i metodach gospodarowania odpadami.

SIGOP składa się z następujących baz danych:

- odpad,
- producent,
- wysypisko (składowisko),
- technologie krajowe (baza danych dostępna w Internecie),
- technologie zagraniczne (baza danych dostępna w Internecie),
- firma,
- urządzenia,
- giełda odpadów (częściowo dostępna w Internecie),
- bibliografie (w Internecie),
- przepisy prawne (w Internecie),
- SIGOM.

Gospodarka odpadami – pierwszy element systemu SIGOP został wdrożony w 1988 r. Zawierał następujące bazy danych: odpad, producent, wysypisko (składowisko) i technologie. Podsystem ten gromadził informacje o charakterystyce fizykochemicznej odpadów, miejscu ich powstawania i składowania oraz technologiach zagospodarowania i unieszkodliwiania.

W 1992 r. na potrzeby Państwowej Inspekcji Ochrony Środowiska została zaadaptowana część systemu SIGOP pod nazwą Monitoring Gospodarki Odpadami. Aktualnie funkcjonuje on w 16 Wojewódzkich Inspektoratach Ochrony Środowiska.

Monitoring Gospodarki Odpadami obejmuje bazy tematyczne „odpad", „producent", „składowisko". Pozwala na inwentaryzację odpadów, wytwórców i składowisk. Podsystem ten został wyposażony dodatkowo w moduł Badania Odcieków umożliwiający rejestrację i analizę wyników badań kontrolnych odcieków ze składowisk.

Dla potrzeb gmin z ogólnych baz danych typu „odpad", „producent", „składowisko" wydzielono informacje obejmujące odpady, wytwórców i składowiska z określonych gmin w celu stworzenia systemu pod nazwą System Gospodarki Odpadami w Gminie – SGO. Stanowi on odrębną całość i może być uzupełniany informacjami, jakimi dysponują gminy.

SIGOM

W 1995 r. w celu gromadzenia informacji o odpadach mineralnych, ich własnościach, wielkości produkcji, kierunkach wykorzystania i ilości umieszczonych na składowiskach odpadów został z kolei opracowany System Informatyczny Gospodarki Odpadami Mineralnymi – SIGOM.

Wszystkie podsystemy SIGOP są otwarte, tzn. w miarę potrzeb można w nich instalować nowe moduły.

Nowa baza danych o odpadach

Ustawa o odpadach (art. 37)[14] definiuje nowy system monitoringu (baz danych) o odpadach prowadzony przez urzędy marszałkowskie.

System ten powinien być podstawowym źródłem informacji o odpadach wykorzystywanym przy opracowywaniu planów gospodarki odpadami.

Na podstawie zbiorczych zestawień danych uzyskanych od posiadaczy odpadów i informacji uzyskanych od wojewodów i starostów, marszałek województwa będzie prowadził wojewódzką bazę danych dotyczącą wytwarzania i gospodarowania odpadami wraz z rejestrem zezwoleń udzielonych w zakresie wytwarzania odpadów i gospodarki odpadami. Marszałek przygotuje też raport wojewódzki i przekaże go ministrowi środowiska.

4.1.2 Dane dotyczące wytwarzania odpadów komunalnych

Definicja

Odpady komunalne są to odpady powstające w gospodarstwach domowych, a także odpady niezawierające odpadów niebezpiecznych pochodzące od innych wytwórców odpadów, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych.

Wytyczne

Należy oszacować ilość obecnie wytwarzanych odpadów komunalnych. Jeżeli nie można uzyskać dokładnych danych o ilości wytwarzanych odpadów (na podstawie ewidencji prowadzonej przez posiadaczy zajmujących się zbieraniem, transportem, odzyskiem i unieszkodliwianiem odpadów), strumień wytwarzanych odpadów należy oszacować. Dla każdego obszaru obsługi (typu zabudowy) ilość wytwarzanych odpadów komunalnych może być oszacowana za pomocą wskaźników nagromadzenia.
Oszacowaną na podstawie wskaźników nagromadzenia ilość wytwarzanych odpadów

[14] Art. 36 ustawy o odpadach zobowiązuje posiadacza odpadów do prowadzenia ich ilościowej i jakościowej ewidencji zgodnie z przyjętym katalogiem odpadów i listą odpadów niebezpiecznych; ewidencja ta w przypadku posiadacza odpadów, który prowadzi działalność w zakresie odzysku lub unieszkodliwiania odpadów, powinna obejmować sposoby gospodarowania odpadami, a także dane o ich pochodzeniu i miejscu przeznaczenia. Obowiązek prowadzenia ewidencji odpadów nie dotyczy osób fizycznych i jednostek organizacyjnych niebędących przedsiębiorcami, które wykorzystują odpady na własne potrzeby. Natomiast art. 37 ustawy o odpadach zobowiązuje posiadacza odpadów prowadzącego ewidencję odpadów do sporządzania na formularzu zbiorczego zestawienia danych o rodzajach i ilości odpadów, o sposobach gospodarowania nimi oraz o instalacjach i urządzeniach służących do odzysku i unieszkodliwiania tych odpadów.

dostarczanych do instalacji odzysku i unieszkodliwiania odpadów (patrz rozdział 4.4).

Do sporządzenia pierwszej wersji roboczej planu gospodarki odpadami można przyjąć następujące wskaźniki nagromadzenia odpadów komunalnych wytwarzanych w gospodarstwach domowych (budynkach mieszkalnych):

Tabela 4–1. Wskaźniki nagromadzenia odpadów komunalnych z gospodarstw domowych w Polsce.

Wskaźnik nagromadzenia (kg/mieszkańca/rok) Gospodarstwa domowe w:	zabudowa jednorodzinna	zabudowa wielorodzinna
duże miasta	150–220	150–320
małe miasta	100–180	120–280
tereny wiejskie	20–110	–
domki letniskowe (sezonowo)	20–80	–

Średnia ilość (GUS) wywiezionych odpadów komunalnych na mieszkańca w Polsce wynosiła 319 kg/rok (1999 r.). W województwach bardziej zurbanizowanych (np. dolnośląskie, małopolskie), wywożonych jest więcej odpadów (ok. 500 kg/rok). W województwach mniej zurbanizowanych (świętokrzyskie, podkarpackie) ta liczba jest niższa (ok. 200 kg).

Uwagi

Zgodnie z danymi statystycznymi w Polsce w jednym gospodarstwie domowym mieszka 2,98 osób. W dużych miastach (ponad 500 000 mieszkańców) 2,62, a w małych miastach (poniżej 10 000 mieszkańców) 3,29. Wytwarzanie odpadów różni się znacznie w zależności od rozwoju gospodarczego, a do pewnego stopnia także od rozmiaru rodziny i innych czynników. Bardzo mała ilość lub brak wytwarzanych odpadów sugeruje, że wytwarzane odpady są kompostowane lub inaczej wykorzystywane u źródła, np. jako pasza dla zwierząt (tereny wiejskie).

Należy wyraźnie rozróżnić ilość odpadów wytwarzanych i poddanych zbieraniu (wywiezionych). Wytwarzanie odpadów odnosi się do odpadów rzeczywiście wytwarzanych przez wytwórcę. Ilość odpadów zbieranych może się znacznie różnić od ilości odpadów wytwarzanych.

Odpady niezebrane (dzikie wysypiska) obecnie stanowią ok. 10% wszystkich odpadów komunalnych. Można z tego wywnioskować, że ok. 90–95% odpadów wytwarzanych w dużych i małych miastach znajduje drogę do oficjalnego systemu gospodarki odpadami. Sytuacja wygląda znacznie gorzej na terenach wiejskich, gdzie strumień odpadów zebranych nierzadko stanowi jedynie 50–80% ilości wytwarzanej[15].

Dopóki nie będzie istniała centralna baza danych o odpadach, ilość odpadów można jedynie szacować. Rozsądnego szacunku można dokonać w miarę łatwo, a uzyskanie dokładnych danych może wymagać wielkiego wysiłku.

Ponadto w ciągle zmieniających się warunkach oraz przy uwzględnieniu terminów wykonania planów gospodarki odpadami na poszczególnych poziomach istotniejsze jest przygotowanie pierwszej, ogólnej (bazującej na dostępnych danych lub szacunkach) wersji planu gospodarki odpadami niż wersji bardzo szczegółowej (bazującej na dokładnych, ale trudno uzyskiwalnych danych).

Przykłady

Poniższa tabela przedstawia wskaźniki jednostkowe charakteryzujące ilość zbieranych odpadów w wybranych krajach i miastach w Polsce i za granicą. Tabela dotyczy jedynie odpadów zebranych i odróżnione są odpady komunalne z gospodarstw domowych od odpadów komunalnych powstających w obiektach infrastruktury (np. odpady z czyszczenia ulic i placów, odpady z ogrodów i parków, odpady handlowe i z innych obiektów obsługi ludności).

[15] Średnio w Polsce objętych jest zorganizowaną zbiórką odpadów ok. 90% mieszkańców, czyli ok. 10% wytwarzanych odpadów trafia do środowiska w sposób niezorganizowany. Ocenia się, że na terenach miejskich zorganizowana zbiórka i wywóz dotyczy 94% mieszkańców, na terenach wiejskich ok. 74%.

Tabela 4–2. Wskaźniki jednostkowe charakteryzujące ilość zbieranych odpadów komunalnych w wybranych krajach/miastach.

	kg/mieszkańca/rok	
	odpady komunalne z gospodarstw domowych	odpady komunalne ogółem
Ryga, Łotwa (COWI Dania)	240	312
Tallin, Estonia (COWI Dania)	188	401
Olsztyn (na podstawie badań ART w Olsztynie)	256	
Toruń, (na podstawie badań ISIŚ PW)	299	
Koszalin, (na podstawie badań ISIŚ PW)	295	
Warszawa, (na podstawie badań ISIŚ PW)	301	
Polska, (GUS, 1999)	219	319
Dania (DEPA, 2000)	540	700

4.1.3 *Dane dotyczące wytwarzania odpadów w sektorze handlowym i publicznym*

Definicja

Odpady z sektora handlowego i publicznego są podobne do odpadów powstających w zabudowie mieszkaniowej, jednakże charakteryzują się innym składem morfologicznym (więcej odpadów opakowaniowych – papieru, tektury, tworzyw sztucznych). Poszczególni wytwórcy często wytwarzają większe ilości odpadów.

Wytyczne

Należy oszacować ilość odpadów obecnie wytwarzaną przez sektor handlowy i publiczny. Jeżeli nie można uzyskać dokładnych danych o ilości wytwarzanych odpadów (na podstawie ewidencji prowadzonej przez posiadaczy zajmujących się zbieraniem, transportem, i unieszkodliwianiem odpadów), strumień wytwarzanych odpadów należy oszacować. Prowadzenie mniejszych przedsiębiorstw prywatnych i publicznych oraz biur nie wymaga uzyskiwania pozwoleń na wytwarzanie odpadów, ale jednostki te muszą uzyskać decyzję zatwierdzającą program gospodarki odpadami niebezpiecznymi i/lub przedłożyć urzędom powiatowym lub wojewódzkim informacje o wytwarzanych odpadach i sposobach postępowania z wytworzonymi odpadami. Konkretne dane o ilości obecnie wytwarzanych odpadów z tych źródeł są przeważnie niedokładne lub wręcz nieosiągalne. Odpady te są często zbierane wraz z pozostałymi odpadami komunalnymi.

Ilość odpadów wytwarzanych w tych obiektach (instytucjach handlowych i publicznych) może być oszacowana za pomocą wskaźników nagromadzenia.

Oszacowaną na podstawie wskaźników nagromadzenia ilość wytwarzanych odpadów dobrze jest porównać z ilością odpadów dostarczanych do instalacji odzysku i unieszkodliwiania odpadów (patrz rozdział 4.4).

Wskaźniki nagromadzenia odpadów powstających w instytucjach handlowych i publicznych podano w tabelce poniżej.

W przyszłości rzeczywiste ilości wytwarzanych odpadów można będzie uzyskać na podstawie danych z wojewódzkich raportów o odpadach przygotowanych przez urzędy marszałkowskie.

Tabela 4–3. Wskaźniki nagromadzenia odpadów wytwarzanych przez instytucje handlowe, publiczne i in.[16]

	jednostka	(kg/jednostkę/rok)
Instytucje handlowe (hurt i detal)	pracownik	400–600
Biura (publiczne i prywatne)	pracownik	50–100
Place targowe	pow. (m^2)	100–200
Hotele i tereny rekreacyjne	gość	50–80
Restauracje	pracownik	700–1000
Przedszkola	dziecko	70–100
Instytucje publiczne i prywatne (społeczne, edukacyjne)	klient, student (uczeń)	30–50

[16] Thomas H. Christensen i in.: *Affaldsteknologi.* Teknisk forlag, Kopenhaga,1998, zebrane z wielu źródeł.

4.1.4 *Odpady medyczne i weterynaryjne*

Definicja

Odpady medyczne są to odpady pochodzące z zakładów opieki zdrowotnej i z ośrodków zdrowia (szpitali, klinik, domów opieki). Odpady z zakładów opieki zdrowotnej składają się z dwóch podstawowych strumieni: odpadów komunalnych i niebezpiecznych odpadów medycznych. Niebezpieczne odpady medyczne to m.in. igły do strzykawek, części ciała i organy ludzkie, odpady zakaźne oraz zużyte substancje chemiczne i leki. Odpady weterynaryjne pochodzą głównie z lecznic weterynaryjnych i również stanowią zagrożenie sanitarne (są zaliczane do odpadów niebezpiecznych).

Wytyczne

Należy oszacować ilość odpadów obecnie wytwarzaną w zakładach opieki zdrowotnej i lecznicach weterynaryjnych. Jeżeli nie można uzyskać dokładnych danych o ilości wytwarzanych odpadów (na podstawie ewidencji prowadzonej przez posiadaczy zajmujących się zbieraniem, transportem, odzyskiem i unieszkodliwianiem odpadów), strumień wytwarzanych odpadów należy oszacować.

Wskaźniki nagromadzenia odpadów komunalnych powstających w zakładach opieki zdrowotnej podano w tabelce poniżej.

Tabela 4–4. Odpady komunalne wytwarzane w zakładach opieki zdrowotnej.

	jednostka	(kg/jednostkę/rok)
zakłady opieki zdrowotnej	łóżko	650–800

Oszacowaną na podstawie wskaźników nagromadzenia ilość wytwarzanych odpadów dobrze jest porównać z ilościami odpadów dostarczanymi do instalacji odzysku i unieszkodliwiania odpadów (patrz rozdział 4.4).

Ogólna ilość niebezpiecznych odpadów medycznych wytwarzanych przez zakłady opieki zdrowotnej wynosi 290–365 kg/rok na łóżko.

4.1.5 *Odpady z przemysłu*

Definicja

Na odpady z przemysłu składają się odpady komunalne oraz odpady z przemysłowych procesów produkcyjnych, tzw. odpady technologiczne. Na te ostatnie składa się wiele substancji o różnych właściwościach.

Wytyczne

Należy oszacować ilość odpadów obecnie wytwarzaną przez przemysł. Jeżeli nie można uzyskać dokładnych danych o ilości wytwarzanych odpadów (na podstawie ewidencji prowadzonej przez posiadaczy zajmujących się zbieraniem, transportem, odzyskiem i unieszkodliwianiem odpadów), strumień wytwarzanych odpadów należy oszacować.

Odpady komunalne powinny być, a odpady przemysłowe mogą być uwzględnione w planie gospodarki odpadami.

Wskaźniki nagromadzenia odpadów komunalnych powstających w zakładach przemysłowych podano w tabelce poniżej.

Tabela 4–5. Odpady komunalne wytwarzane w zakładach przemysłowych.

	jednostka	(kg/jednostkę/rok)
zakład przemysłowy	pracownik	390–625

Ilość wytwarzanych odpadów przemysłowych może być ustalona w różny sposób. Jednym sposobem jest zastosowanie jednostkowych wskaźników nagromadzenia z poszczególnych, najważniejszych gałęzi przemysłu. Informacje o wielkości wskaźników są trudne do uzyskania i dodatkowo bardzo zmienne (w znacznym stopniu zależne od stosowanej technologii produkcji). W związku z tym ta część analizy powinna się opierać na informacjach uzyskanych z urzędów marszałkowskich lub bezpośrednio z przedsiębiorstw. W przyszłości informacje o rzeczywistej ilości odpadów wytwarzanych z tych źródeł będzie można uzyskać na podstawie danych z wojewódzkich raportów o odpadach przygotowywanych przez urzędy marszałkowskie.

Uwagi

Wojewódzkie wydziały ochrony środowiska i wojewódzkie urzędy statystyczne posiadają (archiwalne i bieżące) informacje o ilości wytwarzanych odpadów w większych przedsiębiorstwach działających na ich terenach. Dane obejmują informacje o wytwarzanych, poddanych odzyskowi i unieszkodliwianiu odpadach przemysłowych. Odpowiedzialność za prowadzenie właściwej gospodarki tymi odpadami spoczywa na wytwórcy odpadów, czyli poszczególnych zakładach przemysłowych.

Urzędy marszałkowskie będą zbierały i udostępniały dane z monitoringu wszystkich strumieni odpadów (np. odpady przemysłowe z zakładów działających na terenie danej jednostki administracyjnej).

Oszacowaną na podstawie wskaźników nagromadzenia ilość wytwarzanych odpadów dobrze jest porównać z ilościami odpadów dostarczanymi do instalacji odzysku i unieszkodliwiania odpadów (patrz rozdział 4.4).

Jak wspomniano wcześniej, jednostkowe wskaźniki nagromadzenia odpadów w przemyśle zależą w dużej mierze od stosowanej technologii i szeregu innych czynników, jak np. wydajność produkcyjna, wydajność zużycia surowców i innych zasobów oraz poziom edukacji i świadomości.

Poniższa tabela przedstawia wielkości wskaźników nagromadzenia odpadów przemysłowych z kilku głównych gałęzi przemysłu określone w trakcie badań prowadzonych w Danii i Szwecji. Należy jednakże podkreślić, że przedstawione w tabeli wskaźniki nagromadzenia są przybliżone i w przypadku poszczególnych zakładów mogą znacząco odbiegać od wielkości rzeczywistych.

Tabela 4–6. Wskaźniki nagromadzenia odpadów przemysłowych z różnych gałęzi przemysłu. Liczby mogą służyć jedynie jako wskaźniki i należy z nich korzystać bardzo ostrożnie[17].

Przemysł	jednostka	(kg/jednostkę/rok)
Spożywczy	pracownik	1400
Tekstylny i odzieżowy	pracownik	750
Drzewny i meblowy	pracownik	1000
Papierniczy i poligraficzny	pracownik	1800
Chemiczny	pracownik	1150
Kamieniarski, ceramiczny, szklarski	pracownik	4000
Metalurgiczny	pracownik	750
Inne	pracownik	600

4.1.6 Odpady z sektora budowlanego

Definicja

Na odpady z sektora budowlanego składają się głównie odpady obojętne z rozbiórek obiektów, jak np. gruz ceglany, materiały ceramiczne, beton, panele i inne elementy gipsowe. Są też inne rodzaje odpadów, jak np. drewno, stal, odpady opakowaniowe, odpady niebezpieczne (w tym odpady elektryczne i elektroniczne) oraz odpady z obróbki powierzchni.

Wytyczne

Należy oszacować ilość odpadów obecnie wytwarzaną przez sektor budowlany. Jeżeli nie można uzyskać dokładnych danych o ilości prowadzonej przez posiadaczy zajmujących się zbieraniem, transportem, odzyskiem i unieszkodliwianiem odpadów), strumień wytwarzanych odpadów należy oszacować.

Określenie wskaźników nagromadzenia odpadów z sektora budowlanego jest często trudne i dlatego zaleca się korzystanie z danych uzyskanych z instalacji odzysku i unieszkodliwiania tych odpadów. W większości przypadków dostępne dane będą w miarę dokładne.

Jeśli jednak takich danych brak, szacunkową ilość odpadów można określić na podstawie przedstawionych w poniższej tabeli wskaźników jednostkowych:

[17] Thomas H. Christensen i in.: *Affaldsteknologi.* Teknisk forlag, Kopenhaga, 1998.

Tabela 4–7. Wskaźniki nagromadzenia odpadów z sektora budowlanego. Wartości podane w kg/ m² powierzchni obiektu[18].

Prace budowlane [kg/m²]	Prace remontowe [kg/m²]	Prace rozbiórkowe [kg/m²]	
		Zabudowa mieszkaniowa	Obiekty działalności gospodarczej
23	50	1625	1760

Ilość odpadów rozbiórkowych i budowlanych wytwarzanych w Polsce na jednego mieszkańca miast wynosi ok. 40–50 kg/rok.

Określenie ilości wytwarzanych odpadów w oparciu o wskaźniki nagromadzenia wymaga uzyskania szczegółowych danych charakteryzujących prowadzone na terenie gminy/powiatu prace (budowlane i rozbiórkowe). Takie dane można uzyskać od władz odpowiedzialnych za wydawanie pozwoleń budowlanych. Dane muszą w pewnej mierze odzwierciedlać byłą, obecną i przyszłą działalność sektora budowlanego.

Uwagi

Ilość odpadów wytworzona przy rozbiórce lub budowie danego obiektu może być bardzo duża. W związku z tym przy ustalaniu strumienia odpadów należy wziąć pod uwagę każdy projekt osobno i dostosować do jego specyfiki wielkość wskaźników nagromadzenia, jeśli okaże się to konieczne.

Oszacowaną na podstawie wskaźników nagromadzenia ilość wytwarzanych odpadów dobrze jest porównać z ilościami odpadów dostarczanymi do instalacji odzysku i unieszkodliwiania odpadów (patrz rozdział 4.4).

4.1.7 Wraki samochodowe

Definicja

Wraki samochodowe składają się z wielu elementów i zawierają szereg substancji, z których niektóre są niebezpieczne, jak np. oleje, płyn hamulcowy i akumulatory kwasowo-ołowiowe. Jednak większość stanowią metale i tworzywa sztuczne, nadające się do recyklingu. Opony są wykonane ze (sztucznej) gumy i kordu (siatka stalowa).

Wytyczne

Należy oszacować obecnie wytwarzaną ilość odpadów. Jeżeli nie można uzyskać dokładnych danych o ilości wytwarzanych odpadów (na podstawie ewidencji prowadzonej przez posiadaczy zajmujących się odzyskiem i unieszkodliwianiem czy np. informacji z wydziałów komunikacji urzędów gmin dotyczących liczby wyrejestrowanych pojazdów, a od 1.01.2004 r. z Centralnej Ewidencji Pojazdów i Kierowców), strumień wytwarzanych odpadów należy oszacować.

Dane dotyczące liczby wraków samochodowych mogą być trudne do uzyskania bez precyzyjnych informacji uzyskanych z instalacji odzysku i unieszkodliwiania odpadów. W większości przypadków dostępne dane będą w miarę dokładne.

4.1.8 Odpady z oczyszczalni ścieków

Do głównych odpadów powstających w oczyszczalniach ścieków należą: piasek, skratki i osady ściekowe.

Dla każdego obszaru obsługi roboczą wersję informacji o ilości wytwarzanych przez oczyszczalnie ścieków odpadów można uzyskać bezpośrednio od odpowiednich władz lub od służb eksploatacyjnych oczyszczalni. Jeżeli nie można uzyskać dokładnych danych o ilości wytwarzanych odpadów (na podstawie ewidencji prowadzonej przez służby eksploatacyjne – posiadacza odpadów), strumień wytwarzanych odpadów należy oszacować za pomocą wskaźników nagromadzenia.
Z doświadczenia wynika, że rzeczywiste ilości wytworzonych odpadów jak i ilości odpadów trafiające do systemu gospodarki odpadami oraz jakość komunalnych osadów ściekowych będzie się znacznie różniła pomiędzy oczyszczalniami. W związku z tym, jeśli dokonuje się szacunku obecnie wytwarzanej ilości odpadów na podstawie wskaźników nagromadzenia, powinno się równocześnie uzyskać informacje na temat

[18] Thomas H. Christensen i in.: *Affaldsteknologi*. Teknisk forlag, Kopenhaga, 1998.

Wytyczne

rzeczywistej ilości wytworzonych odpadów.

Do przygotowania wstępnej oceny i prognoz można zastosować wskaźniki nagromadzenia można zastosować wskaźniki nagromadzenia przedstawione w poniższej tabelce:

Tabela 4–8. Szacunkowe jednostkowe ilości odpadów z oczyszczalni ścieków.

składnik	jednostka	ilość	zawartość suchej masy
piasek	sucha masa /LRM*rok	0,9-1,1 kg	75%
skratki	sucha masa /LRM*rok	6-13 kg	25%
komunalny osad ściekowy:			25%
M	sucha masa /LRM*rok odwodniony: /LRM*rok	13 kg 0,05 m^3	25%
MC	sucha masa /LRM*rok odwodniony: /LRM*rok	23 kg 0,09 m^3	25%
MB, MBN, MBND, MBNP, MBNDP	sucha masa /LRM*rok odwodniony: /LRM*rok	20 kg 0,08 m^3	25% 25%
MBC, MBNC, MBNDC	sucha masa /LRM*rok odwodniony: /LRM*rok	30 kg 0,12 m^3	25%

Typ oczyszczalni: M: mechaniczna; B: biologiczna; C: chemiczna; D: denitryfikacja; N: nitryfikacja; P: usuwanie fosforu. (Dane zebrane przez COWI A/S, Dania, na podstawie badań własnych).

Ilość komunalnego osadu ściekowego usunięta z oczyszczalni ścieków zależy w dużej mierze od zawartości suchej masy w osadzie uzyskanej po jego odwodnieniu.

Jeśli ilość odpadów z oczyszczalni ścieków ocenia się na podstawie wskaźników nagromadzenia, należy uzyskać informacje o liczbie oczyszczalni ścieków, ich rodzaju, ich wydajności (podawanej w jednostkach LRM – równoważna liczba mieszkańców) itp. informacje można uzyskać w oczyszczalniach lub od odpowiednich władz.

4.1.9 Odpady z innych źródeł

Definicja

Inne rodzaje odpadów pochodzą np. z elektrowni lub innych źródeł.

Ilości wytwarzanych odpadów z tych źródeł nie można określać bez uzyskania szczegółowych informacji.

Wytyczne

Bardzo trudno jest oszacować ilość odpadów wytwarzanych z tych źródeł na podstawie wskaźników nagromadzenia, ponieważ wytwarzanie odpadów zależy od stosowanej technologii. Dane o odpadach wytwarzanych z tych źródeł należy uzyskać bezpośrednio od wytwórcy (na podstawie ewidencji prowadzonej przez wytwórców lub posiadaczy zajmujących się odzyskiem i unieszkodliwianiem odpadów) czy np. branżowych stowarzyszeń lub izb gospodarczych.

Uwagi

Niektóre dane o wytwarzaniu odpadów z tych źródeł mogą się znajdować w odpowiednich dokumentach (np. plany strategiczne dotyczące oczyszczalni ścieków, plany energetyczne itp.). Inne dane można uzyskać bezpośrednio od wytwórcy.

4.1.10 Import i eksport odpadów

Podstawy prawne

Zgodnie z art. 15 ustawy o odpadach plany gospodarki odpadami powinny uwzględniać wszystkie odpady wytwarzane na terenie objętym planem (z których część może trafić do odzysku lub unieszkodliwiania w instalacjach zlokalizowanych poza terenem jednostki administracyjnej, dla której przygotowywany jest plan), jak i odpady przywożone na ten teren w celu odzysku lub unieszkodliwiania. Ponadto ustawa stanowi, że plany gospodarki odpadami powinny zawierać wykaz podmiotów prowadzących działalność w tej dziedzinie. Rozumie się przez to również podmioty importujące lub eksportujące odpady do lub poza granice obszaru administracyjnego objętego planem.

Wytyczne

Należy oszacować ilość odpadów obecnie importowanych i eksportowanych z terenu objętego planem.

Władze odpowiedzialne za sporządzenie planu w gminie/powiecie powinny zwrócić się do lokalnych przedsiębiorstw zajmujących się gospodarką odpadami oraz do głównych wytwórców odpadów z prośbą o informacje o obecnym stanie eksportu odpadów.

Podobnie władze odpowiedzialne za sporządzenie planu w gminie/powiecie powinny uzyskać (od posiadaczy zajmujących się gospodarką odpadami zlokalizowanych na terenie objętym planem) informacje o obecnym stanie importu odpadów.

Powyższe informacje powinny również obejmować transport odpadów pomiędzy jednostkami administracyjnymi oraz import i eksport transgraniczny (przekraczający granice państwa).

Uwagi

Dopóki danych nie będzie można uzyskiwać z centralnej i wojewódzkich baz danych o odpadach, ilość odpadów należy oceniać na podstawie danych szacunkowych. Dotyczy to także analizy obecnego stanu importu i eksportu odpadów.

4.1.11 Skład odpadów

Podstawy prawne

Artykuł 15 ustawy o odpadach stanowi, że plany gospodarki odpadami powinny w szczególności opisywać rodzaje, ilości i źródła odpadów podlegających odzyskowi i unieszkodliwianiu.

Wytyczne

Po uzyskaniu informacji na temat ilości obecnie wytwarzanych odpadów będzie możliwe oszacowanie ich jakości (składu). Znajomość składu odpadów pozwoli na określenie (dla każdego rodzaju odpadów osobno) możliwości ich segregacji, odzysku (w tym recyklingu) i unieszkodliwiania.

Skład odpadów można oceniać dwoma metodami. Jedną z nich jest pomiar bezpośredni (badania składu i właściwości technologicznych odpadów), a drugą zastosowanie określonych wartości wskaźnikowych dla każdego rodzaju odpadów (lub dla głównych rodzajów odpadów). Przy sporządzaniu „pierwszych" wersji planów gospodarki odpadami zaleca się stosowanie metody drugiej, ponieważ pomiary bezpośrednie są bardzo drogie i czasochłonne.
W tabeli 4–9 przedstawiono typowy skład morfologiczny odpadów komunalnych.

Ilość odpadów niebezpiecznych wprowadzanych do strumienia odpadów komunalnych (należą do nich: kwasy, alkalia, odczynniki fotograficzne, środki ochrony roślin I i II klasy toksyczności, lampy fluorescencyjne i inne odpady zawierające rtęć, urządzenia zawierające freon, oleje i tłuszcze inne niż jadalne, farby, tusze, farby drukarskie, kleje, lepiszcza i żywice zawierające substancje niebezpieczne, detergenty zawierające substancje niebezpieczne, leki cytotoksyczne i cytostatyczne, baterie i akumulatory, zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne zawierające niebezpieczne składniki oraz drewno zawierające substancje niebezpieczne) ocenia się na ok. 2 kg/mieszkańca miast rocznie.

Skład odpadów na terenach miejskich i wiejskich różni się. Na terenach wiejskich ilość odpadów ulegających biodegradacji w odpadach komunalnych jest o wiele mniejsza niż w odpadach zbieranych na terenach miejskich.

W tabelce 4–10 przedstawiono przybliżone wartości składu morfologicznego odpadów powstających w sektorze handlowym i publicznym.

W 1999 r. w dużych i małych miastach wytwarzano ok. 68,9 kg odpadów opakowaniowych na mieszkańca rocznie[19].

Typowy skład odpadów z sektora budowlanego przedstawiono w tabelce 4–10.

[19] Thomas H. Christensen i in.: *Affaldsteknologi.* Teknisk forlag, Kopenhaga, 1998.

Tabela 4–9 Przybliżony skład morfologiczny odpadów komunalnych powstających na terenach miejskich w Polsce[20] i w wybranych miastach – Słupsk, Warszawa oraz na terenach wiejskich Bliżyn k. Skarżyska Kamiennej[21].

% (wagowy)	Bliżyn	Słupsk	Warszawa	Polska
odpady organiczne (odpady kuchenne pochodzenia roślinnego i zwierzęcego, odpady ogrodnicze)	7%	39%	39%	31,7%
papier i tektura (gazety, wkładki reklamowe, inne rodzaje papieru)	18%	14%	18%	18,6%
tworzywa sztuczne	10%	17%	15%	3,7%
szkło	28%	9%	11%	7,5%
frakcja drobna (0–10 mm)	9%	8%	7%	21,4-%
żelazo i inne metale	11%	3%	4%	3,5%
pozostałe odpady palne	8%	5%	3%	13,6%
pozostałe odpady niepalne	9%	5%	3%	
odpady niebezpieczne				<1%
razem	100%	100%	100%	~100%

Tabela 4–10. Przybliżony skład morfologiczny odpadów sektora publicznego i handlowego[22].

%(wagowy)	Hurt i detal	Restauracje i hotele	Biura i placówki oświatowo-wychowawcze	Zakłady opieki zdrowotnej
odpady organiczne	10%	55%	28%	35%
tektura	55%	11%	11%	10%
papier	11%	14%	51%	35%
tworzywa sztuczne	6%	2%	5%	10%
pozostałe odpady palne	8%	-	–	6%
szkło	4%	12%	1%	1%
żelazo i inne metale	2%	6%	4%	2%
pozostałe odpady niepalne	4%		–	1%
razem	~100%	~100 %	~100%	~100%

[20] Stan środowiska w Polsce 1998 r., GUS.
[21] Badania odpadów komunalnych ISIŚ PW.
[22] COBRO.

Tabela 4–11. Przybliżony skład odpadów z sektora budowlanego[23].

Składnik	%(wagowy)
beton, cegły	57%
drewno i inne materiały palne	5%
papier, tektura, tworzywa sztuczne	< 1%
metale	2%
pozostałe odpady niepalne:	3%
pyły i frakcja drobna	26%
asfalt	7%

4.2 *Stan istniejący w zakresie świadczenia usług*

Podstawy prawne

Zgodnie z artykułem 14 ustawy o odpadach, plany gospodarki odpadami powinny opisywać obecny stan gospodarki odpadami i środki podejmowane w celu jego poprawy. Taki opis wymaga przeprowadzenia analizy i oceny usług świadczonych obecnie dla wszystkich grup wytwórców odpadów. Ustawa stanowi, że wszystkie przedsiębiorstwa zajmujące się zbieraniem i transportem odpadów powinny uzyskać zezwolenia na prowadzenie tej działalności wydane przez starostę (art. 28) albo przez organ wykonawczy gminy (wójta, burmistrza lub prezydenta miasta) w przypadku odpadów komunalnych.

Posiadacz odpadów zobowiązany jest prowadzić ilościową i jakościową ewidencję odpadów zgodnie z katalogiem odpadów i z innymi wymogami (art. 36 ustawy o odpadach). Posiadacz odpadów jest ponadto zobowiązany sporządzić zbiorcze zestawienie danych o rodzajach i ilości odpadów.

Wytyczne

Należy sporządzić szczegółowy opis wszystkich systemów i usług obecnie świadczonych w danym rejonie.

Wszyscy prowadzący działalność związaną z gospodarką odpadami muszą być zarejestrowani według systemów, w ramach których prowadzą swoją działalność, według rejonu, na terenie którego działają, według instalacji do odzysku lub unieszkodliwiania odpadów, do której przywożone są odpady, i według ilości transportowanych odpadów.

Analiza stanu istniejącego w zakresie świadczenia usług w sektorze gospodarki odpadami ma na celu ocenić, czy zaspokajane są wszystkie obecne potrzeby i dostarczyć informacji pozwalającej zidentyfikować przyszłe cele i zadania związane ze zmianami w usługach (np. nowe inwestycje w zakresie zbierania odpadów, świadczenie usług na nowych terenach itp.).

Analiza powinna objąć wszystkie systemy dla wszystkich odpadów zmieszanych jak i odpadów segregowanych u źródła.

Analiza powinna rozróżniać pomiędzy systemami zbierania formalnie zarządzanymi przez władze lokalne a systemami, w ramach których wytwórcy odpadów są zobowiązani stosować się do wymogów prawa lokalnego (gminne regulaminy utrzymania czystości i porządku), ale dla których władze nie zapewniają sprzętu ani usług (obsługiwane przez firmy prywatne).

Rada gminy uchwalając regulamin, o którym mowa w art. 4 ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, może włączyć w jego postanowienia np. obowiązek udzielania odpowiedzi przez zarządców nieruchomości na pytania zadane przez gminę dotyczące utrzymania czystości i porządku, a w szczególności gospodarki odpadami komunalnymi.

Funkcjonujące systemy gospodarki odpadami komunalnymi można zakwalifikować jako „komunalne" lub „umowne" (kontraktowe).

Systemy „umowne" – Gospodarka odpadami komunalnymi może być prowadzona przez gminę (np. w formie gminnych jednostek budżetowych, spółki kapitałowej z udziałem gminy) lub przedsiębiorców posiadających stosowne zezwolenia. Gminy mogą powierzyć wykonywanie zadań z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi osobom fizycznym lub osobom prawnym (posiadającym stosowne zezwolenia) w drodze umowy z zastosowaniem przepisów o zamówieniach publicznych.

Systemy „komunalne" – Art. 6a ust.1, 2 ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach

[23] COBRO.

umożliwia przejęcie (w drodze uchwały rady gminy) od właścicieli nieruchomości wszystkich lub wskazanych obowiązków określonych w art. 5 ust. 1 pkt 1, 3 i 4 (m.in. gospodarka odpadami komunalnymi). Uchwała może być podjęta po akceptacji mieszkańców wyrażonej w przeprowadzonym uprzednio referendum gminnym. Przejmując obowiązki rada gminy ustala opłatę ponoszoną przez właścicieli nieruchomości za wykonywanie przejętych obowiązków. Opłaty wnoszone są bezpośrednio do gminy. Takie zorganizowanie zbiórki i unieszkodliwiania odpadów komunalnych wiąże się nie tylko z przejęciem przez gminę wszystkich obowiązków, ale daje także możliwość bezpośredniego wpływu na jakość usług i związane z nimi koszty, sprawniejsze zarządzanie systemem i bezpośredni dostęp do informacji o gospodarce odpadami.

Opis każdego systemu usług powinien zawierać następujące informacje:

- definicja, rodzaj systemu,
- obszar, na którym są świadczone usługi i wytwórcy odpadów objęci systemem,
- odpowiedzialne władze i obowiązujące przepisy (prawo lokalne, regulaminy),
- rodzaj systemu zbierania odpadów, włącznie z pojemnością i ilością pojemników,
- częstotliwość zbierania odpadów,
- rejony zbierania odpadów i operatorzy,
- umowy,
- metody zbierania odpadów,
- ilości zebranych odpadów i miejsca, w których są unieszkodliwiane,
- ocena efektywności systemu zbierania odpadów,
- ocena jakości świadczonych usług, spełnianie wymogów,
- koszty prowadzenia działalności/koszty związane z realizacją umowy; zwrot nakładów.

Poniższa lista przedstawia przykłady systemów (jeśli występują na danym terenie), które powinna uwzględniać analiza:

- systemy zbierania odpadów komunalnych (odpady mieszane),
- systemy zbierania dwupojemnikowego,
- systemy selektywnej zbiórki surowców wtórnych w pojemnikach specjalistycznych (szkło, papier, tektura),
- centralne punkty (stacje) zbierania,
- zbiórka przydomowa (system zbierania „przy krawężniku") surowców wtórnych (papier, tektura, tworzywa sztuczne, szkło, puszki metalowe),
- zbieranie domowych (wysegregowanych ze strumienia odpadów komunalnych) odpadów niebezpiecznych, w tym baterii, zużytych olejów,
- systemy zbierania wraków samochodowych i opon,
- systemy zbierania sprzętu elektrycznego i elektronicznego,
- systemy zbierania odpadów z sektora budowlanego,
- inne.

Uwagi

Celem analizy jest uzyskanie poglądu na zakres i jakość istniejących usług w dziedzinie gospodarki odpadami, a nie szczegółowa ocena każdego systemu. Dlatego nakład pracy związany ze zbieraniem danych oraz ich szczegółowość należy dostosować do zakładanego efektu.

Przykłady

System zbierania odpadów komunalnych

Definicja
Odpady komunalne są zdefiniowane w ustawie o odpadach jako odpady powstające w gospodarstwach domowych, a także odpady niezawierające odpadów niebezpiecznych pochodzące od innych wytwórców odpadów, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych.

Rodzaj systemu
System został zdefiniowany jako usługi bezpośredniego zbierania odpadów (regularna usługa zbierania odpadów przy użyciu znormalizowanego sprzętu do gromadzenia i wywozu odpadów).

Obszar
Istniejący system zbierania odpadów komunalnych obejmuje cały teren gminy xx z wyjątkiem obszaru zz i wsi yy.

Klienci
System jest obowiązkowy dla zabudowy mieszkaniowej, a także dla instytucji (handlowych i publicznych) oraz przedsiębiorstw produkcyjnych. System nie obejmuje domków działkowych i letnich. System nie obejmuje samotnie stojących domów na terenach wiejskich.

Prawo lokalne
Odpowiedzialna za zorganizowanie i właściwe funkcjonowanie systemu jest gmina xx. Regulamin (nazwa regulaminu np. utrzymania porządku i czystości) wszedł w życie (data). Obejmuje on m.in. gromadzenie, zbiórkę, transport i unieszkodliwianie odpadów komunalnych. Regulamin podlega weryfikacji (data).

Sprzęt do gromadzenia odpadów
Używa się znormalizowanego sprzętu do gromadzenia odpadów: pojemniki wyposażone w dwa kółka, pojemniki stalowe o pojemnościach 110, 240 i 1110 litrów. Ponadto kontenery otwarte i zamykane (klapy) o poj. 4,5 i 7–15 m^3 są wykorzystywane do obsługi wybranych użytkowników, np. przedsiębiorstw produkcyjnych.

Ilość sprzętu do gromadzenia odpadów przedstawia poniższa tabela:

Tabela 4–12. Ilość różnych rodzajów sprzętu do gromadzenia odpadów komunalnych w gminie xx.

	domy jednorodzinne tereny wiejskie	tereny miejskie	budynki wielo-rodzinne	instytucje i in.
0,11 m^3	xx			
0,24 m^3	xx	xx		
1,10 m^3		xx	xx	xx
kontenery				xx
razem	xx	xx	xx	xx
objętość razem (m^3)				

Pojemniki stanowią własność użytkowników, tzn. gospodarstw domowych i firm. Użytkownicy są odpowiedzialni za utrzymanie czystości i eksploatację pojemników.

Częstotliwość zbierania odpadów
Zbiórka odpadów ma przeważnie miejsce raz w tygodniu, w określony dzień. Odpady z budynków położonych na terenach wiejskich są zbierane raz na dwa tygodnie. Od użytkowników obsługiwanych kontenerami odpady są odbierane na żądanie, przeważnie 1–2 razy w tygodniu.

Rejony, podmioty świadczące usługi
Obszar gminy jest podzielony na xx rejonów (jeśli możliwe, patrz mapa w załączeniu).

Dla każdego z tych rejonów wyznacza się podmioty, które świadczyć będą usługi:

Tabela 4–13. Lista podmiotów świadczących usługi zbierania odpadów komunalnych w rejonach gminy xx.

Rejon	nazwa spółki
Rejon 1	jednostka organizacyjna gminy (nazwa)
Rejon 2	przedsiębiorca prywatny (nazwa)
Rejon 3	przedsiębiorca prywatny (nazwa)
Rejon 4	przedsiębiorca prywatny (nazwa)
Rejon n	jednostka organizacyjna gminy (nazwa)

Umowy
Umowy są zawierane z przedsiębiorcami prywatnymi na okres czterech lat. Zostaną ogłoszone nowe przetargi w związku z wygaśnięciem dwóch umów w roku xxxx i jednej w roku yyyy. Przedsiębiorcy pobierają opłaty bezpośrednio od użytkowników (właścicieli nieruchomości).

Sprzęt
Samochody do wywozu odpadów są pojazdami specjalistycznymi wyposażonymi w urządzenia do zgęszczania odpadów i hydrauliczne systemy załadunku pojemników. Załoga pojazdu składa się z trzech osób – kierowcy i dwóch pracowników. Typowy pojazd ma ładowność 8 ton i jest w średnim stanie technicznym.

Ilości odpadów
Roczne ilości odpadów zebranych w ramach takiego systemu wynoszą ok. (liczba ton). Ilość odpadów rosła ok. (1%) rocznie przez ostatnich 5 lat.

Odpady są wywożone do (nazwa instalacji/składowiska).

Wydajność i jakość usług
Ocenia się, że ok. 95% gospodarstw domowych na terenach miejskich i 65% na terenach wiejskich

korzysta z usług zbierania odpadów. Możliwości w zakresie gromadzenia odpadów na terenach miejskich o dużej liczbie bloków wielorodzinnych są często niewystarczające. Oznacza to, że pojemniki są często przeładowane, z czego wynika, że niektóre odpady nie są zbierane prawidłowo, a wydajność nie jest na optymalnym poziomie. Jakość świadczonych usług i spełnianie wymogów jest na niższym poziomie, niż oczekuje większość mieszkańców.

Koszty i ich odzyskiwanie

Roczny koszt działalności (nazwa gminnej jednostki organizacyjnej) ocenia się na (kwota). Koszty realizacji umowy z przedsiębiorcami wynoszą (kwota). Szczegółowe szacunki kosztów zostały opisane poniżej. Ok. xx procent gospodarstw regularnie uiszcza opłaty za wywóz i zagospodarowanie odpadów. Pozostałe gospodarstwa uiszczają opłaty nieregularnie lub w ogóle.

4.3 Transport i przeładunek odpadów

Podstawy prawne

Ustawa o odpadach stanowi, że plan gospodarki odpadami powinien określać aktualny stan gospodarki odpadami, w tym lokalizację istniejących instalacji i urządzeń do odzysku i unieszkodliwiania odpadów oraz wykaz podmiotów prowadzących działalność w tym zakresie.

Posiadacz odpadów zobowiązany jest prowadzić ilościową i jakościową ewidencję odpadów zgodnie z katalogiem odpadów i z innymi wymogami (art. 36 ustawy o odpadach). Posiadacz odpadów jest ponadto zobowiązany sporządzić zbiorcze zestawienie danych o rodzajach i ilości odpadów.

Wytyczne

Należy opisać każdą z istniejących instalacji przeładunkowych (np. stacja przeładunkowa), zlokalizowanych w danym rejonie. Opis każdej instalacji powinien zawierać następujące dane:

- lokalizacja (adres, oznaczenie na mapie),
- nazwa prowadzącego instalację, włącznie z nazwiskiem kierownika,
- rodzaj instalacji (krótki opis techniczny),
- wydajność rzeczywista i projektowana,
- rzeczywista roczna ilość odpadów dostarczanych i wywożonych z instalacji,
- ilości odpadów rocznie podzielone na poszczególne grupy,
- liczba pojazdów rocznie, tygodniowo, szczytowe wartości dzienne,
- rozmiar/ciężar pojazdów (średnio, zakres od-do),
- zezwolenia.

Należy opisać wszystkie istniejące systemy transportu odpadów w danym rejonie. Opis każdego systemu powinien zawierać dane:

- lokalizacja (adres, oznaczenie na mapie),
- nazwa prowadzącego instalację, włącznie z nazwiskiem kierownika,
- rzeczywista roczna ilość transportowanych odpadów,
- ilość odpadów transportowanych rocznie w podziale na poszczególne grupy,
- liczba pojazdów rocznie, tygodniowo, szczytowe wartości dzienne,
- rozmiar/ciężar pojazdów (średnio, zakres od-do),
- zezwolenia.

Część ww. informacji można uzyskać na podstawie zezwoleń wydawanych poszczególnym posiadaczom odpadów przez starostę. Pozostałe informacje można uzyskać bezpośrednio u posiadaczy odpadów, którzy są zobowiązani je przygotowywać.

Na podstawie informacji uzyskanych dzięki analizie istniejących systemów transportowych i przeładunkowych można ocenić wydajność oraz stopień spełniania wymogów przez eksploatujących je posiadaczy. Można również dokonać oceny jakości świadczonych usług, kosztów i konkurencyjności. Celem ankiety jest uzyskanie danych, które później zostaną wykorzystane w przygotowaniu strategii i zadań dla sektora gospodarki odpadami.

Uwagi

Różnica pomiędzy zbieraniem a transportem odpadów może być trudna do wychwycenia, jeśli stacja przeładunkowa nie jest częścią systemu gospodarki odpadami. Taka jednostka (stacja) przeładunkowa stanowi granicę pomiędzy systemami zbierania i transportu odpadów. Jeśli takiej jednostki

(stacji) nie ma, rozróżnienie pomiędzy zbieraniem a transportem jest niemożliwe. W takim przypadku opis systemu transportu powinien się znaleźć w punkcie „Stan istniejący w zakresie świadczenia usług".

Krótki opis techniczny instalacji przeładunkowych powinien zawierać informacje o rodzaju instalacji (bezpośrednia, z magazynowaniem, obecność sprzętu do zagęszczania itp.) oraz ocenę ogólną.

Analiza będzie stanowić podstawę dla późniejszej oceny potrzeb w zakresie dodatkowych zdolności przeładunkowych. Ocena końcowa będzie zawierała prognozę ilości odpadów wytwarzanych w przyszłości, a także kwestie istotne dla planowania – liczbę i lokalizacje instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów.

4.4 Instalacje do segregacji, odzysku i unieszkodliwiania odpadów

Podstawy prawne

Ustawa o odpadach stanowi, że plany gospodarki odpadami powinny określać aktualny stan gospodarki odpadami, włącznie z danymi dotyczącymi istniejących instalacji, segregacji, odzysku i unieszkodliwiania odpadów. Ustawa stanowi, że wszystkie przedsiębiorstwa zajmujące się odzyskiem i unieszkodliwianiem (art. 27) oraz zbieraniem i transportem (art. 28) odpadów na prowadzenie tej działalności wymagają zezwolenia wydanego przez wojewodę lub starostę, a w przypadku odpadów komunalnych przez organ wykonawczy gminy (wójta, burmistrza lub prezydenta miasta).

Posiadacz odpadów zobowiązany jest prowadzić ilościową i jakościową ewidencję odpadów zgodnie z katalogiem odpadów i z innymi wymogami (art. 36). Posiadacz odpadów jest ponadto zobowiązany sporządzić zbiorcze zestawienie danych o rodzajach i ilości odpadów.

Wytyczne

Należy sporządzić opis istniejących instalacji segregacji, odzysku i unieszkodliwiania odpadów w danym rejonie. Opis będzie stanowił istotny element analizy określającej stan aktualny.

Instalacje segregacji odpadów obejmują sortownie i zakłady odzysku surowców wtórnych (instalacje segregacji materiałów do recyklingu – sortownie mechaniczne itp.).

Instalacje odzysku obejmują kompostownie tlenowe i beztlenowe (zakłady fermentacji metanowej odpadów ulegających biodegradacji), instalacje recyklingu (odzysku materiałowego, np. baterii, sprzętu elektrycznego i elektronicznego, wraków samochodowych, opon, itp.) i inne instalacje odzysku (np. odzysk energii).

Instalacje unieszkodliwiania odpadów obejmują składowiska (składowiska odpadów niebezpiecznych, składowiska odpadów obojętnych i składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne), również składowiska legalne nie spełniające wymagań technicznych, spalarnie (spalarnie odpadów niebezpiecznych, spalarnie odpadów komunalnych, spalarnie odpadów innych niż niebezpieczne i komunalne) oraz inne instalacje unieszkodliwiania odpadów, w tym niebezpiecznych (np. metodami fizycznymi czy chemicznymi).

W opisie powinny być uwzględnione nie będące instalacjami „dzikie" wysypiska odpadów (nielegalne miejsca składowania odpadów).

Celem opisu jest ocena obecnej wydajności instalacji, pozwalająca określić zapotrzebowanie na nowe instalacje w przyszłości. Jednocześnie zostanie dokonana ocena jakości usług świadczonych przez te instalacje (np. czy spełniają wymogi środowiskowe).

Analiza powinna zawierać ogólny opis instalacji segregacji, odzysku i unieszkodliwiania odpadów działających w terenie objętym przez plan. Analiza powinna także zawierać informacje o rzeczywistej rocznej ilości odpadów dostarczanej do każdej instalacji i o ilości, którą gmina/powiat lub inny wytwórca odpadów ma prawo dostarczyć do danej instalacji w ramach zawartej umowy. Opis ogólny powinien także obejmować instalacje nie zlokalizowane w granicach gminy/powiatu, do których mogą zostać dostarczone odpady, które powstały na terenie objętym planem.

Dla każdej instalacji należy uzyskać następujące informacje:

- nazwa instalacji, właściciel, prowadzący,
- adres, oznaczenie lokalizacji na mapie,
- rok budowy i daty ważniejszych remontów,
- działalność prowadzona w sąsiedztwie instalacji,
- krótki opis rodzaju instalacji i sposobu eksploatacji,
- obecne plany strategiczne, cele i zadania,
- obecne i przyszłe plany rozbudowy,
- obecne i przyszłe plany zamknięcia instalacji,
- informacje o pozwoleniu na wprowadzanie do środowiska substancji lub energii (wartości graniczne, wymogi itp.), o zezwoleniu,
- zgodność z pozwoleniami na wprowadzanie do środowiska substancji lub energii (aktualne wymogi) i zezwoleniami,
- wydajność projektowana i wykorzystywana dla każdego rodzaju odpadów,
- roczna ilość odpadów dostarczanych i przetwarzanych,
- roczna ilość odpadów dostarczanych i przetwarzanych według rejonów,
- wynikające z umowy zobowiązania dotyczące ilości odpadów według rejonów,
- inne uwagi.

Istotne są informacje dotyczące bieżących lub przewidywanych planów zamknięcia instalacji na terenie gminy/powiatu lub do których gmina/powiat dostarcza swoje odpady. Informacje te można uzyskać na podstawie zezwoleń na prowadzenie działalności lub z planów działania, planów zagospodarowania przestrzennego itp.

Istotna jest też różnica pomiędzy projektowaną a rzeczywistą wydajnością instalacji. Wydajność projektowana jest często zawyżona.

Uwagi

Rzeczywista wydajność instalacji jest niezbędną informacją przy sporządzaniu planów dotyczących segregacji, odzysku i unieszkodliwiania odpadów.

Informacje dotyczące zobowiązań wynikających z zawartych umów można uzyskać od służb eksploatacyjnych i/lub właścicieli instalacji (posiadaczy odpadów).

Informacje dotyczące istniejących instalacji należy zamieścić na mapie wraz z informacjami o innych instalacjach i z innymi istotnymi informacjami np. o terenach chronionych lub szczególnie zanieczyszczonych.

Przykłady

Składowisko xx

Nazwa
Nazwa instalacji: Składowisko (nazwa).

Właściciel
Właścicielem instalacji jest (nazwa właściciela instalacji). Eksploatującym instalację jest (nazwa eksploatującego instalację).

Adres/Lokalizacja
Instalacja położona jest w (lokalizacja instalacji) i oznaczona na załączonej mapie. Adres instalacji: (adres).

Data powstania instalacji
Instalacja została wybudowana w 1975 r. W 1985 r. została rozbudowana.

Działalność prowadzona w sąsiedztwie instalacji
Jak wynika z załączonej mapy, instalacja jest otoczona ze wszystkich stron terenami rolnymi. W okolicy nie ma terenów chronionych (np. zlewnie wód, rezerwaty przyrody). Najbliższe zabudowania znajdują się x km od instalacji.

Rodzaj instalacji
Instalacja jest składowiskiem przeznaczonym na przyjmowanie zmieszanych odpadów komunalnych i przemysłowych. Instalacja zajmuje powierzchnię xx ha. Liczba warstw składowanych odpadów została zaprojektowana na xx, a liczba kwater na xx.

Składowisko nie posiada uszczelnienia dna ani systemu zbierania i oczyszczania odcieków. Składowisko nie posiada instalacji odgazowującej. Teren instalacji jest ogrodzony.

Eksploatacja
Odpady są rejestrowane przy wjeździe, ale nie ważone ze względu na brak urządzeń ważących. Od wjazdu odpady są kierowane na teren działki

eksploatacyjnej, gdzie są wyładowywane z pojazdu. Odpady są zagęszczane przy pomocy jednego kompaktora, a działka robocza jest cotygodniowo przykrywana ziemią.

Plany, cele i zadania
Instalacja nie ma obecnie żadnych planów strategicznych, wytyczonych celów ani zadań. Instalacja generalnie przyjmuje odpady z gminy xx i gminy yy. Nie ma planów rozbudowy instalacji. Zgodnie z pozwoleniem/zezwoleniem, instalacja ma zostać zamknięta w roku xxxx. Sądząc po ilości przyjmowanych odpadów, należy się jednak spodziewać, że chłonność składowiska wyczerpie się do roku yyyy.

Pozwolenie/Zezwolenie
Pozwolenie/zezwolenie na prowadzenie działalności zostało wydane przez (organ wydający pozwolenie) (data). Pozwolenie/zezwolenie ustala wymogi dotyczące działalności i zamknięcia instalacji (m.in. dopuszczalne rodzaje odpadów, całkowita ilość odpadów, rejestracja, zagęszczanie odpadów, codzienne przykrywanie odpadów pośrednią warstwą izolacyjną itp.).

Chłonność
Zaprojektowana chłonność instalacji wynosi xx m3. Jednak szacunki wykonane w roku xxxx wskazują na rzeczywistą chłonność na poziomie jedynie yy m3.

Ilość odpadów
Ilość odpadów przyjętą przez składowisko w ciągu ostatnich 5 lat przedstawiono w poniższej tabelce:

Tabela 4–14. Roczne ilości odpadów przyjmowanych przez składowisko xx w latach 1997–2001 (tony/rok).

	1997	1998	1999	2000	2001
odpady komunalne z gminy/powiatu xx					
odpady komunalne z gminy/powiatu yy					
odpady przemysłowe					
inne rodzaje odpadów					
razem					

Umowy
Składowisko xx jest zobowiązane umową do przyjmowania odpadów komunalnych z gminy xx i gminy yy oraz odpadów przemysłowych z przedsiębiorstw położonych na terenie tych gmin.

Inne uwagi
Brak.

4.5 Schemat przepływu odpadów

Wytyczne

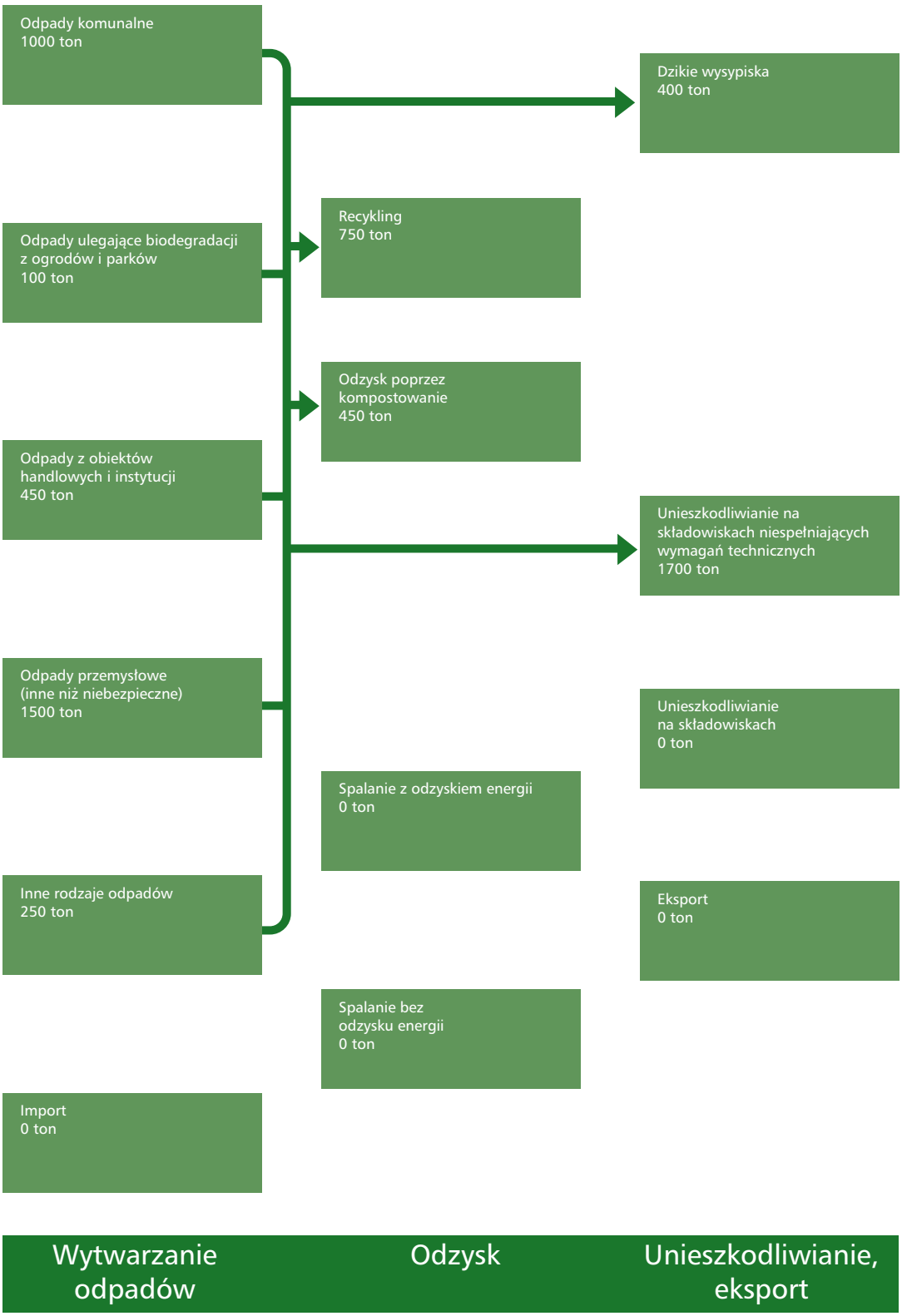
Należy opracować schemat przepływu obejmujący większość wytwarzanych odpadów. Schemat ma na celu ustalenie obecnego przepływu odpadów i stanowi jednocześnie podstawę do oszacowania niezbędnej wydajności poszczególnych instalacji systemu gospodarki odpadami w przyszłości.

Schemat przepływu strumienia odpadów (model „wejście–wyjście") powinien obejmować cały rejon objęty planem. Schemat powinien uwzględniać wszystkie główne strumienie odpadów, w tym import i eksport odpadów i wszystkie kierunki zagospodarowania (odzysk/unieszkodliwianie) odpadów, wraz z wcześniej uzyskanymi informacjami dotyczącymi obecnie wytwarzanych odpadów.

Szacunkowe ilości odpadów dostarczanych do różnych instalacji odzysku i unieszkodliwiania odpadów można uzyskać od służb eksploatujących te instalacje (posiadaczy odpadów). Jeśli w określonych przypadkach informacji nie można uzyskać, ilość należy oszacować na podstawie prostych symulacji lub stosując pomiary bezpośrednie.

W ten sposób otrzymane szacunki ilości odpadów przyjmowanych przez instalacje można teraz porównać z danymi uzyskanymi z szacunków dotyczących ilości wytwarzanych odpadów (patrz rozdziały 4.1 do 4.4). Podczas porównywania danych z tych źródeł mogą występować rozbieżności (różnice pomiędzy ilością wytworzonych i odzyskanych/unieszkodliwionych odpadów) wynikające m.in. z nielegalnego wywozu i składowania odpadów jak i niedokładności symulacji w zakresie ilości wytwarzanych odpadów.

Rysunek 3. Przykładowy schemat przepływu strumienia odpadów.

Uwagi

Proste metody symulacyjne mogą np. uwzględniać uproszczone szacunki objętości składowanych odpadów i/lub określenie ilości pojazdów wjeżdżających na składowisko w ustalonym czasie (np. jeden rok). Do obliczenia rocznej ilości (masy) składowanych odpadów niezbędne będzie określenie „średniej" objętości pojazdu oraz średniej gęstości odpadów.

Jeśli szacunki wykonuje się na podstawie ilości pojazdów, można zastosować następujące wartości:

- niezagęszczone odpady komunalne (dowożone w kontenerach bez zagęszczania) – 130–250 (do 300 na terenach wiejskich) kg/m^3,
- zagęszczone odpady komunalne (dowożone samochodami specjalistycznymi wyposażonymi w urządzenia do zagęszczania odpadów) – 300–500 kg/m^3.

Metody pomiaru bezpośredniego polegają na dokładnym określaniu ilości (masy) dowożonych odpadów przy pomocy wagi samochodowej.

Przykłady

Na stronie obok przedstawiono przykład schematu przepływu strumienia odpadów. Wielkości podane na schemacie nie odzwierciedlają żadnej istniejącej sytuacji. Istotą schematu jest raczej pokazanie pewnego sposobu przedstawiania danych oraz jego szczegółowości.

4.6 Wykaz podmiotów prowadzących działalność w zakresie gospodarki odpadami

Podstawy prawne

Ustawa o odpadach stanowi, że plan gospodarki odpadami powinien określać aktualny stan systemu gospodarki odpadami, w tym lokalizację istniejących instalacji odzysku i unieszkodliwiania odpadów oraz wykaz podmiotów prowadzących działalność w tej dziedzinie.

Wytyczne

Należy sporządzić aktualny wykaz podmiotów (posiadaczy odpadów) prowadzących działalność w dziedzinie gospodarki odpadami na objętym planem terenie. Wykaz można stworzyć posługując się informacjami przedstawionymi w poprzednich punktach.

Przykładowo wykaz może zawierać następujące pozycje:

- nazwa podmiotu,
- adres,
- adres siedziby,
- nazwisko kierownika lokalnego działu spółki i dyrektora spółki,
- opis działalności,
- rzeczywista roczna ilość odpadów dostarczanych do odzysku/unieszkodliwiania i wytworzonych odpadów technologicznych,
- roczna ilość odpadów poddawanych odzyskowi /unieszkodliwianych według ich rodzajów,
- pozwolenia/zezwolenia.

Opis działalności podmiotu może uwzględniać następujące zagadnienia:

- zbieranie odpadów (odpady komunalne),
- zbieranie odpadów (inne rodzaje odpadów),
- transport odpadów,
- eksploatacja stacji przeładunkowej,
- eksploatacja instalacji odzysku,
- eksploatacja instalacji unieszkodliwiania odpadów.

4.7 Obecna struktura organizacyjna i współpraca z innymi podmiotami

Podstawy prawne

Ustawa o odpadach stanowi, że plany gospodarki odpadami powinny określać aktualny stan gospodarki odpadami i w szczególności powinny określać wykaz podmiotów prowadzących działalność w zakresie gospodarki odpadami oraz ich strukturę organizacyjną.

Wytyczne

Należy sporządzić opis istniejącej sytuacji w gospodarce odpadami. Opis powinien zawierać ogólną ocenę istniejących struktur

organizacyjnych, która umożliwi zaplanowanie przyszłych zmian organizacyjnych, uwzględniając nowe instalacje i nowe metody gospodarowania odpadami.

Opis powinien zawierać informacje o obecnym potencjale merytorycznym, strukturze organizacyjnej i rodzajach współpracy w zakresie gospodarki odpadami, czyli opis obowiązków i podziału zadań pomiędzy poszczególne podmioty. To samo będzie dotyczyło poszczególnych wydziałów i sekcji administracji gminy/powiatu (np. planowanie, prowadzenie działalności, przetargi itp.) oraz opisy współpracy pomiędzy sąsiadującymi gminami lub powiatami.

W opisie powinna się też znaleźć obecna struktura i podział obowiązków pomiędzy sektorem publicznym i prywatnym, tzn. liczba wykonawców prywatnych świadczących usługi w zakresie zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów wraz z określeniem ich obowiązków.

Uwagi

Współpraca w sektorze gospodarki odpadami jest niezmiernie istotna, zwłaszcza przy planowaniu przyszłego systemu i nowych instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów (składowisk, spalarni itp.). Na tym etapie przygotowywania planu wystarczy jednak prosty opis stanu istniejącego. W rozdziałach 8.2 i 9.7 poradnika przeprowadzona zostanie szczegółowa analiza tych zagadnień.

Przykłady

Opis obecnej struktury organizacyjnej w powiecie xx.

Obecnie (nazwa wydziału) w powiecie xx jest odpowiedzialny za planowanie gospodarki odpadami. Zakres obowiązków wydziału obejmuje ogólne planowanie gospodarki odpadami, gromadzenie danych o odpadach, przygotowywanie projektów przepisów i regulaminów, planowanie systemów zbierania odpadów, przygotowywanie procedur przetargowych i przyznawanie kontraktów, pobieranie opłat, kontrola i monitoring. Wydział zatrudnia (liczba) specjalistów i (liczba) asystentów.

Specjaliści posiadają następujące kwalifikacje istotne dla sektora gospodarki odpadami:

- wykształcenie,
- nabyte doświadczenie w sektorze,
- podstawowe zadania i obowiązki.

Prowadzenie eksploatacji systemów zbierania odpadów i innych instalacji gospodarki odpadami (np. składowisk) należy do (nazwa wydziału). Do zakresu obowiązków tego wydziału należy eksploatacja (nazwa składowiska) i zbieranie odpadów komunalnych z następujących rejonów: (nazwy rejonów). Wydział zatrudnia (liczba) specjalistów, (liczba) asystentów i (liczba) pracowników.

4.8 Koszty i opłaty

Podstawy prawne

Plany gospodarki odpadami powinny określać aktualny stan gospodarki odpadami.

Wytyczne

Opis stanu aktualnego w sektorze gospodarki odpadami powinien zawierać dane określające obecne koszty gospodarowania odpadami i obecny poziom odzyskiwania tych kosztów (np. wpływy z opłat za świadczenie usług – bilans).

Celem jest uzyskanie informacji na temat kosztów i ich struktur. Informacje te zostaną wykorzystane przy sporządzaniu analizy oddziaływań finansowych proponowanych w przygotowywanym planie gospodarki odpadami działań oraz analizy dostępności finansowej planowanego systemu gospodarki odpadami.

Koszty systemu gospodarki odpadami składają się z następujących składników jednostkowych:

- koszty administracji, planowania, szkolenia i kształcenia personelu,
- koszty informowania i kształcenia społeczeństwa,
- koszty zbierania i transportu (w tym przeładunku) odpadów,
- koszty odzysku (w tym recyklingu) odpadów,
- koszty unieszkodliwiania odpadów.

Koszty te uwzględniane są w budżecie gminnym jako koszty ponoszone bezpośrednio przez

użytkowników systemu gospodarki odpadami.

Analiza dotycząca istniejących kosztów systemu gospodarki odpadami powinna obejmować:

- opis rzeczywistych wydatków gminy/powiatu na ww. obszary działalności,
- szacunek wydatków pozostałych podmiotów świadczących usługi,
- aktualne opłaty przypadające na jednego wytwórcę odpadów, rodzaj odpadów i poziom usług,
- udział opłat za usługi w całkowitych kosztach gospodarki odpadami.

Uwagi

Aby sporządzić kompleksowy plan gospodarki odpadami, należy wyjaśnić i podsumować wszystkie koszty związane z całym systemem gospodarki odpadami, włącznie z kosztami nie wchodzącymi w skład budżetu gminnego.

Do przykładowych kosztów uwzględnionych w budżecie gminnym można zaliczyć:

- bezpośrednie koszty prowadzenia usług przez gminę (wynagrodzenie, materiały, energia, usługi transportowe, remonty, podatki, opłaty, amortyzacja itp.),
- koszty pośrednie związane (koszty ogólnozakładowe, koszty wydziałów pomocniczych itp.).

Przykładowe dochody budżetu gminnego wynikające z gospodarowania odpadami mogą obejmować:

- wpływy z opłat za usługi,
- sprzedaż produktów z recyklingu (np. papier, kompost),
- przychody z funduszy kapitałowych oraz inne dochody.

Źródłem finansowania gospodarki odpadami komunalnymi mogą być również podatki i opłaty lokalne, dotacje, subwencje czy darowizny.

Stopień zwrotu nakładów jest to stosunek bezpośredniego dochodu budżetu (powiatu/gminy) wynikającego z działalności w zakresie gospodarki odpadami do sumy bezpośrednich i pośrednich kosztów w tej dziedzinie.

Całkowity koszt systemu gospodarki odpadami równa się sumie kosztów zawartych w budżecie (powiatu/gminy) i kosztów pokrytych przez wykonawców prywatnych (przedsiębiorców).

Przykłady

Zestawienie kosztów systemu gospodarki odpadami przedstawiono w tabelce poniżej:

Tabela 4–15. Koszty i dochody z systemu gospodarki odpadami.

budżet publiczny	koszty bezpośrednie netto, dochody bezpośrednie	szacunkowy udział w kosztach wspólnych
koszty		
siła robocza	xx	
działalność i utrzymanie	xx	
koszty materiałowe	xx	
koszty zarządzania		xx
planowanie i informacja		xx
koszty współpracy i in.	xx	xx
koszty wynikające z realizacji umów	xx	
dochody		
sprzedaż materiałów z recyklingu	-xx	
podatki, przychody z funduszy kapitałowych	-xx	
opłaty użytkowników	-xx	
koszty razem	suma	suma

4.9 Uwagi końcowe dotyczące stanu obecnego systemu gospodarki odpadami i identyfikacji problemów[24]

Omawiana analiza pozwoli zaangażowanym stronom uzyskać pogląd na temat stanu istniejącego systemu gospodarki odpadami.

Ilość pracy jest dość znaczna, niezależnie czy jest to weryfikacja istniejących danych, czy zbieranie danych po raz pierwszy.

[24] Na podstawie wydawnictwa *Guidelines for Preparing a Waste Management Plan*, przygotowanego na zlecenie Komisji Europejskiej przez European Topic Centre on Waste and Material Flows.

4. Analiza - stan istniejący w sektorze gospodarki...

Analiza powinna odpowiedzieć na następujące pytania:

1. Czy obecny system gospodarki odpadami spełnia zadania polityki w zakresie:
   - zapobiegania i minimalizacji wytwarzania odpadów?
   - recyklingu/odzysku energii?
   - bezpiecznych instalacji unieszkodliwiania odpadów?
2. Czy obecny system gospodarki odpadami porusza problemy środowiska, zdrowia i bezpieczeństwa istotne dla terenu objętego przez plan gospodarki odpadami?
3. Czy obecny system gospodarki odpadami jest wystarczająco wydolny, aby spełniał obecne i przyszłe wymagania (na podstawie znanych prognoz)?
4. Czy obecny system gospodarki odpadami jest administracyjnie i organizacyjnie wystarczający (z punktu widzenia jakości usług oraz obszaru objętego świadczonymi usługami w stosunku do całego terenu objętego planem)?
5. Jakie są (wstępnie) zdefiniowane obszary niezbędnych działań w dziedzinie:
   - potencjalnych zmian koniecznych do osiągnięcia wytyczonych celów?
   - potencjalnych zmian w celu poprawienia wyników środowiskowych, zdrowotnych i bezpieczeństwa osiąganych przez obecny system?
   - potencjalnych zmian w wydajności i działaniu (sprzęt do zbierania odpadów, pojazdy, dostęp do instalacji odzysku i unieszkodliwiania odpadów) systemu gospodarki odpadami jako całości i w ramach spełniania zasady bliskości i samowystarczalności?
   - potencjalnych zmian potrzebnych do poprawienia skuteczności i struktury organizacyjnej systemu?

5. Przewidywane zmiany – założenia

Streszczenie:

Zdobyć (lub przygotować) prognozę zmian demograficznych, w miarę możliwości według rejonów, rodzaju terenu i rodzaju zabudowy mieszkalnej.

Omówić i sporządzić prognozę zmian innych czynników wpływających na wytwarzanie odpadów w przyszłości, np. zmiany PKB.

Na tej podstawie sporządzić prognozę ilości odpadów wytwarzanych w przyszłości według głównych wytwórców odpadów, głównych rodzajów odpadów i rejonów, jeśli zostały wyznaczone.

Prognoza powinna się opierać na przewidywanych zmianach ogólnego wskaźnika wytwarzania odpadów. Prognoza dotyczy wytwarzania, a nie zbierania odpadów.

Omówić przewidywane zmiany przepisów prawnych i innych, które wpłyną lub mogą wpłynąć na zapotrzebowanie na instalacje gospodarki odpadami lub na przyszły strumień odpadów.

5. Przewidywane zmiany – Założenia

5.1 Zmiany demograficzne

Podstawy prawne

Brak jest szczegółowych przepisów prawnych. Ustawa o odpadach stwierdza jednak, że prognozowane zmiany w gospodarce odpadami zostaną określone w planach gospodarki odpadami. Należy przez to rozumieć, że w planach gospodarki odpadami powinny znajdować się opisy przewidywanego rozwoju, np. zmiany demograficzne, aby móc przewidzieć ilość odpadów wytwarzanych w przyszłości.

Wytyczne

Należy przygotować (najczęściej skorzystać z istniejących opracowań demograficznych) prognozę zmian demograficznych (w tym zmianę liczby mieszkańców i inne dane demograficzne).

Zmiana liczby mieszkańców i inne prognozy demograficzne powinny być uwzględniane w procesie planowania gospodarki odpadami. Na ich podstawie będzie można oszacować ilość odpadów wytwarzanych w przyszłości i ich podział na różne kategorie i rejony geograficzne.

Prognozy dotyczące odpadów powinny się raczej opierać na kwalifikowanych szacunkach zmian wskaźników (wskaźniki nagromadzenia etc.) odzwierciedlających wytwarzanie odpadów, a nie na prostej ekstrapolacji na podstawie danych historycznych. Liczba mieszkańców i wielkość gospodarstw ma bardzo duży wpływ na ilość odpadów wytwarzanych w gospodarstwach.

Prognozy dotyczące ludności dla miasta lub innego rejonu geograficznego (rejonu obsługi) można sporządzić na podstawie danych demograficznych (liczba urodzeń, śmiertelność, długość życia i migracja). Dane te są zwykle dostępne z istniejących źródeł statystycznych. Jeśli prognozy nie są tworzone corocznie, wystarczą tylko dwie wielkości umożliwiające określenie zmian liczby mieszkańców: jedna w połowie okresu, który obejmuje plan, a druga na koniec. Dane dla pozostałych lat można interpolować (np. przyjmując interpolację liniową).

Informacje na temat wzrostu liczby gospodarstw można także uzyskać na podstawie istniejących danych statystycznych. Schemat rozmieszczenia (liczby) gospodarstw należy także stworzyć dla każdego podregionu pokrywającego się ze schematami gospodarowania odpadami. Należy rozróżnić pomiędzy obszarami wiejskimi a poszczególnymi wydzielonymi częściami obszarów miejskich. Informacje te przydadzą się też do planowania przyszłych schematów gospodarowania odpadami.

Uwagi

Zależność pomiędzy ilością odpadów komunalnych a liczbą mieszkańców jest oczywista. Z pewnymi ograniczeniami można założyć, że zmiana w liczbie mieszkańców będzie wprost proporcjonalna do ilości wytwarzanych odpadów. Na ilość wytwarzanych odpadów wpływają jednak także inne czynniki, jak zamożność, styl życia i zmiany w wielkości rodziny.

Na ilość innych rodzajów odpadów (np. odpadów handlowych i przemysłowych) wpływają podobne czynniki, a zwłaszcza rozwój ekonomiczny i wydajność produkcji.

Liczba mieszkańców na wielu obszarach wiejskich maleje ze względu na migrację, a liczba mieszkańców w okolicznych miastach rośnie. Na niektórych obszarach widać także spadek ludności spowodowany wysoką śmiertelnością i niską liczbą urodzeń spowodowanych kryzysem ekonomicznym.

W Polsce należy się spodziewać następujących zmian demograficznych:

Tabela 5–1. Spodziewane zmiany demograficzne (GUS).

Roczna stopa wzrostu	Razem	Miasto	Wieś
do 2010 r.	0,1%	0,2%	–0,1%
do 2020 r.	0,1%	0,2%	–0,1%

Zmiany demograficzne w poszczególnych gminach mogą jednak znacznie odbiegać od prezentowanych danych, więc prognozy powinny być oparte na istniejących danych dla danej gminy, jeśli są one dostępne.

5.2 Rozwój wybranych czynników gospodarczych

Podstawy prawne

Brak jest szczegółowych przepisów prawnych. Ustawa o odpadach stwierdza jednak, że prognozowane zmiany w gospodarce odpadami zostaną określone w planach gospodarki odpadami. Należy przez to rozumieć, że w planach gospodarki odpadami powinny znajdować się opisy spodziewanego rozwoju, np. czynników ekonomicznych, aby móc przewidzieć przyszły strumień odpadów.

Wytyczne

Należy przygotować prognozę rozwoju wybranych czynników ekonomicznych.

Prognozy zmian czynników ekonomicznych powinny być uwzględniane w procesie planowania gospodarki odpadami, aby móc stworzyć podstawę, umożliwiającą oszacowanie ilości odpadów wytwarzanych w przyszłości i ich podział na różne rodzaje i rejony geograficzne.

Prognozy dotyczące odpadów powinny się raczej opierać na kwalifikowanych szacunkach rozwoju czynników odzwierciedlających wytwarzanie odpadów (wskaźniki nagromadzenia etc.), a nie na prostej ekstrapolacji na podstawie danych historycznych. Zamożność ma bardzo duży wpływ na wytwarzanie odpadów *per capita* w gospodarstwach, więc rozwój ekonomiczny wpłynie na wytwarzanie odpadów w gospodarstwach.

Podobnie poziom rozwoju działalności gospodarczej wpłynie na ilość i rodzaj odpadów wytwarzanych w innych miejscach, jak np. w instytucjach handlowych, przedsiębiorstwach przemysłowych itp.

Uwagi

Do istotnych czynników ekonomicznych mogących mieć wpływ na wytwarzanie odpadów w przyszłości należy PKB (Produkt Krajowy Brutto), który z kolei zależy od różnych czynników, takich jak bezrobocie, siła nabywcza konsumentów, inflacja i zmiany (bieżące i przewidywane) w kluczowych sektorach gospodarki.

Z drugiej strony, rozwój gospodarczy w kluczowych sektorach gospodarki często opiera się na oszczędnych i wydajnych technologiach z dużym potencjałem zmniejszania ilości wytwarzanych odpadów. Trendy te do pewnego stopnia równoważą skutki wzrostu ilości wytwarzanych odpadów. Podstawowe dane gospodarcze są zwykle dostępne w istniejących źródłach statystycznych (GUS, WUS).

5.3 Prognozy ilości wytwarzanych odpadów

Podstawy prawne

Brak jest szczegółowych przepisów prawnych. Ustawa o odpadach stwierdza jednak, że prognozowane zmiany w gospodarce odpadami zostaną określone w planach gospodarki odpadami. Należy przez to rozumieć, że w planach gospodarki odpadami powinny znajdować się informacje określające spodziewaną zmianę ilości wytwarzanych odpadów. Informacje te umożliwią określenie zapotrzebowania na poszczególne instalacje gospodarki odpadami.

Wytyczne

Należy przygotować prognozę ilości odpadów wytwarzanych w przyszłości.

Szacunki ilości i rozmieszczenia według obszarów geograficznych poszczególnych rodzajów odpadów wytwarzanych w przyszłości pozwolą przewidzieć potrzebę stworzenia nowych systemów gospodarowania odpadami i urządzeń do odzysku i unieszkodliwiania odpadów. Prognozy te są także konieczne w celu analizowania skutków podjętych działań w sektorze gospodarki odpadami.

Jak wspomniano wcześniej, prognozy dotyczące odpadów powinny się raczej opierać na kwalifikowanych szacunkach czynników rozwoju mogących mieć wpływ na wytwarzanie odpadów (wskaźniki nagromadzenia etc.), a nie na prostej ekstrapolacji wynikającej z danych historycznych.

Prognozy dotyczące odpadów powinny zostać wykonane dla każdego znaczącego strumienia odpadów, a suma prognoz złoży się na całkowitą ilość wytwarzanych w przyszłości odpadów.

Należy też wziąć pod uwagę skutki ewentualnych działań mających na celu zmniejszenie ilości wytwarzanych odpadów.

Przewidziane ilości wytwarzanych odpadów zostaną skonfrontowane z planowanymi instalacjami do odzysku i unieszkodliwiania tak, aby prognoza się spełniła. Pozwoli to przewidzieć zapotrzebowanie na takie instalacje.

Prognoza dotycząca ilości wytwarzanych odpadów powinna uwzględniać również odpady, które wejdą do systemu gospodarki odpadami ze źródeł, których system wcześniej nie obejmował (np. gospodarstwa na obszarach wiejskich, które nie były obsługiwane w zakresie gospodarki odpadami).

Uwagi

Prognoza dotycząca ilości wytwarzanych odpadów dla gminy lub powiatu może być przygotowana w kilku etapach:

Najpierw należy ustalić ilość obecnie wytwarzanych odpadów, po czym podzielić je na odpowiednie rodzaje (odpady komunalne, handlowe, przemysłowe itp. – patrz rozdział 4.1).

Następnie należy określić czynniki wpływające na ilość odpadów wytwarzanych w przyszłości (np. prognozy zmian demograficznych, przewidywany wzrost PKB – patrz rozdziały 5.1 i 5.2) i ogólny wzrost ilości wytwarzanych odpadów.

Należy wziąć pod uwagę rozwój systemu gospodarki odpadami, tzn. wzrost liczby jednostek (elementów) należących do systemu gospodarki odpadami.

Uwzględniając ww. czynniki w odniesieniu do bieżącej ilości wytwarzanych odpadów możliwe będzie stworzenie wiarygodnej prognozy ilości odpadów wytwarzanych w przyszłości.

Sytuację taką można jednak określić jako wariant „nic nierobienia". Przyszły strumień odpadów można przewidzieć tym lepiej, w im większym stopniu zostaną uwzględnione zamierzone i zaplanowane działania w zakresie zapobiegania powstawaniu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów.

Oznacza to, że na ostateczną prognozę dotyczącą ilości wytwarzanych odpadów istotny wpływ będą miały planowane w sektorze gospodarki odpadami działania (w tym działania inwestycyjne), a z kolei decyzja wdrożenia tych działań zależy od ilości odpadów wytwarzanych w przyszłości.

Trudność tę można przezwyciężyć opracowując dwie prognozy – jedną odpowiadającą wyżej opisanemu wariantowi „nic nierobienia", oraz drugą, uwzględniającą działania, które zostaną wprowadzone w przyszłości i które wynikają z procesu planowania. Ta druga opcja jest opisana w późniejszym rozdziale niniejszego poradnika.

Należy pamiętać, że tworzenie prognoz ilości odpadów wytwarzanych w oparciu o dane historyczne będzie utrudnione zwłaszcza na obszarach wiejskich, ponieważ takie dane nie istnieją.

W momencie gdy systemy gospodarowania odpadami obejmą także obszary wiejskie, można się spodziewać, że duża ilość odpadów, która wcześniej była „unieszkodliwiana" lokalnie (często nielegalnie), pojawi się i będzie musiała zostać uwzględniona w planowanych rozwiązaniach systemowych.

Przykłady

Prognoza dotycząca ilości wytwarzanych odpadów komunalnych.

Na następnej stronie podano przykład prostej prognozy.

Tabela 5–2. Przykład prostej prognozy ilości wytwarzanych odpadów.

Rok	2003	2005	2007	2010	2013	2016	2019	2021
Prognoza ludności w obecnym systemie gospodarki odpadami (zmiana liczby mieszkańców)	10 000	10 100	10 400	10 600	10 900	11 000	11 100	11 200
Spodziewane rozszerzenie systemu gospodarki odpadami (dodatkowa liczba mieszkańców objętych systemem gospodarki odpadami)	4 000	4 100	5 000	6 000	8 000	8 200	8 300	
Łącznie - mieszkańcy objęci systemem	10 000	14 100	14 500	15 600	16 900	19 000	19 300	19 500
Spodziewany wskaźnik ilości wytwarzanych odpadów [kg/mieszkańca*/rok][1]	225	232	239	246	254	261	269	275
Prognoza [tony/rok]	2 250[2)]	3 269	3 463	3 839	4 285	4 963	5 194	5 354

[1] – założono 1% roczny wzrost,
[2] – obecna ilość wytworzonych odpadów

5.4 Zmiany przepisów prawnych

Podstawy prawne

Brak jest szczegółowych przepisów prawnych. Ustawa o odpadach stwierdza jednak, że prognozowane zmiany w gospodarce odpadami zostaną określone w planach gospodarki odpadami. Należy przez to rozumieć, że w planach gospodarki odpadami powinny zostać uwzględnione przewidywane zmiany przepisów prawnych.

Wytyczne

Aby stworzyć odpowiednie podstawy do opracowania planu gospodarki odpadami, osoby odpowiedzialne za planowanie powinny posiadać informacje na temat nowych i planowanych do wprowadzenia przepisów prawa.

Istotne do uwzględnienia przepisy prawa obejmują ustawy i rozporządzenia dotyczące ochrony środowiska (w szczególności gospodarki odpadami), jak np. ewidencja, zbieranie, transport, odzysk i unieszkodliwianie odpadów w kategoriach ogólnych lub szczegółowych (np. odpady komunalne, odpady niebezpieczne, tworzywa sztuczne, odpady opakowaniowe i wraki samochodowe). Mogą to również być postanowienia dotyczące recyklingu pewnych materiałów, obowiązkowych systemów zbierania odpadów, ustalonych metod odzysku lub unieszkodliwiania i innych.

Istotne dla planowania gospodarki odpadami są przepisy finansowe (np. wprowadzenie podatków lub opłat od pewnych metod odzysku lub unieszkodliwiania odpadów, ulgi podatkowe itp.).

Omawiane informacje można uzyskać w odpowiednich ministerstwach, np. w Ministerstwie Środowiska i Ministerstwie Finansów.

Informacje dotyczące nowego prawodawstwa itp. powinny zostać uwzględnione w długoterminowym programie strategii i krótkoterminowym programie działań związanych z planem gospodarki odpadami.

Uwagi

Dyrektywy UE są transponowane do prawa polskiego w ramach procesu akcesji. Szereg rozporządzeń dotyczących gospodarki odpadami jest w trakcie przygotowywania przez właściwych ministrów, niektóre z nich wkrótce zostaną opublikowane (patrz załączniki 3 i 4). Istotne jest również uwzględnienie ciągłej ewolucji prawodawstwa UE dotyczącego ochrony środowiska, a w szczególności gospodarki odpadami.

6. Ustalanie polityki, celów i zadań

Streszczenie:

Uzyskać dostęp do planów wyższego szczebla i zapoznać się z politykami, celami i wyznaczonymi w nich zadaniami.

Dowiedzieć się, czy istnieją cele i zadania, które muszą zostać uwzględnione w pozostałej części rozpoczętego procesu planowania.

Ustalić politykę, cele i zadania dla przyszłego systemu gospodarki odpadami dla danego rejonu w zgodności z hierarchią gospodarki odpadami.

Wyznaczyć mierzalne zadania – ilościowe i jakościowe.

Zadania należy wyznaczyć w ramach systemu gospodarki odpadami (ogólne i dla konkretnych rodzajów odpadów).

Należy również wyznaczyć zadania zmierzające do poprawy jakości świadczonych usług i innych aspektów systemu.

6. Ustalanie polityki, celów i zadań

Znaną trudnością przy ustalaniu nowego planu gospodarki odpadami jest przekształcenie określonej polityki na ilościowe (mierzalne) zadania i wskaźniki. Są one ważne podczas oceny, czy cele postawione przez ustaloną politykę zostały osiągnięte.

Na podstawie wcześniejszej pracy i analiz wykonanych podczas określania aktualnego stanu gospodarki odpadami powinno być możliwe przedstawienie:

- polityki oraz jej celów i zadań dla przyszłego systemu gospodarki odpadami,
- przyszłych potrzeb zmian umożliwiających poprawę warunków środowiskowych, zdrowotnych i bezpieczeństwa systemu obecnie eksploatowanego i planowanego,
- przyszłych potrzeb zmian związanych ze zdolnością przerobową oraz zasięgiem terytorialnym systemu gospodarki odpadami,
- przyszłych zmian umożliwiających poprawę wydajności i struktury organizacyjnej systemu.

6.1 Polityka, cele i zadania w planach wyższego szczebla

Podstawy prawne

Wszystkie plany gospodarki odpadami muszą być opracowane zgodnie z Polityką Ekologiczną Państwa, a plany wojewódzkie, powiatowe i gminne zgodnie z planami wyższego szczebla.

Wytyczne

Przed ustaleniem własnej polityki, celów i zadań powiatowy/gminny plan gospodarki odpadami powinien uwzględnić i dostosować się do polityki, celów i zadań planów wyższego szczebla.

Uwagi

Dostosowanie się do planów wyższego szczebla nie oznacza, że cele i zadania mają być skopiowane w planach szczebla niższego. Nie jest to zawsze możliwe ani pożądane. Władze na różnych szczeblach mają różne zakresy odpowiedzialności i obowiązków, więc zakresy poszczególnych planów też będą się różniły. Oznacza to, że plan wyższego szczebla może uwzględniać problemy nieistotne dla władz szczebla niższego, które mogą ten problem ze swojego planu wykluczyć, co z kolei wcale nie spowoduje, że plany będą niezgodne.

Na przykład, krajowy plan gospodarki odpadami może wyznaczyć cele i zadania dla wykorzystania narzędzi finansowych w sektorze odpadowym: wprowadzić zróżnicowane podatki i opłaty w zależności od sposobu postępowania (odzysku lub unieszkodliwiania odpadów). Ponieważ ustalanie takich podatków i opłat nie leży w gestii gmin i powiatów, jest to pozycja, którą można pominąć w planie gospodarki odpadami na tym szczeblu, co nie spowoduje, że plan stanie się niezgodny z planem wyższego szczebla.

6.2 Polityka i cele na poziomie gminy/powiatu

Podstawy prawne

Ustawa o odpadach stanowi, że plany gospodarki odpadami powinny określać działania zmierzające do poprawy sytuacji w zakresie gospodarowania odpadami. Wymaga to ustalenia polityki, celów i zadań systemu gospodarki odpadami na poziomie gminy/powiatu, biorąc pod uwagę politykę, cele i zadania planów wyższego szczebla.

Wytyczne

Gminny/powiatowy plan gospodarki odpadami ustala politykę i wyznacza cele w zakresie gospodarki odpadami.

Polityka ta powinna być dostosowana do zadań gospodarki odpadami na danym obszarze (administracyjnym), powinna zobowiązywać gminę/powiat do poprawy stanu gospodarki odpadami na swoim terenie oraz stanowić ramy dla celów, zadań i programów strategicznych.

Polityka powinna być zgodna z ogólnymi zasadami hierarchii w zakresie gospodarki odpadami obowiązującymi w Polsce i UE:

- zapobieganie powstawaniu odpadów,
- odzysk, w tym recykling (materiałowy i organiczny np. kompostowanie),
- spalanie połączone z odzyskiem energii (termiczne przekształcanie odpadów),
- unieszkodliwianie (np. poprzez składowanie).

Hierarchia ta opiera się na czynnikach środowiskowych i ochronie zasobów naturalnych. Decyzje określające sposoby zagospodarowania odpadów w gminie/powiecie należy podejmować na podstawie analizy czynników środowiskowych, energetycznych i ochronie zasobów naturalnych, przeciwstawionych możliwościom ekonomicznym i finansowym. Z tego powodu nie zawsze będzie można w planowanym systemie zastosować wszystkie z przedstawionych elementów hierarchii gospodarki odpadami.

Uwagi

Polityka, cele, zadania i strategie są powiązane ze sobą, stanowiąc hierarchiczne ramy programów krótko- i długoterminowych sektora odpadowego.

Poniżej opisane zostały niektóre cele ogólne na poziomie makro:

Instytucjonalne
Ustanowić efektywną strukturę instytucjonalną dla sektora gospodarki odpadami, będącą w stanie zapewnić rozwój systemu gospodarki odpadami wydajnego pod względem środowiskowym i ekonomicznym oraz odpowiednie usługi dla ludności, przemysłu i innych organizacji. Zapewnić, żeby obowiązki i zadania poszczególnych instytucji miejskich i prywatnych oraz firm prowadzących działalność związaną z gospodarką odpadami zostały jasno określone i skoordynowane. Poprawić efektywność zbierania i wymiany informacji pomiędzy poszczególnymi instytucjami w sektorze gospodarki odpadami w celu usprawnienia procesu decyzyjnego.

Ekonomiczne
Zaplanować system gospodarki odpadami w taki sposób, żeby niepotrzebnie nie obciążał finansowo władz lokalnych (budżetu) oraz mieszkańców. System gospodarki odpadami powinien być opracowany tak, aby pozostawał w równowadze z zasobami ekonomicznymi gminy/powiatu. Poprawić efektywność eksploatacyjną, zwłaszcza w sektorze publicznym, lecz również w sektorze prywatnym. Zwiększyć inwestycje prywatnego sektora i zaangażowanie eksploatacyjne w sektorze gospodarki odpadami, jeśli przyczyni się to do osiągnięcia wyżej wymienionego celu zwiększonej efektywności i samowystarczalności finansowej.

Społeczne
Zapewnić, aby wszyscy uczestnicy systemu gospodarki odpadami zaakceptowali wybraną strategię i wszystkie jej składniki (w zakresie struktury instytucjonalnej, prawnej i finansowej), włączając w to akceptację lokalizacji szeregu instalacji systemu gospodarki odpadami oraz zaakceptowanie bezpośrednich opłat za wywóz i unieszkodliwianie odpadów, a także zaostrzenie lokalnych przepisów w zakresie gospodarki odpadami mających wpływ na postawę uczestników systemu. Określić i egzekwować eksploatację systemów zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów w sposób umożliwiający uzyskanie pożądanego poziomu bezpieczeństwa sanitarnego i estetyki, przy jednoczesnym uwzględnieniu ekonomicznych możliwości poszczególnych uczestników systemu.

Środowiskowe
Zagwarantować, aby osiągnięcie powyższych celów było zgodne z ogólną, krajową strategią ochrony środowiska, która powinna bazować na zintegrowanym podejściu samoregulacji, regulacji i kontroli. Należy unikać przesuwania problemów z jednego komponentu środowiska (powietrze, ziemia, woda) na inny. Akceptacja opłat za wywóz i unieszkodliwianie odpadów powinna być powiązana z zastosowaniem zasady „zanieczyszczający płaci".

Przykłady

Priorytet rozwoju strategii gospodarki odpadami w gminie/powiecie xx:

Zapobieganie powstawaniu odpadów
Wytwarzanie odpadów należy ograniczyć w możliwie największym stopniu podczas produkcji, przekształcania, transportu i konsumpcji dóbr i towarów. Dotyczy to zarówno ilości jak i szkodliwości odpadów.

Zmniejszenie szkodliwości odpadów
Odpady niebezpieczne muszą być segregowane w miejscu ich powstawania, aby zapobiec szkodliwemu wpływowi na środowisko i zwiększyć przydatność (np. do odzysku, w tym recyklingu) innych rodzajów odpadów.

Odzysk materiałów i zasobów z odpadów
Zastosowanie praktycznych (technicznie i organizacyjnie) działań w zakresie odzysku, w tym recyklingu odpadów z jednoczesną minimalizacją ilości odpadów poddawanych unieszkodliwianiu.

Przyjazne środowisku unieszkodliwianie (w tym składowanie) odpadów
Składowanie odpadów znajduje się na ostatnim miejscu planowanej hierarchii zasad postępowania z odpadami. Powinno stanowić ostateczny sposób postępowania, do którego można się odwołać po wykorzystaniu wszystkich innych, możliwych do zastosowania działań. Unieszkodliwianie odpadów powinno odbywać się w instalacjach efektywnych finansowo i akceptowalnych ekologicznie.

6.3 Zadania na poziomie gmin/powiatów

Podstawy prawne

Ustawa o odpadach stanowi, że plany gospodarki odpadami określą projektowany system gospodarki odpadami oraz harmonogram jego realizacji. Przed przygotowaniem takich projektów należy określić konkretne zadania ogólne dotyczące systemu gospodarki odpadami, jak i zadania szczegółowe dla poszczególnych jego obszarów.

Wytyczne

Plan gospodarki odpadami wyznaczy jakościowe i ilościowe zadania dla systemu gospodarki odpadami oraz poszczególnych jego obszarów (np. dla wybranych rodzajów odpadów). Zadania odnoszą się do przyszłości.

Przy określaniu zadań gmina/powiat powinny odnieść się do zadań na poziomie ogólnokrajowym (wymienionych w krajowym planie gospodarki odpadami opublikowanym przez Ministerstwo Środowiska), jak i zadań wynikających z planów wojewódzkich i/lub powiatowych.

Powinny zostać określone zadania dla następujących rodzajów odpadów:

- odpady komunalne,
- baterie i akumulatory (ogniwa galwaniczne i akumulatorowe),
- odpady niebezpieczne, w tym odpady niebezpieczne ze strumienia odpadów komunalnych, włącznie z olejami odpadowymi i odpadami zawierającymi PCB,
- odpady opakowaniowe, włącznie z opakowaniami wykonanymi z metali, szkła, tektury i tworzyw sztucznych,
- komunalne i przemysłowe odpady ulegające biodegradacji,
- odpady medyczne i weterynaryjne,
- odpady elektryczne i elektroniczne, włącznie z lodówkami zawierającymi freon (CFC),
- wraki samochodowe i opony,
- odpady z sektora budowlanego.

Sposób postępowania z niektórymi wyżej wymienionymi grupami odpadów jest określony w krajowych przepisach prawnych (jak i w obowiązujących lub przygotowywanych dyrektywach UE).

Uzupełniająco można przygotować zadania dla następujących rodzajów odpadów:

- odpady przemysłowe (inne niż niebezpieczne),
- odpady po produktach wykonanych z papieru, tektury i tworzyw sztucznych (inne niż materiały opakowaniowe),
- wielkogabarytowe odpady komunalne,
- odpady z ogrodów i z parków (tzw. odpady „zielone") oraz z oczyszczania ulic i placów (tzw. zmiotki),
- osady z oczyszczania ścieków (oczyszczalnie miejskie i przemysłowe),
- odpady z procesów unieszkodliwiania odpadów.

Ponadto należy wyznaczyć zadania określające poziom usług w zakresie gospodarki odpadami i innych usług związanych:

- minimalny poziom usług w zakresie zbierania odpadów w danym rejonie geograficznym (rejonie obsługi),
- efektywność i częstotliwość usług zbierania odpadów,
- kształcenie i zwiększanie potencjału jednostki planującej,
- kształcenie społeczeństwa i konsultacje.

Uwagi

Generalnie nie jest możliwe stosowanie krajowych zadań ilościowych bezpośrednio na szczeblu lokalnym. Jednak zakres zadań dotyczących

poszczególnych rodzajów odpadów określony na szczeblu krajowym powinien być odzwierciedlony w zadaniach na szczeblu lokalnym.

W strategicznych dokumentach państwowych mogą być uwzględnione cele ogólne dla gmin i powiatów, jak np. selektywna zbiórka surowców wtórnych.

To, że gmina/powiat wyznaczy zadanie, nie oznacza, że musi podejmować działania w tym obszarze. Dane zadanie może wymagać mniejszych lub większych (a nawet żadnych) zmian w bieżącej sytuacji. Wszystko zależy od politycznej woli i ambicji.

Punktem wyjścia przy wyznaczaniu zadań będzie ocena bieżących ilości odpadów przygotowana według zasad opisanych w rozdziale 4 niniejszego poradnika.

Realizacja zadań dla każdej grupy odpadów jest procesem powtarzającym się, wymagającym uwzględnienia szeregu czynników, takich jak np.:

- praktyczna możliwość wdrożenia,
- zadania dla innych grup odpadów,
- umiejętności i możliwości instytucji wdrażającej zadanie,
- dostępne instalacje do odzysku i unieszkodliwiania odpadów,
- dostępne opcje (metody techniczne i sposoby organizacji) recyklingu,
- względy ekonomiczne,
- czy użytkownik może sobie na to pozwolić?
- mechanizmy kontrolne,
- zadania na poziomie regionalnym (wojewódzkim), państwowym i UE,
- inne.

Proces może zawierać procedurę „prób i błędów" składającą się z następujących etapów:

1. ustalenie wstępnego zadania dla danej grupy odpadów, zadań państwowych, i ponadpaństwowych oraz ambicji politycznych na poziomie lokalnym,
2. analiza wymogów i konsekwencji,
3. wyniki analiz mogą spowodować weryfikację zadania wstępnego.

Zadania są często wyznaczane jako ilościowe, ale równie ważne jest wyznaczanie zadań jakościowych, mających na celu poprawę jakości systemów gospodarki odpadami. Zadania powinny być określane jak najbardziej precyzyjnie i powinny uwzględniać terminy czasowe ich realizacji.

Przykłady

Poniżej przedstawiono przykłady zadań ilościowych:

Tabela 6–1. Przykłady zadań ilościowych.

	Zadanie ilościowe	Horyzont czasowy
Usługi zbierania odpadów komunalnych	Usługi zbierania odpadów powinny być świadczone dla 95% wszystkich gospodarstw.	do końca roku XXXX
Odpady komunalne	Wszystkie odpady komunalne będą unieszkodliwiane na składowiskach (spełniających wymagania techniczne) lub w spalarniach	do końca roku XXXX
Odpady ulegające biodegradacji	Brak określonych zadań w horyzoncie czasowym planu	–
Odpady opakowaniowe	Selektywna zbiórka i recykling[1] xx% papieru/tektury xx% szkła xx% tworzyw sztucznych	do końca roku XXXX
Odpady niebezpieczne	Wprowadzenie usług zbierania odpadów dla wszystkich gospodarstw w obrębie miasta	do końca roku XXXX

[1] Należy dokładnie określić kryteria oceny, czy zadanie zostało wykonane.

Poniżej przedstawiono przykłady zadań jakościowych:

Tabela 6–2. Przykłady zadań jakościowych.

	Zadanie jakościowe	Horyzont czasowy
Usługi zbierania odpadów komunalnych	Zwiększyć regularność[1] świadczonych usług do 95%	do końca roku XXXX
Odpady komunalne	Poprawić warunki higieniczne[1] w miejscach gromadzenia i pojemnikach na odpady	do końca roku XXXX
Surowce wtórne	Rozszerzyć asortyment[1] zbieranych surowców wtórnych	do końca roku XXXX

[1] Należy dokładnie określić kryteria oceny, czy zadanie zostało wykonane.

Należy zwrócić uwagę, że dla każdego z wymienionych wyżej zadań ilościowych i jakościowych powinien zostać określony harmonogram i plan działań.

Przykłady

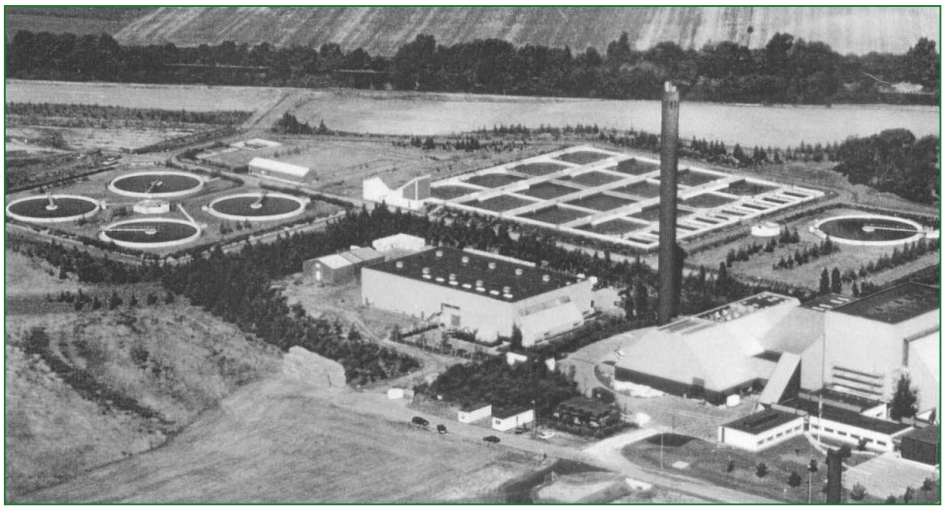
Można też zdefiniować cele polityki dla każdego z elementów hierarchii systemu gospodarki odpadami (patrz tabela 6–3). Do każdego celu powinno być przypisane przynajmniej jedno zadanie ilościowe, środki i uwarunkowania. Jeśli cel jest dość obszerny, może być konieczne przypisanie do niego kilku zadań i wskaźników.

Ilościowe zadania przedstawione w poniższej tabeli są opisane w dyrektywie dotyczącej składowania odpadów, natomiast potrzebne środki powinny być zdefiniowane w krajowych, regionalnych (wojewódzkich) i lokalnych planach gospodarki odpadami.

Tabela 6–3. Przykład: cele, zadania i środki dotyczące składowania odpadów.

Sposób unieszkodliwiania odpadów	Cel polityki	Zadania ilościowe	Środki
Składowanie	Oszczędzić zasoby naturalne poprzez zwiększenie recyklingu odpadów; pozwoli to uniknąć nieproduktywnego wykorzystania terenów i zredukować negatywny wpływ na środowisko.	Rok 2010: Ilość odpadów komunalnych ulegających biodegradacji musi zostać zredukowana do 75% wagowo całkowitej ilości tych odpadów wyprodukowanych w 1995 r.	a) Uwzględnienie w gminnym regulaminie utrzymania czystości i porządku wymogów dot. selektywnej zbiórki odpadów ulegających biodegradacji b) Wzrost opłat za unieszkodliwianie odpadów na składowiskach o 20% rocznie c) Budowa instalacji do przetwarzania odpadów ulegających biodegradacji (recykling organiczny) równolegle z planami selektywnej zbiórki papieru, tektury, odpadów ogrodniczych i kuchennych
		Rok 2013: ograniczenie do 50%	
		Rok 2020: ograniczenie do 35%.	

Uwaga: Zadania pochodzą z dyrektywy Rady 99/31/WE w sprawie składowania odpadów. Zadania uwzględniają fakt, że w 1995 r. w Polsce składowano na składowiskach ponad 80% strumienia odpadów komunalnych.

7. Analiza opcji ekonomicznych i technologicznych

Streszczenie:

Przygotować dwa lub więcej scenariuszy opisujących przyszłą sytuację w dziedzinie gospodarki odpadami. Jeden z tych scenariuszy może obejmować „zachowanie status quo".

Przeprowadzić analizę każdego scenariusza pod kątem przepływu odpadów, wstępnej analizy oddziaływania na środowisko, wstępnej analizy kosztów i skutków ekonomicznych (dostępności finansowej).

Wykonać analizę przepływu odpadów, ukazując przewidywane przepływy odpadów na koniec okresu planowania z uwzględnieniem wzrastającej ilości wytwarzanych odpadów.

Wykonać wstępną analizę kosztów włącznie z oszacowaniem wielkości potrzebnych nakładów inwestycyjnych.

Uwzględnić dostępność finansową przedstawionych scenariuszy.

Przeprowadzić konsultacje z przedstawicielami władz politycznych w związku z wyborem scenariusza do dalszej analizy.

Wybrać scenariusz, który zostanie włączony do planu gospodarki odpadami.

7. Analiza opcji ekonomicznych i technologicznych

7.1 Przygotowanie i analiza scenariuszy

Podstawy prawne

Zgodnie z ustawą o odpadach plany gospodarki odpadami powinny określać działania zmierzające do poprawy sytuacji gospodarki odpadami oraz instrumenty finansowe służące do osiągnięcia wytyczonych celów. Plan gospodarki odpadami powinien zawierać opis proponowanego systemu gospodarki odpadami.

Aby osoba tworząca plan gospodarki odpadami mogła zaproponować realny środowiskowo, technologicznie i finansowo system gospodarki odpadami, musi zbadać i porównać szereg możliwych do zastosowania opcji.

Wytyczne

W ramach wymogów prawnych, ustalonej polityki i wyznaczonych zadań dla gmin/powiatów można stworzyć dwa lub więcej scenariuszy i zbadać je pod kątem konsekwencji ekonomicznych, realności rozwiązań technologicznych, harmonogramu wdrażania i innych istotnych aspektów.

Celem jest przedstawienie alternatywnych rozwiązań określonych zadań w zakresie gospodarki odpadami oraz sposobów ich realizacji przy jednoczesnym zapewnieniu, że proces planowania zaowocuje kompleksowym planem, odpowiednim dla danego rejonu.

Zaleca się sporządzenie niewielkiej liczby scenariuszy obejmujących jedynie kilka kluczowych kwestii lub rodzajów odpadów. Jeśli przy każdej alternatywie będą analizowane wszystkie problemy i rodzaje odpadów, praca stanie się niewykonalna.

Każdy scenariusz należy ocenić biorąc pod uwagę strumień odpadów, wstępną analizę oddziaływania na środowisko, wstępne wymagania i skutki finansowe, zgodnie z opisami zawartymi w kolejnych rozdziałach niniejszego poradnika.

Na tym etapie procesu planowania przydatne mogą okazać się konsultacje z przedstawicielami władz politycznych.

Uwagi

Scenariusze można badać pod kątem:

- organizacji gospodarki odpadami (np. organizacji usług zbierania i wywozu odpadów realizowanej przez jednostki prywatne, państwowe czy spółki komunalne itp.),
- systemów zbierania odpadów (np. tradycyjny system zbierania odpadów zmieszanych lub system dwu- lub wielopojemnikowy),
- systemów zbierania surowców wtórnych lub recyklingu (wymagających np. odniesienia do punktu zbiorczego lub wystawienia na chodnik przy gospodarstwie/domu – zbieranie „przy krawężniku"),
- zbierania odpadów niebezpiecznych ze strumienia odpadów komunalnych,
- systemów transportu (np. centralna stacja przeładunkowa lub transport jednostopniowy),
- metod odzysku i unieszkodliwiania (np. składowanie, spalanie, kompostowanie).

Jednym z tworzonych scenariuszy jest przeważnie scenariusz „status quo". Odnosi się on do sytuacji, w której zakłada się utrzymanie obecnego systemu zbierania odpadów i niewprowadzanie żadnych nowych systemów pomimo rosnącej lub zmieniającej się ilości odpadów (np. optymalizując wykorzystanie istniejących systemów).

Na podstawie analiz scenariuszy zostanie podjęta ostateczna decyzja dotycząca długoterminowej strategii i krótkoterminowego programu działania.

Scenariusze alternatywne mogą się różnić pojedynczym wybranym parametrem (np. metodą unieszkodliwiania odpadów) lub zostać opracowane pod kątem jednego ogólnego tematu.

Przykładowe tematy:

- „Efektywność zbierania odpadów i rozszerzenie zakresu usług".
- „Najtańsze rozwiązanie spełniające minimum wymogów".
- „Maksimum odzysku (w tym recyklingu) odpadów".

Scenariusze mogą być także sporządzone pod kątem różnych metod odzysku lub unieszkodliwiania odpadów:

- maksimum spalania,
- maksimum kompostowania i recyklingu,
- składowanie odpadów i recykling.

Obowiązkiem osób odpowiedzialnych za sporządzenie planów jest określenie konkretnych scenariuszy i ich związków z wytyczonymi zadaniami. Powinno to mieć miejsce po konsultacjach z osobami odpowiedzialnymi za planowanie na szczeblu politycznym.

Konsultacje na tym etapie powinny być przeprowadzone z władzami samorządowymi (np. z komisją ds. ochrony środowiska rady gminy), które później będą omawiały i uchwalały plan gospodarki odpadami.

Przykład

Poniżej podano przykład bardzo prostego układu scenariuszy:

- Scenariusz 1, określony jako „Status quo".
- Scenariusz 2, również określony jako scenariusz „Status quo" z wyjątkiem tego, że istniejące składowiska zostaną zastąpione jednym, centralnie położonym i wspólnym dla kilku gmin składowiskiem spełniającym wymagania techniczne (zgodne z obowiązującymi wymaganiami prawnymi).

W takim przypadku porównanie obu scenariuszy jest raczej proste. Jedyną różnicą jest to, że odpady nie są wywożone na stare składowiska, tylko na nowe składowisko zbudowane w trakcie trwania planu.

Przyszły strumień odpadów, konsekwencje dla środowiska i inne skutki wynikające ze Scenariusza 1, włącznie z kosztami, można ustalić bez większych trudności, ponieważ dane wynikają bezpośrednio z obecnych kosztów opisanych na wcześniejszych etapach planowania (analiza stanu istniejącego).

Ponieważ jedyna różnica pomiędzy Scenariuszem 1 i 2 dotyczy budowy nowego składowiska, Scenariusz 2 można określić jako Scenariusz 1 plus oddziaływania netto nowego składowiska.

Oddziaływanie netto jest analizą wynikową wszystkich „plusów" i „minusów". Plusami są ograniczenie oddziaływania na środowisko starych, źle wyposażonych, składowisk i koszty unieszkodliwiania odpadów na tych składowiskach. Minusami są oddziaływanie na środowisko nowego składowiska i koszty związane z budową i eksploatacją nowego składowiska jak i rekultywacją starych składowisk.

Z punktu widzenia organizacji systemu gospodarki odpadami opis scenariusza może być trochę bardziej złożony. Zbudowanie centralnie położonego składowiska może wymagać nowej struktury organizacyjnej, w skład której wejdą władze lokalne i ewentualnie nowi operatorzy prywatni. Takie dane powinny się także znaleźć w opisie scenariusza.

Przykład

W tabeli na następnej stronie wymieniono szereg systemów (elementów) zbiórki odpadów komunalnych, które można uwzględnić przy projektowaniu systemu gospodarki odpadami.

Tabela 7–1. Przykładowe metody zbierania odpadów możliwe do zastosowania w planowanym systemie gospodarki odpadami.

Zbieranie zmieszanych odpadów komunalnych z terenów zabudowy wielorodzinnej
Zbieranie zmieszanych odpadów komunalnych z terenów zabudowy jednorodzinnej
Zbieranie zmieszanych odpadów komunalnych z terenów wiejskich (zabudowa zagrodowa)
Zbieranie odpadów komunalnych z terenów zabudowy wielorodzinnej systemem dwupojemnikowym (odpady organiczne x razy w tygodniu, odpady pozostałe y razy w tygodniu)
Zbieranie odpadów komunalnych z terenów zabudowy jednorodzinnej systemem dwupojemnikowym (odpady organiczne x razy w tygodniu, odpady pozostałe y razy w tygodniu)
Zbieranie surowców wtórnych z terenów zabudowy jednorodzinnej – papier, szkło
Zbieranie odpadów niebezpiecznych z terenów zabudowy jednorodzinnej
Zbiorcze punkty selektywnego gromadzenia surowców wtórnych dla terenów zabudowy wielorodzinnej – papier, szkło, metal, tworzywa sztuczne
Zbiorcze punkty selektywnego gromadzenia surowców wtórnych dla terenów zabudowy jednorodzinnej – papier, szkło, metal, tworzywa sztuczne
Zbiorcze punkty selektywnego gromadzenia surowców wtórnych na terenach wiejskich – papier, szkło, metal, tworzywa sztuczne
Stacje zbierania (centralne punkty zbierania surowców wtórnych i wybranych rodzajów odpadów) – dla wszystkich rodzajów gospodarstw i typów zabudowy – wszystkie rodzaje surowców wtórnych + odpady wielkogabarytowe, odpady remontowo-budowlane, odpady niebezpieczne

W kolejnej tabeli wymieniono szereg systemów odzysku/unieszkodliwiania odpadów, które można uwzględnić przy opracowywaniu planu gospodarki odpadami.

Tabela 7–2. Przykładowe technologie odzysku/ unieszkodliwiania odpadów, które można zastosować w planowanym systemie gospodarki odpadami.

Składowisko – spełniające wymagania techniczne
Składowisko nie spełniające wymagań technicznych – kontrolowane, z odzyskiem gazu
Składowisko nie spełniające wymagań technicznych – kontrolowane, bez odzysku gazu
Dzikie wysypisko
Spalarnia – nowa, z odzyskiem energii (cieplnej i elektrycznej)
Spalarnia – nowa, z odzyskiem energii (cieplnej)
Instalacja segregacji surowców wtórnych (z „suchych" odpadów zmieszanych) – segregacja ręczna
Instalacja segregacji surowców wtórnych (z „suchych" odpadów zmieszanych) – segregacja mechaniczna
Instalacja segregacji surowców wtórnych (ze zmieszanego strumienia surowców wtórnych) – segregacja ręczna
Instalacja segregacji surowców wtórnych (ze zmieszanego strumienia surowców wtórnych) – segregacja mechaniczna
Kompostownia polowa – pryzmy na otwartym powietrzu (technologia prosta)
Kompostownia komorowa (technologia zaawansowana)
Instalacja do fermentacji odpadów i odzysku biogazu (fermentacja metanowa)
Instalacja unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych wysegregowanych ze strumienia odpadów komunalnych
Instalacja odzysku odpadów budowlanych
Kompostownie przydomowe

7.2 Analiza przepływu odpadów

Wytyczne

Analiza przepływu odpadów (sposobu postępowania z odpadami) jest narzędziem nieodzownym podczas badania różnych scenariuszy i działań w dziedzinie gospodarki odpadami. Jej celem jest przygotowanie przejrzystego obrazu przyszłych sposobów odzysku/unieszkodliwiania odpadów i potrzebnego sprzętu do zbierania i transportu odpadów, w tym stacji przeładunkowych oraz instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów.

*Analiza przepływu odpadów powinna obejmować jedynie ograniczoną liczbę rodzajów odpadów. Dzięki temu pozostanie prosta i przejrzysta.*Analiza przepływu odpadów jest podobna do analizy przepływu odpadów sporządzonej podczas określania stanu istniejącego gospodarki odpadami, jednakże uwzględnia ona przewidywany wzrost ilości odpadów oraz proponowane zmiany i działania w zakresie gospodarki odpadami.

Analiza powinna także uwzględniać odzyskany strumień surowców wtórnych.

Uwagi

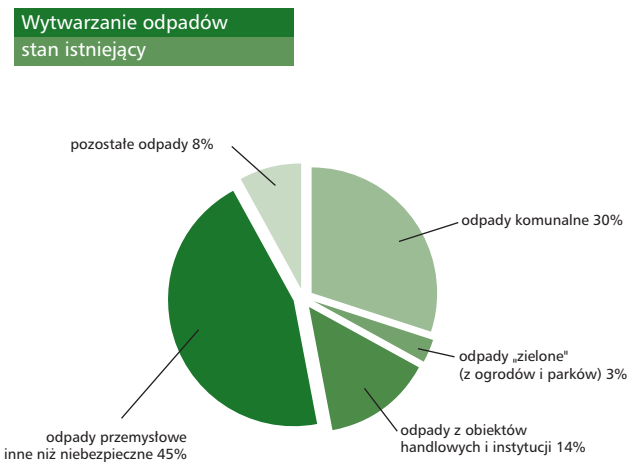
Analiza przepływu odpadów obejmuje wszystkie etapy gospodarki odpadami od zbierania, poprzez transport i przekazywanie, do odzysku i unieszkodliwiania w zasadzie wszystkich rodzajów odpadów, włącznie z surowcami wtórnymi.

Efektem analizy przepływu odpadów jest opis wpływu proponowanych do zastosowania (w danym czasie okresu planowania) działań na zmiany sposobu postępowania z odpadami.

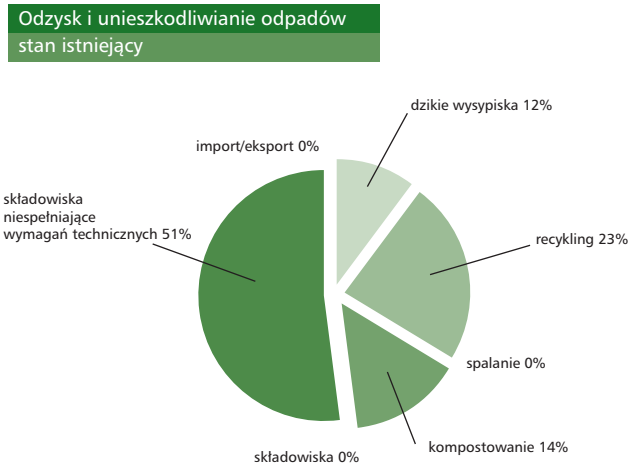
Przykłady

Poniższe wykresy ilustrują analizę przepływu dla odpadów wytwarzanych na obszarze objętym planem gospodarki odpadami. Podane liczby i ich udział w bilansie są jedynie przykładem i nie odzwierciedlają żadnej istniejącej sytuacji.

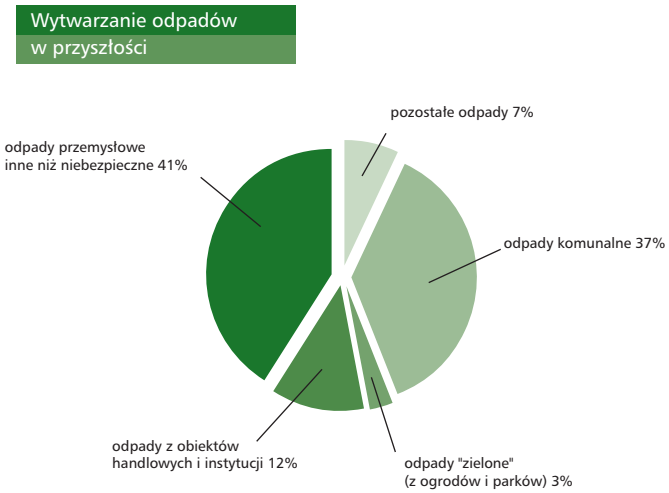
Rysunek 4. Przykładowy wykres określający strumień wytwarzanych odpadów na początku okresu planowania.

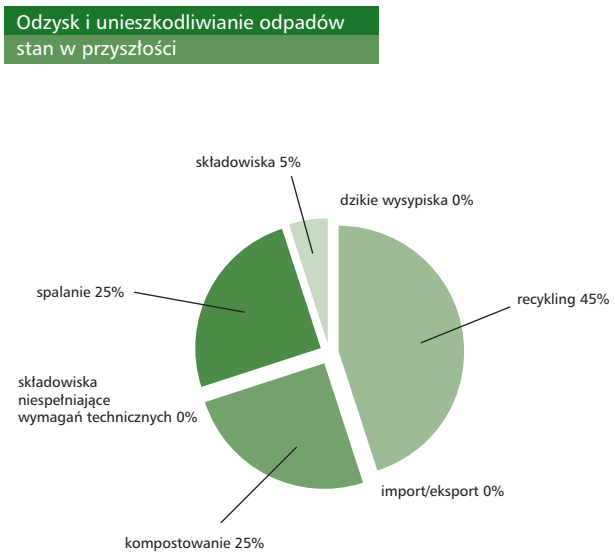
Rysunek 5. Przykładowy wykres określający metody odzysku i unieszkodliwiania odpadów.

Rysunek 6. Przykładowy wykres określający strumień wytwarzanych odpadów na koniec okresu planowania z uwzględnieniem czynników wpływających na wytwarzanie odpadów.

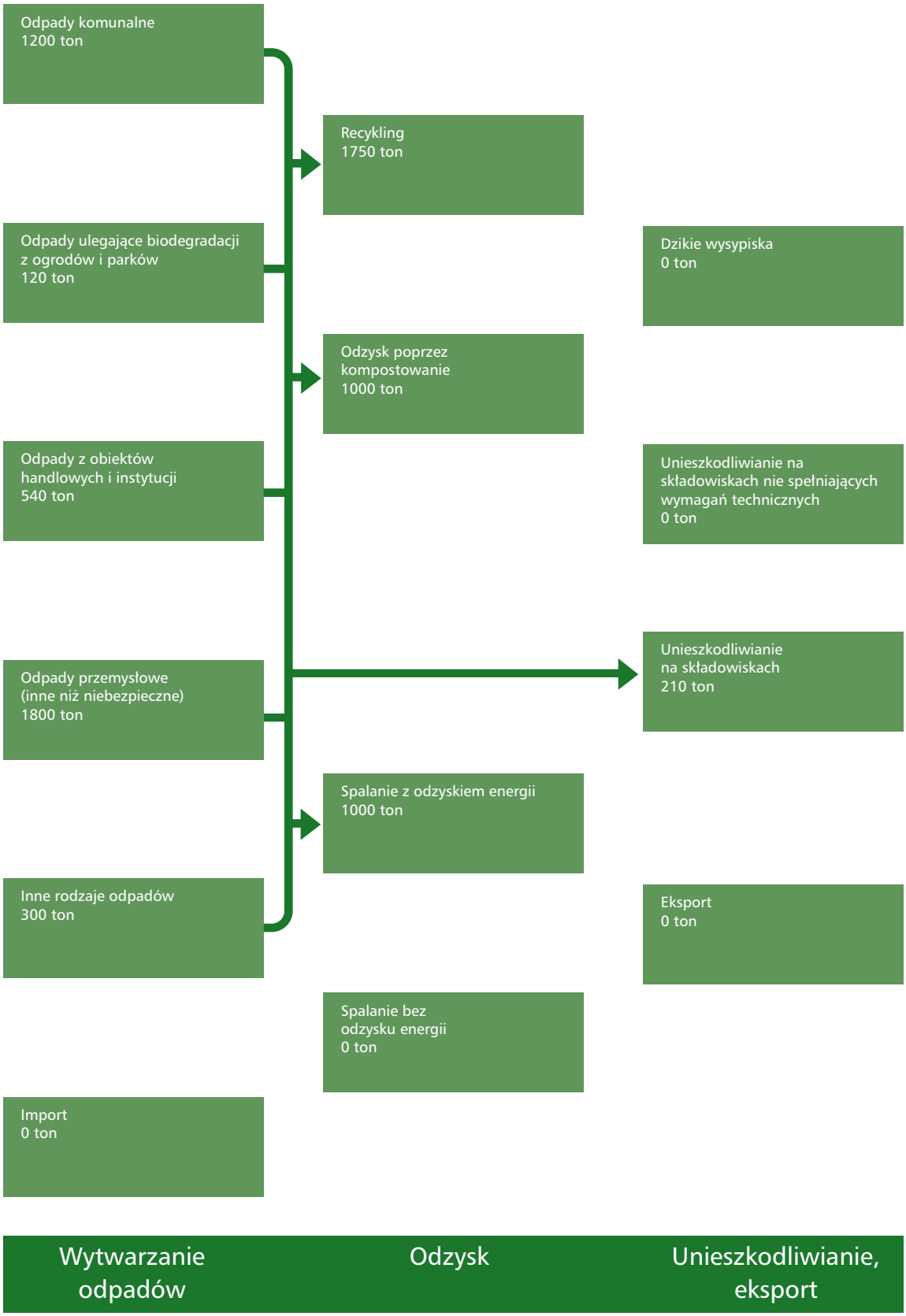

Rysunek 7. Przykładowy wykres określający metody odzysku i unieszkodliwiania odpadów na koniec okresu planowania (po zrealizowaniu planowanych inwestycji – nowych instalacji odzysku/unieszkodliwiania).

Poniższy schemat jest podobny do schematu umieszczonego w rozdziale 4. Takie schematy można także stosować do przedstawiania przyszłego przepływu odpadów (sposobu postępowania z odpadami).

Rysunek 8. Przykładowy schemat przyszłego sposobu postępowania z odpadami.

7.3 Wstępna analiza oddziaływania na środowisko

Podstawy prawne

Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z 14 lipca 1998 r. w sprawie określenia rodzajów inwestycji szczególnie szkodliwych dla środowiska i zdrowia ludzi albo mogących pogorszyć stan środowiska oraz wymagań, jakim powinny odpowiadać oceny oddziaływania na środowisko tych inwestycji (Dz. U. Nr 93 poz. 589) określa listę inwestycji, dla których należy przeprowadzić ocenę oddziaływania na środowisko. Instalacje gospodarki odpadami znajdują się na tej liście.

Wytyczne

Podczas porównywania ustalonych scenariuszy można posłużyć się wstępną analizą oddziaływania na środowisko. Analiza ta może pomóc w ocenie i wyborze odpowiedniego scenariusza.

Wstępna analiza oddziaływania nie zastąpi właściwej oceny oddziaływania, której przeprowadzenie jest wymagane zgodnie z obowiązującymi przepisami dla projektowanych instalacji.

Wstępna analiza oddziaływania na środowisko może obejmować m.in.:

- uwalnianie gazów cieplarnianych, włącznie z CO_2 i metanem,
- wpływ na jakość powietrza, np. emisja pyłów,
- wpływ na jakość wód podziemnych,
- wpływ na jakość wód powierzchniowych,
- wpływ na zdrowie i bezpieczeństwo,
- wpływ na stan akustyczny środowiska,
- wpływ na przyrodę (flora i fauna),
- wpływ związany ze zwiększonym ruchem pojazdów,
- wpływ na krajobraz i sąsiedztwo obiektu,
- ilość wytworzonych odpadów poddaną odzyskowi i unieszkodliwianiu.

Uwagi

Podobnie jak w przypadku analizy przepływu odpadów, wstępna analiza oddziaływania na środowisko ma sens tylko w przypadku porównywania dwóch lub więcej scenariuszy (liczby bezwzględne nie pozwolą na jednoznaczne określenie oddziaływań).

7.4 Wstępna analiza finansowa

Wytyczne

Analiza finansowa badanych scenariuszy jest elementem pomocniczym przy ocenie i późniejszym wyborze scenariusza.

Analiza finansowa może uwzględniać szacunki dotyczące m.in.:

- inwestycji niezbędnych do zrealizowania scenariusza (w poszczególnych okresach), np. inwestycji w zakresie zbierania, transportu (w tym stacji przeładunkowych) lub instalacji do odzysku czy unieszkodliwiania odpadów,
- inwestycji powtarzających się w czasie, np. zakupu pojemników do gromadzenia czy pojazdów do transportu odpadów (wyposażenie o ograniczonym okresie eksploatacji),
- nakładów reinwestycyjnych w czasie, np. konieczności budowy nowych (zastępujących dotychczas eksploatowane) instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów,
- kosztów eksploatacyjnych, np. wynagrodzenie, paliwo oraz inne koszty bieżące,
- kosztów utrzymania, np. koszt napraw,
- kosztów kapitałowych, włącznie ze spłatą odsetek i amortyzacji.

Istotne jest określenie pożądanego stopnia szczegółowości analizy finansowej i stosowanie go przy wszystkich badanych scenariuszach.

Należy przyjąć podstawowe założenia dotyczące sposobu finansowania scenariusza, np. udział środków własnych i pochodzących z zewnętrznych (krajowych i zagranicznych) źródeł finansowania. Należy również przyjąć założenia dotyczące szeregu czynników ekonomicznych, takich jak stopa inflacji, stopy oprocentowania, okresy amortyzacji itp.

W miarę możliwości analiza finansowa powinna operować danymi wg aktualnej wartości netto (NPV). Umożliwi to porównanie różnych profili niezależnie od stopy inflacji i czasu trwania inwestycji.

Wynikiem analizy będzie całkowity koszt każdego scenariusza, porównywalny w ramach ogólnych ograniczeń samej analizy i oparty na aktualnej wartości netto.

Uwagi

Dla wstępnej oceny różnych opcji technologicznych można zastosować następujące założenia:

Przykłady

Tabela 7–4 przedstawia zasady stosowania analizy finansowej dla obliczenia kosztów szeregu inwestycji i kosztów rocznych na podstawie aktualnych wartości netto (NPV). Okres amortyzacji dla inwestycji kapitałowych wynosi 6 lat. Stopa dyskontowa wynosi 7%.

Aktualna wartość netto jest wynikiem obliczenia aktualnej wartości szeregu przyszłych przepływów

Tabela 7–3. Podstawowe założenia analizy finansowej.

stopy procentowe	7	% /rok
Okresy amortyzacji:		
lokalizacja	15–40	lat
obiekty budowlane	15–40	lat
sprzęt mechaniczny	15	lat
pojazdy do transportu odpadów	10	lat
sprzęt do gromadzenia odpadów (pojemniki na odpady)	7	lat
Utrzymanie (procentowa wartość w stosunku do nakładów inwestycyjnych):		
obiekty budowlane	1	%
sprzęt mechaniczny	3	%
pojazdy do transportu odpadów	15	%
sprzęt do gromadzenia odpadów	5	%
Inne koszty (procentowa wartość w stosunku do nakładów inwestycyjnych):		
podatki, ubezpieczenie itp.	3	%
Zakup ziemi	5	PLN/m^2
Roczne całkowite koszty osobowe:		
pracownicy	16	1000 PLN
kierowcy	20	1000 PLN

Do analizy finansowej należy stosować (jeżeli tylko są dostępne) jednostkowe wskaźniki dostosowane do warunków regionalnych/lokalnych. Pozostałe koszty podstawowe i koszty związane z wybranymi technologiami (zbieranie, transport/przeładunek, odzysk i unieszkodliwianie odpadów) należy uzyskać z innych źródeł.

gotówki i inwestycji. Mówiąc potocznie, aktualna wartość netto jest odpowiedzią na pytanie „ile pieniędzy powinienem mieć w kieszeni dziś, aby móc zapłacić za przyszłe inwestycje i zapewnić prawidłowy przepływ gotówki?". Odpowiedź w dużej mierze zależy od przyszłych stóp procentowych, więc stopa dyskontowa jest czynnikiem decydującym w obliczeniach NPV.

Tabela 7–4. Obliczenia NPV dla szeregu inwestycji, kosztów rocznych i dochodów – Scenariusz 1.

Rok	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Nakłady inwestycyjne	**1 000**			**330**		**330**		**330**
Reinwestycje (ponowne inwestycje)							1000	
Koszty kapitałowe	210	210	210	280	280	350	350	350
Koszty eksploatacji	100	100	100	100	100	100	100	100
Koszty utrzymania	25	25	25	25	25	25	25	25
Koszty pozostałe	10	10	10	10	10	10	10	10
Dochód	–25	–25	–25	–25	–25	–25	–25	–25
Koszty netto	320	320	320	390	390	460	460	460
NPV scenariusz 1	2 275							

Tabela 7–5. Obliczenia NPV dla szeregu inwestycji, kosztów rocznych i dochodów – Scenariusz 2.

Rok	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Nakłady inwestycyjne		**2 000**						
Reinwestycje								2 000
Koszty kapitałowe		420	420	420	420	420	420	420
Koszty eksploatacji		100	100	100	100	100	100	100
Koszty utrzymania		25	25	25	25	25	25	25
Koszty pozostałe		10	10	10	10	10	10	10
Dochód		–25	–25	–25	–25	–25	–25	–25
Koszty netto	0	530	530	530	530	530	530	530
NPV Scenariusz 1	2 667							

Zestawione wyżej nakłady inwestycyjne i koszty są jedynie przykładowe. Chodzi o podkreślenie konieczności oszacowania kosztów i przeprowadzenia analizy finansowej z zastosowaniem metody pokazanej w tabelach.

Dwa profile inwestycyjne przedstawione w powyższych tabelach skutkują dwiema różnymi wartościami NPV. W Scenariuszu 1 wartość NPV jest niższa, więc Scenariusz 1 może się okazać bardziej opłacalny ekonomicznie pomimo faktu, że w Scenariuszu 2 koszty w pierwszym roku wynoszą 0.

Należy pamiętać, że analizy NPV mają swoje ograniczenia, więc należy je stosować ostrożnie.

Przykład

Poniższy przykład porównuje koszty dwóch systemów selektywnej zbiórki papieru oraz ich wpływ na opłatę za wywóz i zagospodarowanie odpadów.

W Danii, zgodnie z obowiązującą w tym kraju ustawą o odpadach, władze lokalne (gminy) są zobowiązane do wdrożenia selektywnej zbiórki odpadów papieru z gospodarstw domowych na obszarach zabudowanych, na których jest ponad 1000 gospodarstw domowych. Duńska Agencja Ochrony Środowiska przeprowadziła w związku z tym badania skutków zmiany istniejącego systemu zbierania odpadów (zbiorcze punkty gromadzenia) na system, w którym odpady są odbierane systemem „przy krawężniku" (zbieranie odpadów papieru przy każdym gospodarstwie) – (DEPA, 2000).

Obliczenia opierają się na założeniach ogólnych, więc koszty dla poszczególnych gmin w Danii mogą się różnić. Założono, że systemem wzorcowym (pierwotnym) jest system odnoszenia do punktów gromadzenia papieru i szkła. Systemem porównywanym jest system, w którym szkło odnosi się do punktów gromadzenia, a papier wystawia na ulicę przy gospodarstwie (system zbierania „przy krawężniku").

Wprowadzenie nowego systemu zbierania papieru powoduje wzrost opłat za wywóz i zagospodarowanie odpadów o 59–98 DKK (ok. 30–50 PLN) rocznie (wzrost o 5–15% wysokości dotychczasowej opłaty). Wyniki badania przedstawiono w poniższej tabeli 7–6.

Tabela 7–6. Porównanie kosztów dla dwóch różnych systemów zbierania odpadów papieru z gospodarstw domowych. Źródło: Duńska Agencja Ochrony Środowiska (DEPA).

JEDNOSTKI [DKK/ gospodarstwo / rok]	Domy jednorodzinne	Tereny wiejskie	Niskie budynki wielorodzinne/ zabudowa intensywna	Wysokie budynki wielorodzinne
Zbieranie odpadów komunalnych, odnoszenie papieru i szkła do punktów gromadzenia				
Odpady komunalne	881	949	628	517
Gazety itp.	33	36	33	32
Szkło	6	7	6	8
Całkowity koszt roczny	**920**	**992**	**667**	**556**
Koszty wprowadzenia systemu „zbierania przy krawężniku" w miejsce istniejącego systemu zbierania papieru (odnoszenie do punktów gromadzenia)				
Opłaty roczne	32	32	20	20
Zwiększenie kosztów zbierania	55	55	99	99
Zwiększony koszt przetwarzania papieru (ze względu na większą ilość)	12	11	12	8
Zmniejszenie kosztów zagospodarowania odpadów komunalnych	–40	–39	–43	–29
Całkowity wzrost kosztów	**59**	**59**	**88**	**98**
Nowe całkowite koszty roczne	**979**	**1 051**	**755**	**654**

7.5 Dostępność finansowa

Wytyczne

Analizą uzupełniającą analizę finansową powinna być analiza dostępności finansowej, w której obecne koszty i opłaty za wywóz i zagospodarowanie odpadów zostaną porównane z opłatami przewidywanymi (po uwzględnieniu zmian w systemie gospodarki odpadami) oraz poziomem opłat, który będzie jeszcze „akceptowany" przez wytwórców odpadów.

Wysokość obecnych kosztów i opłat powinna być podana w opisie obecnego systemu (stanu istniejącego gospodarki odpadami) będącego częścią planu gospodarki odpadami. Zakłada się, że obecne koszty i opłaty rzeczywiście odzwierciedlają koszty istniejącego systemu gospodarki odpadami.

Przyszłe (planowane) koszty należy oszacować według opisu podanego w poprzednim rozdziale, uwzględniając wszystkie koszty przyszłego systemu gospodarki odpadami.

Analiza dostępności finansowej powinna objąć głównych użytkowników systemu gospodarki odpadami. Na podstawie jej wyników będzie można podjąć decyzje dotyczące przyszłego systemu gospodarki odpadami.

Uwagi

Wysokość przyszłych opłat można ustalić na podstawie planowanych kosztów różnymi metodami. Oszacowanie wysokości przyszłych opłat powinno w miarę możliwości opierać się na tych samych zasadach, według których zostały ustalone opłaty obecne.

Plan gospodarki odpadami może również uwzględniać zmiany w systemie opłat, lecz na tym etapie procesu planowania będzie lepiej przyjąć identyczne zasady dla systemu istniejącego i planowanego.

Analizę dostępności finansowej można przeprowadzić na szereg sposobów, m.in. w sposób opisany poniżej:

1. oszacować obecne proporcje opłat za gospodarkę odpadami do obecnych średnich dochodów (na mieszkańca lub na gospodarstwo) w danej gminie/powiecie,
2. oszacować przyszłe opłaty na tych samych zasadach,

3. oszacować przyszłe średnie dochody, opierając obliczenia na ogólnie przyjętych warunkach rozwoju gospodarczego (np. wzrost PKB przewidywany przez Ministerstwo Finansów lub NBP),
4. obliczyć przyszłe proporcje opłat za gospodarkę odpadami do przyszłych średnich dochodów.

W przypadku, gdy przyszłe proporcje (opłata/średni dochód) są równe lub mniejsze od obecnych, można stwierdzić, że społeczeństwo zaakceptuje (z punktu widzenia obciążeń finansowych) planowany system gospodarki odpadami.

Jeśli przyszłe proporcje są wyższe od obecnych, analizę należy przeprowadzić dokładniej. Porównanie wyników z innymi krajami (np. bardziej rozwiniętymi gospodarczo) pozwoli dodatkowo na wyciągnięcie odpowiednich wniosków.

Przykłady

Informacje dotyczące opłat za wywóz i zagospodarowanie odpadów (opłat użytkowników) w porównaniu do średnich i minimalnych dochodów w gospodarstwie zostały przedstawione w tabeli 7–7.

Z tabeli wynika, że 1,86% wydatków gospodarstw domowych o niskich dochodach (5% wszystkich gospodarstw w Danii) jest przeznaczone na gospodarkę odpadami. Wartość ta jest mniejsza dla gospodarstw o wyższych dochodach, ponieważ opłaty są takie same dla jednych i drugich.

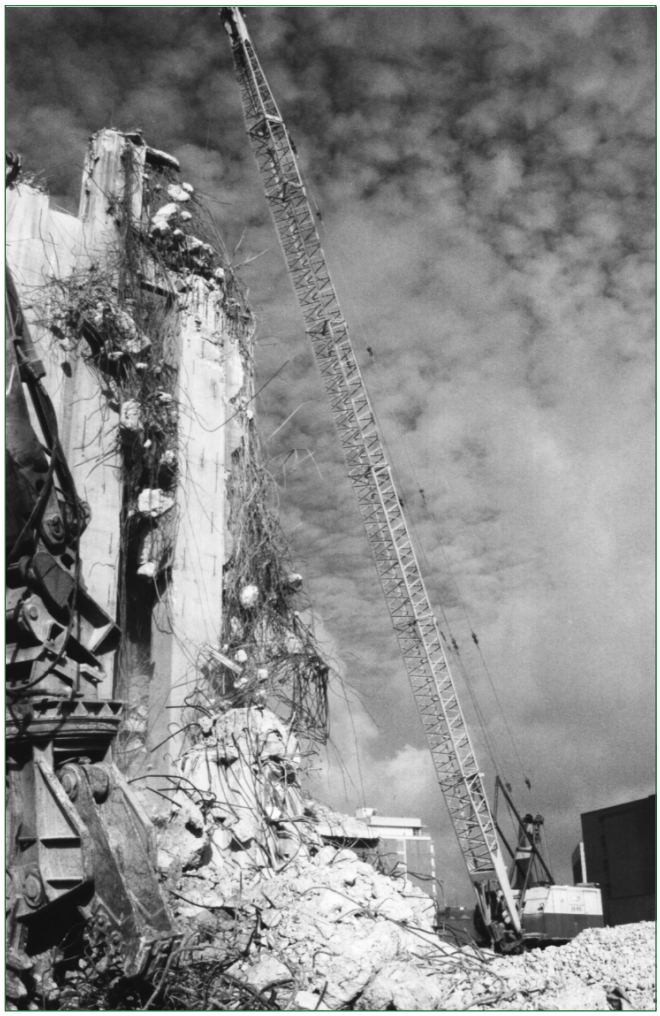
Opłaty za wywóz i zagospodarowanie odpadów można porównywać z innymi opłatami za usługi komunalne, a przede wszystkim z opłatami za wodę i ścieki. Według polskich danych statystycznych (2001 r.), opłaty za wodę i ścieki stanowiły ok. 1% wszystkich wydatków gospodarstw[25], a opłaty za wywóz i zagospodarowanie odpadów ok. 0,5% (lub mniej).

Nieformalna, jednakże powszechnie akceptowana międzynarodowa zasada stanowi, że najwyższe opłaty za usługi wodno-kanalizacyjne nie powinny przekraczać 5% dochodów gospodarstwa domowego. Limit ten można przenieść analogicznie na poziom opłat za gospodarkę odpadami.

Tabela 7–7. Opłaty gospodarstw domowych za wywóz i zagospodarowanie odpadów komunalnych w Polsce (1999 r.) i w Danii (1996 r.).

Kraj	Proporcja opłat odpadowych do średnich dochodów	Proporcja opłat odpadowych do minimalnych dochodów
Dania	0,7–0,9%	1,86%
Polska – wartości średnie – miasta (bez uwzględnienia terenów wiejskich)	0,12–0,32%	0,32–0,86%
Polska, duże miasta	0,2–0,3%	0,5–0,8%
Polska, małe miasta	0,1–0,2%	0,3–0,5%
Zalecenia Banku Światowego dla krajów rozwijających się	5%	

[25] Udział wydatków za wodę i ścieki będzie w następnych latach wykazywał progresję.

8. Długo-terminowy program strategiczny (12 lat)

Streszczenie:

Opracować długoterminowy program strategiczny opisujący rozwój systemu gospodarki odpadami w ciągu najbliższych 12 lat.

Program długoterminowy powinien opisywać rozwój struktury organizacyjnej gospodarki odpadami.

Program powinien opisywać rozwój systemu zbierania odpadów.

Program powinien opisywać zapotrzebowanie na nowe instalacje odzysku i unieszkodliwiania odpadów.

Należy przygotować prognozy inwestycji i kosztów związanych z wyżej opisanym rozwojem i zapotrzebowaniami.

Plan powinien także uwzględniać kwestię lokalizacji wyżej wspomnianych instalacji, choć nie musi określać tych lokalizacji dokładnie.

Przygotować harmonogram działań.

8. Długoterminowy program strategiczny (12 lat)

Planowanie gospodarki odpadami jest związane z długoterminowym planowaniem infrastruktury, dużymi inwestycjami i długimi horyzontami czasowymi procesu planowania.

Przygotowanie procedur planowania dla budowy spalarni lub określenie lokalizacji składowiska (z uwzględnieniem konieczności uzyskania akceptacji społecznej) zabiera bardzo dużo czasu. Procedury planowania, włącznie z ocenami oddziaływania na środowisko, projektami i innymi planami można zakończyć w stosunkowo niedługim czasie, np. czterech lat. Potem następuje podpisywanie umów, budowa, testy i oddanie do eksploatacji. Dopiero wtedy można zauważyć i ocenić rzeczywiste zmiany i ich wpływ na zmiany sposobu postępowania z odpadami.

Wiele opcji trzeba będzie szczegółowo przeanalizować wymieniając się doświadczeniami z innymi regionami, miastami i krajami. Często przydatne jest zidentyfikowanie obszarów wymagających uzyskania dodatkowych informacji i przeprowadzenia dalszych badań przed podjęciem konkretnych działań.

W kolejnych rozdziałach poradnika opisano powody, dla których plan gospodarki odpadami powinien składać się z długoterminowego programu strategicznego i krótkoterminowego planu działań.

8.1 Założenia ogólne

Wytyczne

Długoterminowy program strategiczny należy opracować tak, aby był zgodny z właściwym wojewódzkim (lub powiatowym) długoterminowym programem gospodarki odpadami i z innymi planami i programami (np. programami ochrony środowiska). Podstawowym zadaniem długoterminowego programu strategicznego jest określenie długoterminowego rozwoju systemu gospodarki odpadami w gminie/powiecie. Program powinien odnosić się do rejonów geograficznych określonych w planie gospodarki odpadami, a także do polityki i celów wytyczonych przez odpowiednie władze polityczne.

Przygotowany na podstawie analizy stanu istniejącego gospodarki odpadami i ujawnionych problemów długoterminowy program strategiczny powinien określać następujące podstawowe zagadnienia:

- potrzebę opracowania lub modyfikacji struktury organizacyjnej sektora gospodarki odpadami,
- potrzeby w zakresie wdrożenia lub modyfikacji systemu zbierania odpadów,
- potrzeby w zakresie budowy nowych instalacji do odzysku,
- potrzeby w zakresie budowy nowych instalacji unieszkodliwiania odpadów,
- lokalizacje ww. instalacji,
- finansowanie nowych instalacji odzysku i unieszkodliwiania odpadów,
- mechanizmy zwrotu nakładów.

Długoterminowy program strategiczny powinien być opracowany na okres 12 lat.

Potrzeba budowy w danej gminie/powiecie nowych instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów nie powinna oznaczać budowy takich instalacji jedynie na potrzeby własne, przede wszystkim dlatego że przy planowaniu i projektowaniu pewnych rodzajów instalacji systemu gospodarki odpadami (zwłaszcza składowisk i spalarni odpadów) należy uwzględniać czynniki ekonomiczne, w tym szczególnie optymalizację ekonomii skali inwestycji. Pozostałe typy instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów mają charakter bardziej lokalny i powinny być budowane w pobliżu głównych miejsc wytwarzania odpadów.

Taki sposób działania wymaga ścisłej współpracy na poziomie regionalnym pomiędzy gminami lub powiatami oraz uwzględnienia tych działań w wojewódzkim lub powiatowym planie gospodarki odpadami, które podsumowują potrzeby w zakresie budowy i lokalizacji instalacji odzysku i unieszkodliwiania odpadów w regionie.

Gminny/powiatowy długoterminowy program strategiczny powinien zawierać zalecenia zawarte w regionalnym/wojewódzkim długoterminowym programie strategicznym oraz dodatkowo uwzględniać strategie opisujące problemy i zagadnienia o charakterze lokalnym.

Uwagi

Kolejne rozdziały poradnika opisują wyżej wymienione aspekty długoterminowego programu strategicznego.

8.2 *Zmiana struktury organizacyjnej*

Wytyczne

Potrzeby zmian w strukturze organizacyjnej mogą występować np. w następujących sytuacjach:

- przejęcie przez gminę obowiązków w zakresie zbiórki, transportu i unieszkodliwiania odpadów komunalnych,
- przekazanie części lub całości zadań własnych gminy do realizacji innym podmiotom,
- przystąpienie gminy do związków i porozumień międzygminnych.

W zależności od dokonanego wyboru długoterminowy program strategiczny powinien poruszać następujące problemy:

- określenie sposobu organizacji i zarządzania przyszłymi pracami planistycznymi i zadaniami operacyjnymi,
- stworzenie niezależnego wydziału gospodarki odpadami oraz wyznaczenie jego odpowiedzialności i zadań,
- zacieśnienie współpracy pomiędzy poszczególnymi wydziałami urzędu,
- realizacja programu doskonalenia kadr m.in. poprzez szkolenia specjalistyczne.

Do podstawowych pytań z dziedziny zarządzania gospodarką odpadami należy zaliczyć:

- Czy prace powinien wykonywać sektor publiczny, czy zaangażować sektor prywatny?
- Jakie dziedziny są odpowiednie dla sektora prywatnego? np. zbieranie, transport, prowadzenie lokalnych instalacji odzysku/unieszkodliwiania odpadów,
- Jak koordynować i kontrolować prywatnych przedsiębiorców świadczących usługi?
- Organizacja przetargów, zwrot nakładów, opłaty za wywóz i zagospodarowanie odpadów.

Zagadnienia dotyczące współpracy regionalnej mogą obejmować:

- Współpracę kilku jednostek administracyjnych lub kilku przedsiębiorstw w sektorze odpadowym umożliwiającą np. zorganizowanie i prowadzenie wybranych instalacji gospodarki odpadami.
- Jakie zadania są odpowiednie dla związków obejmujących kilka jednostek administracyjnych?
- Określenie warunków, zasad i wymogów technicznych współpracy regionalnej.

Uwagi

Zalecenie pewnej konkretnej struktury organizacyjnej dla dużej liczby gmin lub powiatów ze względu na istniejące różnice gospodarcze w poziomie rozwoju, w umiejętnościach zatrudnionego personelu, istniejących systemach gospodarki odpadami itp. jest bardzo trudne lub nawet niemożliwe.

Przykłady

Poniżej wymieniono szereg zadań, które może wykonywać samodzielny wydział zajmujący się gospodarką odpadami na terenie jednostki administracyjnej:

- planowanie ogólne, weryfikacja planów, zbieranie danych,
- rozpowszechnianie informacji wśród ludności i innych określonych wytwórców odpadów,
- zbieranie i/lub monitoring opłat za wywóz i zagospodarowanie odpadów, regulowanie płatności i/lub monitoring umów w zakresie gospodarki odpadami,
- planowanie i ustalanie założeń projektowych systemów zbierania różnych grup odpadów,
- wdrażanie i eksploatacja systemów zbierania odpadów, monitoring i kontrola,
- planowanie i ustalanie założeń projektowych instalacji odzysku i unieszkodliwiania odpadów,
- wdrażanie i eksploatacja instalacji odzysku i unieszkodliwiania odpadów (lub monitoring i kontrola nad wdrażaniem i eksploatacją),
- przygotowanie i przeprowadzenie przetargów dla sektora prywatnego na zbieranie, transport, odzysk i unieszkodliwianie odpadów,
- negocjacje kontraktowe, kontrola i monitoring nad wykonywaniem umów, zarządzanie jakością.

Poniżej przedstawiono przykładową listę zadań dla firm prywatnych prowadzących działalność w dziedzinie gospodarki odpadami na terenie jednostki administracyjnej:

- eksploatacja systemów zbierania różnych rodzajów odpadów,
- eksploatacja stacji przeładunkowych odpadów,
- eksploatacja instalacji odzyskiwania/recyklingu odpadów,
- eksploatacja instalacji do unieszkodliwiania odpadów.

Zadania te mogą być przydzielane, w ramach określonych procedur przetargowych, firmom prywatnym posiadającym odpowiednie zezwolenia na prowadzenie działalności w poszczególnych obszarach gospodarki odpadami.

Przykładowe zadania obejmujące współpracę regionalną (współpraca kilku gmin/powiatów):

- planowanie i projektowanie wspólnych systemów zbierania odpadów,
- eksploatacja systemów zbierania odpadów,
- eksploatacja stacji przeładunkowych,
- eksploatacja instalacji odzysku/recyklingu określonych rodzajów odpadów,
- eksploatacja instalacji do unieszkodliwiania określonych rodzajów odpadów.

Ponadto współpraca kilku gmin/powiatów może polegać na wykonywaniu zadań ogólnych na ich rzecz:

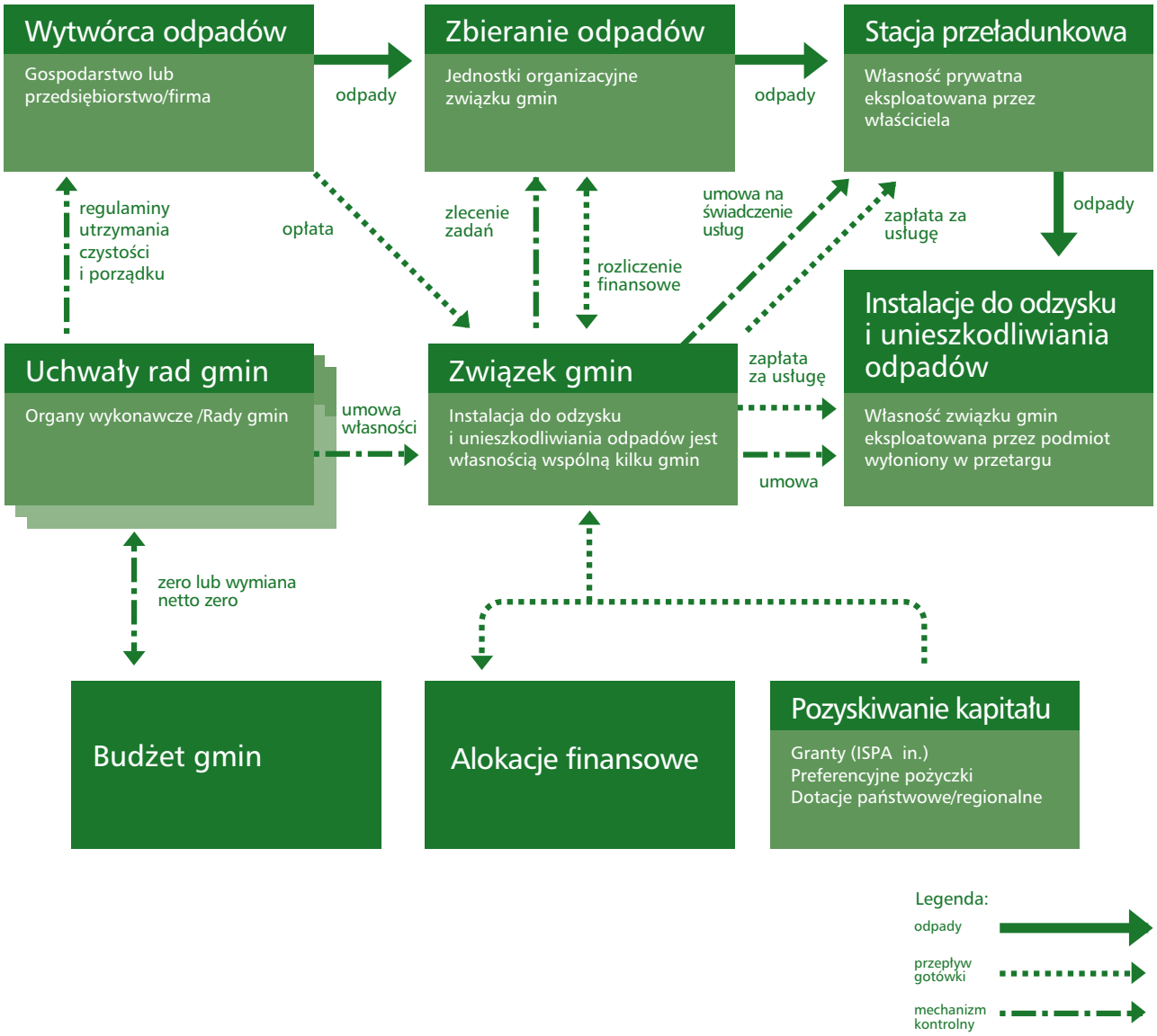
- planowanie (plany gospodarki odpadami na poziomie regionalnym lub na poziomie międzygminnym),
- zbieranie i monitoring danych.

Współpracę kilku gmin można zorganizować na szereg sposobów:

- związki międzygminne,
- porozumienia międzygminne (powierzenie jednej z gmin realizacji zadań publicznych),
- spółki kapitałowe (np. ze 100%-owym udziałem akcji gmin).

Sposób współpracy należy określić po przeprowadzeniu dokładnej analizy sytuacji.

Rysunek 9. Przykładowy schemat restrukturyzacji systemu gospodarki odpadami, uwzględniający powołanie związku gmin.

8.3 *Systemy zbierania odpadów*

Podstawy prawne

Zgodnie z ustawą o odpadach plany gospodarki odpadami powinny uwzględniać działania zmierzające do poprawy sytuacji gospodarki odpadami, włącznie z systemami selektywnej zbiórki i odzysku odpadów ulegających biodegradacji.

Dyrektywa UE w sprawie składowania odpadów wymaga zmniejszenia ilości odpadów ulegających biodegradacji wywożonych na składowiska.

Dyrektywa ma obowiązywać od 2006 r., ale w krajach, w których ponad 80% odpadów było (w roku bazowym 1995) wywożonych na składowiska (co dotyczy Polski), termin obowiązywania może zostać odsunięty do 2010 r.

Wytyczne

W długoterminowym programie strategicznym należy uwzględnić opracowanie i wdrożenie selektywnych systemów zbierania odpadów.

Jednym z wymogów powinno być stworzenie

systemu selektywnego gromadzenia, zbierania i recyklingu organicznego odpadów ulegających biodegradacji. Również inne systemy selektywnej zbiórki mogą być uwzględnione w długoterminowym programie strategicznym. Systemy zbierania strumienia odpadów ulegających biodegradacji powinny być oparte na segregacji u źródła (selektywna zbiórka), a nie na segregacji odpadów mieszanych. Tylko segregacja u źródła zapewni względnie czysty surowiec do kompostowania.

Poprawę efektywności systemów kompostowania przydomowego można uzyskać poprzez wprowadzenie obowiązku uczestnictwa mieszkańców określonych typów zabudowy (właścicieli i najemców domów jednorodzinnych i zabudowy szeregowej) na terenach miejskich i wiejskich.

Ulegające biodegradacji odpady „zielone" (odpady organiczne z terenów zieleni miejskiej) są kolejnym strumieniem, który nie powinien być unieszkodliwiany poprzez składowanie, lecz poddawany obróbce biotechnologicznej w zbiorczych instalacjach (kompostownie pryzmowe odpadów „zielonych") i wykorzystany jako nawóz. Odpady te stanowią wartościowy dodatek do wysegregowanych ze strumienia odpadów komunalnych odpadów ulegających biodegradacji w przypadku ich odzysku metodami biotechnologicznymi.

Komercyjni wytwórcy odpadów ulegających biodegradacji (np. bazary i inne obiekty handlowe, restauracje, hotele oraz inni wytwórcy odpadów spożywczych) mogą być objęci niezależnym (własnym) systemem zbierania i kompostowania odpadów. Zwykle ilość wytwarzanych odpadów z tych źródeł jest znacząca, co powinno ułatwić zorganizowanie scentralizowanego systemu ich zbierania i odzysku.

Dla każdego z proponowanych rozwiązań systemowych należy wykonać analizę potrzeb inwestycyjnych i innych związanych kosztów.

Uwagi

Odpady ulegające biodegradacji stanowią znaczną część całkowitego strumienia odpadów komunalnych. Recykling organiczny odpadów ulegających biodegradacji i wykorzystanie wytworzonego kompostu w celach nawozowych lub rekultywacyjnych teoretycznie pozwoli ograniczyć całkowitą ilość odpadów kierowanych na składowiska do ok. 60%.

Sprostanie tak ambitnemu zadaniu wymaga zwykle poniesienia znaczących nakładów inwestycyjnych i odpowiednich działań marketingowych. Dlatego szczególnie istotne jest w takim przypadku sprawne funkcjonowanie systemu odzyskiwania kosztów.

Władze lokalne mogą jednak znacząco ograniczyć ilość wytwarzanych odpadów poprzez intensyfikację i sformalizowanie stosowania systemu kompostowni przydomowych (stanowiących już obecnie dość powszechnie stosowaną technikę na terenach zabudowy jednorodzinnej). W kompostowniach przydomowych najczęściej przetwarzane są roślinne odpady kuchenne (odpady spożywcze pochodzenia roślinnego) i odpady ogrodnicze.

Kompostowanie przydomowe (w formie lokalnych kompostowni osiedlowych) najczęściej nie jest stosowane na terenach zabudowy wielorodzinnej przede wszystkim ze względu na ograniczoną ilość miejsca i ograniczone możliwości wykorzystania kompostu. Spółdzielnie mieszkaniowe lub inne służby administracyjne terenów zabudowy wielorodzinnej mogą jednak wprowadzić system selektywnego zbierania i kompostowania odpadów „zielonych".

Zachęcanie społeczeństwa do udziału w programie kompostowania przydomowego może polegać na wprowadzeniu systemu bezpośrednich opłat za wywóz i zagospodarowanie odpadów (ze zróżnicowaniem opłaty w zależności od udziału w programie). Jednakże należy podkreślić, że stosowanie takich mechanizmów ekonomicznych możliwe jest jedynie w przypadku sprawnej i dobrze zarządzanej struktury organizacyjnej systemu gospodarki odpadami (uwzględniającej potencjalne zmiany w podziale zadań i odpowiedzialności pomiędzy partnerami z sektora prywatnego i publicznego – patrz rozdział 9.7).

Przykłady

Dobrowolny system kompostowania przydomowego odpadów ulegających biodegradacji:

Gmina/powiat xx planuje wdrożenie systemu (programu) kompostowania przydomowego odpadów komunalnych ulegających biodegradacji. Do kompostowania nadają się tylko odpady kuchenne pochodzenia roślinnego. Odpady spożywcze pochodzenia zwierzęcego i produkty spożywcze przetworzone nie będą poddawane procesowi kompostowania.

W programie mogą uczestniczyć zarówno gospodarstwa położone na obszarach zabudowy jednorodzinnej jak i spółdzielnie mieszkaniowe. Każdemu gospodarstwu biorącemu udział w programie zostanie zaoferowany (po preferencyjnej cenie) kompostownik. Spółdzielniom mieszkaniowym zostanie zaoferowana pomoc w budowie kompostowni pryzmowych (polowych).

Gospodarstwa biorące udział w programie będą uprawnione do obniżonej opłaty za wywóz i zagospodarowanie odpadów.

Udział w programie jest dobrowolny, ale uczestniczące gospodarstwa powinny stosować się do zasad i instrukcji określonych przez władze sanitarne. Jeśli któreś z gospodarstw złamie te zasady, może zostać zobowiązane do ponownego uiszczenia pełnej opłaty za wywóz i zagospodarowanie odpadów.

Plan zostanie wdrożony w czterech etapach. Etap pierwszy obejmie (nazwa obszaru 1 w rejonie xx). Etap drugi obejmie (nazwa obszaru 2 w rejonie xx). Etap trzeci obejmie (nazwa obszaru 3 w rejonie xx). Etap czwarty obejmie (nazwa obszaru 4 w rejonie xx). Etap pierwszy rozpocznie się w (miesiąc, rok). Etap czwarty zakończy się w (miesiąc, rok).

Przeprowadzona zostanie odpowiednia kampania edukacyjno-informacyjna. Częścią kampanii będzie dystrybucja instrukcji określającej sposób segregacji odpadów, ulotki informujące o korzyściach dla środowiska wynikających z wdrożenia systemu oraz instrukcji obsługi kompostownika.

Całkowite koszty inwestycyjne systemu szacuje się na xx PLN.

8.4 Nowe instalacje odzysku i unieszkodliwiania odpadów

Wytyczne

Celem tej części programu strategicznego jest określenie potrzeb w zakresie budowy nowych instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów w danym rejonie, wyznaczenie ich lokalizacji oraz oszacowanie kosztów inwestycyjnych.
Celowe jest wprowadzenie podziału instalacji na lokalne (przeznaczone dla ograniczonego rejonu geograficznego, np. dana gmina) i regionalne (obsługujące kilka jednostek administracyjnych).

Polityka gospodarki odpadami oraz cele i zadania planu gospodarki odpadami określają znaczenie danej instalacji dla całego systemu.

W przypadku instalacji lokalnych jednostka administracyjna powinna określić zdolność przerobową instalacji i ustalić horyzont czasowy dla jej budowy i rozpoczęcia eksploatacji. Jeśli horyzont czasowy pokrywa się częściowo z krótkoterminowym programem działań, takie zadanie powinno zostać w nim uwzględnione.

Niezbędną wydajność instalacji odzysku i unieszkodliwiania danych rodzajów odpadów należy określić na podstawie wydajności istniejących instalacji na koniec okresu planowania i na podstawie przewidywanej ilości wytworzonych odpadów.

Ogólne szacunki kosztów należy podać osobno dla instalacji odzysku i unieszkodliwiania odpadów.

Uwagi

Do lokalnych instalacji gospodarki odpadami można zaliczyć m.in.:

- stacje przeładunkowe,
- stacje zbierania (zbiorcze centralne punkty zbierania surowców wtórnych często przeprowadzające wstępne przetwarzanie materiałów do recyklingu),
- kompostownie,
- instalacje do fermentacji odpadów i wytwarzania biogazu,
- składowiska odpadów obojętnych (np. odpadów z sektora budowlanego).

Instalacje regionalne są większe – obsługują nie mniej niż 100 000 mieszkańców i charakteryzują się stosunkowo długim (trwającym nierzadko ponad 10 lat) czasem eksploatacji, można do nich zaliczyć np.:

- składowiska odpadów,
- spalarnie,
- większe instalacje do odzysku i unieszkodliwiania odpadów.

Wydajność (zdolność przerobowa) przyszłej instalacji lokalnej dla danych rodzajów odpadów powinna być równa:

- strumieniowi odpadów wytwarzanych na koniec okresu planowania lub na koniec okresu eksploatacji instalacji,
- minus wydajność istniejących instalacji na koniec okresu planowania,
- plus wydajność istniejących instalacji, które mają zostać zamknięte podczas okresu planowania (np. zapełnienie składowiska lub wygaśnięcie umowy podpisanej z innymi instalacjami),
- plus rezerwa na nieprzewidziane wydarzenia.

Wydajność instalacji regionalnej należy określić w podobny sposób, uwzględniając potrzeby korzystających z niej jednostek (gmin), jak również biorąc pod uwagę optymalny rozmiar instalacji.

8.5 Lokalizacja instalacji

Podstawy prawne

Zgodnie z ustawą o odpadach, plan gospodarki odpadami powinien określać konkretne działania podejmowane w ramach systemu gospodarki odpadami, w tym działania w zakresie budowy instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów.

Wszystkie nowe inwestycje muszą być lokalizowane zgodnie z zapisami planów wyższego szczebla (gospodarki odpadami i zagospodarowania przestrzennego), a także być zgodne z miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego danej gminy. Dla nowo projektowanych obiektów gospodarki odpadami wymagane jest przeprowadzenie procedury oceny oddziaływania na środowisko. Procedura ustalania warunków zabudowy i zagospodarowania terenu musi być zgodna z ustawą o zagospodarowaniu przestrzennym i być zakończona prawomocną decyzją właściwego wójta/burmistrza lub prezydenta miasta. Dlatego konieczna jest, szczególnie w przypadku ustalania lokalizacji planowanych instalacji, ścisła współpraca specjalistów ds. planowania przestrzennego i ds. gospodarki odpadami.

Wytyczne

Kwestia lokalizacji przyszłych instalacji jest bardzo ważna, ale nie jedyna, jaką należy rozstrzygnąć.

Program strategiczny nie musi precyzyjnie określać konkretnych lokalizacji dla każdej planowanej instalacji (np. numery ewidencyjne działek terenu przeznaczonych pod lokalizację). Wystarczą ogólne wytyczne i uwzględnienie tej kwestii w zadaniach krótkoterminowego planu działania.

Przy rozważaniu lokalizacji nowych instalacji należy brać pod uwagę możliwość/konieczność wprowadzania zmian w istniejących planach zagospodarowania przestrzennego i procedury administracyjne związane z uchwalaniem takich zmian. Procedury te są określone zapisami ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym i uwzględniają uczestnictwo społeczeństwa w procesie ustanawiania zmian planu zagospodarowania przestrzennego (patrz też rozdział 1).

Właściwy wybór lokalizacji i ustalenie warunków zabudowy i zagospodarowania terenu jest procedurą czasochłonną i dlatego należy ją uwzględnić w zadaniach krótkoterminowego planu działania. Dokonanie wyboru składa się z kilku etapów:

- przygotowanie przez organ wykonawczy gminy projektu zapisów zmian planu,
- przeprowadzenie oceny oddziaływania na środowisko zmian planu,
- przedłożenie projektu zapisów zmian planu radzie gminy,
- przedstawienie projektu zapisów zmian planu społeczności lokalnej (z 21-dniowym okresem oczekiwania na uwagi i komentarze),
- zatwierdzenie zmian planu zagospodarowania przestrzennego przez radę gminy,

W trakcie przeprowadzania badań i przygotowywania propozycji lokalizacji nowych

instalacji należy uwzględnić następujące zagadnienia:

- problem NIMBY (Nie Na Moim Podwórku),
- przejrzystość procesu decyzyjnego i jego wymogów,
- uczestnictwo społeczeństwa, kształcenie i zaangażowanie w proces decyzyjny przed opublikowaniem dokumentu określającego propozycje lokalizacji (wniosku o ustalenie warunków zabudowy i zagospodarowania terenu).

Uwagi

Określając potrzeby w zakresie lokalizacji przyszłych instalacji wystarczy wspomnieć w planie strategicznym, że np. w danym okresie będą potrzebne dwa składowiska, jedno w północnej, a drugie w południowej części omawianego rejonu geograficznego. Nabycie praw do lokalizacji powinno być zadaniem uwzględnionym w krótkoterminowym planie działania, pozwala to na zapewnienie 4–6-letniego okresu planowania wystarczającego dla średnich i dużych instalacji gospodarki odpadami.

8.6 Harmonogram działań

Wytyczne

Harmonogram wykonania zadań jest ostatnim elementem długoterminowego programu strategicznego. Podsumowuje on potrzeby np. w zakresie zmian struktury organizacyjnej czy budowy nowych instalacji gospodarki odpadami.

W trakcie opracowywania harmonogramu należy określić decyzje strategiczne wytyczając konkretne działania, czas potrzebny na ich realizację oraz odpowiedzialnych za ich wykonanie.

Harmonogram długoterminowy powinien obejmować okres dwunastu lat i opisywać główne działania podjęte w trakcie tego okresu. Pierwsze cztery lata zostaną opisane szczegółowo w krótkoterminowym programie działania.

W harmonogramie dobrze jest umieścić szacowane koszty inwestycyjne związane z poszczególnymi planowanymi działaniami.

Przykłady

Na rysunku 10 przedstawiono prosty przykład długoterminowego harmonogramu działań.

Rysunek 10. Przykładowy harmonogram działań długoterminowych.

Rok	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Szacowane koszty inwestycyjne
Działania krótkoterminowe (patrz oddzielny harmonogram)													
Wdrożenie systemów zbierania odpadów													
Budowa stacji przeładunkowej													
Projektowanie kompostowni													
Budowa kompostowni													
Budowa stacji przeładunkowej dla odpadów niebezpiecznych													
Przekazanie zadań jednostce (związkowi) obsługującej gospodarkę odpadami dla kilku gmin													
Wyznaczenie lokalizacji nowego składowiska													
Projektowanie nowego składowiska													
Budowa nowego składowiska													
Studium wykonalności dla spalarni													
Wyznaczenie lokalizacji spalarni													
Budowa spalarni													
Weryfikacja długoterminowego planu strategicznego													
Wprowadzenie lokalnych przepisów dot. gospodarki odpadami (Regulamin utrzymania czystości i porządku w gminie/ach)													

9. Krótkoterminowy plan działania (4 lata)

Streszczenie:

Krótkoterminowy plan działania powinien uwzględniać wszystkie rodzaje odpadów i powinien opisywać:

- *środki podejmowane w celu ograniczenia i zapobiegania wytwarzania odpadów,*
- *nowe systemy zbierania odpadów oraz rozszerzenie istniejących systemów, włącznie z systemami dla odpadów ulegających biodegradacji,*
- *inicjatywy dotyczące zbierania odpadów niebezpiecznych powstających w gospodarstwach domowych,*
- *planowane inicjatywy zbierania, odzysku (w tym recyklingu) odpadów opakowaniowych,*
- *zapotrzebowanie na nowe instalacje odzysku i unieszkodliwiania odpadów wraz z ich mocami przerobowymi, (na podstawie prognoz) istniejących mocy przerobowych i wyznaczonych celów i zadań,*
- *potrzebne inwestycje i związane z nimi koszty.*

Wszystkie planowane instalacje powinny zostać naniesione na mapę razem z instalacjami istniejącymi.

W zależności od dokonanych wyborów, krótkoterminowy plan działania powinien również uwzględniać zmiany organizacyjne i rozwój (np. nawiązanie współpracy między/gminnej między/powiatowej).

Krótkoterminowy plan działania powinien także zawierać zapisy dotyczące finansowania planu i planowanych mechanizmów zwrotu nakładów.

Ponadto plan powinien zawierać:

- *opis wdrożenia prawidłowego systemu ewidencji odpadów,*
- *procedurę przyjęcia planu (uwzględniającą uczestnictwo społeczeństwa),*
- *środki potrzebne dla doskonalenia umiejętności personelu zaangażowanego w proces planowania,*
- *harmonogram działań.*

9. Krótkoterminowy plan działania (4 lata)

Krótkoterminowy plan działania stanowi podstawowy element planu gospodarki odpadami. Plan ten powinien precyzyjnie określać podejmowane przez gminy lub powiaty działania, pozwalające na osiągnięcie celów i wykonanie zadań w ramach planowanego systemu gospodarki odpadami. Plan powinien ponadto określać jednoznaczny harmonogram realizacji poszczególnych zadań (wraz z wyznaczeniem jednostki odpowiedzialnej za wykonanie danego zadania).

9.1 Założenia ogólne

Wytyczne

Krótkoterminowy plan działania należy opracować uwzględniając zapisy długoterminowego programu strategicznego przygotowanego w ramach planu gospodarki odpadami, jak i innych planów i programów (np. gminnego/powiatowego programu ochrony środowiska albo wojewódzkiego i krajowego planu gospodarki odpadami).

Wdrażając krótkoterminowy plan działania, gminy/powiaty mogą ocenić: wpływ zastosowanych działań na strumień odpadów, potrzeby i zasoby finansowe oraz konsekwencje finansowe planu, włącznie z jego wpływem na opłaty za wywóz i zagospodarowanie odpadów.

Krótkoterminowy plan działania obejmuje okres czterech lat.

Plan powinien uwzględniać wszystkie rodzaje odpadów wytwarzane na terenie gminy/powiatu, a także odpady importowane, jeśli takie istnieją.

Do przykładowych działań krótkoterminowego planu można zaliczyć:

- ograniczenie i zapobieganie powstawaniu odpadów,
- systemy zbierania i transportu odpadów (uwzględniając m.in. systemy dla odpadów opakowaniowych, ulegających biodegradacji i odpadów niebezpiecznych),
- instalacje do unieszkodliwiania odpadów, a także instalacje do odzysku (w tym recyklingu),
- zmiany organizacyjne,
- finansowanie, kredyty,
- prawo lokalne (np. uchwalenie regulaminu utrzymania czystości i porządku w gminie),
- systemy ewidencjonowania odpadów,
- zaangażowanie społeczeństwa,
- rozwój lokalnych możliwości.

Uwagi

Krótkoterminowy plan działania można podzielić na szereg części, z których każda dotyczy pewnego priorytetu.

Poniżej omówiono inicjatywy, do których gminy/powiaty powinny przywiązywać szczególną wagę podczas przygotowania planu krótkoterminowego.

9.2 Zapobieganie powstawaniu i ograniczenie wytwarzania odpadów

Podstawy prawne

Ustawa o odpadach wymaga podjęcia działań zapobiegających powstawaniu odpadów oraz środków mających zapewnić poprawę gospodarki odpadami. Ustawa stanowi także, że ktokolwiek podejmuje działania, których skutkiem może być powstawanie odpadów, powinien zaplanować, zaprojektować i prowadzić swoją działalność tak, aby zapobiegać powstawaniu odpadów lub ograniczać ilość wytwarzanych odpadów i ich szkodliwy wpływ na środowisko podczas produkcji, eksploatacji i po zakończeniu użytkowania produktów (art. 5).

Wytyczne

Plan powinien zawierać opis inicjatyw w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów i ograniczenia ich wytwarzania, które gmina/powiat zamierza podjąć w trakcie planowanego okresu.

Ponieważ po przeprowadzeniu analizy określającej stan istniejący gmina/powiat będzie posiadała dość szczegółowe informacje o rodzajach odpadów i ich wytwórcach, jednostki te w naturalny sposób najlepiej nadają się do wprowadzania inicjatyw w zakresie zapobiegania powstawaniu i ograniczania wytwarzania odpadów.

Polityka państwa w zakresie ochrony środowiska przed odpadami oraz decyzje administracyjne mogą nakłonić przedsiębiorstwa do przyjęcia norm technologicznych dla wytwarzania produktów i opakowań przy użyciu mniejszych ilości surowca, mniejszych ilości substancji niebezpiecznych lub substancji, które ostatecznie znalazłyby się w strumieniu odpadów. Wdrożenie przez poszczególne przedsiębiorstwa programów zapobiegania powstawaniu odpadów, redukcji źródeł wytwarzania i formalnych systemów zarządzania środowiskowego może się przyczynić do wprowadzenia takich norm.

Poprzez uczestnictwo w obrocie towarowym (zakup produktów) gminy/powiaty oraz inne instytucje i jednostki publiczne są również wytwórcami odpadów. Zmieniając odpowiednio swoją politykę dokonywania zakupów, będą one mogły zredukować ilość wytwarzanych przez siebie odpadów i używanych substancji niebezpiecznych.

Innym skutecznym środkiem zapobiegającym powstawaniu i ograniczającym wytwarzanie odpadów jest przyjęcie bezpośrednich i/lub zmiennych opłat za wywóz i zagospodarowanie odpadów w praktyce popierających świadomość środowiskową (zachowania prośrodowiskowe skutkują niższymi opłatami).

Uwagi

Wpływ władz lokalnych na przemysł i wytwarzanie odpadów jest raczej ograniczony. Niemniej władze mają do dyspozycji wyżej wymienione środki i mogą je wykorzystać.

9.3 Systemy zbierania odpadów

Podstawy prawne

Ustawa o odpadach i ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach wymagają stosowania selektywnej zbiórki odpadów.

W ramach własnych systemów gospodarki odpadami gminy powinny zapewnić środki do zbierania i transportu odpadów, a także stworzyć możliwość selektywnej zbiórki surowców wtórnych (np. szkła, papieru i tektury).

Wytyczne

Gminy/powiaty mają obowiązek poprawy istniejących i opracowania nowych systemów zbierania odpadów, zgodnych z wytyczonymi przez siebie celami i zadaniami, a także zgodnych z krajowym i wojewódzkim planem gospodarki odpadami.

Najważniejsze jest, aby gminy/powiaty świadczyły lub stworzyły odpowiednie warunki do świadczenia regularnych i rzetelnych usług w zakresie zbierania odpadów komunalnych, uwzględniających wszystkie gospodarstwa i innych wytwórców odpadów na terenach miejskich i większość (lub wszystkie) gospodarstwa i innych wytwórców odpadów na terenach wiejskich.

Jeśli świadczone już usługi w zakresie zbierania odpadów są na właściwym poziomie, gmina/powiat powinna przedstawić plan dalszej poprawy jakości i wydajności świadczonych usług. Jeśli nie jest zorganizowany system zbierania odpadów (np. na niektórych terenach wiejskich), krótkoterminowy plan działania powinien zawierać listę działań, które gmina/powiat zamierza podjąć, aby poprawić sytuację w tym zakresie.

Lista działań powinna zawierać opis wdrażanego działania, odpowiedzialną jednostkę lub wydział i termin zakończenia działania.

Poniżej wymieniono kilka przykładowych grup odpadów, dla których gmina/powiat powinna zaplanować system zbierania:

- odpady niebezpieczne z gospodarstw domowych oraz instytucji handlowych i przemysłowych (włącznie z bateriami); patrz też punkt 9.4,
- papier i tektura oraz inne odpady opakowaniowe z gospodarstw domowych oraz z instytucji handlowych i publicznych (patrz też punkt 9.5),
- butelki szklane i opakowania szklane z gospodarstw domowych i instytucji handlowych,
- odpady wielkogabarytowe z gospodarstw domowych, włącznie z oponami.

Do innych systemów zbierania, które może wdrożyć gmina/powiat, zalicza się:

- selektywną zbiórkę odpadów ulegających biodegradacji i ich recykling organiczny (np. kompostowanie, patrz też punkt 8.3),

- systemy zbierania sprzętu elektrycznego i elektronicznego,
- systemy zbierania gruzu budowlanego,
- systemy zbierania wraków samochodowych,
- systemy zbierania odpadów medycznych.

Dla każdego systemu powinna zostać wykonana analiza potrzebnych nakładów inwestycyjnych i innych kosztów.

Uwagi

Analiza kosztów i inwestycji może się opierać na wstępnej analizie finansowej wykonanej w ramach analizy opcji technologicznych i ekonomicznych (rozdział 7 niniejszego poradnika). Można ją wzbogacić dodatkową, szczegółową analizą finansową i ekonomiczną.

Przykłady

W poniższym przykładzie przedstawiono listę działań związanych z realizacją jednego konkretnego systemu. Krótkoterminowy plan działania dla gminy/powiatu xx będzie zawierał kilka takich list, po jednej dla każdego istniejącego i zaplanowanego systemu.

Poniższa lista działań dotyczy stacji zbierania (centralnych punktów zbierania) odpadów i stanowi część krótkoterminowego planu działania dla gminy/powiatu xx:

Stacje zbierania odpadów

- Gmina/powiat xx zamierza zbudować pewną liczbę stacji, włącznie z xx stacjami w (nazwa miasta) i po dwie stacje w (nazwy małych miast).
- Stacje będą przyjmować następujące rodzaje odpadów: odpady wielkogabarytowe, odpady z ogrodów i parków, opakowania szklane, papier i tektura, opony, sprzęt elektryczny i elektroniczny, odpady niebezpieczne.
- Stacje są przeznaczone dla osób prywatnych i małych przedsiębiorstw prywatnych.
- Za korzystanie ze stacji nie pobiera się bezpośrednich opłat, tzn. koszty korzystania ze stacji zawarte są w ogólnej opłacie za wywóz i zagospodarowanie odpadów.
- Stacje powinny być usytuowane centralnie, blisko terenów mieszkaniowych, tak aby jak najwięcej osób miało do nich łatwy dostęp.
- Gmina/powiat poinformuje mieszkańców i właścicieli małych przedsiębiorstw o podjętej inicjatywie i przed otwarciem stacji przeprowadzi program szkoleniowy skierowany do ich potencjalnych użytkowników.
- Wydział (nazwa wydziału) gminy/powiatu będzie odpowiedzialny za planowanie i zaprojektowanie stacji; stację zbuduje wykonawca prywatny wyłoniony w ramach ogłoszonego przetargu.
- Eksploatacja wszystkich stacji (liczba) zostanie przyznana jedynemu wykonawcy wyłonionemu w ramach przetargu, a umowa z wykonawcą zostanie zawarta na 5 lat.
- Umowa będzie zawierać klauzule pozwalające gminie/powiatowi kontrolować działalność stacji. Gmina/powiat będzie wypłacała wynagrodzenie z tytułu umowy bezpośrednio. Gmina/powiat odzyska koszty pobierając ogólne opłaty za wywóz i zagospodarowanie odpadów.

Program i harmonogram działań zostały przedstawione w tabeli na stronie obok.

Tabela 9–1. Program i harmonogram działań dla stacji zbierania odpadów w gminie/powiecie xx. Daty oznaczają zakończenie danego zadania.

Pozycja	Opis	Termin wykonania
Koncepcja	opracowanie koncepcji, wstępne założenia projektu, wstępny projekt	04/2003
Obliczenia	określenie potrzeb i planowanej wydajności ogółem i dla każdego strumienia odpadów osobno	05/2003
Lokalizacja	ogólne założenia co do lokalizacji, plan wykorzystania terenu	07/2003
Nabycie ziemi	ocena możliwości i wybór, nabycie ziemi	09/2003
Projekt	szczegółowy projekt stacji (projekt budowlany i technologiczny)	02/2004
Przetarg na	przygotowanie dokumentacji i procedury przetargowej wykonawcę robót	05/2004
Ocena ofert	ocena ofert, wybór wykonawcy, negocjacje, przyznanie kontraktu	07/2004
Budowa	kontrola i monitoring wykonawcy	10/2004
Przetarg na eksploatację stacji	przygotowanie dokumentacji i procedury przetargowej	05/2004
Ocena ofert	ocena ofert, wybór wykonawcy, negocjacje, przyznanie kontraktu	08/2004
Szkolenia	kontrola i monitoring szkoleń personelu	10/2004
Otwarcie	kampania informacyjna, kształcenie społeczeństwa	10/2004
Kontrola i monitoring	eksploatacja	

(Nazwa działu) jest odpowiedzialny za wszystkie działania wchodzące w zakres niniejszego planu.

Całkowity koszt niniejszego działania ocenia się na xx PLN.

9.4 Odpady niebezpieczne

Niniejszy rozdział stanowi uzupełnienie informacji zawartych w rozdziale 9.3.

Wytyczne

Ilościowo odpady niebezpieczne powstające w gospodarstwach domowych stanowią jedynie 0,5–2% strumienia odpadów komunalnych. Składają się z wielu różnych produktów pochodzących z wielu różnych źródeł powstawania. Podstawowe przykłady odpadów niebezpiecznych to: farby i rozpuszczalniki, lampy fluorescencyjne i inne odpady zawierające rtęć, przeterminowane leki cytotoksyczne i cytostatyczne, baterie, akumulatory ołowiowe, oleje odpadowe, substancje chemiczne, azbest, odpady medyczne itp.

Plany gospodarki odpadami powinny zawierać opis inicjatyw dotyczących odpadów niebezpiecznych powstających w gospodarstwach domowych oraz w instytucjach handlowych i publicznych, ale nie wytwarzanych przez zakłady przemysłowe.

Władze lokalne nie są bezpośrednio odpowiedzialne za gospodarkę odpadami przemysłowymi (odpowiedzialni są wytwórcy odpadów, a sposób postępowania zdefiniowany jest w odpowiednich pozwoleniach). Nie są więc zobowiązane uwzględniać wszystkich rodzajów odpadów niebezpiecznych w planach gospodarki odpadami. Władze jednostki administracyjnej powinny jednak uważnie oszacować ilość przemysłowych odpadów niebezpiecznych, które trafią jednak do publicznego systemu gospodarki odpadami, i podjąć odpowiednie kroki, aby je właściwie zagospodarować.

Władze lokalne powinny ustalić system zbierania odpadów niebezpiecznych pochodzących z gospodarstw domowych w celu ich właściwego (zgodnego z wymaganiami ochrony środowiska) gromadzenia, przetransportowania, odzysku i unieszkodliwienia.

Władze lokalne mogą również ustalić system zbierania odpadów niebezpiecznych pochodzących z instytucji handlowych. Władze lokalne powinny uczestniczyć w ewentualnych

krajowych lub regionalnych programach zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych z wyżej wymienionych i z innych źródeł.

Zakłady opieki zdrowotnej wytwarzają odpady niebezpieczne w postaci odpadów medycznych. Władze lokalne mogą ustalić system zbierania również dla tych rodzajów odpadów niebezpiecznych.

Dla każdego systemu zbierania należy wykonać analizę potrzebnych inwestycji i kosztów.

Uwagi

Analiza kosztów i inwestycji może się opierać na wstępnej analizie finansowej wykonanej w ramach analizy opcji technologicznych i ekonomicznych (rozdział 7 niniejszego poradnika). Można ją wzbogacić dodatkową, szczegółową analizą finansową i ekonomiczną.

Przykłady

System zbierania odpadów niebezpiecznych pochodzących z gospodarstw domowych.

Gmina/powiat xx wprowadzi system zbierania odpadów niebezpiecznych pochodzących z gospodarstw. System będzie zakładał dwie możliwości: ustalone dni zbierania odpadów i możliwość dostarczenia odpadów niebezpiecznych pochodzących z gospodarstw do centralnego punktu zbierania.

W określonych dniach po ustalonej trasie będzie jeździł specjalistyczny pojazd, zatrzymując się w wyznaczonych miejscach. W tych dniach mieszkańcy mogą przynosić swoje odpady niebezpieczne do pojazdu. Organizacja takiego systemu wymaga przeprowadzenia odpowiedniej kampanii promocyjnej i edukacyjnej.

Centralne punkty zbierania odpadów niebezpiecznych są wygodniejsze i w związku z tym wydajniejsze (patrz rozdział 8.3). Taki system jest skuteczniejszy dla mieszkańców z własnym środkiem transportu, ponieważ pozwala im dostarczać odpady w dowolnym czasie.

Całkowity koszt inwestycji szacuje się na xx PLN.

9.5 Odpady opakowaniowe

Niniejszy rozdział stanowi uzupełnienie informacji zawartych w rozdziale 9.3.

Wytyczne

Plan powinien zawierać opis inicjatyw w zakresie selektywnej zbiórki, odzysku i recyklingu odpadów opakowaniowych niezbędnych do osiągnięcia celów wyznaczonych w planie (patrz rozdział 6.3).

Ustawa z dnia 11 maja 2001 r. o opakowaniach i odpadach opakowaniowych (Dz. U. Nr 63, poz. 638) określa wymagania, jakim muszą odpowiadać opakowania ze względu na zasady ochrony środowiska oraz sposoby postępowania z opakowaniami i odpadami opakowaniowymi, zapewniające ochronę życia i zdrowia ludzi oraz ochronę środowiska. Ustawa m.in. zobowiązuje (art. 14) jednostki handlu detalicznego do przyjmowania zwracanych opakowań wielokrotnego użytku po produktach w takich opakowaniach, które znajdują się w ofercie handlowej, oraz (art. 15) jednostki handlu detalicznego o powierzchni handlowej powyżej 2000 m^2 do prowadzenia na własny koszt selektywnej zbiórki odpadów opakowaniowych po produktach w opakowaniach, które znajdują się w ich ofercie handlowej.

Ustawa z dnia 11 maja 2001 r. o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej i opłacie depozytowej (Dz. U. Nr 63, poz. 639) – (tzw. ustawa o opłacie produktowej) określa obowiązki importerów oraz wytwórców produktów (przedsiębiorców) związane z wprowadzaniem na rynek krajowy produktów w opakowaniach i wybranych produktów oraz zasady ustalania i pobierania opłat: produktowej i depozytowej. Podstawowym ustawowym obowiązkiem przedsiębiorców (art. 3 ust. 1) jest zapewnienie odzysku (w szczególności recyklingu) odpadów opakowaniowych i poużytkowych. Obowiązek ten (art. 4 ust. 1) może być realizowany przez przedsiębiorcę samodzielnie albo za pośrednictwem organizacji odzysku. Przedsiębiorca albo organizacja może (art. 4 ust. 2) zlecić wykonanie poszczególnych czynności związanych z odzyskiem i recyklingiem osobom

trzecim (czyli np. prywatnym lub publicznym operatorom systemów selektywnej zbiórki i odzysku odpadów opakowaniowych). Środki pochodzące z opłat produktowych za opakowania (powiększone o przychody z oprocentowania) przekazywane są (przez NFOŚ i GW) wojewódzkim funduszom, a następnie gminom (związkom gmin), proporcjonalnie do ilości odpadów opakowaniowych przekazanych przez nie do odzysku i recyklingu (art. 29 ust. 4). Środki te mogą być przeznaczane (art. 29 ust. 4, 5) na działania w zakresie odzysku i recyklingu odpadów opakowaniowych oraz edukacji ekologicznej dotyczącej selektywnej zbiórki i recyklingu odpadów opakowaniowych. Ustawa (art. 35 ust. 1) zobowiązuje jednocześnie organy wykonawcze gmin (związków gmin) do sporządzania rocznego sprawozdania zawierającego informacje o: rodzaju i ilości odpadów opakowaniowych zebranych przez gminę (związek gmin) lub podmiot działający w ich imieniu, rodzaju i ilości odpadów opakowaniowych przekazanych przez gminę (związek gmin) lub podmiot działający w ich imieniu do odzysku i recyklingu oraz o wydatkach poniesionych na te działania.

Powszechnym sposobem selektywnej zbiórki odpadów opakowaniowych jest ustawienie odpowiednich pojemników w miejscach publicznych i na terenach zabudowy mieszkaniowej. Plan powinien przewidywać rozmieszczenie pojemników specjalistycznych (jeżeli już nie są rozmieszczone) i/lub rozszerzenie obszaru obsługi systemem selektywnej zbiórki o nieobsługiwane dotychczas tereny, w których można się spodziewać większej ilości odpadów opakowaniowych.
Znaczną część odpadów opakowaniowych wytwarza przemysł, a zwłaszcza przedsiębiorstwa handlowe (sklepy itp.). Plan może uwzględniać działania pozwalające na prowadzenie zbierania i odzysku odpadów opakowaniowych pochodzących z tych źródeł.

Ustawa o odpadach i ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach zobowiązuje władze lokalne do zorganizowania selektywnej zbiórki, segregacji oraz magazynowania odpadów komunalnych, w tym odpadów niebezpiecznych, przydatnych do odzysku oraz współdziałania z przedsiębiorcami podejmującymi działalność w zakresie gospodarowania tego rodzaju odpadami. Plan gospodarki odpadami powinien uwzględnić odpowiednie działania dla wdrożenia powyższego wymogu.

Odzysk i recykling odpadów opakowaniowych i innych odpadów zależy od jakości zbieranych materiałów. Plan gospodarki odpadami może przewidywać również wdrożenie dodatkowej segregacji selektywnie zbieranych materiałów (sortowanie, doczyszczanie surowców wtórnych), aby zapewnić jakość surowców wymaganą przez przemysł recyklingowy (odbiorców surowców wtórnych).

Dla każdego systemu należy wykonać analizę potrzebnych inwestycji i kosztów.

Uwagi

Analiza kosztów i inwestycji może się opierać na wstępnej analizie finansowej wykonanej w ramach analizy opcji technologicznych i ekonomicznych (rozdział 7 niniejszego poradnika). Można ją wzbogacić dodatkową, szczegółową analizą finansową i ekonomiczną.

Zgodnie z zapisami ustawowymi przedsiębiorcy i reprezentujące ich organizacje odzysku nie są zobowiązani do korzystania z komunalnych systemów zbierania odpadów, powinni gospodarować swoimi odpadami opakowaniowymi samodzielnie (choć mogą zlecić wykonanie poszczególnych czynności związanych z odzyskiem i recyklingiem np. prywatnym lub publicznym operatorom systemów selektywnej zbiórki i odzysku odpadów opakowaniowych).

Ponieważ osiągnięcie celów i wykonanie zadań dotyczących gospodarki odpadami opakowaniowymi może zależeć od efektywności gospodarki odpadami w przedsiębiorstwach, ww. ustawy zawierają odpowiednie postanowienia dotyczące monitorowania przedsiębiorców.

Przykłady

Gmina/powiat xx wprowadzą system selektywnej zbiórki opakowań (wykonanych z tworzyw sztucznych) po napojach. System będzie przeznaczony dla osób prywatnych. Organizacja systemu będzie możliwa w przypadku zbytu

(odpowiednie zdolności przerobowe odbiorców) na odzyskane surowce wtórne.

System selektywnej zbiórki puszek metalowych, butelek szklanych oraz innych pojemników po napojach od osób prywatnych stanowią część krótkoterminowego planu działania gminy/powiatu i są dodatkowo uzupełniane systemem zbierania w centralnych stacjach zbierania. Aby zapewnić opłacalność i wymaganą jakość zbieranych surowców wtórnych, należy zainstalować linię do segregacji (doczyszczania surowców wtórnych) i przygotowania odpadów do transportu (prasy, belownice).

Odpady opakowaniowe z instytucji handlowych są zbierane w ramach niezależnego systemu opracowanego dla instytucji handlowych i biur (patrz rozdział 9.3).

Gmina/powiat xx podejmą starania, aby zmniejszyć ilość wytwarzanych w ramach działalności własnej odpadów opakowaniowych i wprowadzić politykę zakupów mającą na celu zmniejszenie ilości odpadów opakowaniowych wprowadzanych do strumienia odpadów komunalnych. Dostawcy, którzy przyjęli system zarządzania środowiskowego i którzy wytwarzają produkty i towary z surowców ulegających biodegradacji lub nadających się do recyklingu, będą traktowani preferencyjnie.

Całkowity koszt inwestycji szacuje się na xx PLN.

9.6 Instalacje odzysku i unieszkodliwiania odpadów

Podstawy prawne

Zgodnie z ustawą o odpadach plan gospodarki odpadami powinien określać konkretne działania w ramach systemu gospodarki odpadami, włączając w to działania związane z budową nowych instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów.

Gmina/powiat jest odpowiedzialna za zapewnienie odpowiedniej wydajności instalacji odzysku i unieszkodliwiania (wystarczającej do przetworzenia wszystkich odpadów wytwarzanych na swoim terenie).

Wytyczne

Podstawowym problemem jest ustalenie, czy w okresie objętym planem niezbędna będzie budowa nowych instalacji odzysku i unieszkodliwiania odpadów, oraz określenie potrzebnej wydajności tych instalacji. Ustalenia powinny być dokonywane na podstawie przewidywanych strumieni odpadów (prognoza odpadów), wydajności istniejących instalacji oraz zaplanowanych celów i zadań.

Ta część planu gospodarki odpadami powinna zawierać listę instalacji, z których gmina/powiat zamierzają korzystać na swoim terenie lub poza nim, opis przewidywanej ilości odpadów, które gmina/powiat zamierza poddać odzyskowi i unieszkodliwiać, oraz przewidywaną wydajność instalacji objętych umowami.

Potrzeba strategicznego planowania instalacji odzysku i unieszkodliwiania odpadów jest tym ważniejsza, że zaplanowanie i budowa typowej instalacji unieszkodliwiania odpadów trwa 3–5 lat. W przypadku składowisk i spalarni ten okres może być znacznie dłuższy, zwłaszcza jeśli na etapie lokalizacji obiektów pojawi się konflikt interesów.

Aby zoptymalizować wykorzystanie zasobów i finansów, rozmiary instalacji powinny być zaplanowane rozsądnie. Oznacza to, że okres eksploatacji nowych instalacji nie powinien być krótszy niż 10 lat, a instalacja unieszkodliwiania odpadów powinna obsługiwać co najmniej 100 000 mieszkańców.

Wszystkie planowane instalacje powinny być oznaczone na mapie, wraz z istniejącymi składowiskami (zarówno spełniającymi, jak i nie spełniającymi wymagań technicznych), miejscami magazynowania odpadów, miejscami gromadzenia komunalnych osadów ściekowych itp. oraz innymi instalacjami gospodarki odpadami.

Dla każdej planowanej instalacji należy wykonać analizę potrzebnych inwestycji i kosztów.

Uwagi

Analiza kosztów i inwestycji może się opierać na wstępnej analizie finansowej wykonanej w ramach analizy opcji technologicznych i ekonomicznych (rozdział 7 niniejszego poradnika). Można ją

wzbogacić dodatkową, szczegółową analizą finansową i ekonomiczną.

Plany budowy dużych regionalnych instalacji do unieszkodliwiania odpadów (np. spalarni czy składowisk) powinny uwzględniać zapisy dokumentów strategicznych opracowywanych przez Ministerstwo Środowiska (m.in. krajowy plan gospodarki odpadami, Polityka Ekologiczna Państwa). Przed podjęciem ostatecznej decyzji dotyczącej budowy dużej instalacji należy przeprowadzić szczegółowe konsultacje z władzami lokalnymi regionu.

W poniższym przykładzie wymieniono listę działań dotyczących jednej konkretnej instalacji. Krótkoterminowy plan działania dla gminy/powiatu xx może zawierać kilka takich list, po jednej dla każdej z istniejących i planowanych instalacji odzysku i unieszkodliwiania odpadów.

Przykłady

Kompostownia odpadów „zielonych"

- Gmina/powiat xx planuje budowę kompostowni o niezaawansowanej technologii (kompostowanie w pryzmach na otwartym powietrzu) w (nazwa miejscowości).
- Do instalacji będą dostarczane następujące rodzaje odpadów: odpady ogrodnicze z gospodarstw domowych, odpady z publicznych terenów zieleni.
- Odpady będą odbierane ze stacji zbierania lub dostarczane bezpośrednio do instalacji za pośrednictwem przedsiębiorstw komunalnych. Produkt końcowy (kompost) będzie dostarczany z powrotem do stacji zbierania i udostępniony bez opłat do wykorzystania przez mieszkańców. Kompost może być również wykorzystany przez przedsiębiorstwa komunalne przy kształtowaniu/rekultywacji terenu i do celów nawozowych.
- Instalacja powstanie w pobliżu (nazwa miejscowości).
- Podczas planowania budowy instalacji należy uwzględnić odległości transportowe i jej oddziaływanie na środowisko.
- Przed oddaniem instalacji do eksploatacji gmina/powiat poinformują mieszkańców o podjętej inicjatywie i przeprowadzą program edukacyjny skierowany do potencjalnych wytwórców odpadów i użytkowników produktu końcowego.
- Wydział (nazwa działu) gminy/powiatu będzie odpowiedzialny za planowanie i zaprojektowanie instalacji; instalację wybuduje wykonawca prywatny wyłoniony w ramach ogłoszonego przetargu.
- Eksploatacja instalacji zostanie przyznana wykonawcy wyłonionemu z przetargu, a umowa z wykonawcą zostanie zawarta na 10 lat.
- Umowa będzie zawierać klauzule pozwalające gminie/powiatowi kontrolować działalność instalacji. Gmina/powiat będzie wypłacała wynagrodzenie z tytułu umowy bezpośrednio. Gmina/powiat odzyska koszty pobierając ogólne opłaty za wywóz i zagospodarowanie odpadów.

Przykładowy program działań i harmonogram zostały przedstawione w tabeli na następnej stronie.

Tabela 9–2. Program działań i harmonogram dla kompostowni odpadów „zielonych" w gminie/powiecie xx. Daty oznaczają zakończenie danego zadania.

Pozycja	Opis	Termin wykonania
Koncepcja	opracowanie koncepcji, wstępne założenia projektu, wstępny projekt	04/2003
Obliczenia	określenie potrzeb i planowanej wydajności ogółem i dla każdego strumienia odpadów osobno	05/2003
Lokalizacja	ogólne założenia co do lokalizacji, plan wykorzystania terenu	07/2003
Nabycie ziemi	ocena możliwości i wybór, nabycie ziemi	09/2003
Projekt	szczegółowy projekt instalacji (projekt budowlany i technologiczny)	02/2004
Przetarg na wykonawcę robót	przygotowanie dokumentacji i procedury przetargowej	05/2004
Ocena ofert	ocena ofert, wybór wykonawcy, negocjacje, przyznanie kontraktu	07/2004
Budowa	kontrola i monitoring wykonawcy	10/2004
Przetarg na eksploatację instalacji	przygotowanie dokumentacji i procedury przetargowe	05/2004
Ocena ofert	ocena ofert, wybór wykonawcy, negocjacje, przyznanie kontraktu	08/2004
Szkolenia	kontrola i monitoring szkoleń personelu	10/2004
Otwarcie	kampania informacyjna, kształcenie społeczeństwa	10/2004
Kontrola i monitoring	eksploatacja	

(Nazwa wydziału) jest odpowiedzialny za wszystkie działania wchodzące w zakres niniejszego planu.

Całkowity koszt niniejszego działania ocenia się na xx PLN.

9.7 Organizacja

Niniejszy rozdział stanowi uzupełnienie informacji zawartych w rozdziale 8.2.

Podstawy prawne

Ustawa o odpadach stanowi, że jednym z celów planu gospodarki odpadami jest poprawa sytuacji gospodarki odpadami, a w tym struktury organizacyjnej. Krótkoterminowy plan działania powinien uwzględniać środki mające na celu rozpoczęcie procesu poprawy.

Wytyczne

Długoterminowy program strategiczny uwzględnia środki konieczne do osiągnięcia długoterminowych celów i zadań planu gospodarki odpadami oraz identyfikuje potrzeby zmian w strukturze organizacyjnej.

Krótkoterminowy plan działania powinien określać konkretne kroki, które należy podjąć w tym kierunku.

Gmina/powiat powinna przeanalizować strukturę organizacyjną i inne związane z nią zagadnienia w zakresie gospodarki odpadami np.:

- Który wydział będzie odpowiedzialny za realizację planowanych zadań?
- Która jednostka/podmiot będzie wykonywała w przyszłości obowiązki eksploatacyjne (uwzględniając zaangażowanie sektora prywatnego)?
- Czy należy wprowadzać istotne zmiany organizacyjne, np. stworzenie niezależnego wydziału w ramach struktury administracyjnej gminy/powiatu?
- Jakie obowiązki i prawa powinny zostać przekazane temu wydziałowi?

Polityka, cele i zadania wytyczone w planie gospodarki odpadami powinny uwzględniać możliwości współpracy sektora publicznego i prywatnego w dziedzinie gospodarki odpadami.

Jest to tym bardziej istotne, iż w wielu przypadkach władze lokalne już rozpoczęły współpracę z sektorem prywatnym, a wiele wyznaczanych w przyszłości zadań będzie odpowiednich dla sektora prywatnego.

Zaangażowanie sektora prywatnego wymaga jednak, aby władze odpowiedzialne za gospodarkę odpadami (np. niezależny wydział urzędu gminy/powiatu) sprawowały nad regionem kontrolę strategiczną, a nie tylko kontrolowały i monitorowały prace objęte umową. Zaleca się również, aby władze odpowiedzialne za gospodarkę odpadami kontrolowały wysokość opłat za wywóz i zagospodarowanie odpadów.

Krótkoterminowy plan działania powinien określać, które z zadań powinny być wykonywane przez sektor prywatny, a które winny pozostać w sektorze publicznym. Plan powinien także ustanowić ogólne zasady i warunki zaangażowania sektora prywatnego i jego przyszłą rolę.

Podczas planowania instalacji do unieszkodliwiania odpadów (np. składowiska, spalarnie) należy brać pod uwagę ich opłacalność (ekonomia skali). Jak już wspomniano, długoterminowy program strategiczny powinien tę kwestię poruszyć, ale krótkoterminowy plan działania powinien zawierać wstępne założenia dotyczące potencjalnej współpracy pomiędzy kilkoma gminami/powiatami w dziedzinie gospodarki odpadami.

W związku z tym powstaje szereg podobnych pytań:

- Jaki jest najstosowniejszy rodzaj współpracy kilku jednostek administracyjnych (np. współpracy międzygminnej czy pomiędzy powiatami) i kto powinien uczestniczyć w przedsięwzięciu?
- Jaki będzie podział obowiązków, kompetencji i odpowiedzialności pomiędzy uczestnikami przedsięwzięcia?
- Jaki będzie podział obowiązków, kompetencji i odpowiedzialności pomiędzy uczestnikami przedsięwzięcia i operatorami prywatnymi świadczącymi usługi w sektorze odpadowym?

Uwagi

W Polsce jest tylko kilka gmin o dużej gęstości zaludnienia. Większość gmin ma ograniczone możliwości finansowe i infrastrukturalne przeznaczane na potrzeby gospodarki odpadami. Większe gminy mogą stworzyć samodzielny wydział odpowiedzialny za gospodarkę odpadami i/lub zainicjować współpracę międzygminną. Jedynym rozsądnym wyjściem dla małych gmin będzie współpraca międzygminna.

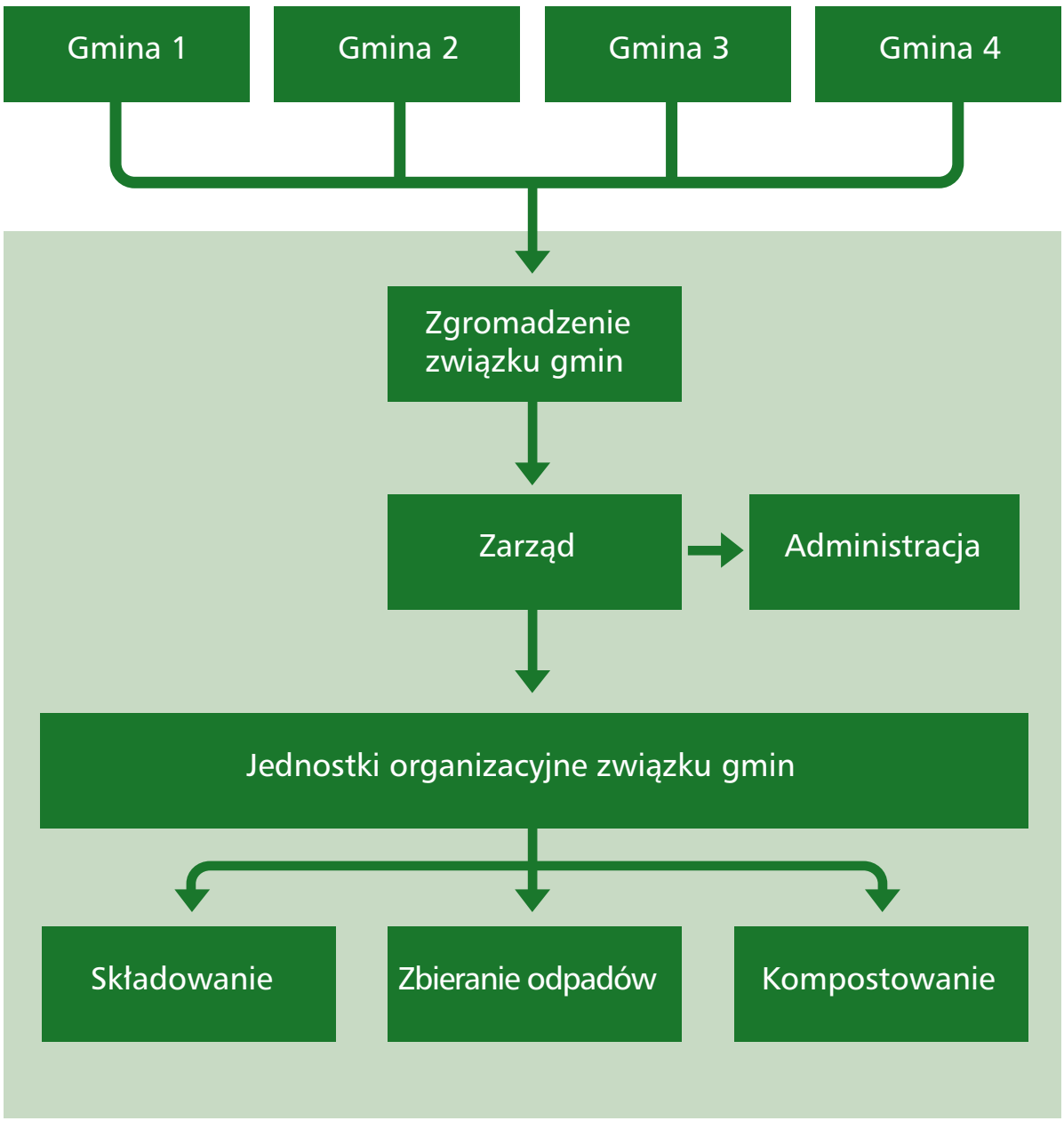
Konkretna postać współpracy pomiędzy gminami będzie zależeć od postawionych celów i politycznej woli władz lokalnych. Gminy mogą się zorganizować w związkach (związki celowe gmin), porozumieniach lub założyć spółki akcyjne.

Przykłady

Współpraca międzygminna
Gmina xx nawiąże współpracę z sąsiednimi gminami w ramach rozwiązywania bieżących i przyszłych zadań związanych z gospodarką odpadami.

Rodzaj współpracy zostanie określony po dokładnym rozpatrzeniu możliwych struktur zgodnych z polskim prawodawstwem i po negocjacjach z potencjalnymi partnerami (sąsiednimi gminami). Przykładową strukturę przedstawiono na rysunku 11.

Rysunek 11. Przykład struktury organizacyjnej dla kilku współdziałających gmin (związek gmin)

Podział obowiązków i kompetencji pomiędzy uczestników organizacji międzygminnej (np. związku gmin) oraz pomiędzy organizacją międzygminną i przedsiębiorcami prowadzącymi działalność w zakresie gospodarki odpadami zostanie ustalony po zakończeniu negocjacji pomiędzy zaangażowanymi stronami.

9.8 Finansowanie, zwrot nakładów i kredyty

Podstawy prawne

Ustawa o odpadach wymaga, aby plan gospodarki odpadami uwzględniał środki na wykonanie wytyczonych zadań, łącznie z oceną źródeł finansowania.

Wytyczne

Zgodnie z ogólnie obowiązującą zasadą „zanieczyszczający płaci" (wynikającą z ustawy – Prawo ochrony środowiska) wszystkie przyszłe koszty związane z wdrożeniem krótkoterminowego planu działania powinny być poniesione przez użytkowników systemu gospodarki odpadami – posiadaczy odpadów – tzn. gospodarstwa domowe, instytucje handlowe i publiczne, przedsiębiorstwa produkcyjne itp.
W związku z tym należy ustanowić i egzekwować sprawny mechanizm zwrotu nakładów, skłaniający użytkowników do finansowania systemu gospodarki odpadami w całości lub przynajmniej w znaczącej jego części.

Jedynie sprawny mechanizm zwrotu nakładów, w miarę możliwości zarządzany przez instytucję publiczną (samodzielny wydział odpowiedzialny za gospodarkę odpadami, publiczna spółka zajmująca się gospodarką odpadami lub powołana w ramach związku gmin struktura międzygminna) umożliwi zbieranie funduszy i uzyskanie kredytów na przyszłe inwestycje w sektorze gospodarki odpadami.

Krótkoterminowy plan działania powinien określać podstawy dla finansowania przyszłych projektów w sektorze gospodarki odpadami, łącznie z nakładami inwestycyjnymi oraz kosztami stałymi i kosztami eksploatacji.

Ponadto plan krótkoterminowy powinien uwzględniać środki na opracowanie mechanizmu zwrotu nakładów dla wszystkich rodzajów użytkowników systemu gospodarki odpadami.

Wszystkie nowe inicjatywy gmin/powiatów w sektorze gospodarki odpadami powinny być odzwierciedlone w krótkoterminowym planie działania, a koszty (stałe, eksploatacji, inwestycyjne) związane z tymi inicjatywami powinny zostać uwzględnione w budżecie gminy/powiatu.

Jeśli pobierana jest jedna, wspólna opłata za korzystanie z usług w zakresie wywozu i zagospodarowania odpadów (w przypadku korzystnego rozstrzygnięcia referendum w sprawie przejęcia obowiązków przez gminę), gmina powinna opracować dokument informacyjny przedstawiający przyjęte założenia i rozpisujący opłatę na jej poszczególne składniki. Taki dokument musi być przede wszystkim czytelny i jednoznaczny.

W dokumencie tym powinna się także znajdować informacja o możliwości kredytowania planowanych inwestycji wraz z określeniem terminu, w jakim miałyby być wydane uzyskane z kredytów środki.

Uwagi

Gospodarka odpadami jest zadaniem, które powinno być wykonywane lub znajdować się pod kontrolą władz publicznych (rady gminy/powiatu). Oczywiście, aby sprawować kontrolę strategiczną, posiadać zdolność kredytowania i wyrównania poziomu opłat w okresach natężonych inwestycji, władze publiczne powinny wprowadzić mechanizm zwrotu nakładów, który również może stanowić warunek do uzyskania dotacji lub preferencyjnych pożyczek.

Środki zebrane przy pomocy takich mechanizmów zostaną wykorzystane do pokrycia kosztów eksploatacji systemu gospodarki odpadami, łącznie z wynagrodzeniem dla sektora prywatnego za świadczone usługi (np. w zakresie zbierania i transportu odpadów lub eksploatacji instalacji odzysku i unieszkodliwiania odpadów).

Na przestrzeni kilku lat zebrane środki powinny zrównoważyć koszty utrzymania systemu gospodarki odpadami.

Przykłady

Mechanizmy zwrotu nakładów i uzyskiwanie kredytów dla sektora odpadowego

Wszystkie nowe systemy zbierania odpadów zaplanowane i wdrożone w ramach krótkoterminowego planu działania będą finansowane z bezpośrednich opłat wytwórców odpadów, które pokryją ich rzeczywiste koszty.

Opłaty związane ze wszystkimi nowymi systemami będą egzekwowane (zbierane bezpośrednio) przez (nazwa jednostki np. związek gmin). Operatorowi systemu (wykonawca usług) nie będzie wolno pobierać opłat. Operator otrzyma wynagrodzenie od (nazwa jednostki) zgodnie z postanowieniami umowy zawartej przez (nazwa jednostki) i wykonawcę.

Wobec operatorów uprawnionych do bezpośredniego pobierania opłat za eksploatowane (według starych zasad) systemy zbierania odpadów stosuje się następujące warunki:

- System należy zweryfikować pod kątem warunków umowy i kosztów przed (termin weryfikacji).
- Weryfikacje umowy mają na celu przekazanie uprawnień w zakresie egzekwowania opłat z operatora na (nazwa jednostki) w najszybszym możliwie terminie, po czym należy zamienić dotychczasowe dochody operatora wynikające z pobierania opłat na wynagrodzenie wynikające bezpośrednio z umowy. Negocjacje umowy należy rozpocząć przed (miesiąc, rok).

Dla poszczególnych systemów należy wprowadzić ogólny system billingowy (rejestracji i kontroli) oraz założyć bazę danych klientów, co pozwoli (nazwa jednostki) uzyskiwać informacje o klientach i sporządzać faktury.

Opłaty za użytkowanie systemu powinny pokrywać wszystkie koszty bieżące, łącznie z kosztami kapitałowymi, kosztami stałymi i kosztami eksploatacji oraz część kosztów ogólnych jednostki. Zebrana kwota powinna również pokryć potrzeby inwestycyjne wymagane w celu odtworzenia potencjału (np. zakup nowych pojemników lub pojazdów do wywozu odpadów w miejsce starych już wyeksploatowanych).

Baza danych i system billingowy zostaną założone przed (miesiąc, rok).

Powyższe zasady (dla systemów nowych i istniejących) zostaną wprowadzone w postaci prawa lokalnego (regulaminu utrzymania porządku i czystości). Przepisy wejdą w życie (data).

9.9 Prawo lokalne (Regulaminy)

Podstawy prawne

Ustawa z 13 września, 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach obliguje gminy do stworzenia warunków do wykonywania prac związanych z utrzymaniem czystości i porządku na terenie gminy (m.in. zbiórka, transport, odzysk i unieszkodliwianie odpadów komunalnych). Mieszkańcy i osoby prawne są zobowiązani do korzystania z tych systemów i przestrzegania uchwalonego przez radę gminy regulaminu utrzymania czystości i porządku.

Wytyczne

Prawo lokalne (Regulamin) w zakresie utrzymania czystości i porządku stanowi podstawę prawną postępowania z odpadami komunalnymi osób prywatnych i przedsiębiorstw, a to z kolei stwarza warunki do wdrożenia planu gospodarki odpadami, eksploatacji systemów zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów, egzekwowania przepisów i ewentualnych sankcji za ich nieprzestrzeganie.

Gminny/powiatowy plan gospodarki odpadami powinien zawierać opisy inicjatyw i systemów, które gmina/powiat zamierza wdrożyć w trakcie okresu planowania. Jednak sam plan nie daje gminie/powiatowi uprawnień do podejmowania decyzji, tak jak nie jest obowiązującym prawem dla mieszkańców i przedsiębiorstw.

Wdrożenie np. systemów zbierania odpadów stanie się obowiązujące jedynie przy jednoczesnym wprowadzeniu odpowiednich przepisów prawa lokalnego. Podobnie nie będzie można egzekwować opłat za użytkowanie systemu gospodarki odpadami na podstawie samego planu gospodarki odpadami nie popartego odpowiednimi przepisami prawa lokalnego (poprzedzonymi korzystnym wynikiem referendum w sprawie przejęcia obowiązków przez gminę).

Krótkoterminowy plan działania dla gmin/powiatów powinien zawierać plan i harmonogram uchwalenia regulaminu dotyczącego utrzymania czystości i porządku (w tym zagadnień dot. gospodarki odpadami komunalnymi). Zaleca się przygotowanie szczegółowego programu przygotowania tego prawa lokalnego.

Informacje o uchwaleniu regulaminu należy podać do publicznej wiadomości, a także przekazać określonym grupom uczestników systemu. Regulamin obowiązuje wytwórców odpadów. Działalność wykonawców regulują umowy i posiadane decyzje administracyjne.

Nowelizacje regulaminu należy wprowadzać w miarę potrzeb, np. jeśli zaistnieje konieczność selektywnej zbiórki i odzysku/unieszkodliwiania nowego rodzaju odpadów.

Uwagi

Opracowanie i uchwalenie regulaminu jest obowiązkiem ustawowym i nie powinno być częścią procedury przygotowania planu gospodarki odpadami.

Regulamin powinien być przygotowywany przez osoby (zespoły) o dużym doświadczeniu zarówno w zakresie prawa jak i w zakresie systemów gospodarki odpadami.

Opracowanie regulaminu jest czynnością czasochłonną, a ponieważ regulaminy dla kilku gmin mogą być identyczne lub prawie identyczne, można przygotować dokument ramowy do wykorzystania przez grupę gmin.

Regulaminy powinny opisywać szczegółowo wszystkie istniejące sposoby gromadzenia, zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów komunalnych obowiązujące w danej gminie.

Przykład

Przykładowo, regulamin utrzymania czystości i porządku może uwzględniać następujące zagadnienia:
1. Definicje.
2. Zakres praw i obowiązków.
3. Zasady gromadzenia odpadów.
4. Punkty gromadzenia odpadów.
5. Trasy wywozowe.
6. Zasady kontroli.
7. Opłaty, egzekwowanie opłat, warunki płatności.
8. Kary.
9. Reklamacje.
10. Data uchwalenia.
11. Załączniki: rodzaj sprzętu itp.

9.10 *Ewidencja i monitoring odpadów*

Podstawy prawne

Ustawa o odpadach zobowiązuje marszałka województwa do stworzenia wojewódzkiej bazy danych i sporządzania raportów do centralnej bazy danych.

Wytyczne

Kontrolowanie strumienia odpadów w przyszłości zależy od sprawnie działającego systemu ewidencji odpadów.

W krótkoterminowych planach działania gminy/powiaty powinny umieścić inicjatywy mające na celu wprowadzenie odpowiednich systemów ewidencji odpadów we wszystkich instalacjach pozostających pod ich kontrolą, łącznie z instalacjami do przeładunku, odzysku i unieszkodliwiania odpadów. Systemy będą składały się z instalacji do ważenia odpadów, sprzętu komputerowego i oprogramowania do wprowadzania danych, kontroli dostępu, portierni itp. Systemy przyczynią się do prawidłowego funkcjonowania instalacji. Będą również dostarczały dane do wojewódzkich i centralnej bazy danych.

Głównym celem systemu ewidencji odpadów funkcjonującego w instalacjach do odzysku lub unieszkodliwiania odpadów jest ustalenie ilości odpadów. System służy też do zbierania danych na temat rodzajów dostarczanych odpadów, ich źródła pochodzenia i jakości. Dane zostaną wykorzystane w bazach danych o odpadach.

Zapisy ewidencyjne dotyczące dostarczonych ilości i rodzajów odpadów zostaną wykorzystane jako podstawa podziału kosztów na uczestniczące jednostki i egzekwowania opłat od przewoźników prywatnych za zagospodarowanie odpadów.

Złożoność systemu ewidencyjnego (łącznie z instalacjami do ważenia odpadów) będzie zależała od liczby pojazdów rejestrowanych na jednostkę czasu (np. dzień, godzina) i wymaganej szczegółowości danych.

Jednym ze składników systemu może być kontrola ładunków (regularna lub losowa). Pozwoli to ustalić, czy deklarowane informacje dotyczące ładunku są zgodne z prawdą i czy

ładunek zostanie przyjęty, nie przyjęty lub skierowany gdzie indziej, jeśli okaże się nieodpowiedni dla danej instalacji.

Uwagi

Dane uzyskane z wojewódzkiej bazy danych o odpadach nie zawsze stanowić będą wystarczającą podstawę do planowania gospodarki odpadami na terenie danej gminy/powiatu. Dlatego wymagane jest, aby każda instalacja posiadała własny system ewidencji odpadów odpowiadający potrzebom prowadzącego. Pozwoli to gminie/powiatowi na uzyskanie dodatkowych (szczegółowych) informacji oraz w konsekwencji lepsze prowadzenie wojewódzkiej/centralnej bazy danych o odpadach.

9.11 Informacja, edukacja i konsultacje

Podstawy prawne

Zgodnie z ustawą o odpadach, plan gospodarki odpadami podlega opiniowaniu władz (patrz rozdział 1 poradnika). Konsultacje z zainteresowanymi stronami i mieszkańcami podczas procesu planowania gospodarki odpadami są jednak konieczne.

Wytyczne

Udzielanie informacji, zaangażowanie społeczeństwa i konsultacje są niezbędnymi elementami każdego planu gospodarki odpadami.

Dobrze przeprowadzona kampania informacyjna i konsultacje mogą się znacząco przyczynić do osiągnięcia celów i zadań wyznaczonych w planie.

Najlepszy schemat lub inicjatywa nie zda się na nic, jeśli mieszkańcy i inni wytwórcy odpadów (użytkownicy systemu gospodarki odpadami) nic o nich nie wiedzą lub nie wiedzą, jak z nich korzystać. W związku z tym informowanie o systemach powinno stanowić istotną część działalności wydziałów odpowiedzialnych za gospodarkę odpadami.

Zapotrzebowanie na informacje o gospodarce odpadami wzrośnie z powodu wdrażania coraz użytkowników, jak i do mediów. Celowe wydaje się zaangażowanie pozarządowych organizacji ekologicznych w proces informacyjno-edukacyjny.

Każda gmina/powiat powinna opracować strategię informacyjną obejmującą plan działań na swoim terenie. Ponadto powinna w regularnych odstępach oceniać zapotrzebowanie na działania dodatkowe w tym zakresie.

Plan gospodarki odpadami jest dokumentem bardzo szczegółowo opisującym planowane inicjatywy i działania w dziedzinie gospodarki odpadami, dlatego gminy/powiaty powinny wybrać najodpowiedniejszą formę opublikowania planu (forma, media etc.) stanowiącego ważny materiał informacyjny.

Przed uchwaleniem planu gmina/powiat powinna podjąć decyzję co do sposobu zaangażowania mieszkańców, instytucji publicznych i handlowych oraz przedsiębiorstw w proces decyzyjny.

Przykładowe metody zaangażowania to ankiety pytające o opinie na temat przyszłego systemu gospodarki odpadami, dyskusje publiczne o recyklingu i segregacji odpadów albo kampania reklamowo-informacyjna, broszury informacyjne itp.

Ankiety zachowań i podejścia mieszkańców w dziedzinie gospodarki odpadami wykazują, że generalnie popierają oni inicjatywy recyklingu i segregacji odpadów. Co więcej, mieszkańcy są skłonni segregować odpady powstające w gospodarstwach domowych w celu ich selektywnej zbiórki i właściwego zagospodarowania.

Gmina może skonsultować się z mieszkańcami w związku z planem gospodarki odpadami. Jeśli okoliczności tego wymagają, na konsultacje należy przeznaczyć ilość czasu wystarczającą, aby mieszkańcy mogli się zapoznać z planem i mieli okazję do zgłoszenia uwag i wniosków.

W ten sposób publiczna dyskusja przyczyni się do zwiększenia poziomu wiedzy o planie gospodarki odpadami i tym samym pozwoli na łatwiejsze osiągnięcię wyznaczonych w nim celów i zadań.

Uwagi

Jeśli gmina/powiat zdecydują się na konsultacje społeczne, okres przyjmowania uwag i wniosków powinien trwać co najmniej 8–10 tygodni. Należy również przeznaczyć odpowiednią ilość czasu przed

i po okresie przyjmowania uwag i wniosków na konsultacje na poszczególnych szczeblach politycznych.

Przykłady

Gmina/powiat xx zaplanowały następujące działania informacyjne:

- opracować spójną strategię informacyjną w zakresie gospodarki odpadami obejmującą cały krótkoterminowy okres planowania, łącznie z:
  - kampanią informacyjną skierowaną do właścicieli domów jednorodzinnych i zabudowy szeregowej, promującą kompostowanie odpadów z ogrodów,
  - kampanią informacyjną skierowaną do wszystkich gospodarstw, promującą korzystanie z pojemników na odpady i segregację surowców wtórnych (puszki metalowe, papier, tektura itp.); kampanię należy skoordynować z wejściem w życie zweryfikowanego regulaminu utrzymania czystości i porządku,
  - kampanią informacyjną skierowaną do instytucji handlowych (biura, sklepy) dotyczącą segregacji materiałów do recyklingu (papier, tektura itp.), kampanię należy skoordynować z wejściem w życie zweryfikowanego regulaminu utrzymania czystości i porządku.

Poniżej przedstawiono wybrane sposoby przekazywania informacji zachęcających mieszkańców do segregacji odpadów:

- artykuły w mediach drukowanych,
- plakaty, broszurki, plakietki,
- informacje zamieszczone w internecie,
- porady udzielane telefonicznie,
- „pojazd informacyjny" jeżdżący po mieście,
- nauczanie i szkolenia o odpadach w szkołach,
- imprezy edukacyjne w kompostowniach i innych zakładach odzysku i unieszkodliwiania.

Do najważniejszych czynników zapewniających wysoką skuteczność edukacji i kształtowania świadomości społecznej należy zaliczyć:

- ciągłość (informacje muszą być udostępniane przez długi czas),
- rozpoznanie (podobne znaki rozpoznawcze – logo we wszystkich rodzajach mediów),
- różnorodność (łączenie różnych rodzajów mediów i form przekazu),
- skoncentrowane wykorzystanie różnych mediów (wykorzystanie mediów lokalnych skupiających się na wybranych grupach odbiorców),
- profesjonalizm (wykorzystanie zawodowych dziennikarzy i pracowników branży reklamowej),
- wizualizacja (materiały pisemne muszą być wzbogacone obrazem),
- wyzwanie dla odbiorcy (informacje powinny zmuszać odbiorcę do myślenia),
- zaangażowanie innych zainteresowanych stron (szkoły, stowarzyszenia itp.),
- drobne darmowe usługi dla mieszkańców (np. darmowy kompost),
- dialog z mieszkańcami,
- kontrola i wizyty powtórne w wybranych miejscach, jeśli pojawią się problemy.

9.12 Doskonalenie kadr

Wytyczne

Nowoczesne planowanie gospodarki odpadami w wielu aspektach przedstawia nowe koncepcje i, co za tym idzie, stawia nowe wyzwania administracji publicznej i urzędnikom. Nowe elementy to zwłaszcza procedury administracyjne, elementy powtarzające się, udział sektora prywatnego i potencjalne zaangażowanie społeczeństwa w procesie planowania.

Proces planowania ukierunkowany strategicznie i oparty na definiowaniu polityki, celów i zadań wydaje się trudniejszy dla osoby zajmującej się planowaniem od podejścia technicznego, nastawionego na rozwiązanie konkretnych problemów. W związku z tym szczególnie istotne są kompetencje pracowników wydziałów odpowiedzialnych za gospodarkę odpadami i ich doskonalenie zawodowe.

Krótkoterminowy plan działania powinien uwzględniać środki umożliwiające dokształcanie osób zaangażowanych w tworzenie planu gospodarki odpadami.

Edukacja i szkolenia mogą uwzględniać następujące tematy i dziedziny:

- edukacja ogólna, łącznie z kursami językowymi,

- szkolenia w zakresie ogólnych zasad planowania i problemów związanych z planowaniem gospodarki odpadami,
- rozwiązania technologiczne dla sektora odpadowego – systemy zbierania odpadów, transportu (w tym przeładunku) odpadów, instalacje do odzysku i unieszkodliwiania odpadów,
- kwestia uczestnictwa sektora prywatnego, łącznie z dokumentacją i procedurami przetargowymi, oceną ofert i wyborem wykonawcy; negocjacje umowy; monitoring kontraktu i działania uzupełniające; monitoring wykonania umowy i działania uzupełniające,
- kontrola działalności i planowanie, eksploatacja instalacji odzysku i unieszkodliwiania odpadów,
- kwestie zarządzania – systemy rachunkowe, zatrudnienie, powoływanie zespołów, podział obowiązków,
- kwestie polityki – rozpowszechnianie informacji, konsultacje społeczne, zrozumienie i zatwierdzenie planu gospodarki odpadami, zaangażowanie społeczeństwa w proces planowania.

9.13 Harmonogram działań

Podstawy prawne

Ustawa o odpadach stanowi o konieczności sporządzania harmonogramu wdrażania poszczególnych planowanych w zakresie gospodarki odpadami działań. Oczywiście w harmonogramie powinny być uwzględnione również działania określone planem krótkoterminowym.

Wytyczne

Po przygotowaniu krótkoterminowego planu działania należy przygotować harmonogram i zintegrować go z planem. Harmonogram powinien uwzględniać wszystkie główne zadania, terminy ich wprowadzenia lub wdrożenia oraz nazwy jednostek lub wydziałów odpowiedzialnych za ich wprowadzenie lub wdrożenie.

Harmonogram podsumowuje poszczególne działania wchodzące w skład krótkoterminowego planu działania (patrz rozdziały 9.2 do 9.12). Harmonogram w przejrzysty i prosty sposób pokazuje wszystkie zadania wyznaczone w planie.

Harmonogram stanowi również podstawę do oceny potrzeb finansowych i kosztów planu, jako że pozwala określić realizację planowanych inwestycji i ich kosztów w poszczególnych latach.

Harmonogram powinien uwzględniać wszystkie zaplanowane działania, lecz stopień szczegółowości należy dokładnie rozważyć i zostawić miejsce na późniejsze poprawki.

Uwagi

W większości przypadków odpowiednią jednostką czasu będzie 1 kwartał lub 1 rok.

Na następnej stronie przedstawiono harmonogram w postaci wykresu Gantta.

Przykłady

Zadanie	2004				2005				2006				2007			
	4 kw	1 kw	2 kw	3 kw	4 kw	1 kw	2 kw	3 kw	4 kw	1 kw	2 kw	3 kw	4 kw	1 kw	2 kw	3 kw	4 kw
Krótkoterminowy plan dzlałania																	
Zbieranie odpadów komunalnych																	
Przygotowanie																	
Przetarg, rejon 01																	
Przetarg, rejon 02																	
Przetarg, rejon 03																	
Zbieranie papieru i tektury																	
Przygotowanie																	
Przetarg																	
Start																	
Punkty usługowe																	
Wykonalność																	
Przetarg																	
Budowa																	
Start																	

10. Analiza oddziaływania

Streszczenie:

Należy wykonać analizę oddziaływania proponowanego planu gospodarki odpadami.

Analiza oddziaływania powinna zawierać wpływ planu na przyszły przepływ odpadów.

Należy również dokonać analizy sytuacji planowanej w porównaniu z sytuacją obecną pod kątem skutków środowiskowych.

Następnie należy oszacować potrzeby inwestycyjne określone planem gospodarki odpadami.

Należy przeprowadzić analizę rocznych kosztów materiałowych, kosztów eksploatacyjnych i kosztów utrzymania systemów gospodarki odpadami zorganizowanych lub wykorzystywanych przez gminę/powiat.

Na koniec należy oszacować przyszłe wielkości opłat za użytkowanie systemu gospodarki odpadami.

10. Analiza oddziaływania

10.1 Uwagi ogólne

Podstawy prawne

Zgodnie z ustawą o odpadach plan gospodarki odpadami powinien opisywać proponowany system gospodarki odpadami, łącznie z ustaleniem harmonogramu wydatkowania środków finansowych i źródłem ich pochodzenia. W planie powinna znaleźć się również analiza oddziaływania: zmian sposobów postępowania z poszczególnymi rodzajami odpadów, źródeł finansowania i wielkości opłat.

Ponadto ustawa – Prawo ochrony środowiska wymaga, aby krajowy i wojewódzkie plany gospodarki odpadami oraz programy ochrony środowiska zostały ocenione pod względem ich wpływu na środowisko (postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko skutków realizacji planów i programów).

Zaleca się jednak, aby wstępną analizę oddziaływania na środowisko wykonać dla każdego planu gospodarki odpadami (również gminnego i powiatowego).

Wytyczne

Analiza powinna opisywać oddziaływanie krótkoterminowego programu działania na:

- przepływ odpadów,
- oddziaływanie na środowisko,
- potrzebne inwestycje,
- koszty uwzględnione w budżecie gminy/powiatu,
- koszty użytkowników systemu gospodarki odpadami (posiadaczy odpadów) – wielkość opłat.

Ponadto należy wykonać ocenę możliwych źródeł finansowania.

10.2 Analiza przepływu odpadów

Wytyczne

Należy wykonać analizę wpływu planu gospodarki odpadami na przepływ odpadów (sposoby postępowania z odpadami).

Na tym etapie analiza przepływu odpadów jest analogiczna do analizy wykonanej zgodnie z rozdziałem 4.5 z wyjątkiem tego, że powinna ona odzwierciedlać sytuację na koniec okresu planowania, łącznie z inicjatywami krótkoterminowego planu działania.

Nadrzędnym celem analizy jest ustalenie ilościowych i jakościowych parametrów (niezbędnej liczby i zdolności przerobowych) planowanych instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów. Wyniki analizy stanowić będą podstawę do dalszego planowania tych instalacji.

Innym powodem do szacowania przyszłego przepływu odpadów jest ustalenie, czy wykonywane są zadania planu gospodarki odpadami, jak i zadania wyznaczone na poziomie wojewódzkim i krajowym.

Analiza przepływu odpadów powinna określić całkowitą ilość odpadów spodziewaną na koniec okresu planowania, a także określić spodziewane ilości odpadów dla każdego z głównych sposobów ich zagospodarowania, np. recykling /odzysk, spalanie i składowanie.

Ponadto analiza powinna określać ilości odpadów kierowanych do planowanych i istniejących instalacji do odzysku (w tym recyklingu) i unieszkodliwiania odpadów. Analiza powinna uwzględniać ilości powstających w wyniku działalności tych instalacji odpadów poprocesowych.

10.3 Wstępna analiza oddziaływania na środowisko

Wytyczne

Analiza oddziaływania na środowisko jest podobna do analizy scenariuszy, przedstawionej w rozdziale 7.3. Zamiast jednak analizowania poszczególnych scenariuszy, ta część planu gospodarki odpadami porównuje sytuację istniejącą do planowanej. Wstępna analiza oddziaływania na środowisko może uwzględniać parametry określone w rozdziale 7.3. poradnika.

Z uwagi na interdyscyplinarny charakter analizy, jej wykonanie wymaga zaangażowania różnych

(zajmujących się poszczególnymi komponentami środowiska) specjalistów.

10.4 Analiza kosztów

Wytyczne

Analiza kosztów składa się z dwóch głównych części. Pierwsza to szacunek nakładów inwestycyjnych niezbędnych do realizacji planu gospodarki odpadami. Druga dotyczy rocznych kosztów kapitałowych wraz z kosztami eksploatacji i utrzymania istniejącej infrastruktury w zakresie gospodarki odpadami zorganizowanej lub eksploatowanej przez daną gminę/powiat jak i kosztów funkcjonowania wydziału (zespołu) ds. gospodarki odpadami gminy/powiatu.

Jak wspomniano w rozdziale 9.8, inicjatywy krótkoterminowego programu działania powinny być odzwierciedlone w odpowiednich (gminnych/powiatowych) budżetach. Plan gospodarki odpadami powinien określać szacunek kosztów (w tym kosztów inwestycyjnych) na najbliższe cztery lata. W ten sposób będzie stanowił podstawę dla planowania rocznego budżetu władz samorządowych.

Podczas prowadzonej corocznie procedury planowania i uchwalania budżetu należy ocenić, czy rzeczywiste koszty sektora gospodarki odpadami są zgodne z założeniami planu.

Potrzeby inwestycyjne zostaną określone w planie gospodarki odpadami niezależnie od tego, czy inwestorem są władze lokalne, osoba prywatna czy instytucja.

Szacowane potrzeby inwestycyjne należy określić jako sumę niezbędnych inwestycji zidentyfikowanych w ramach każdego z systemów: zapobiegania powstawaniu, zbierania, transportu (w tym przeładunku), odzysku i unieszkodliwiania, jak opisano w rozdziałach 9.2 do 9.12, włączając w to:

- potrzeby inwestycyjne w czasie (np. w zakresie instalacji do zbierania, przeładunku, odzysku i unieszkodliwiania odpadów),
- inwestycje powtarzające się w czasie (np. pojemniki do gromadzenia i pojazdy do wywozu odpadów – wyposażenie o ograniczonym okresie eksploatacji),
- ponowne inwestycje (reinwestycje) w czasie.

Oprócz określenia szacunku wszystkich inwestycji potrzebnych w sektorze gospodarki odpadami do wykonania krótkoterminowego programu działań należy przygotować ocenę potencjalnych źródeł finansowania.
Zaleca się wykonanie takiej oceny dla każdego z wymienionych w rozdziałach 9.2 do 9.12 systemów, po czym dokonanie zestawienia tych danych w ramach opisywanej w niniejszym rozdziale części planu gospodarki odpadami.
W przyszłości zaleca się, aby (po korzystnym wyniku referendum w sprawie przejęcia obowiązków przez gminę) opłaty za wywóz i zagospodarowanie odpadów wpływały bezpośrednio do gminy. Pozwoli to na rozszerzenie zakresu obowiązków wydziałów gospodarki odpadami oraz zwiększy możliwości budżetowe, ułatwiając właściwą realizację zaplanowanych w planie gospodarki odpadami działań. Działania odzwierciedlone w budżetach samorządowych będą obejmowały głównie koszty eksploatacji i utrzymania systemów zbierania, transportu (w tym przeładunku), odzysku i unieszkodliwiania odpadów oraz bezpośrednie i pośrednie koszty działalności wydziału gospodarki odpadami, takie jak:

- koszty eksploatacyjne,
- koszty wynagrodzenia,
- utrzymanie, np. koszty napraw i remontów,
- koszty kapitałowe, łącznie z zapłatą odsetek za pożyczki, kredyty zaciągnięte przez władze samorządowe.

Uwagi

Źródłami środków inwestycyjnych mogą być komercyjne lub preferencyjne pożyczki lub dotacje ze źródeł krajowych lub zagranicznych, łącznie z funduszami ochrony środowiska i gospodarki wodnej poszczególnych szczebli, kredyty państwowe, pożyczki dwustronne, międzynarodowe instytucje finansowe (Bank Światowy, EBOR, UE itp.)

Przykłady

W tabeli 10–1 przedstawiono przykładowy gminny/powiatowy krótkoterminowy program działań. Uwzględnione zostały nakłady inwestycyjne, koszty kapitałowe, koszty eksploatacyjne i koszty planowania.

Tabela 10–1. Przykład krótkoterminowej analizy kosztów, uwzględniającej nakłady inwestycyjne, koszty eksploatacyjne i utrzymania, koszty kapitałowe i inne (np. konsultacje, materiały edukacyjne). Przykładowe koszty podano w EUR.

Działalność (ceny podane w EUR)	2003	2004	2005	2006
System zbierania odpadów komunalnych				
Koszty przetargu na pojemniki	8 000			
Zakup nowych pojemników		267 630		
Koszty przetargu na zbieranie odpadów	8 000			
Koszty eksploatacyjne		500 000	500 000	500 000
Koszty administracyjne		5 000	5 000	5 000
Odpady opakowaniowe (papier, tektura, tworzywa sztuczne itp.)				
Zakup nowych pojemników do selektywnej zbiórki	10 000	19 000		
Rozmieszczenie pojemników	520	980		
Koszty administracyjne	3 000	3 000	3 000	3 000
Koszty eksploatacyjne	26 400	26 400	26 400	26 400
Odpady opakowaniowe (butelki, szkło, puszki)				
Zakup nowych pojemników do selektywnej zbiórki	10 000	19 000		
Rozmieszczenie pojemników	520	980		
Koszty administracyjne	3 000	3 000	3 000	3 000
Koszty eksploatacyjne	2 850	8 265	8 265	8 265
Przepisy i prawo lokalne				
Odpady komunalne	7 500			
Odpady przemysłowe i inne	7 500			
Centralne Stacje Zbierania				
Zaprojektowanie	50 000			
Pozwolenia	25 000			
Roboty inżynieryjne		200 000	150 000	
Prace budowlane		60 000		
Pojemniki itp.		60 000		
Koszty eksploatacji		60 000	60 000	60 000
Różne				
Materiały edukacyjne		11 000		
Doradztwo	6 000			
Przewodnik dot. gospodarki odpadami przemysłowymi		30 000	30 000	30 000
Ankieta użytkownika (ocena planu gospodarki odpadami)	7 500			
Inwestycje razem	**20 000**	**625 630**	**150 000**	**0**
Obliczona amortyzacja i odsetki	5 772	180 551	43 289	0
Koszty planowania i eksploatacji	155 790	657 475	635 665	635 665
Koszty roczne razem	161 562	838 026	678 954	635 665
Aktualna Wartość Netto (NPV)	**1 971 826**			

Zestawione powyżej nakłady inwestycyjne i koszty są tylko przykładami. Chodzi o podkreślenie konieczności oszacowania kosztów i przeprowadzenia analizy finansowej metody pokazanej za pomocą tabeli.

10.5 Ocena opłat (dostępności finansowej)

Wytyczne

Ocena wpływu planu na przyszłe opłaty dla poszczególnych grup wytwórców odpadów powinna uwzględniać ocenę całkowitych kosztów związanych z planem. Jak wspomniano wcześniej, na koszty systemu gospodarki odpadami składają się koszty pokrywane przez władze samorządowe i koszty nie uwzględnione w budżecie.

Całkowite koszty systemu gospodarki odpadami powinny być pokrywane z bezpośrednich opłat posiadaczy odpadów. Opłata jest zatem definiowana jako całkowity koszt systemu podzielony przez liczbę uczestniczących jednostek (gospodarstw, osób itp.). Jak już podkreślano, szczególnie zalecane jest wprowadzenie i egzekwowanie prawidłowego mechanizmu zwrotu kosztów.

Opłaty są powiązane z określonym systemem, np. usługi związane z gospodarką odpadami komunalnymi, zbieraniem, odzyskiem i unieszkodliwianiem odpadów niebezpiecznych itp. Oznacza to, że opłaty będą się różnić dla każdego systemu, ale suma opłat dla jednego z systemów nie musi koniecznie pokrywać jego kosztów. Możliwa będzie redystrybucja środków finansowych przeznaczonych na gospodarkę odpadami pomiędzy poszczególne systemy jednostkowe. Takie kroki mogą się okazać konieczne, aby zachęcić do korzystania z danego systemu (np. selektywna zbiórka surowców wtórnych).

Główną zasadą ustalania wysokości opłat jest to, żeby całkowity przychód był równy całkowitym kosztom systemu gospodarki odpadami w danym okresie, z równoczesnym uwzględnieniem możliwości gromadzenia środków finansowych na potrzeby przyszłych inwestycji.

Przykłady

Przy założeniu, że koszty wykazane w powyższym przykładzie stanowią sumę kosztów systemu gospodarki odpadami, suma pobranych opłat powinna być równa kosztom w danym okresie.

Koszty mogą się wahać w zależności od realizowanych inwestycji, więc zaleca się ustalanie opłat bieżących na poziomie umożliwiającym zrównoważenie całkowitych dochodów z tych opłat w ciągu danego okresu (np. 5 lub 10 lat) i całkowitych kosztów systemu za ten sam okres. Oznacza to, że w pewnych okresach jednostka będzie miała deficyt, a w innych dochód będzie wyższy od poniesionych kosztów.

11. Plan jako dokument

Streszczenie:

Należy przygotować dokument stanowiący plan gospodarki odpadami.

Jego struktura może być podobna do struktury zaproponowanej w rozdziałach 3–10 niniejszego poradnika.

Bardzo przydatne może być również przygotowanie streszczenia planu w języku niespecjalistycznym (np. dla czytelnika, któremu brakuje czasu na szczegółową lekturę).

11. Plan jako dokument

Podstawy prawne

Ustawa o odpadach nie określa szczegółowych wymagań wobec struktury dokumentu stanowiącego plan. Wymagania takie będą określone w rozporządzeniu Ministra Środowiska.

Niniejszy rozdział przedstawia proponowaną strukturę dokumentu – plan gospodarki odpadami.

Wytyczne

Plan powinien uwzględniać prezentowane w niniejszym poradniku wytyczne oraz podstawowe wymagania dotyczące struktury ogólnej dokumentu. Plan może się składać z jednego lub kilku tomów i powinien uwzględniać następujące rozdziały główne:

0. Wstęp, streszczenie
1. Założenia i dane podstawowe
2. Analiza stanu istniejącego w sektorze gospodarki odpadami
3. Przewidywane zmiany
4. Polityka, cele i zadania
5. Analiza opcji ekonomicznych i technologicznych
6. Długoterminowy program strategiczny
7. Krótkoterminowy plan działania
8. Analiza oddziaływania
9. Wdrożenie
10. Monitoring i aktualizacja

Zawartość i metodologia każdej z wyżej wymienionych części zostały opisane w odpowiednich rozdziałach niniejszego poradnika.

Streszczenie planu gospodarki odpadami można (a nawet powinno się) rozpowszechniać wśród mieszkańców i prezentować członkom organów politycznych uchwalających plan. Streszczenie powinno być napisane językiem niespecjalistycznym.

Dokument, jakim jest plan gospodarki odpadami, powinien być krótki i zwięźle napisany. Szczególnie istotne powinny być elementy strategiczne, a nie opis stanu istniejącego. Oznacza to, że rozdział 4 i następne będą w dokumencie najważniejsze.

Układ edycyjny dokumentu można przygotować na szereg sposobów. Tradycyjna forma prezentacji składająca się z tekstu, tabel i kilku elementów graficznych (wykresy kołowe, słupkowe, mapy itp.) jest całkowicie wystarczająca, chociaż zespół przygotowujący plan może wywołać większe zainteresowanie dokumentem uatrakcyjniając jego formę graficzną i układ edycyjny. Dotyczy to szczególnie streszczenia.

Roboczą wersję dokumentu można również umieścić na stronie internetowej. Zainteresowane osoby/instytucje mogą w ten sposób zgłaszać swoje uwagi bezpośrednio.

12. Wdrożenie

12. Wdrożenie

Wytyczne

Zgodnie z ustawą o odpadach gminy/powiaty są odpowiedzialne za planowanie gospodarki odpadami, ale także za prawidłowe zarządzanie odpadami na swoich terenach. W związku z tym gminy/powiaty są w rzeczywistości odpowiedzialne za wdrożenie planu gospodarki odpadami.

Plan jednak nie wdroży się sam, bez dodatkowych starań ze strony gmin/powiatów i ich struktur administracyjnych.

W wielu przypadkach władze wypełniają swoje obowiązki zlecając wykonanie zadań związanych z gospodarką odpadami (np. zbieranie odpadów, utrzymanie czystości, transport, odzysk i unieszkodliwianie) przedsiębiorcom prywatnym. Taka działalność jest oczywiście legalna, a w wielu przypadkach jest nawet pożądana i zalecana.

Wykonywanie obowiązków przez firmy prywatne nie zmienia faktu, że gminy pozostają odpowiedzialne za gospodarkę odpadami na swoich terenach.

Jeśli przedsiębiorstwo prywatne prowadzi działalność na podstawie umowy, nie można się spodziewać, że wdroży postanowienia planu gospodarki odpadami. Nie można też oczekiwać, aby nowe projekty były zapoczątkowane przez kogokolwiek innego niż gminę/powiat, nie mówiąc już o realizacji bardziej skomplikowanych celów i zadań planu gospodarki odpadami.

Realizacja polityki, celów i zadań planu wymaga zatem nie tylko pełnego zaangażowania rady gminy popartego kompetentną i sprawną administracją, ale również inicjatyw samej administracji we wdrażaniu działań i projektów wchodzących w skład planu gospodarki odpadami.

Nie oznacza to, że wszystkie bez wyjątku zadania zostaną zrealizowane przez administrację/władze lokalne. Oznacza to jednak, że administracja/władze muszą podejmować inicjatywy i odgrywać główną rolę we wdrażaniu planu.

Wdrożenie planu gospodarki odpadami stanowi zatem jego integralną część. Wdrożenie planu leży w gestii gminy/powiatu, który jest odpowiedzialny za podjęcie działań potrzebnych do zrealizowania projektów i postanowień planu. Krótkoterminowy plan działania opisany w rozdziale 9 niniejszego dokumentu powinien zawierać szczegółowe opisy działań (kto, kiedy, jak) koniecznych do realizacji strategii i celów. Zatem wdrożenie planu jest to podjęcie działań mających na celu realizację projektów określonych w krótkoterminowym programie działań.

Osoby odpowiedzialne za wdrożenie systemu gospodarki odpadami powinny być odpowiednio zaangażowane w tę pracę i posiadać wszystkie potrzebne do tego kompetencje.

Uwagi

Wybór jednostki wdrażającej plan

Przy ustalaniu i wprowadzaniu nowych usług i instalacji w zakresie gospodarki odpadami rada/organ wykonawczy gminy/powiatu musi pełnić rolę jednostki odpowiedzialnej za wdrożenie tych usług i instalacji. Jeśli w tworzeniu systemu gospodarki odpadami bierze udział kilka gmin/powiatów, będzie to związek gmin/powiatów lub w przypadku porozumienia – jedna z gmin. Jedna z gmin musi, w przypadku porozumienia gmin, zostać wyznaczona jako wiodąca, stając się jednostką odpowiedzialną za wdrożenie planu i być jednocześnie dostawcą usług.

Regionalne władze lub jednostki odpowiedzialne za system gospodarki odpadami (związki celowe gmin/powiatów lub zarządy regionalne) mogą działać bardzo skutecznie, jednakże w takim przypadku wymagane jest przekazanie części kompetencji w zakresie zarządzania gospodarką odpadami przez każdą z gmin/powiatów na rzecz tej jednostki.

Aby móc działać skutecznie, jednostka wiodąca musi posiadać wystarczające kompetencje pozwalające jej wdrożyć system gospodarki odpadami. Zakres jej obowiązków może obejmować:

- wykonywanie usług i eksploatację instalacji gospodarki odpadami,
- zawieranie umów z dostawcami usług i innymi władzami lub jednostkami,
- pobieranie opłat za usługi od ludności i innych wytwórców odpadów,
- zaciąganie kredytów i prowadzenie ewidencji zadłużenia dla celów finansowania usług i instalacji,

- ustalanie sposobu postępowania z poszczególnymi grupami odpadów (przepływu strumienia odpadów) w ramach poszczególnych systemów i instalacji.

Wzmacnianie administracji lokalnej

Wzmocnienie administracji lokalnej jest konieczne do wdrożenia innych aspektów planu gospodarki odpadami. Może ono obejmować następujące działania:

- rozwój lub stworzenie nowych wydziałów gospodarki odpadami ze zwiększonymi zakresami obowiązków i kompetencjami, włącznie ze zwiększeniem liczby pracowników zajmujących się gospodarką odpadami,
- wprowadzenie ogólnych programów szkoleniowych dla pracowników administracji lokalnej w celu zwiększenia ich kompetencji przy wykonywaniu zadań związanych z gospodarką odpadami,
- szkolenie pracowników administracji i radnych gminy/powiatu w zakresie zarządzania gospodarką odpadami (system zarządzania charakteryzujący się świadomą polityką, wyznaczonymi celami i zadaniami, kontrolowany przez administrację gminy/powiatu i obejmujący usługi świadczone przez kontrahentów prywatnych i/lub publicznych),
- wyznaczanie wydziałom odpowiedzialnym za gospodarkę odpadami nowych zadań, np. rozwoju, planowania i wdrożenia nowych systemów zbierania odpadów (eksploatowanych przez prywatnych lub publicznych dostawców usług wyłonionych z przetargów), zgodnych z wymogami planu gospodarki odpadami i, co z tym związane, zgodnych z wymogami państwowymi i wymogami UE,
- poprawę jakości usług, aby użytkowanie systemu gospodarki odpadami stało się skuteczniejsze i zgodne z wyznaczonymi celami polityki w zakresie gospodarki odpadami,
- wprowadzenie publicznie kontrolowanych i zarządzanych systemów zwrotu nakładów umożliwiających administracji finansowanie bieżącej i przyszłej działalności na podstawie zasady „zanieczyszczający płaci", niezależnie od zewnętrznych źródeł finansowania.

Struktura własnościowa

Instalacje gospodarki odpadami mogą być własnością prywatną korporacji, spółki lub osoby fizycznej. Mogą również być własnością gminy/powiatu. Wybór rodzaju własności wpływa na sposoby i źródła finansowania oraz formy organizacyjno-prawne prowadzenia działalności.

Gmina/powiat ma lepsze możliwości kontroli nad instalacją, której jest właścicielem. W większości krajów zaleca się, aby instalacje gospodarki odpadami były własnością publiczną, co uznawane jest za rozwiązanie bardziej praktyczne i skuteczniejsze finansowo. Nie oznacza to jednak, że operatorzy prywatni są wykluczeni z działalności w dziedzinie gospodarki odpadami (patrz poniżej).

Wdrożenie projektów publicznych wymaga zwykle mniej czasu i starań, a związane z nim ryzyko jest znikome lub żadne. Ponadto finansowanie publicznych projektów związanych z gospodarką odpadami jest zwolnione od podatków i często jest łatwiejsze do uzyskania niż dla projektów prywatnych.

Rozwój współpracy sektora publicznego i prywatnego

Niezależnie od wyboru struktury własnościowej, w sektorze gospodarki odpadami należy rozwinąć stosunki partnerskie pomiędzy sektorem publicznym a prywatnym:

- zwiększyć liczbę przetargów, aby rozwinąć rynek i uzyskać rozwiązania najskuteczniejsze finansowo,
- kreować działania umożliwiające zaangażowanie sektora prywatnego,
- zweryfikować lub rozwiązać istniejące umowy z operatorami, zawrzeć nowe umowy na świadczenie usług z działającymi na terenie gminy/powiatu profesjonalnymi kontrahentami,
- rozpocząć rozmowy ze wszystkimi zainteresowanymi stronami, łącznie z operatorami prywatnymi, właścicielami instalacji unieszkodliwiania odpadów, potencjalnymi źródłami finansowania, organizacjami pozarządowymi i in. o roli, którą każda z nich mogłaby odgrywać przy wdrażaniu planu,
- zawrzeć dobrowolne umowy z organizacjami

i stowarzyszeniami przemysłowymi, sieciami handlu detalicznego itp., mające na celu podjęcie działań zachęcających do większego udziału ludności w inicjatywach dotyczących odzysku i recyklingu (w tym odpadów opakowaniowych).

Sektor prywatny

Należy określić rolę sektora prywatnego w świadczeniu usług zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów oraz ustalić odpowiednią politykę. Działania te mogą przyjąć postać zaproszeń do zaoferowania instalacji lub rozważenie konkretnych inicjatyw ze strony sektora prywatnego.

Można określić rodzaj i zakres usług, wydajności instalacji i zakres umów dotyczących eksploatacji systemu. Można także rozważyć zmiany systemu w zakresie pobierania opłat za usługi wykonywane przez operatorów prywatnych. Należy także rozpatrzyć wpływ proponowanych zmian na istniejące struktury organizacyjne systemu gospodarki odpadami.

Zwiększenie świadomości ekologicznej społeczeństwa

Rada i administracja gminy/powiatu wdrażające plan gospodarki odpadami mogą napotkać szereg przeszkód związanych z brakiem zrozumienia przez społeczeństwo problematyki dotyczącej gospodarki odpadami. Przezwyciężenie tych przeszkód może wymagać m.in.:

Poprawy dostępu do informacji[26]. Brak wiedzy o tym, gdzie, kiedy i jakie odpady wytwarzane są w gospodarstwach domowych, stanowi często prawdziwą przeszkodę dla ustanowienia zrównoważonej gospodarki odpadami.

Akceptacji odpowiedzialności. Mieszkańcom często się wydaje, że po umieszczeniu odpadów w pojemniku problem ich zagospodarowania został rozwiązany. W rzeczywistości jest to dopiero pierwsze z szeregu działań (gromadzenie, zbiórka, transport, segregacja, odzysk, unieszkodliwianie) na drodze do ustanowienia zrównoważonej gospodarki odpadami.

Akceptacji skuteczności działania. Nawet jeśli mieszkańcy świadomi są ilości i jakości wytwarzanych przez siebie odpadów, to panuje powszechne przekonanie, że nie można nic zrobić, żeby tę ilość/jakość ograniczyć. Informowanie i edukacja społeczeństwa w zakresie ograniczania powstawania odpadów, selektywnej zbiórki surowców wtórnych czy kreowanie „mody" na trwalsze i środowiskowo przyjazne produkty (np. zawierające mniejszą ilość i/lub lepszą z punktu widzenia odzysku jakość materiałów opakowaniowych) może znacząco przyczynić się do zmiany takich przekonań i zaktywizować udział społeczeństwa w planowanych zintegrowanych działaniach gospodarki odpadami.

Rozwoju infrastruktury wspierającej. Większość mieszkańców jest skłonna uczestniczyć w systemach selektywnego zbierania odpadów. Warunkiem niezbędnym jest zapewnienie odpowiedniej i „przyjaznej dla uczestnika" (właściwie zlokalizowanej i umożliwiającej proste segregowanie odpadów) infrastruktury technicznej. Brak takiej infrastruktury jak np. usług w zakresie zbierania odpadów metodą „przy krawężniku" (bezpośrednio z posesji) albo centralnych czy osiedlowych punktów zbierania odpadów jest często przyczyną niepowodzeń i małej efektywności systemów selektywnego zbierania i odzysku, w tym recyklingu odpadów.

Ustalenie priorytetów przy wdrażaniu zadań

W trakcie przygotowywania strategii i planów wdrożeniowych gminy/powiaty będą musiały ustalić listę priorytetów dla poszczególnych wytyczonych zadań. W trakcie przygotowania planu gospodarki odpadami zostały określone problemy związane z gospodarką odpadami (patrz rozdziały 1–5 niniejszego poradnika). Polityka, cele i zadania zostały ustalone zgodnie z zaleceniami rozdziału 6, a opcje rozwiązania problemów, związane z tym koszty i korzyści wynikające z tych opcji, finansowanie inwestycji i inne zasoby potrzebne do ich wdrożenia zostały opisane w rozdziale 7.

Priorytety i horyzonty czasowe ich wdrażania są natomiast ustalone i sformalizowane w planach krótko- i długoterminowych przygotowanych na

[26] Na podstawie: G. Clapton: "The Use of Waste Management Plans as a Driver for Change. Paper in the Phare Twinning Project" *Wykorzystanie planów gospodarki odpadami jako czynników postępotwórczych. Referat przygotowany w ramach projektu Phare Twinning* (PL98/IB-EN-01).

podstawie wytycznych zawartych w rozdziałach 8 i 9. Wpływ wdrożenia krótko- i długoterminowego planu na lokalny budżet i na inne czynniki został opisany w rozdziale 10.

Poniżej opisano szereg kwestii do rozważenia oraz czynników mogących mieć wpływ na wdrożenie planu[27].

Kwestie środowiskowe

Najbardziej rozpowszechnioną metodą unieszkodliwiania odpadów w Polsce jest ich składowanie, a niewłaściwie zaprojektowane, eksploatowane i nieodpowiednio kontrolowane składowisko może być źródłem znacznych emisji zanieczyszczeń i innych zagrożeń dla środowiska. W związku z tym najpierw można skupić się na wdrożeniu działań mających na celu poprawę i lepszą kontrolę sposobów zarządzania i eksploatacji istniejących składowisk, a dopiero później rozważyć możliwość stosowania bardziej zaawansowanych metod unieszkodliwiania odpadów.

Działania ograniczające wpływ istniejących i starych składowisk na środowisko, jak również budowa nowych składowisk są przedsięwzięciami bardzo kosztownymi. Każda gmina/powiat musi ustalić, która z opcji jest najskuteczniejsza i najbardziej wydajna.

W przypadku spalarni odpadów należy wziąć pod uwagę szereg długotrwałych czynników związanych z ich eksploatacją: zmniejszenie ilości wytwarzanych odpadów (Aby były ekonomicznie opłacalne, spalarnie powinny być projektowane i eksploatowane dla unieszkodliwiania dużych ilości odpadów.); ograniczenie potrzeb w zakresie składowania odpadów. (Spalanie zmniejsza ilość odpadów wymagających finalnego unieszkodliwiania, ale powoduje powstawanie odpadów technologicznych stanowiących duże zagrożenie środowiskowe i wymagających bezpiecznego unieszkodliwiania).

Plany muszą przede wszystkim zapewnić zapobieganie powstawaniu odpadów i odzysk (łącznie z recyklingiem, w tym z kompostowaniem).

[27] Na podstawie: *Podręcznik do wdrażania prawodawstwa środowiskowego Wspólnot Europejskich. Komisja UE.*

Efektywność finansowa

Działania bardziej efektywne finansowo (powodujące większe korzyści środowiskowe w przeliczeniu na jednostkę poniesionych kosztów) powinny mieć wyższy priorytet od działań mniej wydajnych. Z drugiej strony nie należy jednak ignorować lub odkładać realizacji działań wymagających dużych nakładów inwestycyjnych (np. budowa nowych instalacji), ponieważ gminy/powiaty muszą planować rozwój, finansowanie i budowę takich instalacji i przygotować społeczność do konieczności ich przyszłego powstania.

Aspekty ekonomiczne

Gminy/powiaty muszą rozważyć, które pozycje w planie będą miały znaczący wpływ na gospodarkę. W pierwszej kolejności należy rozważać działania mające wpływ na sektor przemysłowy i handlowy, a w następnej kolejności – działania dotyczące mniej istotnych dziedzin gospodarki.

Na przykład władze samorządowe powinny uwzględnić w planowanych działaniach budowę (lub współdziałanie w budowie) systemów zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania zużytych baterii, akumulatorów, odpadów opakowaniowych czy komunalnych osadów ściekowych.

Ustawy o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej i opłacie depozytowej jak i o opakowaniach i odpadach opakowaniowych wymagają wprowadzenia istotnych zmian do produkcji, dystrybucji i użycia materiałów opakowaniowych we wszystkich sektorach gospodarki oraz wyznaczają ilościowe cele określające poziomy odzysku (w tym recyklingu) i ograniczenie ilości wytwarzanych odpadów opakowaniowych, co w oczywisty sposób wpłynie na sektor przemysłowy i handlowy, powoływane organizacje odzysku, ale również działania gmin/powiatów związane z gospodarką odpadami.

W trakcie opracowywania strategii gospodarki odpadami gminy/powiaty powinny zidentyfikować dostępne źródła finansowania, jak np. krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej albo źródła zewnętrzne (np. ISPA).

12. Wdrożenie

Ogólnie działania podjęte przez gminy/powiaty muszą być zgodne z planami wojewódzkimi i krajowymi, które z kolei muszą być zgodne z polityką i prawodawstwem krajowym w zakresie gospodarki odpadami.

Harmonogram wdrożeń

Harmonogram wdrożeń powinien być realistyczny. Po zgłoszeniu uwag przez zainteresowane strony można dopracować szczegóły harmonogramu. Harmonogram powinien przykładowo zawierać następujące etapy:

- opracowania wstępne,
- przygotowanie projektów,
- budowa,
- eksploatacja.

Jeśli plan gospodarki odpadami zakłada budowę nowych instalacji, czas konieczny do wdrożenia programu będzie dłuższy niż w przypadku, gdy zostaną wykorzystane instalacje istniejące.

Zakładając, że dyskusje i negocjacje będą trwały jeden rok, wdrożenie programu recyklingu opartego na systemie zbierania „przy krawężniku", który zakłada budowę nowej instalacji do odzysku materiałowego, może zająć 4 lata. Prawie tyle samo czasu zajęłoby zbudowanie nowej kompostowni odpadów „zielonych".

Podsumowanie

Wdrożenie planu gospodarki odpadami wymaga (m.in.) następujących działań:

- ustanowienia struktur organizacyjnych, łącznie z powołaniem nowych wydziałów na szczeblu gminy czy powiatu odpowiedzialnych m.in. za planowanie, zarządzaniem danymi i systemami raportowania, egzekwowanie,
- ustalenia budżetów i źródeł finansowania,
- opracowania i wdrożenia programów wspierających społeczeństwo w działaniach pozwalających na minimalizację ilości wytwarzanych odpadów oraz zwiększenie recyklingu,
- przygotowania, wdrożenia i egzekwowania lokalnych przepisów (regulaminów),
- rozpatrzenia i koordynacji potencjalnej roli sektora prywatnego,
- przygotowania studiów wykonalności, planów i ocen oddziaływań na środowisko poszczególnych inwestycji (w przypadkach, gdy jest to wymagane),
- przygotowania projektów technicznych i przetargów zgodnie z obowiązującymi przepisami o przetargach,
- innych formalności prawnych, łącznie z nabywaniem nieruchomości, zawieraniem umów itp.,
- realizacji poszczególnych etapów procesu inwestycyjnego (budowy i zlecania wykonania instalacji),
- wdrożenia projektu (w etapach).

Powyższe działania powinny zostać uwzględnione w krótko- lub długoterminowym planie działania.

13. Ocena

13. Ocena

13.1 Procedury oceniania

Podstawy prawne

Zgodnie z ustawą o odpadach plan gospodarki odpadami powinien być weryfikowany przynajmniej raz na cztery lata.

Wytyczne

Weryfikacji powinna zostać poddana całość planu, łącznie z jego warunkami, założeniami dalszego rozwoju i innymi danymi początkowymi w celu sprawdzenia, czy wciąż są aktualne.

Weryfikacja powinna także objąć politykę, cele i zadania.

Zweryfikowany plan powinien zawierać nowy opis istniejącej sytuacji (nowy, bo stan gospodarki odpadami uległ zmianom po wdrożeniu założeń i działań planu pierwotnego).

Wreszcie, weryfikacja powinna objąć aktualizację i/lub weryfikację programu długoterminowego, a zwłaszcza krótkoterminowego planu działań wraz z analizą oddziaływań.

Nowy plan należy opublikować i przekazać do zaopiniowania przez właściwe władze, zgodnie z wymaganiami określonymi w ustawie o odpadach. Ostatecznie zaktualizowany plan zostanie zatwierdzony (w drodze uchwały) przez odpowiednią radę gminy lub powiatu.

Jeśli założenia lub dane podstawowe ulegną istotnym zmianom lub jeśli zajdą jakiekolwiek inne istotne zmiany mogące uniemożliwić wdrożenie obecnego planu, weryfikację można (a często trzeba) przeprowadzić przed upływem czteroletniego okresu.

Uwagi

Proces weryfikacji powinien się rozpocząć nie później niż trzy lata od uchwalenia poprzedniego planu.

Z przedstawionych powyżej wytycznych wynika, że weryfikacji należy poddać cały plan. Może się jednak okazać, że niektóre części planu wymagają całkowitego uaktualnienia, a inne tylko drobnych zmian, w zależności od okoliczności.

Tak czy inaczej, należy przygotować nową wersję dokumentu i przekazać ją do zatwierdzenia przez odpowiednią radę.

Najistotniejszymi pytaniami podczas weryfikacji są:

- Czy zostały rozwiązane podstawowe problemy zidentyfikowane w poprzednim planie?
- Czy pojawiły się nowe problemy?
- Czy osiągnięto cele postawione w polityce?
- Czy zostały wykonane zadania postawione w poprzednim planie? W jakim stopniu? Jeśli nie, to dlaczego?
- Czy zostały wykonane zadania postawione przed administracją? W jakim stopniu?
- Czy zostały wdrożone inne działania, np. czy zostały spełnione warunki umów przez zawierające je strony? Jeśli nie, to dlaczego?

Oczywiście weryfikacja planu może być zadaniem łatwiejszym od opracowania go po raz pierwszy, ale podczas weryfikacji należy koniecznie wykonać ponowną analizę problemów i strumienia odpadów.

Wiele opisów ze „starego" planu nie zmieni się w „nowym" (jeśli np. nie ulegną zmianie systemy zbierania odpadów). Jednak w ramach realizacji pierwszego planu mogły zostać wdrożone nowe systemy, które w nowym planie zostaną opisane jako istniejące. W praktyce wdrożenie niektórych systemów będzie odbiegało od założeń (np. efektywność zbierania odpadów itp.), należy to więc uwzględnić w opisie istniejącej (nowej) sytuacji.

Polityka i postawione przez nią cele najprawdopodobniej nie ulegną zmianom, jednakże należy zweryfikować wyznaczone zadania. Jeśli wykonanie zadań odbiega znacząco od założeń, należy rozważyć ich zmianę/modyfikację, a jednocześnie tak zmienić planowane środki i działania, aby wpływać na lepszą wykonalność konkretnych zadań nowego planu, zamiast powtarzać w nim zapisy i zadania niewykonane w poprzednim planie.

Z drugiej strony, jeśli zadania zostały (prawie) wykonane, należy przygotować zadania nowe, ambitniejsze, zgodnie z wymogami prawa stanowiącymi o konieczności stałej poprawy sytuacji w gospodarce odpadami.

Na procedurę weryfikacyjną mogą się składać następujące etapy:

- weryfikacja założeń i warunków podstawowych,
- sprawdzenie, czy zadania zostały wykonane, analiza dlaczego tak lub nie,
- weryfikacja analizy strumienia odpadów z uwzględnieniem nowych elementów wprowadzonych do systemu w ramach poprzedniego planu,
- stwierdzenie, czy istnieje konieczność dokonania zmian w polityce i postawionych w niej celach ogólnych,
- wyznaczenie nowych zadań (Jeśli poprzednie zadania nie zostały wykonane, należy wykonać analizę dlaczego i odpowiednio wyznaczyć nowe zadania; jeśli poprzednie zadania zostały wykonane – wyznaczyć nowe, ambitniejsze),
- weryfikacja programu długoterminowego (jeśli wystąpi taka potrzeba),
- zdefiniowanie nowych projektów i inicjatyw lub powtórzenie starych, jeśli wciąż są istotne i nie zostały wdrożone (w takim przypadku należy zbadać, dlaczego i wyciągnąć odpowiednie wnioski),
- zbadanie skutków i konsekwencji nowego planu, zwłaszcza w odniesieniu do budżetu gminy/powiatu i wysokości opłat dla użytkowników,
- sporządzenie nowego planu, przekazanie do opiniowania/konsultacji,
- zatwierdzenie nowego planu przez radę.

W przypadku wystąpienia konieczności weryfikacji planu przed upływem okresu czteroletniego (np. ze względu na poważne zmiany w założeniach podstawowych lub z innych istotnych powodów) może się okazać, że potrzebna jest jedynie weryfikacja krótkoterminowego planu działania i budżetu.

13.2 Sprawozdawczość

Podstawy prawne

Zgodnie z ustawą o odpadach organ wykonawczy gminy/powiatu powinien składać radzie gminy/powiatu sprawozdanie z realizacji planów gospodarki odpadami raz na dwa lata.

Wytyczne

Sprawozdanie powinno zawierać informacje o wykonaniu jakościowych i ilościowych zadań postawionych w planie gospodarki odpadami.

Ponadto w sprawozdaniu może znaleźć się opis postępu we wdrażaniu inicjatyw zawartych w krótkoterminowym planie działania.

W sprawozdaniu mogą się również znaleźć informacje dotyczące spodziewanych zmian np. w założeniach podstawowych, alokacjach budżetu i nowych wymogach (prawnych) powodujących konieczność wprowadzenia nowych inicjatyw lub weryfikacji planu.

Uwagi

Ponieważ głównym celem sprawozdania jest opis wykonania zadań, plan gospodarki odpadami powinien określać mierzalne (umożliwiające ocenę stopnia ich realizacji) zadania, co z kolei pozwoli na ocenę, czy osiągnięte zostały określone w planie cele polityczne.

Ważny jest także dobrze funkcjonujący system monitoringu i ewidencji odpadów pozwalający na kontrolowanie strumienia odpadów oraz na stwierdzenie, czy wdrożone działania są skuteczne.

Sprawozdanie dwuletnie może być po prostu podsumowaniem krótkoterminowego planu działania ze wskazaniem planowanych działań/zadań i stwierdzeniem, czy (lub w jakim stopniu) zostały one wykonane. Na końcu sprawozdania należy zamieścić krótką informację opisującą potrzebne zmiany w obecnym planie działania oraz ich skutki i konsekwencje, zwłaszcza dla budżetu gminy/powiatu.

13.3 Monitoring, kontrola, egzekwowanie

Podstawy prawne

Ustawa o odpadach stanowi, że plan gospodarki odpadami powinien zawierać opis systemu monitoringu i oceny wdrożenia zadań i celów.

Jednocześnie ustawa o odpadach (art. 37) definiuje nowy system monitoringu – baz danych o odpadach, prowadzony przez urzędy marszałkowskie[28]. System ten powinien być podstawowym źródłem informacji o odpadach wykorzystywanym przy opracowywaniu, wdrażaniu i ocenie realizacji planów gospodarki odpadami.

Wytyczne

Krótkoterminowy plan działania i program długoterminowy powinny identyfikować, stanowiące integralną część planu, wszelkie działania konieczne do prawidłowego prowadzenia systemu ewidencji i monitoringu odpadów w gminie/powiecie, jeśli taki system jeszcze nie funkcjonuje (uwzględniając określony w ustawie o odpadach system ewidencji danych o odpadach i gospodarce odpadami).

Podstawowym celem systemów ewidencji i monitoringu jest określenie ilości odpadów na poszczególnych etapach systemu gospodarowania odpadami (od wytwórców do instalacji odzysku i unieszkodliwiania odpadów) oraz kontrola wytwórców odpadów i posiadaczy odpadów prowadzących działalność w zakresie gromadzenia, zbierania i transportu odpadów.

Należy również kontrolować i egzekwować przepisy dotyczące odzysku i unieszkodliwiania odpadów (zadania kontrolne określone ustawowo).

Uwagi

Zadaniem systemu monitoringu, kontroli i egzekwowania przepisów jest zapewnienie, aby wszystkie jednostki zobligowane do posiadania określonych zezwoleń czy pozwoleń (w zakresie prowadzenia działalności związanej z gospodarką odpadami)[29] rzeczywiście je posiadały i spełniały wszystkie warunki określone w tych decyzjach administracyjnych. System ma także zapewnić spełnianie wymogów prawnych i obowiązujących norm.

Główne zadania związane z monitoringiem, kontrolą i egzekwowaniem przepisów to:

- monitoring i kontrola instalacji gospodarki odpadami,
- monitoring i kontrola przewoźników i pośredników (posiadaczy odpadów) zajmujących się gospodarką odpadami,
- monitoring i kontrola instalacji nie wymagających zezwoleń,
- monitoring i kontrola przemieszczania pewnych rodzajów odpadów,
- monitoring i kontrola transgranicznego przemieszczania odpadów,
- identyfikacja nielegalnych instalacji lub działań
- egzekwowanie przepisów w związku z niedotrzymaniem warunków posiadania pozwoleń lub złamaniem wymogów czy obowiązujących norm.

Skuteczny system monitoringu, kontroli i egzekwowania przepisów powinien:

- jasno określać uprawnienia do przeprowadzania kontroli i egzekwowania przepisów,
- wprowadzać wystarczająco surowe sankcje skłaniające do przestrzegania przepisów,
- mieć do dyspozycji wystarczający, posiadający odpowiednie kwalifikacje i umotywowany personel,
- posiadać odpowiednie zasoby techniczne (sprzęt itp.),
- posiadać sprecyzowane i odpowiednio udokumentowane systemy i procedury operacyjne,
- posiadać kompleksowe systemy przechowywania, zapisywania i uzyskiwania danych i informacji.

Brak wyżej wymienionych elementów systemu monitoringu utrudni lub wręcz uniemożliwi wdrożenie ustalonej polityki i wykonanie zadań zaplanowanych w ramach budowy systemu gospodarki odpadami.

[28] Na podstawie zbiorczych zestawień danych uzyskanych od posiadaczy odpadów i informacji uzyskanych od wojewodów i starostów, marszałek województwa będzie prowadził wojewódzką bazę danych dotyczącą wytwarzania i gospodarowania odpadami wraz z rejestrem zezwoleń udzielonych w zakresie wytwarzania odpadów i gospodarki odpadami. Marszałek przygotuje też raport wojewódzki i przekaże go ministrowi właściwemu do spraw środowiska.

[29] Ustawa o odpadach stanowi, że wszystkie przedsiębiorstwa zajmujące się odzyskiem i unieszkodliwianiem (art. 26) oraz zbieraniem i transportem (art. 28) odpadów na prowadzenie tej działalności wymagają zezwolenia wydanego przez wojewodę lub starostę, a w przypadku odpadów komunalnych (ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach) – przez organ wykonawczy gminy (wójta, burmistrza lub prezydenta miasta).

Rutynowy monitoring i kontrola posiadaczy odpadów powinny obejmować regularne wizyty przedstawicieli kompetentnych władz, którzy np. sprawdzą zapisy ewidencyjne, pobiorą próbki odpadów i ocenią wyniki działalności.

Informacje i wnioski uzyskane podczas kontroli powinny zostać przekazane na piśmie kierownictwu jednostki kontrolowanej w najkrótszym możliwie terminie. Wyniki i informacje mogą być także udostępnione do publicznego wglądu, jeśli takie są założenia polityki władz lokalnych.

Na wszelkie naruszenia warunków posiadania decyzji administracyjnych lub inne wykroczenia należy reagować natychmiast, zwłaszcza jeśli mogą one spowodować poważne zagrożenia dla środowiska lub zdrowia ludzkiego.

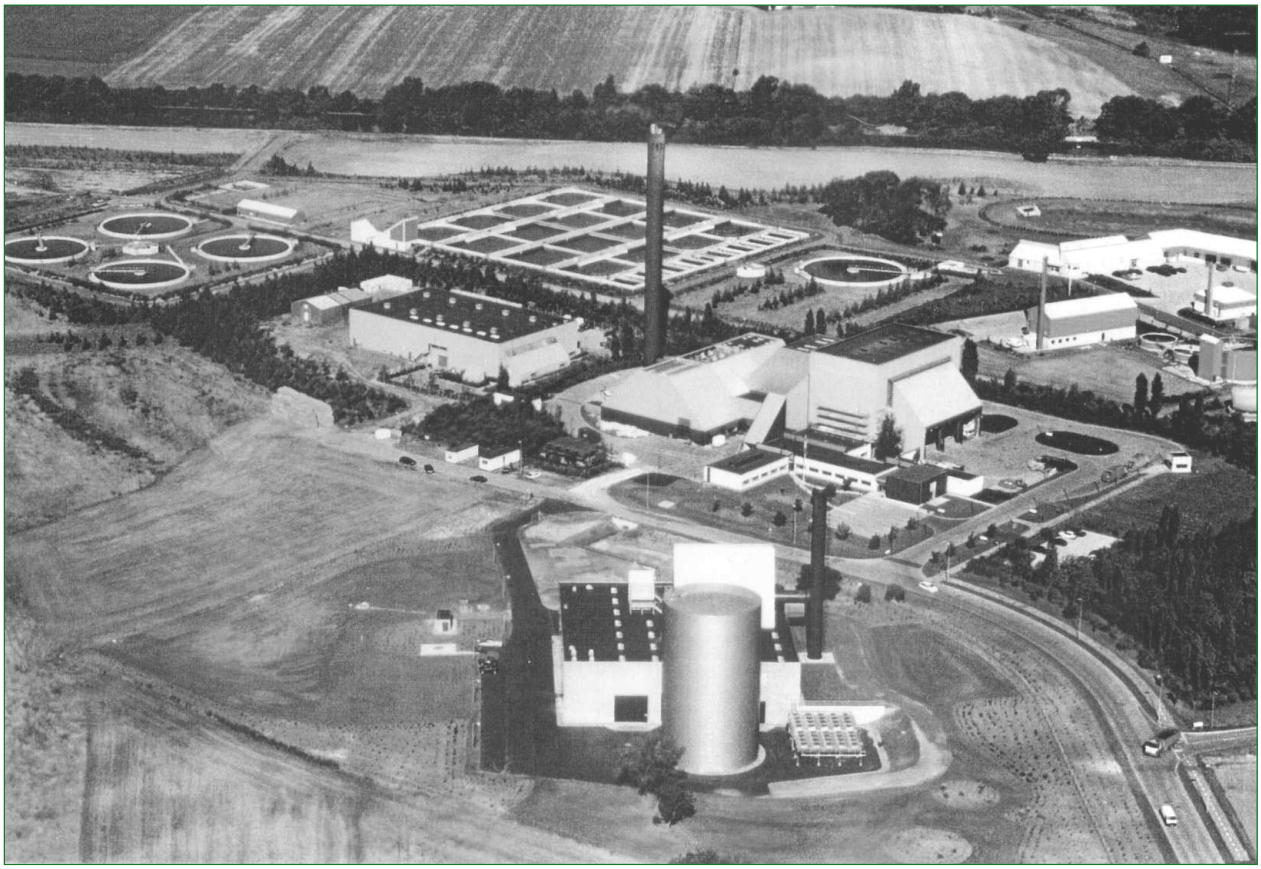
Koszty kontroli i egzekwowania przepisów powinny być pokrywane z opłat oraz z przychodów uzyskanych z kar pieniężnych.

Wprowadzenie i stosowanie formalnych systemów zarządzania środowiskowego i systemów kontrolnych związanych z działalnością i instalacjami odpadowymi (takich jak EMAS – Eco-Management and Audit Scheme lub normy z serii ISO 14000) może ułatwić monitoring i egzekwowanie przepisów. Powyższe systemy i normy są coraz częściej stosowane w sektorze gospodarki odpadami zarówno w krajach Unii Europejskiej, jak i w Polsce.

Baza danych

Zarządzanie systemem gospodarki odpadami wymaga zbierania i ewidencjonowania dużej ilości danych i informacji dotyczących ilości i rodzajów wytwarzanych odpadów oraz instalacji do ich odzysku i unieszkodliwiania. Zadanie to realizowane będzie przez system monitoringu (bazy danych o odpadach prowadzone przez urzędy marszałkowskie).

Władze gminy/powiatu powinny współuczestniczyć, i wykorzystywać zbierane w tym systemie informacje. Dodatkowe zasoby potrzebne do tworzenia lokalnych (gminnych/powiatowych) baz danych powinny być uwzględnione w krótkoterminowym planie działania.

Załączniki

Załączniki

Załącznik 1
Regulacje prawne Unii Europejskiej

Prawodawstwo Unii Europejskiej określa ogólne ramy prawne i zasady gospodarki odpadami. Zadaniem krajów członkowskich jest transponowanie i wdrażanie postanowień dyrektyw UE do prawodawstwa krajowego.

Wykaz aktów prawnych Unii Europejskiej w zakresie gospodarki odpadami (stan na 15 września 2002 r.) przedstawiono w załączniku 5 do poradnika.

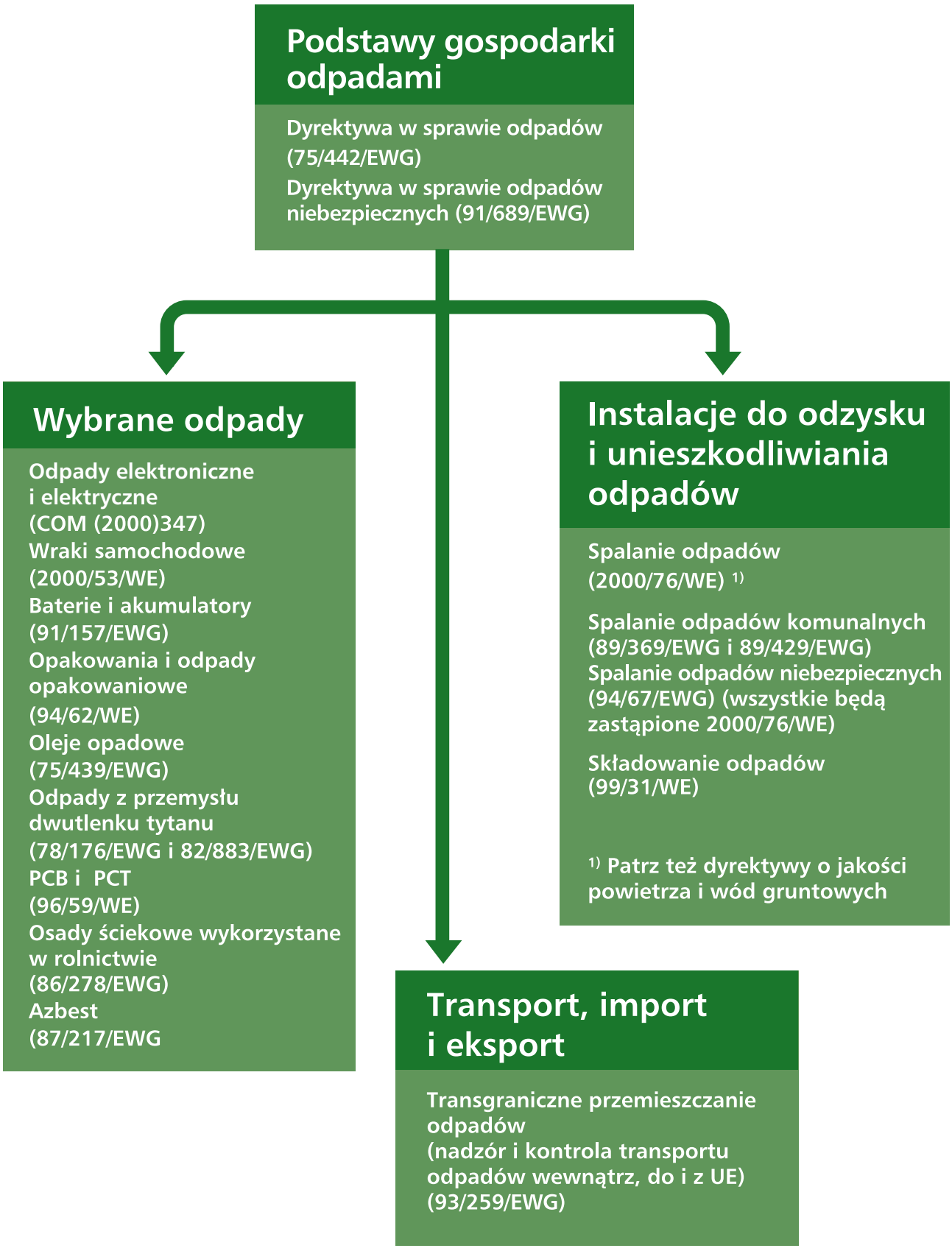
Nowe dyrektywy są przygotowywane przez komisje na podstawie rezolucji Rady z dnia 24 lutego 1997 r. w sprawie strategii Wspólnoty w zakresie gospodarki odpadami (OJ C 076 11.03.1997 p.1). Kluczowym elementem strategii gospodarki odpadami jest gospodarka określonymi strumieniami odpadów przy uwzględnieniu hierarchii postępowania z odpadami.

Planowanie gospodarki odpadami jest kluczowym aspektem prawodawstwa europejskiego dotyczącego gospodarki odpadami i jest podstawą do opracowywania strategii gospodarki odpadami na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym. Na poziomie europejskim, dyrektywa Rady 75/442/EWG (tzw. dyrektywa „ramowa") zobowiązuje kraje członkowskie do przygotowywania takich planów. Każdy z planów powinien także odnosić się (w oddzielnych rozdziałach) do problematyki zagospodarowania odpadów niebezpiecznych i odpadów opakowaniowych. Oprócz strategicznych i ekologicznych aspektów planowania gospodarki odpadami plany te są ważnym instrumentem wykorzystywanym w procesie podnoszenia świadomości i uczestnictwa obywateli w zakresie gospodarki odpadami. Zgodnie z taką polityką i z konwencją z Aarhus sugeruje się, aby w Unii Europejskiej obywatele byli formalnie włączani do opracowywania planów gospodarki odpadami.

Ogólną strukturę efektywnego gospodarowania odpadami określono w dyrektywie w sprawie odpadów i w uzupełniającej ją dyrektywie w sprawie odpadów niebezpiecznych. Obie dyrektywy stanowią ramy gospodarki odpadami, które sprecyzowano w dwóch rodzajach dyrektyw „córek":

- w jednej grupie dyrektyw określono wymagania dla uzyskiwania zezwoleń i warunków eksploatacji instalacji do unieszkodliwiania odpadów,
- druga grupa dyrektyw dotyczy szczególnych rodzajów odpadów, jak oleje odpadowe, opakowania i odpady opakowaniowe, baterie i akumulatory (patrz poniższy schemat).

Rysunek 12. Struktura prawodawstwa UE dotyczącego gospodarki odpadami.

Dyrektywa w sprawie odpadów (ramowa)

Dyrektywa Rady 75/442/EWG wprowadza regulacje, na mocy których kraje członkowskie winny nadzorować gospodarkę odpadami na szczeblu krajowym, a nie lokalnym, jak poprzednio. Dyrektywa ta była gruntownie zmieniona i uzupełniona w 1991 roku (91/156/ EWG).

Zgodnie z wymaganiami tej dyrektywy gospodarowanie odpadami musi odbywać się w sposób bezpieczny dla zdrowia ludzkiego i środowiska; w dyrektywie opisano kluczowe elementy strategii gospodarowania odpadami, a mianowicie hierarchię postępowania z odpadami (patrz poniżej). Kraje członkowskie są zobligowane do zapobiegania powstawaniu odpadów, ograniczania ilości wytwarzanych odpadów i zmniejszania ich szkodliwego oddziaływania na środowisko poprzez promowanie rozwoju czystszych technologii, poprawy procesów produkcyjnych i technik unieszkodliwiania. Muszą one także zachęcać do odzysku, w tym wykorzystywania odpadów jako źródeł energii.

Zabronione jest porzucanie, „dzikie" lub niekontrolowane składowanie odpadów. Wszystkie instalacje do odzysku i unieszkodliwiania (w tym składowania) odpadów muszą uzyskiwać zezwolenia i być przedmiotem okresowych kontroli.

Ponadto dyrektywa ramowa zawiera wiele definicji terminów dotyczących odpadów. Wydany został także wykaz rodzajów odpadów, znany jako Europejski Katalog Odpadów. Zgodnie z wymaganiami tej dyrektywy kraje członkowskie muszą tworzyć odpowiednie (wystarczające jakościowo i ilościowo) systemy instalacji do unieszkodliwiania odpadów, które – przy kompleksowym podejściu – pozwalają na uzyskiwanie samowystarczalności w zakresie gospodarki odpadami.

Rysunek 13. Europejska hierarchia postępowania z odpadami.

Zgodnie z omawianą dyrektywą odpowiedzialne za wdrożenie dyrektywy organy administracji publicznej muszą jak najszybciej przygotować plany gospodarki odpadami określające rodzaje odpadów, które mają być poddane odzyskowi lub unieszkodliwianiu, wymagania techniczne, rozwiązania szczegółowe dotyczące określonych rodzajów odpadów, a także odpowiednie instalacje do unieszkodliwiania i składowania odpadów. Plany mogą także określać osoby odpowiedzialne oraz koszty i środki wykorzystywane do stymulowania działań w zakresie racjonalizacji zbiórki, sortowania i unieszkodliwiania odpadów. Zgodnie z zapisami dyrektywy organy administracji publicznej powinny wydawać zezwolenia na prowadzenie działalności w zakresie zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów.

Zgodnie z zasadą „zanieczyszczający płaci" koszty zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów muszą być ponoszone przez posiadacza, w tym także wytwórcę odpadów.

Rozważania dotyczące realizacji

Założeniem gospodarki odpadami w Unii Europejskiej jest istnienie odpowiedniego systemu zarządzania na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, a także odpowiedniej infrastruktury umożliwiającej bezpieczne zbieranie, sortowanie, transport, recykling, odzyskiwanie materiałów i energii z odpadów oraz unieszkodliwianie wszystkich rodzajów wytwarzanych odpadów.

W trakcie przygotowywania prawa krajowego należy poświęcić wiele uwagi definicjom obowiązującym w UE, szczególnie tym, które określają „rodzaj" odpadów, pojęcia „gospodarowanie", „posiadacz odpadów", „zbieranie" i „odzysk", a także hierarchii postępowania z odpadami, zasadzie „zanieczyszczający płaci", zasadzie „bliskości" i samowystarczalności.

Należy wyznaczyć organy, które będą odpowiedzialne za wdrażanie dyrektywy ramowej, rozporządzenia w sprawie nadzoru i kontroli przesyłania odpadów wewnątrz, do i z UE oraz innych dyrektyw dotyczących gospodarki odpadami. Odpowiednie struktury administracyjne będą potrzebne na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym.

Właściwe wdrożenie będzie wymagało szerokich konsultacji i współpracy z sektorami przemysłu, handlu, a także z konsumentami. Informacje należy przekazywać społeczeństwu.

Plany gospodarki odpadami na poziomie lokalnym i regionalnym oraz strategiczne plany gospodarki odpadami na poziomie krajowym należy przygotowywać odpowiednio wcześnie.

Należy ustanowić systemy wydawania zezwoleń na prowadzenie działalności związanej z odzyskiem i unieszkodliwianiem odpadów; należy też opracować systemy ewidencjonowania (rejestracji) decyzji administracyjnych wydawanych jednostkom zajmującym się zbieraniem i transportem odpadów lub profesjonalnym brokerom zajmującym się sprzedażą usług w zakresie odzysku i unieszkodliwiania odpadów.

Do minimalizowania ilości wytwarzanych odpadów będą zachęcały czytelne instrumenty ekonomiczne, takie jak: podatki, opłaty i systemy depozytowe.

Odpady niebezpieczne

Głównym celem dyrektywy Rady 91/689/EWG w sprawie odpadów niebezpiecznych jest sformułowanie definicji odpadów niebezpiecznych i wprowadzenie większej harmonizacji w zakresie gospodarki takimi odpadami. Odpady niebezpieczne obejmują wiele różnych rodzajów odpadów. Dyrektywa o odpadach niebezpiecznych (91/689/ EWG) obejmuje swym zakresem wszystkie odpady zdefiniowane w załącznikach I, II i III do dyrektywy i odpady oznaczone jako niebezpieczne w Europejskim Katalogu Odpadów. Odpady są uważane za niebezpieczne, jeśli charakteryzują się określonym miejscem powstawania,

zawierają określone substancje niebezpieczne, i/lub wykazują właściwości, które powodują, że są one niebezpieczne.

Dyrektywa o odpadach niebezpiecznych jest uzupełniona szeregiem dyrektyw regulujących zasady postępowania z określonymi rodzajami odpadów niebezpiecznych. Podstawowe założenia ramowej dyrektywy o odpadach i dyrektywy o odpadach niebezpiecznych, dotyczące na przykład zezwoleń na unieszkodliwianie, w tym składowanie odpadów niebezpiecznych, mają także zastosowanie w przypadku indywidualnych dyrektyw dotyczących różnych rodzajów odpadów niebezpiecznych.

Kryteria określania odpadów jako niebezpiecznych są przede wszystkim oparte na aspektach zdrowotnych: toksyczności, właściwościach żrących, wywołujących podrażnienia miejscowe, wywołujących uczulenia, właściwościach rakotwórczych, mutagennych, teratogennych, zagrażających płodności i zakaźnych. Innymi kryteriami, pozwalającymi zaliczyć odpady do niebezpiecznych, są właściwości ekotoksyczne, palne i wybuchowe.

Plany gospodarki odpadami niebezpiecznymi muszą być publikowane przez właściwe organy, albo jako część ogólnego planu gospodarki odpadami (zgodnie z dyrektywą 75/442/EWG), albo jako oddzielne raporty. Kraje członkowskie są zobligowane do:

- zarejestrowania i zidentyfikowania każdej instalacji, do której są dostarczane odpady niebezpieczne,
- pakowania i znakowania, zgodnie ze standardami Unii i standardami międzynarodowymi, jeśli prowadzona jest zbiórka takich odpadów, ich transport, lub są one czasowo magazynowane.

Właściwe organy muszą przeprowadzać kontrole instalacji wytwarzających i odbierających odpady niebezpieczne, a także środków transportu odpadów.

Transgraniczne przemieszczanie odpadów

Rozporządzenie Rady 1993/259 w sprawie nadzoru i kontroli przesyłania odpadów wewnątrz, do i z Unii Europejskiej, zostało zaktualizowane przez rezolucję Rady 1997/120.

Określone zostały szczegółowe zasady transgranicznego przemieszczania odpadów niebezpiecznych, jednakże planowanie i monitorowanie tej działalności odbywa się głównie na poziomie centralnym.

Instalacje do spalania i składowania odpadów

Spalanie odpadów w nowych i eksploatowanych instalacjach

Celem dyrektywy w sprawie spalania odpadów (2000/76/WE) jest zapobieganie lub minimalizowanie potencjalnych negatywnych wpływów na środowisko emisji do powietrza, wód, gleb, wód powierzchniowych i gruntowych, a także jakiegokolwiek ryzyka, jakie może powstać dla zdrowia ludzkiego. Cel ten ma zostać osiągnięty dzięki spełnianiu przez spalarnie (i instalacje do współspalania odpadów) ostrych wymagań eksploatacyjno-technicznych i stosowaniu wartości granicznych emisji. Dyrektywa obejmuje wszystkie rodzaje odpadów (bez podziału na odpady niebezpieczne i inne niż niebezpieczne) i od 28 grudnia 2002 r. ma objąć nowe, a od 28 grudnia 2005 r. istniejące instalacje. Zastąpi ona dotychczasowe dyrektywy w sprawie spalania odpadów komunalnych (89/369/EWG i 89/429/EWG) i w sprawie spalania odpadów niebezpiecznych (94/67/WE) (patrz: harmonogram obok).

Dyrektywa wprowadza zaostrzenie wartości granicznych, co będzie prowadziło do znaczących redukcji emisji do powietrza kilku najważniejszych substancji zanieczyszczających, zagrażających ludzkiemu zdrowiu. Na poziomie Unii Europejskiej zostaną osiągnięte znaczące redukcje emisji gazów kwaśnych, takich jak: NO_x, SO_2 i HCl, a także metali ciężkich, szczególnie kadmu i rtęci. Spalarnie są identyfikowane jako główne źródło emisji do atmosfery dioksyn i furanów; w odniesieniu do tych organicznych składników szkodliwych także wprowadzono ostre wartości graniczne emisji. Wprowadzono również zaostrzoną wartość emisji dla całkowitej emisji pyłów. Wdrażanie tej dyrektywy będzie oznaczało, że wiele zakładów eksploatowanych obecnie w Unii Europejskiej albo będzie musiało być zamkniętych, albo będzie musiało zainstalować dodatkowe urządzenia służące do oczyszczania gazów.

Po raz pierwszy, w celu zredukowania zanieczyszczeń wód morskich i ekosystemów wodnych przez spalarnie, wprowadzono wartości graniczne emisji ścieków. Wartości graniczne mają przede wszystkim na celu zmniejszenie emisji metali ciężkich.

Zgodnie z dyrektywą ilość i toksyczność odpadów pochodzących ze spalarni (odpadów poprocesowych) muszą być minimalizowane. Sposoby i metody ograniczenia szkodliwości odpadów powstających w spalarniach powinny być określone przed ich gospodarczym wykorzystaniem lub składowaniem.

Nowa dyrektywa przewiduje także konsultacje społeczne, dostęp do informacji i uczestniczenie społeczeństwa w procedurze udzielania zezwoleń dla spalarni.

Rysunek 14. Harmonogram wdrażania nowej dyrektywy w sprawie spalania odpadów (2000/76/WE).

Dyrektywa w sprawie składowania odpadów

Celem dyrektywy w sprawie składowania odpadów (1999/31/WE) jest zapewnienie minimalnych wymagań w zakresie unieszkodliwiania odpadów przez składowanie na składowiskach w UE, w celu zapobiegania lub redukcji możliwych ujemnych wpływów na środowisko, wynikających z emisji do powietrza, gleb, wód powierzchniowych i podziemnych, a także jakiegokolwiek ryzyka dla ludzkiego zdrowia przez cały okres eksploatacji składowiska. Cel ten ma zostać osiągnięty poprzez spełnianie surowych wymagań eksploatacyjnych i technicznych.

Dyrektywa zobowiązuje kraje członkowskie do podejmowania szeregu działań prowadzących do spełnienia tego celu, w tym do obróbki odpadów przed składowaniem, wykluczenia współskładowania (mieszania odpadów niebezpiecznych z innymi odpadami), prowadzenia monitoringu w trakcie eksploatacji i po zamknięciu, i rekultywacji składowiska.

Zgodnie z omawianą dyrektywą kraje członkowskie muszą także przygotowywać i wdrożyć krajowe strategie prowadzące do zredukowania ilości składowanych odpadów komunalnych ulegających biodegradacji w celu osiągnięcia określonych celów i przygotowywać plany naprawcze dla istniejących składowisk w celu dostosowania ich do wymogów stawianych prze dyrektywę.

Kraje członkowskie muszą zapewnić, że dotychczas eksploatowane składowiska zostaną zamknięte, jeśli nie spełnią w określonym czasie wymogów tej dyrektywy.

Kraje członkowskie są również zobligowane do przekazywania (co trzy lata) Komisji raportów omawiających wdrażanie wymagań dyrektywy.

W dyrektywie określono różne typy składowisk odpadów. Określa ona warunki stawiane wszystkim typom składowisk, definiowanych jako miejsca unieszkodliwiania odpadów, poprzez ich deponowanie na lub w gruncie. Składowiska podzielono na trzy typy:

- składowiska odpadów niebezpiecznych,
- składowiska odpadów innych niż niebezpieczne,
- składowiska odpadów obojętnych.

Zapisy dyrektywy nie są stosowane m.in. do:

- rolniczego stosowania osadów (w tym komunalnych osadów ściekowych i osadów powstających w wyniku pogłębiania zbiorników),
- wykorzystywania odpadów obojętnych w pracach rekultywacyjnych,
- składowania nie zanieczyszczonych gleb lub bezpiecznych środowiskowo odpadów obojętnych pochodzących z robót poszukiwawczych lub wydobywczych, unieszkodliwiania, w tym składowania surowców mineralnych, a także odpadów powstających w kopalniach.

W dyrektywie określono standardową procedurę przyjmowania odpadów na składowiska, mającą na celu unikanie wszelkich zagrożeń środowiskowych:

- odpady muszą być poddane obróbce przed ich składowaniem na składowiskach[30],
- odpady niebezpieczne muszą być składowane wyłącznie na składowiskach odpadów niebezpiecznych,
- składowiska odpadów innych niż niebezpieczne należy wykorzystywać dla potrzeb składowania odpadów komunalnych i pozostałych odpadów innych niż niebezpieczne,
- składowiska odpadów obojętnych należy wykorzystywać wyłącznie do składowania odpadów obojętnych.

Następujące odpady nie mogą być przyjmowane na składowiska: odpady płynne, odpady łatwopalne, wybuchowe lub utleniające, zakaźne odpady medyczne, opony (z pewnymi wyjątkami), a także wszelkie inne odpady, które nie spełniają kryteriów określonych w załączniku II do dyrektywy. Obróbka odpadów przed składowaniem oznacza zastosowanie procesów fizycznych, termicznych, chemicznych lub biologicznych, w tym sortowania, które zmieniają charakterystykę odpadów w celu zmniejszenia ich objętości lub powodowanych przez nich zagrożeń, umożliwiają ich magazynowanie lub zwiększają możliwości odzysku.

Dyrektywa określa ogólne wymagania dotyczące lokalizacji, projektowania, monitoringu i eksploatacji składowisk. Na przykład, proponowana lokalizacja składowiska musi spełniać określone wymagania, m.in. odległości między proponowanym miejscem a zabudową mieszkaniową, obszarami użytkowanymi rolniczo, terenami rekreacyjnymi, a także uwzględniać występowanie wód podziemnych i przybrzeżne obszary chronione czy obszary chronionej przyrody. Nowe składowiska, na których składowane są odpady ulegające biodegradacji, należy wyposażyć w instalacje do odgazowania, a biogaz powinien być wykorzystywany do odzyskiwania energii lub przynajmniej unieszkodliwiany poprzez spalanie w pochodniach. Składowiska muszą być wyposażone w uszczelnienie mineralne i sztuczne; w celu zminimalizowania ryzyka zagrożenia i skażenia gleb, wód podziemnych i powierzchniowych. Oprócz kontrolowania i monitoringu eksploatowanego składowiska dyrektywa określa także procedury zamykania i obsługi poeksploatacyjnej, w tym zakres kontroli i monitoringu.

Wszystkie nowo budowane składowiska muszą w pełni spełniać wymagania dyrektywy. Służby eksploatacyjne istniejących składowisk muszą przedstawić plan działań dostosowawczych dotyczący ich składowiska do lipca 2002 r., w planie tym powinno zostać szczegółowo określone, w jaki sposób składowisko zostanie zmodyfikowane, aby spełniało wymagania dyrektywy, najpóźniej do lipca 2007 r. (dla składowisk odpadów innych niż niebezpieczne).

W dyrektywie określono też kryteria przyjmowania odpadów na składowiska. Składowanie niektórych rodzajów odpadów (w tym odpadów płynnych, zakaźnych odpadów medycznych, a także wszystkich innych odpadów, które nie spełniają wymagań dotyczących przyjmowania odpadów), zostało zakazane od lipca 2001 r. Składowanie używanych opon jest także zabronione: całych opon od lipca 2003 r., a opon rozdrobnionych od lipca 2006 r.

Określono następujące wartości docelowe dotyczące ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych na składowiska:

- 75% w 2006 r. w porównaniu z masą odpadów komunalnych ulegających biodegradacji, wytworzonych w roku 1995
- 50% w 2009 r. w porównaniu z masą odpadów komunalnych ulegających biodegradacji, wytworzonych w roku 1995
- 35% w 2016 r. w porównaniu z masą odpadów komunalnych ulegających biodegradacji, wytworzonych w roku 1995

Osiągnięcie powyższych celów można opóźnić o okres do 4 lat w przypadku tych krajów członkowskich, w których w 1995 roku było składowanych ponad 80% wytwarzanych odpadów komunalnych (zapis ten ma zastosowanie w przypadku Polski).

Zezwolenie na prowadzenie składowiska nie może być wydane, jeśli eksploatator nie udokumentuje zabezpieczenia finansowego (tzw. zabezpieczenie roszczeń). Zabezpieczenie finansowe musi obejmować wymagania techniczne określone w dyrektywie, w tym budowę i eksploatację składowiska, procedurę zamknięcia i ustalenia dotyczące obsługi

[30] Zasada ta może nie być stosowana do odpadów obojętnych, których obróbka przed składowaniem nie jest możliwa technicznie, a także do wszelkich innych odpadów, w przypadku których taka obróbka nic nie wnosi do realizacji celu dyrektywy określonego w artykule 1 (zredukowanie ilości odpadów lub zagrożeń zdrowia ludzkiego lub środowiska).

poeksploatacyjnej. Eksploatator składowiska jest odpowiedzialny za obsługę eksploatacyjną, monitoring (w tym analizowanie składu gazu składowiskowego i odcieków) oraz kontrolowanie (monitoring) poeksploatacyjne składowiska przez okres, w którym działania takie będą przez kompetentne władze uważane za niezbędne.

Opłaty pobierane przez eksploatatora za unieszkodliwianie odpadów powinny pokrywać wszelkie koszty związane z eksploatacją, zamknięciem i rekultywacją obiektu oraz monitoringiem składowiska w okresie eksploatacji od utworzenia składowiska do momentu następującego przynajmniej 30 lat po jego zamknięciu.

Wybrane odpady

Baterie i akumulatory zawierające substancje niebezpieczne

W celu zobowiązania do odzysku i kontrolowanego unieszkodliwiania zużytych baterii i akumulatorów zawierających określone ilości rtęci, kadmu lub ołowiu przyjęto dyrektywę Rady 91/157/EWG, precyzującą specyficzne działania w ramach obowiązującej dyrektywy Rady 75/442/EWG o odpadach.

Baterie niklowo-kadmowe (NiCd), akumulatory ołowiowe i baterie litowe są klasyfikowane jako odpady niebezpieczne.

Zgodnie z wymaganiami dyrektywy[31] istnieje obowiązek selektywnej zbiórki i unieszkodliwiania/finalnego zagospodarowania zużytych baterii i akumulatorów zawierających rtęć, kadm lub ołów. Celem jest w tym przypadku ograniczenie ilości tych metali ciężkich trafiających na składowiska lub do spalarni.

Od 1 stycznia 2000 roku istnieje zakaz wprowadzania na rynek:

- manganowych baterii alkalicznych zawierających więcej niż 0,0005% rtęci w stosunku do swojej wagi, w tym także urządzeń, które zawierają w sobie takie baterie i akumulatory,
- wszelkich innych baterii alkalicznych, które zawierają więcej niż 0,025% rtęci w stosunku do swojej wagi.

Sformułowano wymagania dotyczące systemu etykietowania/oznakowania baterii i akumulatorów.

Jako jedną z możliwych metod zbiórki określono system kaucji zwrotnych; wymienia się także inne instrumenty ekonomiczne, które mają zachęcać do prowadzenia recyklingu.

Kraje członkowskie są zobligowane ponadto do opracowania programów mających na celu redukowanie zawartości metali ciężkich w bateriach i akumulatorach. Programy takie powinny także uwzględniać konieczność rozwijania świadomości społecznej w celu zachęcania do prowadzenia selektywnej zbiórki baterii i akumulatorów.

Opakowania i odpady opakowaniowe

Dyrektywa 94/62/WE określa strategię UE w zakresie odpadów opakowaniowych. Jej celem jest harmonizowanie działań krajowych wykorzystywanych do zarządzania odpadami opakowaniowymi, minimalizowanie wpływów odpadów opakowaniowych na środowisko i unikanie tworzenia barier w handlu w ramach Unii Europejskiej. Dyrektywa określa opakowania jako wszelkie produkty wytworzone z jakiegokolwiek materiału w celu przechowywania, ochrony, przewozu, dostarczania lub prezentacji towarów, od surowców po materiały przetworzone, od producentów po użytkownika/konsumenta. Dotyczy to wszystkich opakowań, wykorzystywanych lub wprowadzanych na rynek przez przemysł, handel, działalność biurową, usługową, gospodarstwa domowe lub innych użytkowników lub wytwórców, bez względu na rodzaj wykorzystywanego materiału opakowaniowego. Określono trzy rodzaje opakowań:

- opakowania pierwotne (jednostkowe, wprowadzane na rynek przez jednostki sprzedaży detalicznej i trafiające do użytkownika/konsumenta w punkcie zakupu),
- opakowania zbiorcze (które można usunąć z produktu bez zmiany jego właściwości),
- opakowania transportowe (w celu umożliwienia magazynowania, transportowania i ochrony towaru przed uszkodzeniami).

Sześcioma podstawowymi materiałami opakowaniowymi (których wykaz podano w załączniku 1 do dyrektywy) są: tworzywa sztuczne, papier i tektura, metale, drewno, materiały tekstylne i szkło.

Omawiana dyrektywa jest pierwszym przykładem dyrektywy w pełni opartej na hierarchii postępowania z odpadami. Dyrektywa ta zawiera postanowienia dotyczące zapobiegania powstawaniu odpadów opakowaniowych, w tym promocji systemów ich ponownego wykorzystania jako opakowań.

Wymagania dotyczące projektowania opakowań stawiane w dyrektywie są skierowane do producentów (lub importerów) opakowań. Ich celem jest zredukowanie ilości i szkodliwego wpływu opakowań i odpadów opakowaniowych na środowisko. W dyrektywie określono poziomy stężeń metali ciężkich w opakowaniach, a także podstawowe wymagania co do składu i charakterystyki opakowań.

W dniu 7 grudnia 2001 roku Komisja przyjęła ostateczną propozycję nowej dyrektywy o opakowaniach i odpadach opakowaniowych: propozycja ta określa nowe, bardziej ambitne cele recyklingu i odzyskiwania, które mają być osiągnięte do 30 czerwca 2006 roku. Ogólny poziom recyklingu i odzyskiwania musi osiągnąć wartości odpowiednio między 60% i 75% oraz 55% i 70%. Określono także specyficzne cele dla poszczególnych materiałów: 60% dla szkła, 55% dla papieru i tektury, 50% dla metali i 20% dla tworzyw sztucznych (tylko recykling mechaniczny i chemiczny). Grecja, Irlandia i Portugalia cele te muszą osiągnąć do 30 czerwca 2009 roku.

W omawianej propozycji zasygnalizowano potrzebę nowego określenia „surowców" i recyklingu chemicznego. Zawiera ona także interpretację definicji opakowań.

Wraki samochodowe

Porzucone i wyeksploatowane pojazdy są klasyfikowane jako odpad niebezpieczny, również ich niektóre części są klasyfikowane jako odpady niebezpieczne po ich oddzieleniu lub usunięciu z pojazdu; dotyczy to w szczególności tych elementów, które zawierają metale ciężkie lub kwasy. Różne frakcje odpadów powstają zarówno przed, jak i po złomowaniu pojazdów. Wraki samochodowe zawierają takie odpady, jak żelazo i części z innych metali, opony, tworzywa sztuczne, szkło, oleje i inne płyny eksploatacyjne.

[31] Uzupełnionej przez dyrektywę 93/86/EWG i dyrektywę 98/101/WE.

Celem dyrektywy o wycofanych z eksploatacji pojazdach (2000/53/WE) jest ochrona przed wrakami pojazdów i promowanie zbiórki, ponowne użycie części oraz recykling powstałych odpadów. Dyrektywa ustala wprowadzenie systemu zbiórki pojazdów na koszt producenta, zgodnie z zasadą „zanieczyszczający płaci".

Celem dyrektywy jest podniesienie poziomu ponownego użycia i odzysku do poziomu 85% przeciętnej wagi pojazdu rocznie do roku 2006 i do poziomu 95% do roku 2015, a także podniesienie poziomu ponownego użycia i recyklingu w ciągu tego samego czasu, odpowiednio do poziomu przynajmniej 80% i 85% przeciętnej wagi pojazdu w ciągu roku. Łagodniejsze cele mogą być określone dla pojazdów wyprodukowanych przed rokiem 1980.

Dyrektywa ustala, że producenci pojazdów, a także producenci materiałów i wyposażenia muszą:

- w fazie projektowania pojazdów dążyć do maksymalnego ograniczenia wykorzystywania substancji niebezpiecznych,
- projektować i produkować pojazdy, które pozwalają na rozmontowywanie, wykorzystanie części, odzysk, w tym recykling, odpadów,
- zwiększać poziom wykorzystywania materiałów z odzysku do produkcji nowych pojazdów,
- zapewnić, że elementy pojazdów wprowadzonych na rynek po 1 lipca 2003 roku nie będą zawierać rtęci, sześciowartościowego chromu, kadmu lub ołowiu, za wyjątkiem przypadków określonych w załączniku II.

Kraje członkowskie są zobligowane do utworzenia systemu zbiórki wraków i używanych części pojazdów. Muszą także zadbac by wszystkie pojazdy były transportowane do odpowiednich zakładów unieszkodliwiania i muszą utworzyć system wyrejestrowywania (po przedstawieniu zaświadczenia o przekazaniu pojazdu do unieszkodliwiania). Zaświadczenia takie mają być wydawane po bezpłatnym przetransportowaniu pojazdu do zakładu odzysku/unieszkodliwiania. Ostatni właściciel pojazdu będzie mógł przekazać go bezpłatnie (zgodnie z zasadą „bezpłatnego zwrotu"). Producenci muszą pokryć wszystkie koszty związane z wprowadzeniem określonych dyrektywą rozwiązań lub ich znaczącą część.

Magazynowanie i unieszkodliwianie wraków pojazdów są także przedmiotem ścisłej kontroli, przeprowadzanej zgodnie z postanowieniami dyrektywy 75/442/EWG, a także postanowień zawartych w załączniku I do tej dyrektywy. Zakłady prowadzące działalność związaną z unieszkodliwianiem muszą usunąć z wraków, przed poddaniem ich unieszkodliwianiu lub odzyskowi, wszystkie elementy, które są niebezpieczne dla środowiska. Szczególne znaczenie dyrektywa nadaje ponownemu użyciu wybranych części pojazdów (m.in. akumulatorów, opon, olejów) oraz recyklingowi powstających odpadów.

Odpady elektryczne i elektroniczne

Komisja przyjęła projekt dyrektywy (COM(2000) 347), której celem jest zredukowanie ilości odpadów urządzeń elektrycznych i elektronicznych poprzez zapobieganie ich powstawaniu i zwiększenie ponownego ich użycia, recyklingu i innych form odzysku. Konsumenci będą mogli zwracać swój sprzęt bezpłatnie do producentów, którzy będą odpowiedzialni za przyjmowanie takich zwrotów i poddawanie ich recyklingowi. To zachęci producentów do projektowania sprzętu elektrycznego i elektronicznego w sposób bardziej przyjazny dla środowiska. Wreszcie, w celu zapobiegania tworzeniu odpadów niebezpiecznych, zostaną nałożone restrykcje na wykorzystywanie niektórych substancji niebezpiecznych, a po 1 stycznia 2008 r. będzie wymagane zastępowanie metali ciężkich i bromowanych opóźniaczy zapłonu w nowych urządzeniach elektrycznych i elektronicznych innymi substancjami.

Dyrektywa obejmie cały sprzęt elektryczny i elektroniczny wykorzystywany przez konsumentów lub przeznaczony do użytku profesjonalnego, który może trafić do strumienia odpadów komunalnych i należy do następujących kategorii wyposażenia elektrycznego i elektronicznego:

- wyposażenie gospodarstw domowych,
- sprzęt informatyczny i telekomunikacyjny,
- wyposażenie konsumentów,
- sprzęt oświetleniowy,
- narzędzia elektryczne i elektroniczne,
- zabawki,
- systemy wyposażenia medycznego,
- instrumenty do monitoringu i kontroli,
- dozowniki automatyczne.

Kraje członkowskie są zobligowane do utworzenia systemu zbiórki, w ramach którego ostatni posiadacze i dystrybutorzy sprzętu elektrycznego i elektronicznego będą mogli, bez dodatkowych opłat, zwracać taki sprzęt. Kraje członkowskie muszą także zapewnić, że dystrybutorzy oferujący nowe produkty będą bezpłatnie odbierać sprzęt elektryczny i elektroniczny z prywatnych gospodarstw domowych, przy założeniu, że jest on wolny od zanieczyszczeń. Producenci muszą stwarzać możliwości zbiórki odpadów ze źródeł innych niż prywatne gospodarstwa domowe. Kraje członkowskie muszą zapewnić, że cały zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny będzie przetransportowany do odpowiednich miejsc unieszkodliwiania.

Najpóźniej do 31 grudnia 2005 roku musi zostać osiągnięty minimalny poziom efektywności selektywnej zbiórki zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego określany wskaźnikiem – 4 kilogramy na mieszkańca/rok.

Cel ten oparto na wynikach uzyskanych w trakcie realizacji projektów pilotażowych w Unii Europejskiej i nie jest on obowiązujący z prawnego punktu widzenia. Obowiązujące wielkości zbiórki zostaną określone w momencie, gdy zostaną zebrane wymagane informacje. Poziomy zbiórki zostaną prawdopodobnie określone w stosunku do poziomu sprzedaży sprzętu elektrycznego i elektronicznego w danym kraju.

Uważa się, że do 90% baterii używanych przez konsumentów będzie usuwanych jako część sprzętu elektrycznego i elektronicznego, bez ich wcześniejszego wyjęcia z tego sprzętu (COM(2000)347). Dlatego oddzielna zbiórka tego sprzętu stanowi niezbędną część efektywnego sposobu zbierania baterii.

Zgodnie z zasadą „zanieczyszczający płaci" i z odpowiedzialnością producenta, producenci powinni utworzyć i finansować zbiórkę, odzysk i unieszkodliwianie sprzętu AGD i RTV. Gospodarstwa domowe będą mogły, bez ponoszenia dodatkowych opłat, zwracać sprzęt AGD i RTV do punktów zbiórki. W celu zredukowania kosztów producentów związanych z gospodarowaniem sprzętem AGD i RTV wprowadzonym na rynek przed wejściem w życie dyrektyw ustanowiono okres przejściowy trwający 5 lat.

Decyzje dotyczące finansowania gospodarki odpadami sprzętu AGD i RTV przez użytkowników innych niż prywatne gospodarstwa domowe muszą zostać uzgodnione pomiędzy producentem i użytkownikiem sprzętu w momencie zakupu.

Konsumentów należy informować i zachęcać do uczestniczenia w programach zbiórki sprzętu AGD i RTV. Producenci muszą przekazywać informacje o charakterystyce sprzętu AGD i RTV do zakładów unieszkodliwiania. Kraje członkowskie są zobligowane do przekazywania informacji potrzebnych do oceny, w jakim zakresie zostały zrealizowane poszczególne określone w dyrektywie cele.

Najpóźniej do 31 grudnia 2003 roku poziom odzysku musi osiągnąć 80% przeciętnej wagi dużych urządzeń wyposażenia gospodarstwa domowego, 60% małych urządzeń wyposażenia konsumenckiego, narzędzi elektrycznych i elektronicznych, i zabawek oraz 75% sprzętu komputerowego, telekomunikacyjnego i zużytego sprzętu zawierającego lampy kineskopowe. Do tego samego czasu poziom ponownego użycia i recyklingu elementów, materiałów i substancji dla lamp wyładowczych musi osiągnąć 80% i 75% dla wielkogabarytowego sprzętu AGD, 70% dla małego sprzętu AGD, wyposażenia konsumenckiego, narzędzi elektrycznych i elektronicznych, zabawek i sprzętu zawierającego lampy kineskopowe i 65% dla sprzętu komputerowego i telekomunikacyjnego.

Odpady ulegające biodegradacji

Dokument roboczy o biotechnologicznym unieszkodliwianiu odpadów ulegających biodegradacji, wydany przez DG ENV w lutym 2001[32], jest wyrazem inicjatywy UE, mającej na celu poprawę aktualnej sytuacji w zakresie zagospodarowania odpadów ulegających biodegradacji i pomoc w osiągnięciu wymagań stawianych przez dyrektywę w sprawie składowania odpadów.

Odpady ulegające biodegradacji mogą podlegać rozkładowi beztlenowemu lub tlenowemu, jak na przykład odpady spożywcze, odpady z terenów zielonych, papier i tektura, osady ściekowe.

Celem omawianej inicjatywy jest promowanie biotechnologicznych metod przetwarzania odpadów ulegających biodegradacji poprzez harmonizowanie zarządzania gospodarką tymi odpadami w celu zapobiegania/redukowania wpływów na środowisko, ochrony gleb i ochrony zdrowia ludzi, zwierząt i roślin.

Nowe wymagania dotyczące gospodarki odpadami ulegającymi biodegradacji w ramach Wspólnoty powinny zachęcać do wdrażania następujących zasad w gospodarce odpadami, w poniższej kolejności priorytetów:

- zapobieganie lub ograniczanie wytwarzania odpadów ulegających biodegradacji (na przykład osadów ściekowych) i ich zanieczyszczenia przez substancje szkodliwe,
- ponowne wykorzystywanie odpadów (na przykład tektury),
- recykling selektywnie zbieranych odpadów biorozkładalnych prowadzący do uzyskania pierwotnego materiału (na przykład papier i tektura), w przypadkach uzasadnionych ekologicznie,
- kompostowanie lub fermentacja (beztlenowy rozkład) odpadów ulegających biodegradacji, które nie są poddawane recyklingowi w celu uzyskania materiałów pierwotnych, z wykorzystaniem kompostu lub osadów fermentacyjnych w celach agrotechnicznych lub poprawy stanu środowiska,
- mechaniczno-biologiczne unieszkodliwianie odpadów ulegających biodegradacji,
- wykorzystanie odpadów ulegających biodegradacji jako źródła wytwarzania energii.

Wymagane jest ustanowienie systemów selektywnej zbiórki w celu unikania zanieczyszczenia odpadów ulegających biodegradacji materiałami i substancjami toksycznymi, chyba że odpady te są kompostowane na miejscu powstawania. Ułatwi to prowadzenie unieszkodliwiania metodami biotechnologicznymi, a także uzyskiwanie wyższej jakości produktu końcowego, tzn. kompostu.

Wymagane jest wdrożenie systemów selektywnej zbiórki odpadów kuchennych z gospodarstw domowych, restauracji, stołówek, szkół i budynków użyteczności publicznej; odpadów ulegających biodegradacji z handlu i przemysłu; odpadów „zielonych" z gospodarstw domowych, z ogrodów, z parków i cmentarzy.

Systemy selektywnej zbiórki powinny w ciągu 3 lat objąć przynajmniej obszary zurbanizowane o liczbie mieszkańców ponad 100 000 i w ciągu 5 lat obszary zurbanizowane o liczbie mieszkańców ponad 2 000[33].

Wprowadzenie selektywnej zbiórki odpadów ulegających biodegradacji może nastąpić później w przypadku miast „wewnętrznych", kiedy to trudno jest zapewnić niski poziom skażenia odpadów biologicznych, a także na obszarach rolniczych o gęstości zaludnienia poniżej 10 mieszkańców/km^2.

Chociaż papier i tektura ulegają biodegradacji i mogą być kompostowane, ogólną zasadą jest to, że odpady te powinny być wykorzystywane ponownie lub poddawane recyklingowi.

Celem kompostowania odpadów ulegających biodegradacji powinno być przetworzenie tych odpadów w kompost o dobrej jakości, przydatny do celów agrotechnicznych. Kompostowanie należy prowadzić w taki sposób, aby minimalizować wpływ procesu na środowisko.

W dokumencie roboczym podkreślane są potencjalne korzyści dla środowiska, które mogą wyniknąć z kompostowania przydomowego lub lokalnego, w tym z kompostowania „własnych" odpadów ulegających biodegradacji, jak na przykład odpady z ogrodów, parków i cmentarzy, realizowanego przez władze lokalne.

Ponadto w dokumencie roboczym stwierdza się, że: „Kraje członkowskie powinny podejmować właściwe działania w celu zachęcania do tworzenia gminnych systemów kompostowania jako metody włączania społeczności lokalnej do gospodarki własnymi odpadami, ograniczania konieczności transportu odpadów i podnoszenia świadomości społecznej w zakresie działań związanych z recyklingiem odpadów".

[32] Drugi projekt dokumentu jest przewidziany do dyskusji (tzn. nie jest stanowiskiem Komisji). Trzeci projekt dokumentu roboczego powinien być dostępny i poddany procesowi opiniowania w czerwcu 2001 r. (http://europa.eu.int/comm/environment/waste/report11.htm).

[33] W dokumencie roboczym nie określono żadnej daty, lecz nastąpi to prawdopodobnie w ciągu 3 lub 5 lat od daty wejścia w życie dyrektywy. Ostateczna data będzie zależała od tego, jak szybko zostanie opracowany projekt dyrektywy i kiedy dyrektywa zostanie przyjęta.

Załącznik 2
Prawodawstwo polskie (stan na 15 września 2002 r.)

A. Wykaz nowych aktów prawnych związanych z gospodarką odpadami (tzn. wchodzących w życie po dniu 30 września 2001 r.).

1. Ustawy:
   a) ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627 i Nr 115, poz. 1229 oraz z 2002 r. Nr 74, poz. 676 i Nr 113, poz. 984); wejście w życie z dniem 1 października 2001 r.,
   b) ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. Nr 62, poz. 628 oraz z 2002 r. Nr 41, poz. 365 i Nr 113, poz. 984); wejście w życie z dniem 1 października 2001 r.,
   c) ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o wprowadzeniu ustawy – Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 100, poz. 1085 i z 2002 r. Nr 143, poz. 1196) – tzw. ustawa wprowadzająca; wejście w życie z dniem 1 października 2001 r.,
   d) ustawa z dnia 11 maja 2001 r. o opakowaniach i odpadach opakowaniowych (Dz. U. Nr 63, poz. 638); wejście w życie z dniem 1 stycznia 2002 r.,
   e) ustawa z dnia 11 maja 2001 r. o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej i opłacie depozytowej (Dz. U. Nr 63, poz. 639 i z 2002 r. Nr 113, poz. 984) – tzw. ustawa o opłacie produktowej; wejście w życie z dniem 1 stycznia 2002 r.,
   f) ustawa z dnia 29 listopada 2000 r. – Prawo atomowe (Dz. U. z 2001 r. Nr 3, poz. 18, Nr 100, poz. 1085 i Nr 154, poz. 1800); wejście w życie z dniem 1 stycznia 2002 r.,
   g) ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne (Dz. U. Nr 115, poz. 1229 i Nr 154, poz. 1803 oraz z 2002 r. Nr 113, poz. 984); wejście w życie z dniem 1 stycznia 2002 r.,
   h) ustawa z dnia 11 stycznia 2001 r. o substancjach i preparatach chemicznych (Dz. U. Nr 11, poz. 84, Nr 100, poz. 1085, Nr 123, poz. 1350 i Nr 125, poz. 1367 oraz z 2002 r. Nr 142, poz. 1187); wejście w życie z dniem 15 lutego 2002 r.,
   i) ustawa z dnia 2 marca 2001 r. o postępowaniu z substancjami zubożającymi warstwę ozonową (Dz. U. Nr 52, poz. 537 i Nr 100, poz. 1085); wejście w życie z dniem 1 lipca 2002 r.,
   j) ustawa z dnia 10 maja 2002 r. o ratyfikacji Porozumienia między Wspólnotą Europejską a Rzecząpospolitą Polską w sprawie uczestnictwa Polski w Europejskiej Agencji Środowiska oraz Europejskiej Sieci Informacji i Obserwacji (Dz. U. Nr 115, poz. 994); wejście w życie z dniem 8 sierpnia 2002 r.,
   k) ustawa z dnia 5 lipca 2002 r. o ratyfikacji Poprawki do Konwencji Bazylejskiej o kontroli transgranicznego przemieszczania i usuwania odpadów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 135, poz. 1142); wejście w życie z dniem 12 września 2002 r.

2. Rozporządzenia:
   2.1. Rozporządzenia wydane na podstawie upoważnień zawartych w ustawie – Prawo ochrony środowiska:
      a) rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 października 2001 r. w sprawie opłat za korzystanie ze środowiska (Dz. U. Nr 130, poz. 1453 i Nr 151, poz. 1703) – na podstawie art. 290 ust. 2; wejście w życie z dniem 1 stycznia 2002 r.,
      b) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 listopada 2001 r. w sprawie rodzajów instalacji, których eksploatacja wymaga zgłoszenia (Dz. U. Nr 140, poz. 1585) – na podstawie art. 153 ust. 1; wejście w życie z dniem 26 grudnia 2001 r.,
      c) rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 24 czerwca 2002 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania substancji stwarzających szczególne zagrożenia dla środowiska oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane substancje stwarzające zagrożenie dla środowiska (Dz. U. Nr 96, poz. 860) – na podstawie art. 163 ust. 1; wejście w życie z dniem 16 lipca 2002 r.,
      d) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 czerwca 2002 r. w sprawie wzorów wykazów zawierających informacje i dane o zakresie korzystania ze środowiska i sposobu ich przedstawiania (Dz. U. Nr 100, poz. 920) – na podstawie art. 286 ust. 3, wejście w życie z dniem 20 lipca 2002 r.,
      e) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 lipca 2002 r. w sprawie rodzajów instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska w całości (Dz. U. Nr 122, poz. 1055) – na podstawie art. 201 ust. 2; wejście w życie z dniem 16 sierpnia 2002 r.,
      f) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 31 lipca 2002 r. w sprawie określenia szczegółowego sposobu funkcjonowania Krajowej Komisji do spraw Ocen Oddziaływania na Środowisko oraz wojewódzkich komisji do spraw ocen oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 134, poz. 1139) – na podstawie art. 399 ust. 1; wejście w życie z dniem 11 września 2002 r.

   2.2. Rozporządzenia wydane na podstawie upoważnień zawartych w ustawie o odpadach:
      a) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. Nr 112, poz. 1206) – na podstawie art. 4 ust. 1 pkt 1; wejście w życie z dniem 1 stycznia 2002 r.,
      b) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 listopada 2001 r. w sprawie stwierdzania kwalifikacji w zakresie gospodarowania odpadami (Dz. U. Nr 140, poz. 1584) – na podstawie art. 49 ust. 8; wejście w życie z dniem 26 grudnia 2001 r.,
      c) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 grudnia 2001 r. w sprawie zakresu informacji podawanych przy rejestracji przez posiadaczy odpadów zwolnionych z obowiązku uzyskiwania zezwoleń oraz

sposobu rejestracji (Dz. U. Nr 152, poz. 1734) – na podstawie art. 33 ust. 11; wejście w życie z dniem 12 stycznia 2002 r.,

d) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 grudnia 2001 r. w sprawie rodzajów odpadów lub ich ilości, dla których nie ma obowiązku prowadzenia ewidencji odpadów oraz kategorii małych i średnich przedsiębiorstw, które mogą prowadzić uproszczoną ewidencję odpadów (Dz. U. Nr 152, poz. 1735) – na podstawie art. 36 ust. 13; wejście w życie z dniem 1 stycznia 2002 r.,
e) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 grudnia 2001 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów (Dz. U. Nr 152, poz. 1736) – na podstawie art. 36 ust. 14; wejście w życie z dniem 1 stycznia 2002 r.,
f) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 grudnia 2001 r. w sprawie zakresu informacji oraz wzorów formularzy służących do sporządzania i przekazywania zbiorczych zestawień danych (Dz. U. Nr 152, poz. 1737) – na podstawie art. 37 ust. 5; wejście w życie z dniem 1 stycznia 2003 r.,
g) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 grudnia 2001 r. w sprawie warunków i zakresu dostępu do wojewódzkiej bazy danych dotyczącej wytwarzania i gospodarowania odpadami (Dz. U. Nr 152, poz. 1738) – na podstawie art. 37 ust. 8; wejście w życie z dniem 12 stycznia 2002 r.,
h) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 grudnia 2001 r. w sprawie zasad sporządzania raportu wojewódzkiego (Dz. U. Nr 152, poz. 1739) – na podstawie art. 37 ust. 11; wejście w życie z dniem 1 stycznia 2003 r.,
i) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 grudnia 2001 r. w sprawie niezbędnego zakresu informacji objętych obowiązkiem zbierania i przetwarzania oraz sposobu prowadzenia centralnej i wojewódzkiej bazy danych dotyczącej wytwarzania i gospodarowania odpadami (Dz. U. Nr 152, poz. 1740) – na podstawie art. 37 ust. 12; wejście w życie z dniem 1 stycznia 2002 r.,
j) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 lutego 2002 r. w sprawie odpadów niebezpiecznych dopuszczonych do przywozu z zagranicy (Dz. U. Nr 15, poz. 146) – na podstawie art. 65 ust. 4; wejście w życie z dniem 5 marca 2002 r.,
k) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 lutego 2002 r. w sprawie wprowadzenia obowiązku uzyskiwania zezwoleń na wywóz do określonych państw odpadów innych niż niebezpieczne (Dz. U. Nr 15, poz. 147) – na podstawie art. 66 ust. 18; wejście w życie z dniem 12 marca 2002 r.,
l) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 lutego 2002 r. w sprawie wzoru rejestru decyzji wydanych w zakresie międzynarodowego obrotu odpadami (Dz. U. Nr 15, poz. 148) – na podstawie art. 68 ust. 3; wejście w życie z dniem 12 marca 2002 r.,
m) rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 29 stycznia 2002 r. w sprawie rodzajów odpadów innych niż niebezpieczne oraz rodzajów instalacji i urządzeń, w których dopuszcza się ich termiczne przekształcanie (Dz. U. Nr 18, poz. 176) – na podstawie art. 44 ust. 5; wejście w życie z dniem 21 marca 2002 r.,
n) rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 21 marca 2002 r. w sprawie wymagań dotyczących prowadzenia procesu termicznego przekształcania odpadów (Dz. U. Nr 37, poz. 339) – na podstawie art. 47; wejście w życie z dniem 27 kwietnia 2002 r.,
o) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 kwietnia 2002 r. w sprawie rodzajów oraz stężeń substancji, które powodują, że urobek jest zanieczyszczony (Dz. U. Nr 55, poz. 498) – na podstawie art. 4 ust. 2; wejście w życie z dniem 1 stycznia 2003 r.,
p) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 5 marca 2002 r. w sprawie określenia wzoru dokumentów stosowanych w międzynarodowym obrocie odpadami (Dz. U. Nr 56, poz. 511) – na podstawie art. 68 ust. 3; wejście w życie z dniem 30 maja 2002 r.,
q) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 5 marca 2002 r. w sprawie listy odpadów innych niż niebezpieczne, których przywóz z zagranicy nie wymaga zezwolenia Głównego Inspektora Ochrony Środowiska (Dz. U. Nr 56, poz. 512) – na podstawie art. 65 ust. 18; wejście w życie z dniem 30 maja 2002 r.,
r) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 8 maja 2002 r. w sprawie wniosku o wydanie zezwolenia na przewóz lub na wywóz odpadów niebezpiecznych za granicę (Dz. U. Nr 56, poz. 513) – podstawie art. 66 ust. 19; wejście w życie z dniem 30 maja 2002 r.,
s) rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 13 maja 2002 r. w sprawie wykazu przejść granicznych, którymi może być realizowany międzynarodowy obrót odpadami (Dz. U. Nr 60, poz. 548) – na podstawie art. 67; wejście w życie z dniem 21 maja 2002 r.,
t) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 28 maja 2002 r. w sprawie listy rodzajów odpadów, które posiadacz odpadów może przekazywać osobom fizycznym lub jednostkom organizacyjnym, niebędącym przedsiębiorcami, do wykorzystania na ich własne potrzeby (Dz. U. Nr 74, poz. 686) – na podstawie art. 33 ust. 3; wejście w życie z dniem 29 czerwca 2002 r.,
u) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 sierpnia 2002 r. w sprawie komunalnych osadów ściekowych (Dz. U. Nr 134, poz. 1140) – na podstawie art. 43 ust. 7; wejście w życie z dniem 11 września 2002 r.

2.3. Rozporządzenia wydane na podstawie upoważnień zawartych w ustawie o opakowaniach i odpadach opakowaniowych:

a) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 lipca 2002 r. w sprawie wzorów formularzy służących do składania rocznych sprawozdań o masie wytworzonych, przywiezionych z zagranicy oraz wywiezionych za granicę opakowań (Dz. U. Nr 122, poz. 1053) – na podstawie art. 7 ust. 2 i art. 9 ust. 4; wejście w życie z dniem 16 sierpnia 2002 r.,
b) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 lipca 2002 r. w sprawie raportów wojewódzkich dotyczących gospodarki opakowaniami

(Dz. U. Nr 122, poz. 1054) – na podstawie art. 19 ust. 3; wejście w życie z dniem 16 sierpnia 2002 r.,

2.4. Rozporządzenia i obwieszczenia wydane na podstawie upoważnień zawartych w tzw. ustawie o opłacie produktowej:
a) rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 czerwca 2001 r. w sprawie rocznych poziomów odzysku i recyklingu odpadów opakowaniowych i poużytkowych (Dz. U. Nr 69, poz. 719) – na podstawie art. 3 ust. 8; wejście w życie z dniem 1 stycznia 2002 r.,
b) rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 września 2001 r. w sprawie stawek opłat produktowych (Dz. U. Nr 116, poz. 1235) – na podstawie art. 14 ust. 4; wejście w życie z dniem 1 stycznia 2002 r.,
c) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 listopada 2001 r. w sprawie szczegółowych warunków, jakie powinien spełnić przedsiębiorca produkujący w kraju oleje smarowe z udziałem wytworzonych w kraju olejów bazowych pochodzących z regeneracji, w celu włączenia ich do rzeczywiście uzyskanego poziomu recyklingu (Dz. U. Nr 131, poz. 1475) – na podstawie art. 3 ust. 13; wejście w życie z dniem 1 stycznia 2002 r.,
d) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 grudnia 2001 r. w sprawie wzoru rocznego sprawozdania o wysokości należnej opłaty produktowej (Dz. U. Nr 157, poz. 1865) – na podstawie art. 15 ust. 2; wejście w życie z dniem 1 stycznia 2002 r.,
e) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 7 grudnia 2001 r. w sprawie wzoru sprawozdania o wielkości wprowadzonych na rynek krajowy opakowań i produktów, osiągniętych wielkości odzysku i recyklingu odpadów opakowaniowych i poużytkowych oraz wpływach z opłat produktowych (Dz. U. z 2002 r. Nr 2, poz. 26) – na podstawie art. 24 ust. 2; wejście w życie z dniem 25 stycznia 2002 r.,
f) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 8 lipca 2002 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu gospodarowania środkami z opłat produktowych (Dz. U. Nr 122, poz. 1052) – na podstawie art. 36; wejście w życie z dniem 16 sierpnia 2002 r.,
g) obwieszczenie Ministra Środowiska z dnia 22 sierpnia 2002 r. w sprawie maksymalnych stawek opłat produktowych na 2003 r. (M.P. Nr 37, poz. 591).

2.5. Rozporządzenia wydane na podstawie upoważnień zawartych w ustawie o substancjach i preparatach chemicznych
a) rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 3 lipca 2002 r. w sprawie wykazu substancji niebezpiecznych wraz z ich klasyfikacją i oznakowaniem (Dz. U. Nr 129, poz. 1110) – na podstawie art. 4 ust. 3; wejście w życie z dniem 29 sierpnia 2002 r.,
b) rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 3 lipca 2002 r. w sprawie karty charakterystyki substancji niebezpiecznej i preparatu niebepiecznego (Dz. U. Nr 140, poz. 1171) – na podstawie art. 5 ust. 5; wejście w życie z dniem 18 września 2002 r.,
c) rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 11 lipca 2002 r. w sprawie kryteriów i sposobu klasyfikacji substancji i preparatów chemicznych (Dz. U. Nr 140, poz. 1172) – na podstawie art. 4 ust. 2; wejście w życie z dniem 18 września 2002 r.,
d) rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 11 lipca 2002 r. w sprawie oznakowania opakowań substancji niebezpiecznych i preparatów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 140, poz. 1173) – na podstawie art. 26; wejście w życie z dniem 18 września 2002 r.,
e) rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 15 lipca 2002 r. w sprawie substancji niebezpiecznych i preparatów niebezpiecznych, których opakowania należy zaopatrywać w zamknięcia utrudniające otwarcie przez dzieci i w wyczuwalne dotykiem ostrzeżenie o niebezpieczeństwie (Dz. U. Nr 140, poz. 1174) – na podstawie art. 28 ust. 3; wejście w życie z dniem 18 września 2002 r.,

2.6. Rozporządzenia i obwieszczenia wydane na podstawie upoważnień zawartych w ustawie o postępowaniu z substancjami zubożającymi warstwę ozonową
a) rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 25 kwietnia 2002 r. w sprawie określenia wzorów dokumentów wymaganych przy przywozie z zagranicy substancji kontrolowanych pochodzących z odzysku (Dz. U. Nr 66, poz. 602) – na podstawie art. 15 ust. 3; wejście w życie z dniem 1 lipca 2002 r.,
b) rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 25 kwietnia 2002 r. w sprawie listy technologii (procesów chemicznych), w których substancje kontrolowane mogą być stosowane jako czynniki ułatwiające niektóre procesy chemiczne (Dz. U. Nr 66, poz. 603) – na podstawie art. 14 ust. 4; wejście w życie z dniem 1 lipca 2002 r.,
c) rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 10 maja 2002 r. w sprawie ustalenia dozwolonych ilości tetrachlorku węgla produkowanego w celu eksportu, listy technologii, w których substancja ta może być używana, oraz wzoru dokumentu służącego do ewidencjonowania produkcji tetrachlorku węgla i sposobu wykorzystania (Dz. U. Nr 70, poz. 649) – na podstawie art. 8 ust. 4; wejście w życie z dniem 1 lipca 2002 r.,
d) rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 22 maja 2002 r. w sprawie wymagań dotyczących wyposażenia technicznego oraz minimalnych kwalifikacji, jakie muszą spełniać przedsiębiorcy prowadzący działalność, w której wykorzystywane są substancje kontrolowane (Dz. U. Nr 71, poz. 658) – na podstawie art. 20 ust. 3; wejście w życie z dniem 1 lipca 2002 r.,
e) rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 28 maja 2002 r. w sprawie określenia szczegółowej listy towarów zawierających substancje kontrolowane podlegających zakazowi przywozu z państw nie będących stronami Protokołu Montrealskiego (Dz. U. Nr 71, poz. 659) – na podstawie art. 12 ust. 1; wejście w życie z dniem 1 lipca 2002 r.,
f) rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 28 maja 2002 r. w sprawie określenia wzorów formularzy ewidencji substancji kontrolowanych (Dz. U. Nr 78, poz. 709) – na podstawie art. 33 ust. 2 wejście w życie z dniem 1 lipca 2002 r.,

g) rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 10 czerwca 2002 r. w sprawie sposobu oznakowania pojemników zawierających substancje kontrolowane oraz produktów i urządzeń, w skład których takie substancje wchodzą (Dz. U. Nr 94, poz. 837) – na podstawie art. 18 ust. 2; wejście w życie z dniem 1 lipca 2002 r.,
h) rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 26 czerwca 2002 r. w sprawie listy obszarów zagrożonych pożarem lub wybuchem, w których zastosowanie substancji kontrolowanych należy uznać za zastosowanie krytyczne (Dz. U. Nr 100, poz. 914) – na podstawie art. 17 ust. 6; wejście w życie z dniem 1 stycznia 2003 r.,
i) rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 2 sierpnia 2002 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu wydawania pozwoleń oraz wzorów wniosków o wydanie pozwolenia na produkcję lub obrót z zagranicą substancją kontrolowaną (Dz. U. Nr 134, poz. 1129) – na podstawie art. 25 ust. 1; wejście w życie z dniem 11 września 2002 r.,
j) obwieszczenie Ministra Gospodarki z dnia 28 maja 2002 r. w sprawie szczegółowego wykazu kodów taryfy celnej dla substancji kontrolowanych i zawierających je mieszanin (M.P. Nr 22, poz. 395) – na podstawie art. 6,
k) obwieszczenie Ministra Gospodarki z dnia 28 maja 2002 r. w sprawie wykazu prac uznawanych za prace laboratoryjne i analityczne, w których mogą być stosowane poszczególne substancje kontrolowane, oraz wymagań dotyczących wprowadzania do obrotu krajowego substancji kontrolowanych używanych do celów laboratoryjnych i analitycznych (M.P. Nr 22, poz. 396) – na podstawie art. 6,
l) obwieszczenie Ministra Gospodarki z dnia 28 maja 2002 r. w sprawie listy dozwolonych technologii niszczenia substancji kontrolowanych oraz warunków stosowania tych technologii (M.P. Nr 22, poz. 397) – na podstawie art. 6,
m) obwieszczenie Ministra Gospodarki z dnia 2 sierpnia 2002 r. w sprawie udzielenia upoważnienia wyspecjalizowanej jednostce do wydawania opinii o możliwości produkcji substancji kontrolowanej lub dokonania obrotu z zagranicą substancją kontrolowaną lub mieszaniną zawierającą substancję kontrolowaną (M.P. Nr 35, poz. 553) – na podstawie art. 24 ust. 6.

B. Wykaz dotychczasowych aktów prawnych związanych z gospodarką odpadami, które zachowały moc (tj. tych, które weszły w życie przed dniem 1 października 2001 r.)

1. Ustawy:
   a) ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. Nr 132, poz. 622, z 1997 r. Nr 60, poz. 369 i Nr 121, poz. 770, z 2000 r. Nr 22, poz. 272, z 2001 r. Nr 100, poz. 1085 i Nr 154, poz. 1800 oraz z 2002 r. Nr 113, poz. 984) w zakresie odpadów komunalnych,
   b) ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. – Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. Nr 26, poz. 96 z późn. zm.) w zakresie odpadów składowanych w wyrobiskach górniczych,
   c) ustawa z dnia 16 marca 1995 r. o zapobieganiu zanieczyszczaniu morza przez statki (Dz. U. Nr 47, poz. 243 z późn. zm.) w zakresie zatapiania odpadów ze statków,
   d) ustawa z dnia 24 kwietnia 1997 r. o zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, badaniu zwierząt rzeźnych i mięsa oraz o Inspekcji Weterynaryjnej (Dz. U. z 1999 r. Nr 66, poz. 752 z późn. zm.) w zakresie odpadów zwierzęcych,
   e) ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 101, poz. 628, z 1998 r. Nr 156, poz. 1018, z 2000 r. Nr 88, poz. 986 oraz z 2001 r. Nr 100, poz. 1085 i Nr 154, poz. 1793) w zakresie odpadów zawierających azbest,
   f) ustawa z dnia 26 lipca 2000 r. o nawozach i nawożeniu (Dz. U. Nr 89, poz. 991) w zakresie stosowania niektórych odpadów powstających w hodowli jako nawóz naturalny,
   g) ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 1999 r. Nr 15, poz. 139 z późn. zm.),
   h) ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2000 r. Nr 106, poz. 1126 z późn. zm.).
   i) ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2000 r., Nr 14, poz. 176 z późn. zm.),
   j) ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz. U. z 2000 r., Nr 54, poz. 654 z późn. zm.),
   k) ustawa z dnia 8 stycznia 1993 r. o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym (Dz. U. Nr 11, poz. 50 z późn. zm.),
   l) ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1590 oraz z 2002 r. Nr 23, poz. 220 i Nr 62, poz. 558),
   m) ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1592 oraz z 2002 r. Nr 23, poz. 220, Nr 62, poz. 558 i Nr 113, poz. 984),
   n) ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 oraz z 2002 r. Nr 23, poz. 220, Nr 62, poz. 558 i Nr 113, poz. 984),
   o) ustawa z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska (Dz. U. z 2002 r. Nr 112, poz. 982 i Nr 113, poz. 984).
2. Rozporządzenia:
   a) rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 14 sierpnia 1998 r. w sprawie bezpiecznego użytkowania oraz warunków usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 138, poz. 895) – na podstawie art. 4 ustawy o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest,
   b) rozporządzenie Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 15 czerwca 1999 r. w sprawie przewozu drogowego materiałów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 57, poz. 608) – na podstawie art. 56 ust. 4

ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. Nr 98, poz. 602 z późn. zm.),
c) rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 7 stycznia 1998 r. w sprawie określenia rodzajów odpadów, których wykorzystanie uprawnia do zwolnienia od podatku dochodowego, oraz szczegółowych zasad ustalania wartości odpadów wykorzystywanych w procesie produkcji (Dz. U. Nr 8, poz. 29), wydane na podstawie art. 21 ust. 4 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz art. 17 ust. 3 ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych,
d) rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 20 lutego 1998 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wykonywania niektórych przepisów ustawy o podatku dochodowych od osób fizycznych oraz ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz. U. Nr 26, poz. 150).

3. Umowy międzynarodowe:
a) Konwencja bazylejska sporządzona dnia 22 marca 1989 r. o kontroli transgranicznego przemieszczania i usuwania odpadów niebezpiecznych (Dz. U. z 1995 r. Nr 19 poz. 88).
b) Konwencja o zapobieganiu zanieczyszczaniu mórz przez zatapianie odpadów i innych substancji sporządzona w Moskwie, Waszyngtonie, Londynie i Meksyku w dniu 29 grudnia 1972 r. (Dz. U. z 1984 r. Nr 11 poz. 46 i z 1997 r. Nr 47, poz. 300).
c) Międzynarodowa konwencja o zapobieganiu zanieczyszczaniu morza przez statki sporządzona w Londynie 2 listopada 1973 r. wraz z załącznikami I, II, III, IV i V, oraz Protokół z 1978 r. dotyczący konwencji wraz z załącznikiem I, sporządzony w Londynie dnia 17 lutego 1978 r. (Dz. U. z 1987 r. Nr 17 poz. 101).
d) Konwencja sporządzona w Helsinkach dnia 9 kwietnia 1972 r. o ochronie środowiska morskiego obszaru Morza Bałtyckiego (Dz. U. z 2000 r. Nr 28, poz. 346).
e) Protokół o ochronie środowiska do Układu w sprawie Antarktyki, sporządzony w Madrycie dnia 4 października 1991 r. (Dz. U. z 2001 r. Nr 6, poz. 52).

C. Wykaz aktów prawnych związanych z gospodarką odpadami, które straciły moc po dniu 30 września 2001 r.

I. Akty prawne, które straciły moc z dniem 1 października 2001 r.:

1. Ustawy:
a) ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o odpadach (Dz. U. Nr 96, poz. 592, z 1998 r. Nr 106, poz. 668 i Nr 113, poz. 715, z 1999 r. Nr 101, poz. 1178 oraz z 2000 r. Nr 12, poz. 136, Nr 22, poz. 272, Nr 89, poz. 991 i Nr 109, poz. 1157),
b) ustawa z dnia 31 stycznia 1980 r. o ochronie i kształtowaniu środowiska (Dz. U. z 1994 r. Nr 49, poz. 196 z późn. zm.),
c) ustawa z dnia 9 listopada 2000 r. o postępowaniu w sprawie ocen oddziaływania na środowisko oraz o dostępie do informacji o środowisku i jego ochronie (Dz. U. Nr 109, poz. 1157).

2. Rozporządzenia:
a) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2000 r. w sprawie listy rodzajów odpadów, które wytwarzający odpady może przekazać osobom fizycznym do wykorzystania (Dz. U. Nr 51, poz. 620),
b) rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 12 września 1998 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów oraz służących do przekazywania informacji o rodzaju i ilości odpadów umieszczonych na składowisku odpadów i o czasie ich składowania (Dz. U. Nr 121, poz. 794),
c) rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 21 października 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad usuwania, wykorzystywania i unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 145, poz. 942 i z 2001 r. Nr 22, poz. 251),
d) rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 2 listopada 2000 r. w sprawie określenia odpadów, które powinny być wykorzystywane w celach przemysłowych, oraz warunkach, jakie muszą być spełnione przy ich wykorzystywaniu (Dz. U. Nr 100, poz. 1078); rozporządzenie to unieważniło rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 2 lipca 1998 w sprawie określenia odpadów, które powinny być wykorzystywane w celach przemysłowych, oraz warunkach, jakie muszą być spełnione przy ich wykorzystywaniu (Dz. U. Nr 90, poz. 573),
e) rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 11 sierpnia 1999 r. w sprawie warunków, jakie muszą być spełnione przy wykorzystywaniu osadów ściekowych na cele nieprzemysłowe (Dz. U. Nr 72, poz. 813).

II. Akty prawne, które straciły moc z dniem 1 stycznia 2002 r.:

1. Ustawy:
a) ustawa z dnia 10 kwietnia 1986 r. – Prawo atomowe (Dz. U. Nr 12, poz. 70 z późn. zm.) w zakresie odpadów promieniotwórczych;
b) ustawa z dnia 24 października 1974 r. – Prawo wodne (Dz. U. Nr 38, poz. 230 z późn. zm.).

2. Rozporządzenia:
a) rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 24 grudnia 1997 r. w sprawie klasyfikacji odpadów (Dz. U. Nr 162, poz. 1135 i z 2001 r. Nr 17, poz. 204),
b) rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22 grudnia 1998 r. w sprawie opłat za składowanie odpadów (Dz. U. Nr 162, poz. 1128 z późn. zm.).

III. Akty prawne, które straciły moc z dniem 30 maja 2002 r.:

1. Rozporządzenia:
a) rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 6 kwietnia

1998 r. w sprawie określenia listy odpadów, których przywożenie z zagranicy nie wymaga zezwolenia Głównego Inspektora Ochrony Środowiska (Dz. U. Nr 47, poz. 299 oraz z 2000 r. Nr 20, poz. 251),

b) rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 19 lipca 1999 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych w międzynarodowym obrocie odpadami (Dz. U. Nr 69, poz. 768).

D. Wykaz dotychczas obowiązujących rozporządzeń związanych z gospodarką odpadami, które czasowo zachowały moc

1. Rozporządzenia:

1.1. Rozporządzenia tracące moc z dniem 1 lipca 2003 r. (o ile wcześniej nie zostaną wydane nowe rozporządzenia):

a) rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 13 lutego 1998 r. w sprawie oznaczania opakowań (Dz. U. Nr 25, poz. 138),

b) rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 14 lipca 1998 r. w sprawie określenia rodzajów inwestycji szczególnie szkodliwych dla środowiska i zdrowia ludzi albo mogących pogorszyć stan środowiska oraz wymagań, jakim powinny odpowiadać oceny oddziaływania na środowisko tych inwestycji (Dz. U. Nr 93, poz. 589 i z 2000 r. Nr 12, poz. 136) – na podstawie art. 40 ust. 5 pkt 1 i pkt 2 lit. b) ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym oraz art. 70 ust. 4 ustawy o ochronie i kształtowaniu środowiska,

c) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 lipca 2001 r. w sprawie wprowadzania do powietrza substancji zanieczyszczających z procesów technologicznych i operacji technicznych (Dz. U. Nr 87, poz. 957) wydane na podstawie art. 29 ust. 2 ustawy o ochronie i kształtowaniu środowiska; wejście w życie z dniem 8 września 2001 r.

Załącznik 3
Wykaz przygotowywanych nowych aktów prawnych związanych z gospodarką odpadami, przewidzianych do opublikowania do końca 2002 r. (stan na 15 września 2002 r.)

1. Ustawy:

a) ustawa o zmianie ustawy o odpadach, ustawy o opakowaniach i odpadach opakowaniowych, ustawy o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej i opłacie depozytowej oraz ustawy o wprowadzeniu ustawy – Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw (druk 732).

2. Rozporządzenia:

2.1. Rozporządzenia do wydania na podstawie upoważnień zawartych w ustawie – Prawo ochrony środowiska:

a) rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie szczegółowych warunków, jakim powinna odpowiadać prognoza oddziaływania na środowisko dotycząca projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, na podstawie art. 41 ust. 3,

b) rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych kryteriów związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięć do sporządzania raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko, na podstawie art. 51 ust. 8,

c) rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie określenia standardów jakości gleby i ziemi, na podstawie art. 105 ust. 1,

d) rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie sposobu przedkładania wojewodzie informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska, na podstawie art. 163 ust. 6,

e) rozporządzenie Ministra Gospodarki w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać wytwarzane i wprowadzane do obrotu baterie i akumulatory, na podstawie art. 169 ust. 1,

f) rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie wysokości opłat rejestracyjnych uiszczanych z wnioskiem o wydanie pozwolenia zintegrowanego – na podstawie art. 210 ust. 4,

g) rozporządzenie Rady Ministrów zmieniające rozporządzenie w sprawie opłat za korzystanie ze środowiska, na podstawie art. 290 ust. 2,

h) rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie rodzajów instalacji, dla których prowadzący mogą ubiegać się o ustalenie programu dostosowawczego – na podstawie art. 425 ust. 1.

2.2. Rozporządzenia do wydania na podstawie upoważnień zawartych w ustawie o odpadach:

a) rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie

metodyki referencyjnej badań odpadów wymienionych na liście odpadów niebezpiecznych pozwalającej na stwierdzenie, że nie posiadają one właściwości, które powodują, że odpady te stanowią odpady niebezpieczne, na podstawie art. 4 ust. 1 pkt 2 (proponowana zmiana brzmienia w projekcie ustawy „czyszczącej"),

b) rozporządzenie Ministra Zdrowia w sprawie szczegółowego sposobu postępowania ze stałymi odpadami medycznymi, na podstawie art. 7 ust. 4,
c) rozporządzenie Ministra Infrastruktury w sprawie zakresu i sposobu stosowania przepisów o transporcie materiałów niebezpiecznych do transportu odpadów niebezpiecznych, na podstawie art. 11 ust. 5,
d) rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie określenia odpadów pochodzących z procesów wytwarzania dwutlenku tytanu oraz z przetwarzania tych odpadów, które nie mogą być unieszkodliwione przez ich składowanie oraz w sprawie dopuszczalnych ilości odpadów wytwarzanych w przeliczeniu na tonę wyprodukowanego dwutlenku tytanu, na podstawie art. 40 ust. 7,
e) rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie składowisk odpadów oraz miejsc magazynowania odpadów pochodzących z procesów wytwarzania dwutlenku tytanu oraz z przetwarzania odpadów, na podstawie art. 40 ust. 8,
f) rozporządzenie Ministra Zdrowia w sprawie rodzajów odpadów medycznych i weterynaryjnych, których poddawanie odzyskowi jest zakazane, na podstawie art. 42 ust. 2,
g) rozporządzenie Ministra Zdrowia w sprawie dopuszczalnych sposobów i warunków unieszkodliwiania odpadów medycznych i weterynaryjnych, na podstawie art. 42 ust. 3,
h) rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących lokalizacji, budowy, eksploatacji i zamknięcia, jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk odpadów, na podstawie art. 50 ust. 2,
i) rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie zakresu, czasu, sposobu i warunków prowadzenia monitoringu składowisk odpadów, na podstawie art. 60.

2.3. Rozporządzenia do wydania na podstawie upoważnień zawartych w ustawie o opakowaniach i odpadach opakowaniowych:
a) rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie metodyk referencyjnych oznaczania sumy zawartości ołowiu, kadmu, rtęci i chromu sześciowartościowego w opakowaniach, na podstawie art. 5 ust. 2, (proponowana zmiana brzmienia w projekcie ustawy „czyszczącej"),
b) rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie rodzajów opakowań i warunków dla zwolnienia opakowań w zakresie maksymalnej sumy zawartości ołowiu, kadmu, rtęci i chromu sześciowartościowego – na podstawie art. 5 ust. 3,
c) rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie wymagań dotyczących opakowań ze względu na zalecaną metodę odzysku oraz dotyczące opakowań wielokrotnego użytku, na podstawie art. 5 ust. 4,
d) rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie rodzajów opakowań podlegających oznakowaniu oraz wzorów oznaczeń opakowań, na podstawie art. 6 ust. 5.

2.4. Rozporządzenia do wydania na podstawie upoważnień zawartych w ustawie – Prawo atomowe:
a) rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie odpadów promieniotwórczych – na podstawie art. 51 pkt 1–3 i art. 55 pkt 1–4,
b) rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie udzielania zgody na przywóz na polski obszar celny, wywozu z polskiego obszaru celnego oraz tranzytu przez ten obszar odpadów promieniotwórczych i wypalonego paliwa – na podstawie art. 62 ust. 4.

2.5. Rozporządzenia do wydania na podstawie upoważnień zawartych w ustawie o substancjach i preparatach chemicznych:
a) rozporządzenie Ministra Zdrowia w sprawie metod przeprowadzania badań właściwości fizykochemicznych, toksyczności i ekotoksyczności substancji i preparatów chemicznych – na podstawie art. 24 ust. 2.

Załącznik 4
Wykaz przygotowywanych nowych aktów prawnych związanych z gospodarką odpadami, przewidzianych do wydania w 2003 r. (stan na 15 września 2002 r.)

1. Ustawy:
   a) ustawa o zmianie ustawy – Prawo ochrony środowiska oraz o zmianie niektórych innych ustaw,
   b) ustawa o zmianie niektórych ustaw w związku z recyklingiem pojazdów wycofanych z eksploatacji.

2. Rozporządzenia:
   2.1. Rozporządzenia do wydania na podstawie upoważnień zawartych w ustawie – Prawo ochrony środowiska:
      a) rozporządzenie Ministra Środowiska określającego standardy emisyjne z instalacji w zakresie wprowadzania gazów lub pyłów do powietrza, wytwarzania odpadów, emitowania hałasu – na podstawie art. 145 ust. 1,
      b) rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie dodatkowych wymagań, jakie powinien spełniać przegląd ekologiczny dla poszczególnych rodzajów instalacji – na podstawie art. 242 ust. 1.

   2.2. Rozporządzenia do wydania na podstawie upoważnień zawartych w ustawie o odpadach:
      a) rozporządzenie Ministra Gospodarki w sprawie szczegółowego sposobu postępowania z olejami odpadowymi – na podstawie art. 7 ust. 4,
      b) rozporządzenie Ministra Gospodarki w sprawie szczegółowego sposobu postępowania z zanieczyszczonym urobkiem pochodzącym z pogłębiania akwenów morskich i innych – na podstawie art. 7 ust. 4,
      c) rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie szczegółowego sposobu postępowania z odpadami pochodzącymi z procesów odsiarczania spalin stosowanymi w rolnictwie – na podstawie art. 7 ust. 4,
      d) rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie zasad i sposobów finansowania przedsięwzięć priorytetowych krajowego planu gospodarki odpadami o charakterze ponadwojewódzkim – na podstawie art. 15 ust. 5 (proponowana zmiana brzmienia w projekcie ustawy „czyszczącej"),
      e) rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie szczegółowego zakresu, sposobu i formy sporządzania wojewódzkiego, powiatowego i gminnego planu gospodarki odpadami – na podstawie art. 15 ust. 8,
      f) rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie obowiązku stosowania polskiej normy określającej wymagania dla olejów odpadowych w procesach ich odzysku i unieszkodliwiania – na podstawie art. 39 ust. 7,
      d) rozporządzenie Ministra Gospodarki w sprawie kryteriów dopuszczenia odpadów do składowania na składowisku odpadów danego typu – na podstawie art. 55 ust. 3,
      e) rozporządzenie Ministra Gospodarki w sprawie rodzajów odpadów, które mogą być składowane w sposób nieselektywny – na podstawie art. 55 ust. 5.

   2.3. Rozporządzenia do wydania na podstawie upoważnień zawartych w ustawie o opakowaniach i odpadach opakowaniowych:
      a) rozporządzenie Ministra Zdrowia w sprawie rodzajów opakowań dla określonych rodzajów substancji chemicznych, wobec których stosuje się inną wysokość kaucji – na podstawie art. 10 ust. 4,
      b) rozporządzenie Ministra Gospodarki w sprawie rodzajów napojów, których nie dotyczy obowiązek, o którym mowa w ust. 1 – na podstawie art. 13 ust. 2 (proponowana zmiana brzmienia w projekcie ustawy „czyszczącej").

   2.4. Rozporządzenia do wydania na podstawie upoważnień zawartych w ustawie o postępowaniu z substancjami zubożającymi warstwę ozonową:
      a) rozporządzenie Ministra Gospodarki określającego ilość substancji kontrolowanych wymienionych w art. 14 ustawy, dozwolonych do wykorzystania z przeznaczeniem na cele laboratoryjne i analityczne, jako substratu do produkcji nowych substancji oraz w celu zastosowania jako czynnika ułatwiającego niektóre procesy chemiczne, wymagania jakie muszą być spełnione przy stosowaniu substancji kontrolowanych jako czynnika ułatwiającego niektóre procesy chemiczne – na podstawie art. 14 ust. 5,
      b) rozporządzenie Ministra Gospodarki wprowadzającego ograniczenia w obrocie krajowym substancjami kontrolowanymi wyprodukowanymi lub przywiezionymi z zagranicy zgodnie z przepisami ustawy oraz o ich wykorzystaniu w działalności gospodarczej – na podstawie art. 16 ust. 3.

Załącznik 5. Prawodawstwo Unii Europejskiej (stan na 15 września 2002 r.)

I. Wykaz obowiązujących aktów prawnych Unii Europejskiej związanych z gospodarką odpadami

A. Wymagania ogólne.
- a) Dyrektywa Rady 75/442/EWG z dnia 15 lipca 1975 r. w sprawie odpadów (tzw. dyrektywa ramowa) znowelizowana dyrektywami Rady: 91/156/EWG i 91/692/EWG oraz decyzją Komisji 96/350/WE (tekst pierwotny: OJ L 194 25.07.1975 p.39).
- b) Dyrektywa Rady 91/689/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. w sprawie odpadów niebezpiecznych znowelizowana dyrektywą Rady 94/31/WE (tekst pierwotny: OJ L 377 31.12.1991 p.20).
- c) Decyzja Komisji 76/431/EWG z dnia 21 kwietnia 1976 r. ustanawiająca Komitet Gospodarowania Odpadami (OJ L 115 01.05.1976 p.73).
- d) Decyzja Komisji 2000/532/WE z dnia 3 maja 2000 r. zastępująca decyzję Komisji 94/3/WE ustanawiającą listę odpadów zgodnie z art. 1 pkt – a dyrektywy Rady 75/442/EWG w sprawie odpadów oraz decyzję Rady 94/904/WE ustanawiającą listę odpadów niebezpiecznych zgodnie z art. 1 ust. 4 dyrektywy Rady 91/689/EWG w sprawie odpadów niebezpiecznych, znowelizowana decyzjami Komisji 2001/118/WE, 2001/119/WE i 2001/573/WE (tekst pierwotny: OJ L 226 06.09.2000 p.3),
- e) Zalecenie Rady 81/972/EWG z dnia 3 grudnia 1981 r. w sprawie ponownego użycia makulatury oraz stosowania papieru pochodzącego z recyklingu (OJ L 355 10.12.1981 p.56).
- f) Rezolucja Rady z dnia 7 maja 1990 o polityce w zakresie odpadów (OJ C 122 18.05.1990 p.2).
- g) Rezolucja Rady z dnia 24 lutego 1997 r. w sprawie strategii Wspólnoty w zakresie gospodarki odpadami (OJ C 076 11.03.1997 p.1).
- h) Rezolucja Komitetu Konsultacyjnego ECSC w sprawie klasyfikacji złomu (OJ C 356 22.11.1997 p.8).

B. Spalanie odpadów.
- a) Dyrektywa Rady 89/369/EWG z dnia 8 czerwca 1989 r. w sprawie zapobiegania zanieczyszczeniu powietrza przez nowe zakłady spalania odpadów komunalnych (OJ L 163 14.06.1989 p.32).
- b) Dyrektywa Rady 89/429/EWG z dnia 21 czerwca 1989 r. w sprawie zmniejszania zanieczyszczenia powietrza przez istniejące zakłady spalania odpadów komunalnych (OJ L 203 15.07.1989 p.50).
- c) Dyrektywa Rady 94/67/WE z dnia 16 grudnia 1994 r. w sprawie spalania odpadów niebezpiecznych (OJ L 365 31.12.1994 p.34).
- d) Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2000/76/WE z dnia 4 grudnia 2000 r. w sprawie spalania odpadów (OJ L 332 28.12.2000 p. 91). Z dniem 28 grudnia 2005 r. zastąpi ona dyrektywy: 89/369/EWG, 89/429/EWG i 94/67/WE.
- e) Decyzja Komisji 97/283/WE z dnia 21 kwietnia 1997 r. w sprawie zharmonizowanych metod pomiarowych określania stężenia masowego dioksyn i furanów w emisjach do atmosfery zgodnie z art. 7 ust. 2 dyrektywy Rady 94/67/WE w sprawie spalania odpadów niebezpiecznych (OJ L 113 30.04.1997 p.11).

C. Składowanie odpadów.
- a) Dyrektywa Rady 1999/31/WE z dnia 26 kwietnia 1999 r. w sprawie składowania odpadów (OJ L 182 16.07.1999 p.1).

D. Międzynarodowy obrót odpadami.
- a) Konwencja Bazylejska o kontroli transgranicznego przemieszczania i usuwania (unieszkodliwiania) odpadów niebezpiecznych.
- b) Decyzja Rady 97/640/WE z dnia 22 września 1997 r. o uznaniu w imieniu Wspólnoty poprawki do konwencji o kontroli transgranicznego przemieszczania i usuwania (unieszkodliwiania) odpadów niebezpiecznych, jak postanowiono w decyzji III/1 Konferencji Państw – Stron Konwencji (OJ L 272 04.10.1997 p.45).
- c) Rozporządzenie Rady 259/93/EWG z dnia 1 lutego 1993 r. w sprawie nadzoru i kontroli przesyłania odpadów wewnątrz, do i ze Wspólnoty Europejskiej, znowelizowane rozporządzeniem Rady 97/120/WE oraz decyzją Komisji 99/816/WE (tekst pierwotny: OJ L 030 06.02.1993 p.1).
- d) Decyzja Komisji 94/774/WE z dnia 24 listopada 1994 r. w sprawie ogólnie obowiązujących dokumentów przewozowych stosownie do rozporządzenia Rady 259/93/EWG z dnia 1 lutego 1993 r. w sprawie nadzoru i kontroli przesyłania odpadów wewnątrz, do i ze Wspólnoty Europejskiej (OJ L 310 03.12.1994 p.70).
- e) Rozporządzenie Rady 1420/1999/WE z dnia 29 kwietnia 1999 r. ustanawiające wspólne zasady i procedury stosowane do przesyłania niektórych rodzajów odpadów do niektórych krajów nie będących członkami OECD znowelizowane rozporządzeniami Komisji: 1208/2000, 2630/2000, 1800/2001 i 2243/2001 (tekst pierwotny: OJ L 166 01.07.1999 p.6).
- f) Rozporządzenie Komisji 1547/1999/WE z dnia 12 lipca 1999 r. określające procedury kontrolne według rozporządzenia Rady 259/93/EWG stosowane do przesyłania niektórych rodzajów odpadów do niektórych krajów, do których nie ma zastosowania decyzja OECD C(92)39 final znowelizowane rozporządzeniami Komisji: 334/2000, 354/2000, 1208/2000, 1552/2000, 1800/2001 i 2243/2001 (tekst pierwotny: OJ L 185 17.07.1999 p.1).
- g) Rezolucja Rady z dnia 21 grudnia 1988 r. w sprawie transgranicznego przemieszczania odpadów niebezpiecznych do państw trzecich (OJ C 009 12.01.1989 p.1).

E. Sprawozdawczość.
- a) Dyrektywa Rady 91/692/EWG z dnia 23 grudnia 1991 r. w sprawie raportów na temat unormowań i usprawnień we wprowadzaniu postanowień dyrektyw dotyczących środowiska (OJ L 377 31.12.1991 p.48).
- b) Decyzja Komisji 94/741/WE z dnia 24 października 1994 r. w sprawie kwestionariuszy dla raportów państw członkowskich dotyczących implementacji

określonych dyrektyw w zakresie gospodarki odpadami (OJ L 296 17.11.1994 p.42).

c) Decyzja Komisji 96/302/WE z dnia 17 kwietnia 1996 r. dotycząca formy, w jakiej należy dostarczać informacji, zgodnie z art. 8 ust. 3 dyrektywy Rady 91/689/EWG w sprawie odpadów niebezpiecznych (OJ L 116 11.05.1996 p.26).
d) Decyzja Komisji 97/622/WE z dnia 27 maja 1997 r. w sprawie kwestionariuszy dla raportów państw członkowskich dotyczących implementacji określonych dyrektyw w zakresie gospodarki odpadami (OJ L 256 19.09.1997 p.13).
e) Decyzja Komisji 98/184/WE z 25 lutego 1998 r. w sprawie kwestionariusza dla raportów państw członkowskich dotyczących implementacji dyrektywy Rady 94/67/WE w sprawie spalania odpadów niebezpiecznych (OJ L 067 07.03.1998 p.48).
f) Decyzja Rady 1999/412/WE z dnia 3 czerwca 1999 r. w sprawie kwestionariusza dla obowiązku raportowania krajów członkowskich zgodnie z art. 41 ust. 2 rozporządzenia Rady 259/93/EWG (OJ L 156 23.06.1999 p.37).
g) Decyzja Komisji 2000/738/WE z dnia 17 listopada 2000 r. w sprawie kwestionariusza dla raportów państw członkowskich dotyczących implementacji dyrektywy 1999/31/WE w sprawie składowania odpadów (OJ L 298 25.11.2000 p.24).
h) Decyzja Komisji 2001/753/WE z dnia 17 października 2001 r. w sprawie kwestionariusza dla raportów państw członkowskich dotyczących implementacji dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2000/53/WE w sprawie pojazdów wycofanych z eksploatacji (OJ L 282 26.10.2001 p.77).

F. Wymagania szczegółowe.

Oleje przepracowane

a) Dyrektywa Rady 75/439/EWG z dnia 16 czerwca 1975 r. w sprawie usuwania olejów odpadowych znowelizowana dyrektywami Rady: 87/101/EWG i 91/692/EWG oraz dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2000/76/WE (tekst pierwotny: OJ L 194 25.07.1975 p.23).

PCB

a) Dyrektywa Rady 96/59/WE z dnia 16 września 1996 r. w sprawie unieszkodliwiania (usuwania) polichlorowanych bifenyli i polichlorowanych trifenyli (PCB/PCT) (OJ L 243 24.09.1996 p.31).
b) Decyzja Komisji 2001/68/WE z dnia 16 stycznia 2001 r. ustanawiająca dwie referencyjne metody pomiaru PCB zgodnie z art. 10(a) dyrektywy Rady 96/59/WE w sprawie unieszkodliwiania (usuwania) polichlorowanych bifenyli i polichlorowanych trifenyli (PCB/PCT) (OJ L 023 25.01.2001 p.31).

Baterie i akumulatory

a) Dyrektywa Rady 91/157/EWG z dnia 18 marca 1991 r. w sprawie baterii i akumulatorów zawierających niebezpieczne substancje znowelizowana dyrektywą Komisji 98/101/WE (tekst pierwotny: OJ L 078 26.03.1991 p.38).
b) Dyrektywa Komisji 93/86/EWG z dnia 4 października 1993 r. dostosowująca do postępu technicznego dyrektywę Rady 91/157/EWG w sprawie baterii i akumulatorów zawierających niebezpieczne substancje (OJ L 264 23.10.1993 p.51).

Odpady z przemysłu dwutlenku tytanu

a) Dyrektywa Rady 78/176/EWG z dnia 20 lutego 1978 r. w sprawie odpadów z przemysłu dwutlenku tytanu znowelizowana dyrektywami Rady: 82/883/EWG, 83/29/EWG oraz 91/692/EWG (tekst pierwotny: OJ L 054 25.02.1978 p.19).
b) Dyrektywa Rady 92/112/EWG z dnia 15 grudnia 1992 r. w sprawie procedur harmonizacji programów redukcji i eliminacji zanieczyszczeń spowodowanych odpadami z przemysłu dwutlenku tytanu (OJ L 409 31.12.1992 p.11).

Komunalne osady ściekowe

a) Dyrektywa Rady 86/278//EWG z dnia 12 czerwca 1986 r. w sprawie ochrony środowiska, a szczególnie gleb, przy stosowaniu osadów ściekowych w rolnictwie znowelizowana dyrektywą Rady 91/692/EWG (tekst pierwotny: OJ L 181 04.07.1986 p.6)

Odpady opakowaniowe

a) Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 94/62/WE z dnia 20 grudnia 1994 r. w sprawie opakowań i odpadów opakowaniowych (OJ L 365 31.12.1994 p.10).
b) Decyzja Komisji 97/129/WE z dnia 28 stycznia 1997 r. ustanawiająca system identyfikacji materiałów opakowaniowych podjęta stosownie do dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 94/62/WE w sprawie opakowań i odpadów opakowaniowych (OJ L 050 20.02.1997 p.28).
c) Decyzja Komisji 97/138/WE z dnia 3 lutego 1997 r. ustanawiająca wzory formularzy bazy danych podjęta stosownie do dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 94/62/WE w sprawie opakowań i odpadów opakowaniowych (OJ L 052 22.02.1997 p.22).
d) Decyzja Komisji 1999/177/WE z dnia 8 lutego 1999 r. ustanawiająca warunki odstępstw od wymogów dotyczących stężeń metali ciężkich w odniesieniu do skrzynek i palet wykonanych z tworzyw sztucznych – ustanowionych dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 94/62/WE w sprawie opakowań i odpadów opakowaniowych (OJ L 056 04.03.1999 p.47).
e) Decyzja Komisji 2001/171/WE z dnia 19 lutego 2001 r. ustanawiająca warunki odstępstw od wymogów dotyczących stężeń metali ciężkich w odniesieniu do opakowań szklanych – ustanowionych dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 94/62/WE w sprawie opakowań i odpadów opakowaniowych (OJ L 062 02.03.2001 p.20).
f) Decyzja Komisji 2001/524/WE z dnia 28 czerwca 2001 r. dotycząca publikacji referencji dla norm EN 13428:2000, EN 13429:2000, EN 13430:2000, EN 13431:2000 i EN 13432:2000 w Oficjalnym Dzienniku Wspólnot Europejskich w związku z dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 94/62/WE w sprawie opakowań i odpadów opakowaniowych (OJ L 190 12.07.2001 p.21).

Pojazdy wycofane z eksploatacji
(„wraki samochodowe")

a) Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2000/53/WE z dnia 18 września 2000 r. w sprawie pojazdów wycofanych z eksploatacji (OJ L 269 21.10.2000 p. 34).
b) Decyzja Komisji 2002/151/WE z dnia 19 lutego 2002 r. o minimalnych wymagań dla certyfikatu zniszczenia wydawanego zgodnie z art. 5(3) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2000/53/WE w sprawie pojazdów wycofanych z eksploatacji (OJ L50 21.2.2002 p. 94).

Odpady ze statków

a) Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2000/59/WE z dnia 27 listopada 2000 r. w sprawie urządzeń portowych do przyjmowania odpadów ze statków i pozostałości ładunku (OJ L 332 28.12.2000 p. 81).

Substancje zubożające warstwę ozonową

a) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady 2037/2000/WE z dnia 29 czerwca 2000 r. w sprawie substancji zubożających warstwę ozonową (OJ L 244 29.09.2000 p. 1).
b) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady 2039/2000/WE z dnia 28 września 2000 r. nowelizującego Rozporządzenie 2037/2000/WE w sprawie substancji zubożających warstwę ozonową w odniesieniu do alokacji chlorofluorowęglowodorów w stosunku do roku bazowego (OJ L 244 29.09.2000 p. 25).
c) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady 2038/2000/WE z dnia 28 września 2000 r. nowelizującego Rozporządzenie 2037/2000/WE w sprawie substancji zubożających warstwę ozonową w odniesieniu do inhalatorów i pomp medycznych do środków farmaceutycznych (OJ L 244 29.09.2000 p. 25).

Azbest

a) Dyrektywa Rady 87/217/EWG z dnia 19 marca 1987 r. w sprawie zapobiegania i zmniejszania zanieczyszczeni środowiska azbestem (OJ L 085 28.03.1987 p 40).

II. Wykaz projektów aktów prawnych Unii Europejskiej związanych z gospodarką odpadami

a) Poprawiony projekt rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie statystyki w zakresie odpadów – COM(2001)0739 final – COD 1999/0010.
b) Projekt dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającej dyrektywę 94/62/WE w sprawie opakowań i odpadów opakowaniowych – COM(2001)0729 final – COD 2001/0291.
c) Poprawiony projekt dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ograniczenia stosowania pewnych niebezpiecznych substancji w sprzęcie elektrycznym i elektronicznym – COM(2001)0316 final – COD 2000/0159.
d) Poprawiony projekt dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie odpadów sprzętu elektrycznego i elektronicznego – COM(2001)0315 final – COD 2000/0158.